

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 3 Μαΐου 2020 • Έτος 120 • Αρ. φύλλου 607

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

Τα μεγάλα κενά που αποκάλυψε η πανδημία

Η ανάγκη ισχυροποίησης του συστήματος υγείας, η ταχεία εξυγίανση του εκπαιδευτικού συστήματος και ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους

Συμπεληρώνοντας δύο σχεδόν μήνες στη δίνη μιας πρωτόγνωρης υγειονομικής κρίσης που επηρέασε σημαντικά έως και απόλυτα τις βασικότερες εκφάνσεις της ζωής μας, φτάσαμε πια σε ένα σταυροδρόμι. Εκεί όπου μπορούμε καθαρά να διακρίνουμε μαύρες τρύπες, μεγάλα κενά και εμφανείς αδυναμίες του συστήματος ενός κράτους, που μετρά –εν μέσω τραγωδιών– 60 χρόνια ζωής, έτσι ώστε να το οχυρώσουμε έναντι

κάθε υγειονομικής, οικονομικής και κοινωνικής κρίσης. Το πρώτο που έφερε στην επιφάνεια ο COVID-19 είναι η ανάγκη οικοδόμησης αξιόπιστου συστήματος υγείας που, σε ένα μικρό ευρωπαϊκό κράτος, όπως η Κύπρος, να προσφέρεται στο σύνολο των πολιτών ι-οστήμη πρόσβαση σε αυτό. Το ΓεΣΥ απέδειξε ότι είναι μοντέλο που με τις κατάλληλες αναπροσαρμογές, μπορεί να ανταποκριθεί στο μεγάλο στοίχημα. Προς

ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Σελ. 14

• Ανθρώπινα Δικαιώματα στην εποχή του ιού

ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Σελ. 8

• Οι επιπτώσεις της κρίσης του κορωνοϊού

ΠΑΝΟΣ ΤΣΙΡΙΔΗΣ

Σελ. 16

• Το brand της Κύπρου: Μια ακόμη ευκαιρία

το παρόν ο ΟΚΥπΥ των 6.500 υπαλλήλων προσπαθεί να βρει τα πατήματά του. Μέσα από αυτή την κρίση, η παιδεία αναδειχθηκε μέγας ασθενής. Το θλιβερό μάλιστα είναι ότι η πανδημία ανέδειξε την ανεπάρκεια ενός εκπαιδευτικού συστήματος που ήταν πάντα υποσημείωση για το πολιτικό σύστημα. Κι αυτό γιατί μια εκκοσαστία αλλαγών –ανεξαρτήτως κυβερνήσεως– δεν στέριωναν λόγω απουσίας μακρόπνοου σχεδιασμού.

Τέλος, ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους, βαλτωμένος, σε δαιδαλώδεις διαδικασίες, αποδεικνύεται τώρα ως αδήριτη ανάγκη, λαμβάνοντας υπόψη τις έντονες ανησυχίες που εκφράζονται από την επιστημονική κοινότητα, για παρόμοιες υγειονομικές κρίσεις στο μέλλον. Η ψηφιακή θωράκιση του κράτους αποτελεί πια αναπόσπαστο στοιχείο και της αντιμετώπισης παντός είδους κρίσεων. **Σελ. 4, 5, 6**

ΜΑΡΙΟΣ ΛΟΪΖΟΥ

Το ΓεΣΥ είναι η σημαντικότερη μεταρρύθμιση

Ο δρ Μάριος Λοΐζου στη συνέντευξή του στην «Κ» λέει ότι βρισκόμαστε στην αρχή μιας νέας κανονικότητας και ότι η πανδημία απέδειξε ότι χωρίς υγιές και ισχυρό δημόσιο σύστημα υγείας δεν μπορεί να εξασφαλιστεί η δημόσια υγεία. Τονίζει ακόμα ότι το ΓεΣΥ είναι μια πολύ σημαντική μεταρρύθμιση, αποτελεί μία κοινωνική κατάκτηση και προσφέρει στο σύνολο των πολιτών ιοστήμη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Λέει δε ότι πρέπει να εφαρμόσουμε στην πράξη την αξιοκρατία σαν τρόπο ζωής. **Σελ. 7**

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΙΚΙΛΙΑΣ

Παρατηρητήριο για τον κορωνοϊό

Ο υπουργός Υγείας της Ελλάδας Βασίλης Κικιλίας μιλάει στην «Κ» για τις ενέργειες της χώρας ώστε να αντιμετωπίσει ένα δεύτερο κύμα της επιδημίας. Μεταξύ άλλων προωθείται η δημιουργία Παρατηρητηρίου κορωνοϊού και εντείνονται οι προσπάθειες για αύξηση των κλινών ΜΕΘ. **Σελ. 19**

ΔΙΕΘΝΗ

Σε τεντωμένο σκοινί οι σχέσεις ΗΠΑ-Κίνας

Η κόντρα μεταξύ Ουάσινγκτον και Πεκίνου με αφορμή τον κορωνοϊό καλά κρατεί. Ο Ντ. Τραμπ θεωρεί ότι κινδυνεύει να χάσει τις εκλογές του Νοεμβρίου εξαιτίας του κορωνοϊού, ενώ το Πεκίνο δεν φαίνεται να μπορεί να «απειλήσει» οικονομικά τη Δύση μέσα από την παρούσα κρίση. **Σελ. 22**

ΕΛΛΑΔΑ

Βλέπουν ίωση και στο εισόδημά τους

Υψηλός είναι ο βαθμός αβεβαιότητας στην Ελλάδα για το πώς θα είναι η οικονομία και τα οικονομικά των πολιτών στη μετά την πανδημία εποχή. Συμφωνά με έρευνα, το 67% των πολιτών εκτιμά ότι η πανδημία θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομική του κατάσταση. **Οικονομική, σελ. 8**

Ο κόσμος ανεβαίνει στο ποδήλατο λόγω κορωνοϊού

Στις πόλεις όλου του κόσμου, ποδηλατικές υποδομές express ξεπηδούν από παντού για να εξυπηρετήσουν τον όλο και μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων που επιλέγουν το ποδήλατο για μετακίνηση και σωματική άσκηση. Στη Νέα Υόρκη, στο Βερολίνο, στο Παρίσι, στις Βρυξέλλες και στο Μιλάνο, ο κορωνοϊός έγινε ο καταλύτης για να κατανεμηθεί εκ νέου ο δημόσιος χώρος με πιο ορθολογικό τρόπο. Βασικός γνώμονας όλων των παρεμβάσεων είναι η αφαίρεση χώρου από το αυτοκίνητο, με διαπλητνώσεις πεζοδρομίων, δημιουργία νέων ποδηλατοδρόμων και διαπλάτυνση των υπάρχοντων ώστε να εξυπηρετούν ακόμη μεγαλύτερο αριθμό ποδηλάτων (απλών ή ηλεκτρικά υποβοηθούμενων) και πατινιών. **Σελ. 21**

Οδούς επικοινωνίας αναζητεί ο Ερντογάν

Στον πάγο μπαίνουν οι S-400

Ο Ερντογάν εργαλαιοποιεί την πανδημία, αναζητώντας κανάλια επικοινωνίας με τις ΗΠΑ. Ο κορωνοϊός τον εξυπηρετεί ως πρόσχημα για πολλαπλές πολιτικές αποφάσεις του: από την προσφυγή στο ΔΝΤ για την αναζήτηση βοήθειας έως την καθυστέρηση ανάπτυξης των ρωσικών S-400. Αναλυτές, ωστόσο, αναρωτιούνται πώς θα διατηρήσει καλές σχέσεις και με τον Βλ. Πούτιν. **Σελ. 23**

Λυδία λίθος για την ανάκαμψη η λειτουργία των επιχειρήσεων

Ανοίγει πλέον ο δρόμος για την επανεκκίνηση της οικονομίας

Η επανалειτουργία του τομέα των κατασκευών, η επανέναρξη της βιομηχανικής και εμπορικής δραστηριότητας εκτιμάται ότι θα αποτελέσουν το εφελκυστήρα, ώστε να ξαναγυρίσει το γρανάζι της οικονομικής ανάκαμψης και ανάπτυξης. Είναι σημαντικό για την οικονομία όπως η βιομηχανία, ο μεταποιητικός τομέας και οι μεταφορές λει-

τουργούν πλήρως. Ο τομέας του χονδρικού και λιανικού εμπορίου αποτελεί τον μεγαλύτερο τομέα τόσο σε προ-στιθέμενη αξία (ΠΑ), ύψους 1,948 εκατ. ευρώ το 2017, όσο και σε απασχόληση, με 67.471 εργαζόμενους. Ο τομέας των κατασκευών συνεισφέρει το 5,2% της συνολικής ΠΑ και απασχολεί 30.187 άτομα. **Οικονομική, σελ. 3**

Δεξιότητες απαιτεί η αγορά εργασίας

Πίσεις για εργαζομένους

Ανεβαίνει ο πήχης για τους εργαζομένους παγκοσμίως, καθώς οφείλουν τις δεξιότητές τους και να εκπαιδευθούν σε άγνωστους μέχρι πρότινος τομείς, που θεωρούνται απαραίτητοι για την επαγγελματική τους κατάρτιση. Μοχλός πίεσης για τους εργαζομένους είναι η απειλή της απόλυσης ή της μείωσης μισθού. **Οικονομική, σελ. 9**

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ερχονται αλλαγές στο τουριστικό προφίλ της Κύπρου

Νέα δεδομένα στο εγκώριο τουριστικό προϊόν αναμένεται να δημιουργήσει η πανδημία του κορωνοϊού. Η υγειονομική κρίση που μαστίζει το παγκόσμιο ωθεί τους τουρίστες στην αναζήτηση και επιλογή μικρών ξενοδοχειακών μονάδων ή επαύλεις προκειμένου να αποφυγούν τον συνωστισμό των μεγάλων και πολυτελών ξενοδοχείων. Η στροφή σε μονάδες χαμηλού υγειονομικού ρίσκου είναι μονόδρομος για τον Υφυπουργό Τουρισμού Σάββα Περδίο. **Σελ. 3**

ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ

Σε πολιτικό αδιέξοδο η «κυβέρνηση» Τατάρ

Ο Τ/κ αναλυτής, Τζεγκ Ουζούνογλου, θεωρεί ότι οι ημέρες της «συγκυβέρνησης» Κόμματος Εθνικής Ενότητας – Κόμματος του Λαού είναι μετρημένες. Εν τω μεταξύ προωθείται το προεδρικό σύστημα, τύπου Τουρκίας, αφού σε σημαντικά ζητήματα ο Τ/κ ηγέτης συγκρούεται με τις «κυβερνήσεις». **Σελ. 8**

ΚΥΠΙΟ ΑΡΘΡΟ

Της Παιδείας

Η πρώτη πραγματική καταιγίδα που ενέσκηψε υφάρπαξε τη σκέψη της Παιδείας και άφησε να φανούν απροστάτευτα τα παιδιά μας ως εάν να ήταν παιδιά ενός άλλου Θεού. Εδώ δεν χωράνε άλλες δικαιολογίες καθότι η Παιδεία που δημιουργεί τα βασικά αντισώματα στον αυριανό συγκροτημένο και μορφωμένο –ως θα έπρεπε– πολίτη ενός σύγχρονου κράτους τυγχάνει μεταχειρίσιμης εταίρας σε αυτό τον τόπο, που σε μισό αιώνα έζησε δύο τραγωδίες. Η Παιδεία έγινε λάφυρο κομματικών μαχών, συντεχνιακών καβγάδων, αλλά δυστυχώς και βολεμάτων οπαδών των εκάστοτε κυβερνητικών σκευμάτων. Τώρα πια που ο πολυδιαφημισμένος για 20 και πλέον χρόνια εκσυγχρονισμός ξεσκόλιζε ανεξτεταστές και αγράμματος, καλό θα ήταν κυβέρνηση και κόμματα να ζητήσουν δημοσίως συγγνώμη από τον φορολογούμενο πολίτη και να ανασχεδιάσουν το εκπαιδευτικό σύστημα του τόπου, στη βάση μοντέλων που αποδείχθηκαν επιτυχημένα.

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΖΩΗ»

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

«Ο Κόσμος της Κύπρου» του Αδαμάντιου Διαμαντί

Με το εμβληματικό έργο «Ο Κόσμος της Κύπρου» (1967-1972), του Αδαμάντιου Διαμαντί, εγκαινιάζει σήμερα η «Καθημερινή» Κύπρου τη συνεργασία της με τη Λεβέντειο Πινακοθήκη υπό τον τίτλο «Μένω Σπίτι Γνωρίζω τους Κύπριους Δημιουργούς της Πρώτης Γενιάς», που εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο της διοικητικής δράσης της Πινακοθήκης «I Stay Home- I Stay with Art». **Ζωή, σελ. 1**

ΙΔΕΕΣ

Ο Κ.Π. Καβάφης και η σχέση του με την Κύπρο

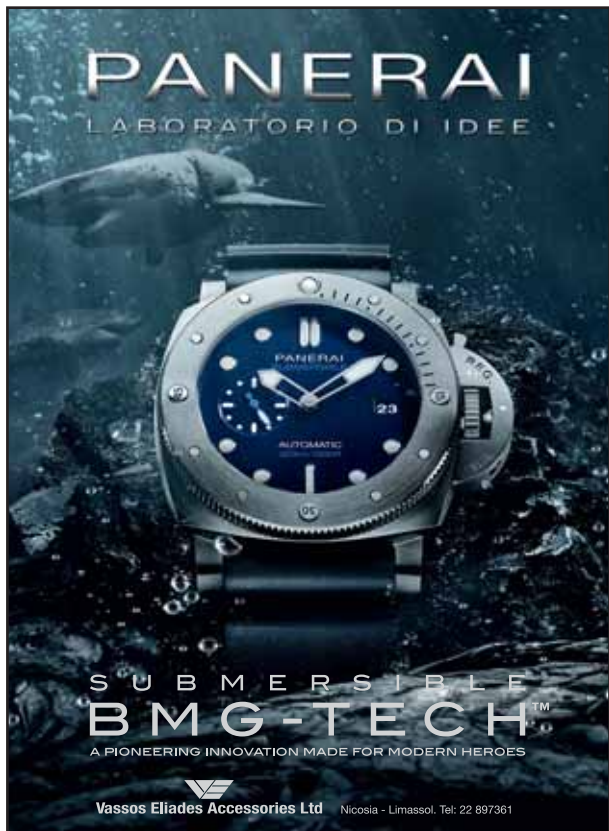
Ο μεγάλος αλεξανδρινός ποιητής Κωνσταντίνος Π. Καβάφης πέθανε στη γενέτειρά του στις 29 Απριλίου 1933, την ημέρα των γενεθλίων του. Από πολύ νωρίς ανέπτυξε σχέσεις με Κύπριους της διασποράς στην Αίγυπτο, αλλά και διά αλληλογραφίας με φερέλιπδες Κύπριους. Ο Κ.Π. Καβάφης έγραψε μάλιστα και άρθρο για το Κυπριακό Ζήτημα. **Ζωή, σελ. 3**

ΓΚΑΛΕΡΙ

Επτά γκαλερίστες μιλάνε στην «Κ» για το αύριο των χώρων τους

Οι γκαλερί, ο ζωτικός χώρος για πολλούς καλλιτέχνες, παραμένουν κλειστές από την πρώτη στιγμή των περιοριστικών μέτρων. Πολλές εκθέσεις που ήταν σε εξέλιξη έκλεισαν για το κοινό, ενώ άλλες που βρισκόταν υπό προγραμματισμό ανεστάλησαν. Στην «Κ» μιλάνε επτά γκαλερίστες για το αύριο των χώρων τους και τις εκθέσεις που θα έρθουν. **Ζωή, σελ. 4**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Προτεραιότητά μας η ασφάλεια του προσωπικού και των πελατών μας

Προτιμήστε να κάνετε τις συναλλαγές σας Online από το Web Banking & Mobile App της Ελληνικής Τράπεζας

www.hellenicbank.com/covid19

ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Γράφει ο **ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ***Es un loco*

Ο Άγγελος Νίκας, ο μεταφραστής στην ελληνική του «Ηλίθιου» του Ντοστογιέφσκι έγγραφε στον Πρόλογο της έκδοσης του 1956 και το εξής: «Διαβάζοντας κανείς τον «Ηλίθιο» του Ντοστογιέφσκι, ίσως θυμηθεί εκείνο τον νεωκόρο του Αγίου Θωμά στο Τολέδο που όταν έδειχνε στον επισκέπτη τον περίφημο πίνακα του Γκρέκο « Η Κνδεία του Κόμης Οργκάθ», έλεγε: “es un loco” -είναι κάποιος τρελού». Έχω την εντύπωση πως ομοίως κι ένας καλόγερος, από τους 13 της Καντάρας, δείχνοντας στον επισκέπτη, από ψηλά τον κάμπο της Μεσαριάς – κι όσο φτάνει το μάτι όλο το μας νησί – θα του πει, «είναι κάποιον τρελών»... Κάποιοι τρελών που μέσα σε 14 χρόνια (1960 -1974) κατάφεραν από ανεξάρτητο κράτος που ήταν το νησί να το μετατρέψουν σε ημικατεχόμενο. Μην ακούς που λένε ότι φταίει μόνο η Χούντα των Αθηνών. Άμα δεν ήταν και δικοί μας Εφιάλτες, πραξικόπημα δεν θα γινόταν. Ούτε και εισβολή. Ούτε θα 'χαμε χαμένες πόλεις και χωριά. Ούτε δυο χιλιάδες νεκρούς και αγνοούμενους να μας φτύνουν στο πρόσωπο. Κι όμως δεν ανανήψαμε. Όταν πια δεν μπορούσαν να ξεπουλήσουν άλλη πατρίδα, κατάντησαν να ξεπουλάνε τα ασημικά και τα σπίτια του κοσμάκη.

Στάνανε κομπίνες στο Χρηματιστήριο και ξαφρίζανε ερμάρια και μπαούλα της εύπορης μεσαίας τάξης, μέχρι που σχεδόν την εξάλειψαν. Τη διέγραψαν δε ολοκληρωτικά οι τραπεζίτες, με το κούρεμα του 2013. Τότε ήταν που φόρτωσαν στους πληβείους το βαρύ σαμάρι των κόκκινων δανείων, αφού τους έκοψαν τους μισθούς στα δύο, κατάργησαν ΑΤΑ και 13ο μισθό, έκαναν το άλω 12ωρο και την πενθήμερη εργάσιμη εβδομάδα, εφταήμερη. Όμως, στις επίσημες διακηρύξεις ο πρόεδρος δεσμευόταν ότι οι ισορροπίες θα αποκαθίσταντο εν καιρώ, οι εργαζόμενοι σταδιακά θα ελάμβαναν πίσω τα απολεσθέντα κι δε κουρεμένοι σιγά-σιγά θα αποζημιωνόνταν σε μεγάλο βαθμό.

Η «πραγματικότητα» είναι ότι αρκετοί εζ' εκείνων δεν έχουν πια την όποια ανάγκη, διότι αποδήμησαν εις Κύριον ή –αν προτιμάτε– βλέπουν τα

ραδίκια ανάποδα. Τώρα ήρθε η κρίση του κορωνοϊού και πριν προλάβουν να υλοποιήσουν τα υπεσχημένα του 2013, κουρεύουν ξανά βαθιά τους μισθούς, επειδή, λέει, πρέπει όλοι μαζί να μοιραστούμε την αναπάντεχη ζημιά της κρίσης, όπως μοιραστήκαμε τα κέρδη των 7 δισ. των χρυσών διαπραγνήτων, τουλάχιστον μέχρι τέλος του χρόνου που ... θα ισιώσουν τα πράγματα. Τι θα γίνει στο τέλος του χρόνου; Τα κόκκινα δάνεια θα ξανακοκκινήσουν, χωρίς αυτή τη φορά να διαμαρτυρηθούμε που θα μας πάρουν το σπίτι. Έστω κι αν το κόκκινο μας δάνειο το ξεπληρώσαμε δύο φορές χωρίς να ξοφλήσουμε. Αντιλαμβάνεστε γιατί η επόμενη μέρα αυτής της κρίσης θα είναι εντελώς διαφορετική. Διότι ιστορικά θα δικαιωθεί ο Βαραββάς και επειδή η πάλαι ποτέ εύπορη μεσαία τάξη που με το σκάνδαλο του ΧΑΚ το 1999 ψωμοζεί, τώρα περνά την πύλη της φτωχοποίησης ενός σύγχρονου εργασιακού Άουστρις, ανακράζοντας, «Η εργασία απελευθερώνει». Από τι; Προφανώς από παράλογες απαιτήσεις, όπως, να έχει ένα αξιοπίστο σύστημα υγείας. Μια Παιδεία σύγχρονη, διαλεκτική και δυναμικά εξελισσόμενη, που δεν θα ανέχεται την πλιθιότητα και τον σκοταδισμό.

Μια κοινωνία αριστείας, αξιοκρατίας και ίσως πρόσβασης στην κοινωνική πρόνοια. Ένα εργασιακό τοπίο όπου, θα υπάρχει σεβασμός στον εργαζόμενο ως άνθρωπο και όχι ως αναλώσιμο είδος. Και γιατί όχι και μια χώρα σύγχρονη όπου το free WiFi να είναι δεδομένο κοινωνικό αγαθό. Στον Πρόλογο του «Ηλίθιου» ο Νίκας σημειώνει ακόμη ότι, «ο αναγνώστης πρέπει στο έργο αυτό να δει το δράμα των ανθρώπων, που έχουν αποστρέψει το πρόσωπο από τη φοβερή κοινωνικά πραγματικότητα του καιρού τους, αρνητές της ζωής δίχως θέληση για να επηρεάσουν κι υποτάξουν την εξωτερική πραγματικότητα, παραδέρνουν στο πιο σκοτεινό αδιέξοδο όποτε να φτάσουν στο χαμό». Κι εμείς, αναμένοντας μάταια ένα εμβόλιο να μας σώσει, φτάσαμε ήδη στο κομβικό σημείο που πρέπει να αποφασίσουμε τι είμαστε: αρνητές της ζωής ή ενεργοί πολίτες;

paraschos@kathimerini.com.cy

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

Τα συνθήματα, ο φόβος για νέο μνημόνιο και η OLAF

Ένα νέο τοπίο ξημερώνει για την Κύπρο, την Ευρώπη και τον κόσμο το unlock στο οποίο εισέρχονται αργά οι κοινωνίες. Οι αναλυτές μιλούν ακόμη για ακαρτογράφητα νερά στα οποία εισέρχεται η ανθρωπότητα, αφού είναι χωρίς ακόμη να εκτιμηθούν με ασφάλεια οι εξελίξεις και η πορεία των οικονομιών. Η επιστροφή στην ομαλότητα μάλλον αργεί και οι ηγέτες προειδοποιούν για την ανάγκη πειθαρχίας. Στη μικρή μας κοιτίδα ωστόσο η πολιτική ηγεσία φαίνεται μάλλον απρόθυμη για συνεργασία και από κοινού αντιμετώπιση της κατάστασης που αποτελεί απειλή για όσα μέχρι σήμερα ως κοινωνία χτίσαμε και κατακτήσαμε. Η εκτόξευση αλληλοκατηγοριών και η συντήρηση πολεμικού κλίματος από μεγάλη μερίδα της πολιτικής ηγεσίας μόνο απογοήτευση προκαλεί στους πολίτες.

Η στείρα κριτική και η μικροκομματική προσέγγιση αυτή την περίοδο δεν είναι μόνο καταδικαστέα αλλά και καταστροφική. Οξύνει την αντιπαράθεση και υψώνει τείχη εκεί που θα έπρεπε να καλλιεργηθεί η επαναπροσέγγιση και η συνεργατική δράση.

Κάποιοι πολιτικοί αρχηγοί και υπαρκτοί φοινοί πως έχουν ζοριστεί πολύ από τον εγκλεισμό εξαιτίας κορωνοϊού και δεν αντιλαμβάνονται πως ο ρόλος τους πρέπει να διαφοροποιηθεί. Δεν μπορούν να συνεχίζουν να πουλούν πνεύμα και... τζάμπα κριτική χωρίς εισηγήσεις. Την αναγνώριση της κατάστασης ο καθένας μπορεί να την κάνει, στην αντιμετώπισή της είναι που δοκιμάζονται όσοι προτείνουν λύσεις και κυρίως όσοι λαμβάνουν αποφάσεις. Όσο κι αν πονάει μερικούς τα μέτρα που μέχρι σήμερα τουλάχιστον έχουν ληφθεί και αποτελεσματικά αποδείχθηκαν και εντός των προτάσεων των επιστημόνων ήσαν. Πολύ περισσότερο, αποτελούσαν σύνθεση προτάσεων και των ίδιων των κομμάτων. Και ακόμη περισσότερο, οφείλονται στην πειθαρχία του λαού στο όνομα του οποίου η πολιτική ηγεσία ομιλεί.

Ο υπουργός Οικονομικών το έθεσε ξεκάθαρα και χωρίς περιστροφές: Η φάση στην οποία εισερχόμαστε μετά την πρώτη χαλάρωση των μέτρων είναι η πιο δύσκολη και πιο επικίνδυνη και θα κρίνει την επιτυχία των επόμενων φάσεων αλλά και την ανάκαμψη της οικονομίας. Όπως είπε: «κάνουμε ένα βήμα μπροστά αλλά αν δεν τηρήσουμε τους κανόνες αυτή τη δεύτερης δύσκολης φάσης τότε μπορεί

• **Παιδιά** είναι απλό ή θα τον φάμε τον κορωνοϊό ή θα μας φάει.

να κάνουμε και δύο βήματα πίσω. Και δύο βήματα πίσω θα είναι καταστροφικά τόσο για την υγεία μας όσο και για την οικονομία».

Και μίλησε για την ανάγκη συνεργασίας των πολιτικών δυνάμεων για να μη χρειαστούμε νέο μνημόνιο. Κάποιοι βιάστηκαν να μιλήσουν για κινδυνολογία χωρίς να απαντούν στην αναφορά του Πετρίδη ότι «προσπαθούμε συναινετικά να βρούμε εκείνες τις συγκλίσεις οι οποίες χρειάζονται. Φυσικά έχει 35 μέρες που προσπαθούμε να βρούμε τις συναινέσεις για το σχέδιο των κρατικών εγγυήσεων, κάτι το οποίο άλλες χώρες θα είχαν ήδη εφαρμόσει και επιχειρήσεις θα το είχαν ήδη χρησιμοποιήσει και θα είχαν εξοφλήσει με φθηνό δανεισμό και με κρατική εγγύηση προμηθευτές τους ή στιδήποτε άλλο».

• **Μήπως** αντί για εύκολη κριτική και συνθήματα περί κινδυνολογίας να κάτσουν οι πολίτικοί να αποφασίσουν και να τοποθετηθεί υπεύθυνα η Βουλή για το θέμα;

• **Έχουν** άραγε συνειδητοποιήσει όλες οι πολιτικές ηγεσίες πως εκείνο που κρίνεται αυτή την περίοδο είναι και η δική τους υπευθυνότητα και αξιοπιστία; Και ότι δεν θα μπορούν για πολύ να την υπερασπίζονται μόνο με συνθήματα;

• **Συζητήσεις** έχει προκαλέσει η ανακοίνωση της OLAF, της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης, ότι «Μέλη πολιτικών κομμάτων από δύο διαφορετικά κράτη μέλη παραβίασαν τους κανόνες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μεταφέροντας μέρος των μισθών τους στα ταμεία των εθνικών κομμάτων». Αναφέρθηκε μάλιστα πως από την έρευνα διαπιστώθηκε πως «τα μέλη ενός πολιτικού κόμματος αύξησαν επίσης τον μισθό των βοηθών τους, ώστε να μπορούν να κάνουν επιπλέον εισφορές».

• **Έχει άραγε** το θέμα κάποια σχέση με την Κύπρο;

• **Είναι νωπά** ακόμα τα γεγονότα που προκάλεσαν θύελλα στην ΕΔΕΚ για τη διαγραφή του Παπαδάκη με συνοπτικές διαδικασίες, αλλά και οι φήμες που μιλούσαν για κόντρα μεταξύ ΑΚΕΛ και Νιαζί Κιζιλγιουρεκ, η οποία, ωστόσο, διαψεύστηκε γρήγορα.

• **Θα μάθουμε** άραγε για ποιες χώρες και ποια κόμματα μιλά η OLAF;

• **ΚΟΝΙΖ:** Ποιος θα καταφέρει πρώτος να πετύχει συνεργασία με τον πρίγκιπα Νικόλαο για σημαντικά και επείγοντα θέματα που οδηγούνται στη Βουλή; Ο Φούλης ή ο Άντρος;

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

80 χρόνια πριν στην «Κ»

3.V.1940

ΑΠΟΣΥΡΣΗ: [Τσάμπερλαιν] «Υπό τας κρατούσας συνθήκας, κατέστη εις ημάς προφανές προ τινων ημερών, ότι ήτο αδύνατον λόγω της γερμανικής τοπικής αεροπορικής υπεροχής να αποβιβάσωμεν μεγάλα πυροβόλα και τανκς [στη Νορβηγία], τα οποία ήσαν απαραίτητα, διά να δυνηθούν τα στρατεύματά μας να αντι-

στούν εις την εκ νότου προέλασιν του εχθρού. Κατά συνέπειαν εκρίναμεν την παρελθούσαν εβδομάδα ότι πρέπει να εγκαταλείψωμεν πάσαν ιδέαν καταλήψεως του Τρόντγιεμ εκ νότου και ότι επομένως πρέπει να αποσύρωμεν τα στρατεύματά μας εκ της περιφέρειας αυτής και να τα μεταφέρωμεν αλλαχού. Η επιχείρησις της αποχωρήσεως ενώπιον του εχθρού έχει αναγνωρισθί ως μία των λεπτοτέρων και δυσχερεστέρων στρατιωτικών επιχειρήσεων. Οπωσδήποτε εις την παρούσαν περίπτωσιν εξελίχθησαν τα πράγματα ευνοϊκώς δι' ημάς».

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ: Η ελβετική αστυνομία συνέλαβε τον πρώην Περουβιανόν διπλωμάτην Κάρλος Μπάκουλα, τον επιλεγόμενον «βασιλέα των ναρκωτικών», ο οποίος υπήρξε ο κυριότερος ήρωας του σκανδάλου που εξεργάγη τον Ιούνιον του 1938, όταν απεκαλύφθη ότι ο Μπάκουλα ήτο επί κεφαλής μιας διεθνούς οργανώσεως λαθρεμπορών ναρκωτικών. Εκ των ανακρίσεων διεπιστώθη ότι ο Μπάκουλα, επωφελούμενος των ευκολιών τας οποίας του εξησφάλιζεν η διπλωματική του ιδιότης, μετέφερε εις διάφορα κράτη τερασσίας ποσότητας ναρκωτικών. Εις εξ' ταύτης από την Ευρώπην εις την Νέαν Υόρκην μετέφερεν ενάμιση τόνον ηρωίνης.

Με άριστα το 10

1 **Στους κακόπιστους.** Πήγε που λέτε ο Σούγκαρ να πάρει ένα ταπεινό κοτόπουλο από την ψπσταριά, του κέρασαν μια ζιβανία σαν pop star που είναι και οι αχρείοι οι χαφιέδες τον κάρφωσαν στα όργανα. Τριακόσια ευρώ πρόστιμο για ένα κοτόπουλο, σου λέει. Δικία.

2 **Στην ελίτ.** Ενώ Sugar μου ανήγαινες και έπαιρνες take away από το Νίρρον, ξέρεις εσύ από την πίσω πόρτα που πάνε οι Σκαλιώτισσες, μέχρι σήμερα να τα έπινες τα ουσικάκια σου εκεί αστυνομία δεν θα περνούσε ούτε απ' έξω.

3 **Στο Icon.** Όχι του Μισιρλή, του Κουλία. Ο Sugar είναι ιδέα, δεν είναι ένας απλός βουλευτής. Είναι ο τελευταίος των Μοϊκανών, είναι ο απόγονος της πολιτικής γενιάς των Γιωρκάτζη, Τάσσου, Μακαρίου και Γρίβα μαζί. Είναι η Carreta Carreta προς εξαφάνιση των πολιτικών που η μαγκιά είναι υπεράνω του νόμου. Οι μάγκες κώλωναν στα κέρφια το 1950; Έμεναν σπίτι στους περιορισμούς των 60ς; Όχι βέβαια. Τα κέρφια ήταν γι' αυτούς. Για να κυκλοφορούν μόνοι.

4 **Στην Άννα.** Δώδεκα κι ούτε ένα τηλεφώνημα τραγουδάνε μαζί ΚΕΒΕ,

• **Αν επιμένεις** να λες ότι τα πράγματα θα πάνε άσχημα, έχεις πολλές πιθανότητες να γίνεις προφήτης». *Isaac Bashevis Singer*

ΟΕΒ και λοιπές επιχειρήσεις και επιχειρηματίες, ενώ κάθονται σε αναμμένα κάρβουνα αναμένοντας τον νόμο για τις κρατικές εγγυήσεις δανείων προς την αγορά. Ένα τηλεφώνημα που έμεινε νεκρό.

5 **Στο Τζακ Ποτ.** Όσοι πάντως έπαιξαν στο (παράνομο) στοιχήμα πως ο Healthy θα εμφανιζόταν 20:33, sharp, τα πήραν μόνοι τους και έφυγαν. Όχι δεν θα έρθει κόκκινος φάκελος στον

Κούμα. Και να ερχόταν, όμως, θα μας το έλεγε του χρόνου.

6 **Στο τρoλ.** Αυτή, όμως, η ιδιαίτερη μνεία του Healthy πως θα ανοίξουν τα ταξιδιωτικά γραφεία ήταν η επιτομή του αυτοτρολαρίσματος. Με κλειστά τα αεροδρόμια ανοικτά τα ταξιδιωτικά γραφεία. Μετά έκανε και μια τοποθέτηση προϊόντος στην εκπομπή του: Ανοίγουν και τα πρακτορεία στοιχημάτων.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθυνών Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΑΝΔΡΕΑΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ
Αρχισυντάκτης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ • Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νίκου Κρανιδιώτη 7Ε, 3ος όροφος, 2411 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΑΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΛΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ιός αλλάζει το τουριστικό προφίλ της Κύπρου

Το πλάνο της χώρας για τον εγχώριο τουρισμό και ποιες οι ευκαιρίες που παρουσιάζονται από τη βρετανική και τη ρωσική αγορά

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Με συγκρατημένη αισιοδοξία αντιμετωπίζει την υγειονομική κρίση στον τουριστικό τομέα, το Υφυπουργείο Τουρισμού. Πολιτική ηγεσία και επιχειρηματίες φαίνεται να είναι προετοιμασμένοι για το χειρότερο σενάριο, ωστόσο με τα σημερινά δεδομένα, σε τοπικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, οι παράγοντες της τουριστικής βιομηχανίας αντιμετωπίζουν την δύσκολη κατάσταση, στη λογική του μισογεμάτου ποτηριού. Έχοντας ενώπιόν τους τα αποτελέσματα της πανδημίας, μια πρώτη εκτίμηση ανεβάζει τις απώλειες των εσόδων της φετινής χρονιάς, στο 70% των περσινών (2,7 δισ. ευρώ), μια αποτίμηση που όσο και αν ακούγεται οξύμωρο, αποτελεί το καλό σενάριο. Στο κακό σενάριο, επίσημα γίνεται λόγος για καθολική καθίζηση των εσόδων. Στη λογική της θετικής επιδημιολογικής εικόνας της Κύπρου αλλά και των θετικών δεδομένων από τουριστικές αγορές που ενδιαφέρουν το εγχώριο τουριστικό προϊόν, ο στόχος που έχει τεθεί και αν καλυφθεί θα αποτελέσει επιτυχία είναι το υπόλοιπο 30% των περσινών εσόδων. Επιτυχία που θα κριθεί:

- Από τα αποτελέσματα των χαλαρώσεων των περιοριστικών μέτρων.
- Την καλή επιδημιολογική πορεία χωρών με τουριστικό ενδιαφέρον.
- Να μην υπάρξει δεύτερο κύμα της πανδημίας το ερχόμενο φθινόπωρο.

Ειδικά η επανάκαμψη του ιού, θεωρείται ότι θα δώσει τη χαριστική βολή στη φετινή τουριστική περίοδο, μιας και οι σχεδιασμοί που έχουν γίνει στο Υφυπουργείο Τουρισμού θεωρούν πως αν υπάρχει μια περίπτωση κάλυψης μέρους των απωλειών, αυτή τοποθετείται

το ερχόμενο φθινόπωρο με επιμύκυνση της τουριστικής περιόδου κατά ένα μήνα. Ωστόσο, σε επιτελικό επίπεδο η κρίση της πανδημίας, πιστεύεται πως δημιουργεί τεράστιες ευκαιρίες για τα επόμενα χρόνια, με τον υφυπουργό Τουρισμού Σάββα Περδίο να επιβεβαιώνει ρεπορτάζ της «Κ» ότι ο κορωνοϊός αλλάζει το προφίλ του τουριστικού προϊόντος της Κύπρου.

Για τον υφυπουργό Τουρισμού, ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος είναι μονόδρομος. Επικαλούμενος την υγειονομική κρίση και τα νέα δεδομένα που δημιουργούνται, ο Σάββας Περδίο θεωρεί πως ο εγχώριος τουρισμός είναι μονόδρομος να προσαρμοσθεί στην νέα κατάσταση πραγμάτων, με τους τουρίστες να επιλέγουν περιοχές και χώρους διαμονής με χαμηλό υγειονομικό ρίσκο. «Εκεί που πιστεύω ότι θα υπάρξουν διαφορές, όσο παράξενο και αν ακούγεται, είναι ότι θα υπάρξει μερίδα της αγοράς που για παράδειγμα θα είναι διστακτική να επιλέγει ξενοδοχεία. Θα υπάρξει μερίδα τουριστών που θα επιλέγει επαύλεις ή μικρότερα ξενοδοχεία καθώς και προορισμούς μακριά από την πολυκοσμία. Θα δώσει ώθηση στην αναζήτηση της φύσης και ναι θα υπάρχει ζήτηση, και γι' αυτό το διαφορετικό. Πρέπει να δουλέψουμε για εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος ώστε να συνάδει με τα νέα δεδομένα», είναι το μήνυμα του Υφυπουργού Τουρισμού, ο οποίος δεν παρέλειψε να τονίσει πως η υγειονομική κρίση πρόλαβε την Κύπρο στο στάδιο υλοποίησης του νέου Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου.

Η στόχευση

Το άνοιγμα της τουριστικής περιόδου τοποθετείται αρχές του ερ-

Το άνοιγμα της τουριστικής βιομηχανίας τοποθετείται αρχές Ιουλίου, αν όλα εξελιχθούν ομαλά από επιδημιολογικής απόψεως και θα πραγματοποιηθεί σε δύο κύματα με διαφορά ενός μήνα. Με τα σημερινά δεδομένα η βρετανική και η ρωσική τουριστική αγορά δεν θεωρούνται χαμένες αγορές.

χόμενου Ιουλίου και θα πραγματοποιηθεί, σύμφωνα με τα όσα παρουσίασε στην «Κ» ο κ. Περδίο, σε δυο φάσεις. Με την ελπίδα ότι όλα θα κυλήσουν ομαλά κατά τις δυο φάσεις χαλάρωσης των περιορισμών, η Κύπρος θα είναι έτοιμη να δεχθεί τους πρώτους τουρίστες αρχές Ιουλίου. Στους σχεδιασμούς που έχουν γίνει, αυτό χαρακτηρίζεται το καλύτερο σενάριο. Το χειρότερο θα είναι να μην υπάρξει υγειονομική βελτίωση σε καμία χώρα από τις χώρες που στοχεύει τουριστικά η Κύπρος, με αποτέλεσμα να χαθεί η τουριστική σεζόν. «Όλες οι χώρες κάνουν ανοίγματα, χαλαρώσεις και υπάρχουν ενδείξεις ότι κάποιοι προορισμοί θα μπορέσουν να μας στείλουν κόσμο, έστω δειλά-δειλά τον Ιούλιο. Εάν υπάρξουν επιπλοκές, δυστυχώς θα πάμε στο χειρότερο

σενάριο» είναι η επισήμανση του Υφυπουργού Τουρισμού.

Οι σημαντικές αποφάσεις για το άνοιγμα της τουριστικής βιομηχανίας θα παρθούν περί τα μέσα Ιουνίου, στη βάση των επιστημονικών και επιδημιολογικών δεδομένων της κάθε χώρας. Με βάση τους προγραμματισμούς, το άνοιγμα θα πραγματοποιηθεί σε δυο κύματα. Με τα σημερινά επιδημιολογικά δεδομένα στο πρώτο κύμα του ερχόμενου Ιουλίου συγκαταλέγονται χώρες της Κεντρικής και Βόρειας Ευρώπης καθώς και χώρες της περιοχής. «Για Ιούλιο, φαίνεται πως πάνε καλά Γερμανία, Αυστρία, Ελβετία, Νορβηγία, Σουηδία, Ελλάδα, Ισραήλ και κάποιες χώρες του Αραβικού Κόλπου. Αυτές είναι οι επιλογές μας για τον Ιούλιο. Μετά, ανάλογα με την πως πάει η κατάσταση σε Βρετανία και Ρωσία,

ελπίζουμε να προστεθούν και αυτές οι αγορές μέσα στον Αύγουστο». Παρά τα όσα λέγονται ο κ. Περδίο δεν συμμερίζεται τις εκτιμήσεις ότι η τουριστική αγορά της Βρετανίας είναι χαμένη, λόγω της επιδημιολογικής εικόνας της χώρας. Η ίδια άποψη εκφράζεται και για τη ρωσική αγορά. «Οι ενδείξεις που υπάρχουν είναι πως οι συγκεκριμένες αγορές θα καθυστερήσουν περίπου ένα μήνα, σε σχέση με τις υπόλοιπες».

Η Ελλάδα

Στο περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί, Κύπρος και Ελλάδα έχουν περιθώρια αλληλοβοήθειας πιστεύει ο Υφυπουργός Τουρισμού, αποκαλύπτοντας πως υπάρχει σχετικό ενδιαφέρον. «Η Κύπρος ανέκαθεν έστελνε τουρισμό στην Ελλάδα, ελπίζω φέτος να γίνει και το αντίθετο. Αλλά είμαστε επιφυλακτικοί ή προσεκτικοί στο τι περιμένουμε. Υπάρχει η ψυχολογία του κόσμου, και στις δυο χώρες, ο οποίος προέρχεται από μια τριμηνιαία δύσκολη οικονομική περίοδο. Το θετικό με την Ελλάδα είναι η κοντινή απόσταση και μπορούμε να προσελκύσουμε τουρισμό την τελευταία στιγμή. Το ίδιο θα ισχύει και για Ελλάδα από Κύπρο». Στο άλλο κομμάτι συνυφασμένο με τον τουρισμό, το άνοιγμα των αεροδρομίων, οι περιορισμοί θα αρθούν στα μέσα Ιουνίου. Ο κ. Περδίο εξήγησε στην «Κ» και το πώς θα ανοίξουν τα δυο αεροδρόμια. «Υπάρχει μια συλλογική προσπάθεια σε ευρωπαϊκό επίπεδο ώστε να χαρραχθεί μια κοινή πολιτική, ένα κοινό πρωτόκολλο διακίνησης σε ευρωπαϊκό επίπεδο που θα βοηθήσει όλες τις χώρες. Εάν κάθε χώρα κινηθεί αυτόνομα, θα προκληθούν προβλήματα με τις εταιρείες, τα τουριστικά γραφεία αλλά και τους ίδιους τους τουρίστες».

Ανατολική Μεσόγειος

Ο Υφυπουργός Τουρισμού επιβεβαίωσε τις πληροφορίες της «Κ» και για τις προοπτικές του τουριστικού προϊόντος της Ανατολικής Μεσογείου, για τα επόμενα δυο χρόνια. Ιδιαίτερα προσεχτικός στις εκτιμήσεις του, ο κ. Περδίο θεωρεί πως δεν θα παρατηρηθεί μαζική μετακίνηση τουριστών από την Δυτική στην Ανατολική Μεσόγειο, μέσα σε μικρό διάστημα, παρά ταύτα οι χώρες της Ανατολικής Μεσογείου θα επωφεληθούν από την καλή εικόνα που υπάρχει στην διαχείριση της επιδημίας. Εκτός από την Κύπρο, σύμφωνα με τον κ. Περδίο, ενδιαφέρον τουριστικό φαίνεται να υπάρχει για την Μάλτα, την Ελλάδα, το Ισραήλ. «Θεωρώ ότι και η Τουρκία θα είναι μέσα στους κερδισμένους της χρονιάς κάτι που σημαίνει, ναι, λιγότερος ο ανταγωνισμός αλλά πολύ έντονος για τη χρονική στιγμή που θα θέλουμε τουρίστες». Για την Κύπρο η φετινή χρονιά, αν όλα εξελιχθούν ομαλά, θα είναι μια ευκαιρία να προσεγγίσει αγορές που και στο παρελθόν στόχευε. «Πρέπει να είμαστε έτοιμοι από υγειονομικής απόψεως. Το στοιχείο δεν είναι ότι διαχειριστήκαμε σωστά την πανδημία, αλλά και ότι θα την διαχειριστούμε εξίσου το ίδιο, μέχρι το τέλος της σεζόν».

Η καλύτερη τράπεζα... είναι ο καναπές σου.

Τώρα ελέγχεις τους λογαριασμούς όλων των πιο κάτω ξένων & κυπριακών τραπεζών από ένα σημείο.

Μόνο στην 1bank.

Για άμεση πρόσβαση στους λογαριασμούς τραπεζών σε Κύπρο και Αγγλία από μόνο ένα σημείο, μπες τώρα στην **1bank** και σύνδεσε τους λογαριασμούς που έχεις στις ακόλουθες τράπεζες.

• ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ • BANK OF SCOTLAND
• BARCLAYS BANK • FIRST DIRECT BANK
• HALIFAX BANK • HSBC BANK • RBS BANK
• LLOYDS BANK • MARKS & SPENCER BANK
• NATWEST BANK

Η παιδεία έχασε το στοίχημα του εκσυγχρονισμού

Η πανδημία ανέδειξε την ανεπάρκεια ενός εκπαιδευτικού συστήματος, που ήταν πάντα υποσημείωση για το πολιτικό σύστημα

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Στη Νέα Ζηλανδία, τα σχολεία έχουν ανοίξει επισήμως στο πλαίσιο καλάρωσης των μέτρων της κυβέρνησης, ωστόσο, σύμφωνα με τα δημοσιεύματα, μόνο ένα στα έξι σχολεία αναμένεται να λειτουργήσει κανονικά, καθώς οι γονείς φοβούνται το ενδεχόμενο εξάπλωσης του ιού. Στην περίπτωση όμως της Νέας Ζηλανδίας, έστω κι αν οι γονείς φοβούνται για την επιστροφή των παιδιών τους στα θρανία, υπάρχει η εναλλακτική συνέχισης των μαθημάτων από το σπίτι, καθώς η κυβέρνηση φρόντισε να ενεργοποιήσει πλήρως την πολιτική της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Είχε αποστείλει αυτό το διάστημα του εγκλεισμού, 11.250 ηλεκτρονικές συσκευές σε μαθητές που δεν έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υπολογιστή. Παρείχε πρόσβαση στο διαδίκτυο σε άλλους 6.700 μαθητές, οι οποίοι δεν είχαν τέτοια ευκαιρία, ενώ τα αντανακλαστικά λειτουργήσαν αμέσως μετά τη δημοσιοποίηση των αυστηρών μέτρων με 649.000 να παρακολουθούν μαθήματα μέσω εκπαιδευτικών κανα-

Μία εικοσαετία συνεχών αλλαγών στην εκπαίδευση, οι οποίες δεν στέριωναν λόγω της απουσίας μακρόπνοου σχεδιασμού.

λών κατά τις τρεις πρώτες μέρες του lockdown. Στην περίπτωση της Δανίας έχει ήδη σχεδιαστεί η επιστροφή στα σχολεία, δίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στο να τηρούνται τα μέτρα, με τη μείωση των μαθητών ανά τάξη, αλλά και με συγκεκριμένο σχεδιασμό που θα περιορίζει χωροταξικά τους μαθητές κατά τη διαλείμματα. Και στην Αυστρία έχει ήδη βγει το πλάνο με βάρδιες στην παρακολούθηση μαθημάτων και τη μείωση μαθητών ανά τάξη. Στην Κύπρο, πέραν των τελειοφοίτων που επιστρέφουν για διαδικαστικούς λόγους στα θρανία, οι υπόλοιποι μαθητές βρίσκονται ακόμα στο περίμενε των εξαγγελιών και των σχεδιασμών του υπουργείου για το αν θα επιστρέψουν στα σχολεία, αν θα δώσουν εξετάσεις ή όχι, ενώ πολλοί είναι εκείνοι που μένουν εκτός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για μία σειρά λόγων. «Άλλα ήθελ, άλλα μεγέθη και άλλα έθιμα» λένε διάφοροι πολιτικοί κύκλοι θεωρώντας πως η εκπαίδευση στην Κύπρο, δεν μπορεί να μπει σε μια διαδικασία συγκρίσιμη με τις παραπάνω χώρες.

Η αλήθεια, ωστόσο, είναι πως δεν τίθεται θέμα, ούτε πθών ούτε εθίμων, αλλά χρόνιων προβλημάτων που κρύβονταν μέχρι και κατά τη διάρκεια της πανδημίας κάτω από το χαλί και κατέδειξαν πως το εκπαιδευτικό σύστημα βρίσκεται εδώ και καιρό στον αυτόματο πιλότο. Το ερώτημα είναι αν με δεδομένες και τις προκλήσεις της επόμενης χρονιάς το Υπουργείο Παιδείας θα μπει σε διαδικασία ολικής αναδόμησης του εκπαιδευτικού συστήματος.

Τα προβλήματα, λοιπόν, κρύβονταν χρόνια κάτω από το χαλί της εκπαίδευσης, καθώς ουδέποτε

η παιδεία αποτέλεσε την προτεραιότητα οποιασδήποτε κυβέρνησης. Ήταν περισσότερο μία υποσημείωση στην πολιτική ατζέντα τους. Ενδεικτικό της σημασίας που δίδεται το πρόσφατο περιστατικό από την ηγεσία της κυβερνώσας παράταξης (ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αβέρωφ Νεοφύτου και αντιπρόεδρος-μέλος της Επιτροπής Παιδείας Ευθύμιος Δίπλαρρος), η οποία κατέχει και την προεδρία στην Επιτροπή, κατά τον εγκλεισμό, που έθιξε πρώτα το άνοιγμα των ναών χωρίς να κάνει αναφορά και εισηγήσεις σε σχεδιασμό επαναλειτουργίας των σχολείων. Ανέκαθεν, όμως, η οποία προσπάθεια αλλαγών στην εκπαίδευση έβρισκε διαπέραστους τοίχους, είτε γιατί το σύστημα όπως είχε διαμορφωθεί όλα αυτά τα χρόνια δεν μπορούσε να απορροφήσει τις όποιες αλλαγές, είτε γιατί κλωτσούσε ο ισχυρός εκπαιδευτικός συνδικαλισμός και οι εκπαιδευτικοί εταίροι. Αλλαγές έγιναν πολλές κατά την τελευταία εικοσαετία, όμως τίποτα δεν μπορούσε να στεριώσει δεδομένων των παραπάνω, αλλά και της απουσίας ενός μακρόπνοου σχεδίου. Αυτό σε συνδυασμό με το γεγονός ότι μέχρι τώρα οι επιλογές των πολιτικών προϊσταμένων δεν ήταν πολιτικές, αλλά πρόσωπα που είχαν περισσότερο τη νοοτροπία άβουλων λειτουργών χωρίς όραμα, χωρίς τη διαλλακτικότητα και διαλεκτικότητα να χειριστούν τις ιδιομορφίες που φέρει το όλο εκπαιδευτικό οικοδόμημα, ήταν αρκετό για να κρατήσει την εκπαίδευση πίσω. Σε αυτό, βεβαίως, βοήθησε και η χρόνια εμπλοκή της Εκκλησίας. Ενδεικτική η περίπτωση του Κώστα Καδή και του Κώστα Χαμπιαούρη. Δύο πρόσωπα με ανύπαρκτο πολιτικό υπόβαθρο, αλλά με μοναδικό όπλο τις διασυνδέσεις τους με την Αρχιεπισκοπή. Ο πρώτος διεκδίκησε τη μετάθεσή του στο Υπουργείο Γεωργίας κατά τη δεύτερη διακυβέρνηση, όταν υποψιάφθηκε τον πονοκέφαλο που θα τους προκαλούσε η εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και ο δεύτερος μετακόμισε με το αζημίωτο στα ορεινά, όταν κατάφερε να συγκρουστεί με όλες τις εμπλεκόμενες ομάδες και να πάρει βήματα πίσω την οποία προσπάθεια σωστής μεταρρύθμισης του εκπαιδευτικού συστήματος.

Όπως το Εσωτερικών

Το πρώτο πολιτικό πρόσωπο που διορίζεται μετά από καιρό είναι ο Πρόδρομος Προδρόμου, που διορίζεται σε μία κακή χρονική συγκυρία. Είναι πρώτα και κύρια πολιτικός προϊστάμενος, ενός δαιδαλώδους υπουργείου που –εκτός από την παιδεία έχει υπό στις αρμοδιότητές του, τον πολιτισμό, τη νεολαία και πλέον τον αθλητισμό– θυμίζει το Υπουργείο Εσωτερικών επί εποχής Βενιζέλου και αυτό σίγουρα δεν βοηθά την οποία βελτίωση. Δεν κέρδισε ακόμα τις συνδικαλιστικές οργανώσεις καθώς –ακόμα και από τους εκπαιδευτικούς κύκλους του ΔΗΣΥ– τον συνδέουν με την κρίση της παιδείας το καλοκαίρι του 2018 και σε αυτό το κλίμα καλείται να διαχειριστεί την κρίση, να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις της πανδημίας, χωρίς καμία απολύτως περίοδο χάριτος.

Ο Πρόδρομος Προδρόμου αποτελεί το πρώτο πολιτικό πρόσωπο που αναλαμβάνει το Υπουργείο Παιδείας, σε μία κακή χρονική συγκυρία, με το υπουργείο να διευρύνεται και έχοντας να διαχειριστεί μία πρωτόγνωρη κρίση.

Αναλφαβητισμός και ανεπάρκεια στον εξοπλισμό

Η απουσία περιόδου χάριτος φάνηκε ξεκάθαρα κατά συνέντευξη Τύπου της περασμένης Παρασκευής. Ενώ τα υπόλοιπα υπουργεία έθεταν χρονοδιαγράμματα και λεπτομέρειες επί των διαδικασιών της άρσης μέτρων στο ζήτημα της παιδείας είδαμε εξαγγελία προθέσεων. Δεν ήταν δηλαδή σαφής στη διαδικασία επιστροφής των τελειοφοίτων, στην ύλη των παγκύριων εξετάσεων, αλλά και στο πότε θα διεξαχθούν οι εξετάσεις. Όμως πέραν των τελειοφοίτων, άφησε ανοικτό το ενδεχόμενο επιστροφής κι άλλων μαθητών που είχαν ήδη ετοιμαστεί για διακοπές, χωρίς, ωστόσο, να δώσει είτε ημερομηνία, είτε να ξεκαθαρίσει ποιες τάξεις θα επιστρέψουν και πώς. Μία δίσταση που προκάλεσε περισσότερες απορίες παρά να λύσει τις υφιστάμενες.

Όμως η απουσία απαντήσεων στη συνέντευξη Τύπου οφείλεται στο γεγονός ότι το υπουργείο δεν ήταν έτοιμο για ένα πλάνο σταδιακής επιστροφής κι άλλων μαθητών πέραν των τελειοφοίτων, καθώς σε αυτό εμπλέκονται και παρεμβαίνουν διάφοροι παράγοντες. Σε αντίθεση με τα άλλα υπουργεία, τα οποία είχαν λάβει επιπλέον κονδύλια για τη διαχείριση της κρίσης, κάτι τέτοιο δεν έγινε και για την παιδεία. Ήδη ακόμη γίνεται σχε-

διασμός για την επιστροφή των τελειοφοίτων, ενώ για την επιστροφή των υπόλοιπων τάξεων, πολλοί είναι εκείνοι οι εκπαιδευτικοί που εκφράζουν ενστάσεις για ζητήματα ασφάλειας –και δικών τους και των παιδιών– καθώς η δομή των σχολείων είναι τέτοια που δεν μπορεί να ελέγξει αν κάθε μαθητής θα τηρήσει τα μέτρα. Από αρμόδιους εκπαιδευτικούς κύκλους θεωρείται δεδομένο το γεγονός ότι δεν θα διεξαχθούν εξετάσεις σε άλλες τάξεις, με τον Πρόδρομο Προδρόμου, ωστόσο, να μην το λέει επίσημα για μία σειρά λόγων και κυρίως για να μη σημαίνει από τώρα λήξη της σχολικής χρονιάς, με ό,τι κι αν αυτό συνεπάγεται. Για την επιστροφή κι άλλων μαθητών στα σχολεία πείζουν οικονομικοί κύκλοι που θεωρούν κάτι τέτοιο αναγκαίο για την επαναδραστηριοποίηση των γονιών στην εργασία τους αλλά και για την επανεκκίνηση της οικονομίας.

Όμως, έστω κι αν τα σχολεία δεν είναι έτοιμα να υποδεχτούν τους μαθητές, η απάντηση στο πρόβλημα θα μπορούσε να βρισκόταν στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Ο εγκλεισμός έδειξε πρώτα και κύρια πως η εκπαίδευση δεν ήταν ποτέ προετοιμασμένη για τηλεμαθήματα, παρά τις παλαιότερες εξαγγελίες και προθέσεις διαφόρων κυβερνήσεων συμπερι-

λαμβανομένων και της υφιστάμενης.

Πρώτα και κύρια χρειάστηκε να περάσει χρονικό διάστημα από την απόφαση κλεισίματος των σχολείων μέχρι να αρχίσουν την εξ αποστάσεως διδασκαλία. Ήταν αφενός το γεγονός ότι αρκετοί εκπαιδευτικοί δεν είχαν ούτε τις γνώσεις ούτε την άνεση να προχωρήσουν σε τηλεδιάσκεψη, με την πρώτη βδομάδα να αναλώνεται σε σεμινάρια εκπαίδευσης καθηγητών πληροφορικής ούτως ώστε να εκπαιδεύσουν στη συνέχεια τους συναδέλφους τους. Ήταν αφετέρου η ανεπάρκεια στον εξοπλισμό των σχολείων. «Μας ζητήθηκε να καταγράψουμε τον τεχνικό εξοπλισμό στα σχολεία μας, τη στιγμή που δεν έχουμε καλά-καλά ηλεκτρονικούς υπολογιστές» έλεγαν εκπαιδευτικοί κύκλοι με ταξίδι τους. Ήταν όμως και το ζήτημα του εξοπλισμού που είχε ο κάθε μαθητής. Οι εκπαιδευτικοί αναλώθηκαν στη διαδικασία καταγραφής όσων μαθητών έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονική συσκευή για να ενημερώσουν στη συνέχεια το Υπουργείο Παιδείας για το πόσοι μαθητές έχουν πρόσβαση και πόσοι όχι.

Οι δωρεές και η ανισότητα

Μία διαδικασία τουλάχιστον χρονοβόρα. Όμως, έστω κι αν μέχρι

Στοίχημα η νέα χρονιά

Μπορεί η κρίση του κορωνοϊού να αποτελέσει την απαρχή για την βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος, όπως το γνωρίζαμε μέχρι τώρα; Για να είμαστε δίκαιοι, λίγες είναι οι χώρες που απέδειξαν πως είναι απολύτως έτοιμες να αντεπεξέλθουν σε πρωτόγνωρες κρίσεις στον τομέα της εκπαίδευσης. Ούτε και η Μεγάλη Βρετανία για παράδειγμα κατάφερε να περάσει το τεστ της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, καθώς η παρουσία μαθητών ήταν ήδη μειωμένη και μειώνεται ακόμη περισσότερο με την πάροδο του χρόνου. Όμως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση ίσως να αποτελεί το επιστέγασμα της όλης κατάστασης. Η χρονιά, όπως όλα δείχνουν, χάνεται, με την προσοχή να στρέφεται στην επόμενη χρονιά, η οποία θα επιμκυνθεί δεδομένων και των δηλώσεων του κ. Προδρόμου. Εκεί θα διαφανεί κατά πόσο το υπουργείο είναι έτοιμο για τομές, χρησιμοποιώντας εξοπλισμό και τεχνολογία που αναγκάστηκε να εφαρμόσει όλο αυτό το διάστημα, ή αν θα τρέχει να καλύψει μηχανικά την ύλη, χάνοντας για ακόμη μία φορά το τρένο για τον σχεδιασμό ενός μακρόπνοου σχεδιασμού στην παιδεία.

ΑΡΘΡΟ / Του ΓΙΩΡΓΟΥ Τ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Αξιον απορίας, χάθηκαν οι ειδήσεις

Η ασθένεια του κορωνοϊού σίγουρα έχει φέρει τα πάνω κάτω στις ζωές μας. Οι ανατροπές που ζούμε είναι όντως πρωτόγνωρες και πρωτοφανείς.

Ένα μείζον θέμα που έχει προκύψει τον τελευταίο καιρό είναι και η παντελής έλλειψη πληροφορησης, ενημέρωσης για τα παγκόσμια, τα περιφερειακά και τοπικά προβλήματα. Ξαφνικά έχει σιγήσει ο κόσμος. Η ειδησιογραφία, κυρίως στα ραδιόφωνα και τηλεοράσεις, έχει φτωχύνει, τίποτα δεν ακούγεται, τίποτα δεν γράφεται, τα πάντα έχουν υποταχθεί στην πανδημία του κορωνοϊού. Σ' ένα βαθμό είναι πολύ φυσικό για τις πρώτες μέρες,

όμως δεν μπορεί, είναι αδιανόητο αυτό που συμβαίνει. Να πέσει ένα μαύρο πανί συσκότισης διεθνών προβλημάτων, διενέξεων, φτώχειας και εξαθλίωσης των λαών και των χωρών. Τα θέματα της κλιματικής αλλαγής βρίσκονταν στην ημερήσια διάταξη στην προ της κορωνοϊού εποχής. Ξαφνικά χάθηκαν οι ειδήσεις, ο σχολιασμός της επικαιρότητας. Για παράδειγμα πρόσφατα ο ΟΗΕ κάλεσε τις χώρες να εργαστούν με αποφασιστικότητα στην αντιμετώπιση της αύξησης της θερμοκρασίας της γης τα τελευταία πενήντα χρόνια. Καμιά πρωτοβουλία, καμιά είδηση για το ζωτικό αυτό θέμα που απειλεί ολόκληρο τον

πλανήτη. Σε τριάντα χώρες σύμφωνα με εκθέσεις των Διεθνών Οργανισμών στην μετά κορωνοϊό εποχή κινδυνεύουν οι ζωές των ανθρώπων και η ύπαρξη τους από την πείνα και την έλλειψη νερού. Καμιά είδηση, καμιά ανταπόκριση, από την παγκόσμια ατζέντα της ενημέρωσης.

Το lockdown που επιβλήθηκε στις ζωές των ανθρώπων σε παγκόσμιο επίπεδο συνοδεύεται δυστυχώς και με ένα τεράστιο blackout έγκυρης, έγκαιρης και αντικειμενικής ενημέρωσης. Αφήνω το γεγονός ότι έχουν παρεισφρήσει στις ζωές μας και γίνονται περίπου κανόνες τα fake news! Ο εγκλει-

σμός δεν σημαίνει και δεν συνεπάγεται σε καμία περίπτωση παράδοση. Οι λαοί δεν σήκωσαν λευκό παντίλι και δεν παρέδωσαν τη σκέψη τους, την κρίση τους και πολύ περισσότερο την συνειδησή τους σε κανένα «Big Brother» της πνευματικής και μορφωτικής τους αναζήτησης.

Είναι αξιον απορίας πώς ξαφνικά μαζί με τα διατάγματα επιβλήθηκε ένα παγκόσμιο σκοτάδι για τις καθημερινές, τις τρέχουσες εξελίξεις. Την ίδια ώρα που σε παγκόσμιο επίπεδο, κυβερνήσεις, οργανισμοί, διεθνή λόμπυ σχεδιάζουν και προγραμματίζουν τις ζωές των ανθρώπων, την ίδια ακριβώς στιγμή οφεί-

λουν οι πάντες να κρατούν σε ενπύρωση τους πολίτες και τους λαούς όλου του κόσμου. Η σιγή και το μαύρο στη ζωή μας μόνο απολυταρχικά και δικτατορικά καθεστώτα μας θυμίζουν.

Οι παγκόσμιοι «image makers» να είναι σίγουροι ότι οι λαοί και τα κινήματα δεν σίγησαν ούτε θα συμβιβαστούν με μια νέα τάξη πραγμάτων που θα τους καθλωώσει και θα τους απομακρύνει από το καθημερινό πολιτικό και κοινωνικό γίγνεσθαι. Τώρα πειθαρχούν στο αίτημα για προστασία και φροντίδα της δημόσιας υγείας, της υγείας των λαών. Σκέφτονται, όμως, και αγωνιούν για την επόμενη μέρα

και θα επανέλθουν δριμύτερα στο προσκήνιο για νέους αγώνες, για κινητοποιήσεις. Γιατί το όνειρο σε καμία περίπτωση δεν θα σταματήσουν. Θα τα κυνηγούν και θα τα κυνηγούμε μέχρι την πραγμάτωση και τη δικαίωσή τους.

Σκεφτόμαστε την επόμενη μέρα και αγωνιούμε και ανυπομονούμε τη στιγμή που θα βάλουν μπρος οι μηχανές, για να κάνουμε τις ζωές μας πιο όμορφες, πιο ελπιδοφόρες. Για να συνεχίσουμε το ταξίδι της ζωής μας και να θα τα καταφέρουμε και αυτή τη φορά.

Ο κ. Γιώργος Τ. Γεωργίου είναι επαγγελματίας ΑΚΕΛ Λεμεσού, βουλευτής.

Η πανδημία που γίνεται ψηφιακή ευκαιρία

Τα διαχρονικά κενά της δημόσιας υπηρεσίας και οι προτεραιότητες της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης που ανέδειξε η κρίση

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Με την Κύπρο να βρίσκεται σε διαδικασία αποκλιμάκωσης της πρωτόγνωρης κατάστασης, σε όλο το φάσμα της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, επί τάπητος τίθενται επιτακτικά μια σειρά από κενά και ελλείψεις, που αναδείχθηκαν μέσα στην περίοδο της υγειονομικής κρίσης. Εκτός από τον τομέα της υγείας που εκ των πραγμάτων φιγουράρει στην κορυφή της σχετικής λίστας, το αποτύπωμα της πανδημίας στη δημόσια ζωή και καθημερινότητα των πολιτών, αναδεικνύει την ανάγκη ριζικών τομών, αλλαγών και κυρίως ρήξης με νοοτροπίες του παρελθόντος που ταλανίζουν το σύστημα δημόσιας διοίκησης. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός του κράτους, ο οποίος βρίσκεται βαλτωμένος, σε δαιδαλώδεις διαδικασίες υλοποίησης αποδεικνύεται, στη μετά κορωνοϊό εποχή, ως μια επιβεβλημένη ανάγκη, στο κομμάτι σχεδιασμού αλλά κυρίως στην υλοποίησή του. Λαμβάνοντας υπόψη τις έντονες ανησυχίες που εκφράζονται από την επιστημονική κοινότητα, για παρόμοιες υγειονομικές κρίσεις στο μέλλον, η ψηφιακή θωράκιση του κράτους φαντάζει να είναι τα άλλα και το ωμέγα για να αντιμετωπιστούν φαινόμενα αδράνειας, όπως εμφανίστηκαν κατά την περίοδο της πανδημίας. Μια ανάγκη που γίνεται απολύτως κατανόητη στο κυβερνητικό στρατόπεδο, μιας και στην πράξη αποδείχθηκε πως συστώδεις κρατικές υπηρεσίες, λύγισαν υπό το βάρος της κρίσης αδυνατώντας να ανταποκριθούν στην αποστολή τους, αλλά και στην διεκπεραίωση υπηρεσιών σε τομείς απόλυτα συνυφασμένους με το οικονομικό και επενδυτικό προφίλ που χτίζει η Κύπρος.

Αν επιχειρηθεί μια πρώτη αποτίμηση των ψηφιακών επιδόσεων της κρατικής μηχανής, σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης, αυτές αποδείχθηκαν φτωχές παρά την κινητοποίηση της τελευταίας στιγμής για να καλυφθούν κενά που υπάρχουν δεκάδες χρόνια. Ο προβληματισμός είναι το βασικό συναίσθημα που επικρατεί στο νεοσύστατο Υφυπουργείο Έρευνας Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής, το οποίο προτού βουτήξει στα βαθιά, βρέθηκε αντιμέτωπο με το μεγαλύτερο στοιχείο. Να ξεπεράσει μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα παρωχημένες νοοτροπίες και πρακτικές, βάζοντας στην προμετωπίδα των προτεραιοτήτων την αλλαγή πλεύσης, στο κομμάτι σχεδιασμού - υλοποίησης των έργων που θα δώσουν μια νέα πνοή στη δημόσια διοίκηση, με θετικές προεκτάσεις στην οικονομία του τόπου. «Αν κάτι μείνει από αυτή την κρίση είναι ότι εκτιμήσαμε πολύ περισσότερο την αξία του ψηφιακού μετασχηματισμού, έργα τα οποία πραγματοποιούνται και θα μας μείνουν μετά την κρίση», είπε στην «Κ» ο Κυριάκος Κόκκινος υφυπουργός Έρευνας Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής.

Η τηλεργασία

Στην ιεράρχηση των ζητημάτων στα οποία θα πρέπει, το επόμενο διάστημα, να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή, η εργασία εξ αποστάσεως καταλαμβάνει περίοπτη θέση. Η αδράνεια που παρουσιάστηκε στον τομέα της δημόσιας υπηρεσίας, ένεκα των περιοριστικών μέτρων, ξεπέρασε σε κάποιες περιπτώσεις τις αντικειμενικές δυσκολίες, ένεκα της απουσίας υποδομών. Κάτι που γίνεται κατανοητό ακόμα και από τις συντεχνίες των δημοσίων υπαλλήλων, οι οποίες αναγνωρίζουν πως

Η επόμενη μέρα της υγειονομικής κρίσης φαντάζει ως ένας αγώνας δρόμου για προσαρμογή της λειτουργίας της κρατικής μηχανής σε συνθήκες έκτακτης ανάγκης παρόμοιες με αυτές της πανδημίας του ιού.

Πολοδομία, Κτηματολόγιο, Τμήμα Εφόρου Εταιρειών, Κέντρα Εξυπηρέτησης του Πολίτη, Δικαστήρια είναι οι υπηρεσίες εκείνες όπου εντοπίζονται κενά στην ψηφιακή ενίσχυσή τους.

η κρατική μηχανή θα μπορούσε να σταθεί στα πόδια της και σε καθεστώς περιοριστικών μέτρων. Επί του προκειμένου ενδιαφέρουσες είναι οι απόψεις του Κυριάκου Κόκκινου, έτος όπως τις ανέπτυξε στην «Κ». «Η τηλεργασία θα πρέπει να μας μείνει. Στο εξωτερικό που εργαζόμουν τα τελευταία 30 χρόνια, τις μισές μέρες της εβδομάδας, πρόσφερα τις υπηρεσίες μου από το σπίτι. Στους υπαλλήλους οι κυβερνήσεις και οι εταιρείες δίνουν κι

ντρα να εργάζονται από το σπίτι. Το σκεπτικό είναι απλό. Γιατί να σπαταλήσουν ένα σημαντικό χρόνο προσέλευσης και αποχώρησης από την εργασία και να μην δώσουν κίνητρα να αξιολογείται, η ποιότητα και ο όγκος εργασίας από το τελικό αποτέλεσμα και όχι από το χρόνο φυσικής παρουσίας στο γραφείο;»

Το Δημόσιο

Εκτός από την τηλεργασία που εκ των πραγμάτων θα είναι μια νέα μορφή εργασίας στο απώτερο μέλλον, η υγειονομική κρίση ανέδειξε και τους τομείς εκείνους όπου θα πρέπει να γίνουν άμεσες παρεμβάσεις. Εν προκειμένω, η υγειονομική κρίση απέδειξε πως σε έκτακτες περιπτώσεις υπάρχουν οι δυνατότητες αντιμετώπισης ζητημάτων επείγουσας μορφής. Μια τέτοια περίπτωση, που ενδεχομένως να αποτελέσει πιλότο για τις επερχόμενες αλλαγές, είναι το Υπουργείο Εργασίας και η ανάγκη να υλοποιηθεί η στήριξη εργαζομένων και επιχειρήσεων, ψη-

φιακά και σε συνθήκες πανδημίας. Παρά τα προβλήματα που προέκυψαν σε ένα κομμάτι υλοποίησης, η κυβερνητική αποτίμηση είναι θετική. Στην ιεράρχηση των προτεραιοτήτων το πρώτο ζήτημα το οποίο πρέπει να αντιμετωπιστεί είναι η νοοτροπία που επικρατεί, με αναπτυξιακά έργα στο δημόσιο. Ως παράδειγμα, δίνεται το Τμήμα Εφόρου Εταιρειών. Για το συγκεκριμένο τμήμα, όπως μας είπε ο κ. Κόκκινος, εδώ και τρία χρόνια προκηρύχθηκε διαγωνισμός για ψηφιοποίηση των υπηρεσιών προς τον πολίτη και τις επιχειρήσεις. Δυστυχώς, αυτό το έργο, όπως επισημαίνει ο κ. Κόκκινος, όπως και πολλά άλλα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης είναι χρονοβόρα από πλευράς σχεδίασης και υλοποίησης.

Οι αλλαγές

Η προσοχή της κυβέρνησης επικεντρώνεται σε υπηρεσίες του Δημοσίου με τον μεγαλύτερο όγκο συναλλαγής με τους πολίτες. Το πλάνο πάνω στο οποίο εργάζεται η κυβέρνηση, σύμφωνα με τον κ. Κόκκινος, είναι πως η ψηφιοποίηση θα προχωρήσει με μικρότερα βήματα και άσχετα από το σύνολο της ψηφιοποίησης υπηρεσιών. «Π.χ. στο Τμήμα Εφόρου Εταιρειών θα ξεκινήσουμε να πραγματοποιούμε μικρότερα βήματα, απολύτως απαραίτητα, που με το 20% της προσπάθειας θα πάρουμε το 80% του οφέλους. Το ίδιο κάνουμε στην Πολοδομία, το ίδιο θα κάνουμε και στις Κοινωνικές Ασφαλίσεις, το ίδιο και στα ΚΕΠ. Αντί να δέχονται 1000 άτομα την ημέρα να δέχονται 200. Τα υπόλοιπα 800 να έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τη συναλλαγή τους, ηλεκτρονικά». Άλλα τμήματα του δημοσίου με μεγάλο όγκο συναλλαγών με πολίτες είναι το Κτηματολόγιο όπου

και εκεί εντοπίστηκαν τεράστιες αδυναμίες εν μέσω πανδημίας.

Η Δικαιοσύνη

Στο κομμάτι των Δικαστηρίων καταγράφηκαν την περίοδο της υγειονομικής κρίσης, οι μεγαλύτερες ανάγκες. Σε διοικητικό αλλά και λειτουργικό επίπεδο, οι επιπτώσεις από τα περιοριστικά μέτρα που λήφθηκαν σαφώς θα ήταν ηπιότερες εάν η ψηφιοποίηση των Δικαστηρίων δεν ήταν σε νηπιακή κατάσταση. Και εδώ παρατηρείται, όπως μας ανέφερε ο κ. Κόκκινος, το φαινόμενο δίχρονης καθυστέρησης αξιολόγησης μιας προσφοράς ψηφιοποίησης των υπηρεσιών.

Τηλεκπαίδευση

Αλλαγές αναμένεται να συντελεστούν και στον τομέα της εκπαίδευσης. Η ανάγκη δημιουργίας ενός υβριδικού συστήματος μέσω του οποίου ο μαθητής, ο γονέας, ο δάσκαλος, θα μπορούν να επικοινωνούν και να πραγματοποιείται η διδασκαλία δεν φαίνεται να εγκαταλείπει την παιδεία. Το ερώτημα που προκύπτει είναι εάν η τηλεεκπαίδευση θα βελτιωθεί και θα ενισχυθεί. «Πιστεύω ότι θα πρέπει να μείνει και θα φροντίσουμε να μείνει ως ένα συστατικό στοιχείο και εργαλείο του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Η τηλεεκπαίδευση δεν μπορεί να είναι υποκατάστατο της κανονικής παιδείας, δηλαδή της φυσικής παρουσίας δασκάλου και μαθητών στην τάξη. Μετά την επιστροφή στην κανονικότητα το παιδαγωγικό σύστημα θα πρέπει να υιοθετήσει πρακτικές που να επιτρέπει να εφαρμόζεται αυτό το οποίο λέμε, ανάμικτο και υβριδικό σύστημα παιδείας», είναι η θέση του υφυπουργού Έρευνας Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής.

Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου

Ι Ενέργεια ζωής!

Η «Επόμενη Μέρα» θα μας βρει στο φως

Σε πρωτόγνωρους και δύσκολους καιρούς στηρίζουμε έμπρακτα και με συνέπεια τη χώρα

Παρέχουμε αποτελεσματική εξυπηρέτηση και απρόσκοπτη υποστήριξη του κάθε Κύπριου πολίτη μέσα από:

Αιτήσεις για νέους πελάτες, συνδέσεις, αποσυνδέσεις και μεταβιβάσεις

Εξόφληση λογαριασμών

Εξυπηρέτηση από τα ΚΕΠ

E-Bill

Διασφαλίζουμε αξιόπιστη παροχή ηλεκτρικής ενέργειας, διαχειριζόμαστε τον κίνδυνο της πανδημίας, προστατεύουμε το προσωπικό μας και το κοινό και προετοιμαζόμαστε για το αύριο.

Με απλές συμβουλές, εξοικονομούμε ηλεκτρική ενέργεια, μειώνουμε τον λογαριασμό μας και προστατεύουμε το περιβάλλον.

Περισσότερες πληροφορίες:
www.eac.com.cy

Αναδιοργάνωση εν μέσω κρίσης στην Υγεία

Μεγάλες είναι οι προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει ο ΟΚΥπΥ σε επίπεδο οργάνωσης και διευθυντικού προσωπικού

Του **ΓΙΑΝΝΟΥ ΛΥΤΡΑ**

Πρώτιστο μέλημα της Κυβέρνησης ήταν το να κτίσει ένα τείχος γύρω από το σύστημα της υγείας, από την πρώτη κιόλας φάση της εμφάνισης της νόσου COVID-19 στην Κύπρο. Οι προτεραιότητες που τέθηκαν σκοπό είχαν την περιφρούρηση του τομέα, ο οποίος βρίσκεται σε φάση αναδιοργάνωσης γι' αυτό δεν έπρεπε να κληθεί να επωμιστεί ένα τόσο μεγάλο φορτίο, αποτελούμενο από δυσανάλογο όγκο ασθενών, σε σχέση με τις δυνατότητες των δημοσίων νοσηλευτηρίων. Αυτός ήταν και ο λόγος της λήψης τόσο σκληρών μέτρων περιορισμού, η αποφυγή, δηλαδή, της εξάπλωσης της νόσου στην κοινότητα και η νόσηση ενός μεγάλου ποσοστού του πληθυσμού, που δεν θα μπορούσε να τύχει της σωστής διαχείρισης από το σύστημα υγείας. Προβλήματα εντοπίζονται εντός του Οργανισμού Κρατικών Υπηρεσιών Υγείας, ως προς την διαχείριση των πόρων και την οργάνωση. Άλλωστε, έγιναν και παραδοχές εκ μέρους του ΟΚΥπΥ, αλλά και του Υπουργού Υγείας, για αρχικά λάθη τα οποία έπρεπε να δοθεί χρόνος για να αντιμετωπιστούν, κάτι που τελικά, όπως φαίνεται, έγινε με σχετική επιτυχία.

Η «Αχιλλείος πτέρνα»

Εν μέσω της κρίσης της πανδημίας, ο ΟΚΥπΥ απέκτησε νέο Εκτελεστικό Γενικό Διευθυντή, ο οποίος ανέλαβε καθήκοντα σε έναν οργανισμό ο οποίος δεν είχε ακόμα συγκροτημένο και ολοκληρωμένο οργανόγραμμα λειτουργίας, ενώ αντιμετωπίζει και πρόβλημα υποστελέκωσης της διεύθυνσης. Συγκεκριμένα, η λειτουργία του οργανισμού προνοεί την ύπαρξη 90 ατόμων, αλλά προς το παρόν αποτελείται από μόλις 20. Εξαιτίας των πιο πάνω, προέκυπταν σοβαρά ζητήματα που αφορούσαν την ιεραρχία και τις ευθύνες των μελών του, αλλά αυτό το διάστημα σε εξέλιξη βρίσκονται διαδικασίες αλλαγών και αξιολογήσεων.

Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα το οποίο χρήζει επίλυσης, αφορά στο καθεστώς εργοδοσίας των μελών του. Συγκεκριμένα, ο ΟΚΥπΥ αποτελείται από 6.500 άτομα, επαγγελματίες υγείας και βοηθητικό προσωπικό, ωστόσο από αυτούς οι 6.000 είναι αποσπασμένοι από το Υπουργείο

Πολλά προβλήματα εντοπίστηκαν από τους επαγγελματίες υγείας, κυρίως στην πρώτη φάση της πανδημίας στην Κύπρο, και έχουν να κάνουν κυρίως με τον ελλιπή συντονισμό μεταξύ της ηγεσίας του ΟΚΥπΥ και των ιδίων. Πλέον, φαίνεται ότι η κατάσταση ομαλοποιείται.

Πρόβλημα εντοπίζεται και στις υπηρεσίες του ΟΚΥπΥ οι οποίες υποστηρίζονται από τομείς της δημόσιας υπηρεσίας, γεγονός που καταδεικνύει ότι τα τεχνολογικά μέσα που παρέχονται στον οργανισμό είναι ανεπαρκή.

γείο Υγείας. Κατά συνέπεια, ο οργανισμός δεν έχει καμία πρόσβαση ή συμμετοχή στην αξιολόγηση και στην ανέλιξη του προσωπικού, μέλη του οποίου εξακολουθούν να μην συμμορφώνονται σε αρκετές περιπτώσεις με τα μέτρα προστασίας και την χρήση του εξοπλισμού. Αξίζει να αναφερθεί ότι στον οργανισμό έγιναν και προσλήψεις οι οποίες, εν τέλει, φέρονταν να αποδείχθηκαν ανεπαρκείς.

Στον τομέα των κτηριακών εγκαταστάσεων, ως η «Αχιλλείος πτέρνα» θα μπορούσε να χαρακτηριστεί το Γενικό Νοσοκομείο Λεμεσού, το οποίο στεγάζεται σε ένα μεγάλο ηλικιακό κτήριο. Κατά τα άλλα, πρό-

κειται για ένα μικρό σε μέγεθος και δυνατότητες οικοδόμημα, 35 χιλιάδων τετραγωνικών μέτρων, σε σύγκριση με το Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας, το οποίο ανέρχεται στις 110 χιλιάδες τετραγωνικά μέτρα. Παρ' όλη αυτά, και τα δύο νοσηλευτήρια καλούνται να εξυπηρετήσουν περίπου τον ίδιο αριθμό ασθενών. Παράλληλα, πρόβλημα εντοπίζεται και στις υπηρεσίες του ΟΚΥπΥ οι οποίες υποστηρίζονται από τομείς της δημόσιας υπηρεσίας, όπως για παράδειγμα το Τμήμα Μηχανογράφησης, γεγονός που καταδεικνύει ότι τα τεχνολογικά μέσα που παρέχονται στον οργανισμό είναι ανεπαρκή.

Επλύονται προβλήματα

Από την πλευρά των νοσηλευτών, ο εκπρόσωπος τύπου της ΠΑΣΥΝΟ, Θεόδωρος Πετέλης, έθιξε αριθμό ζητημάτων, που αφορούν τόσο την νοσηλεία των ασθενών, όσο και την μη ετοιμότητα ανταπόκρισης του υγειονομικού μηχανισμού απέναντι στην οποιαδήποτε πανδημία. Ως πρώτο λάθος, ο κ. Πετέλης επισήμανε την επιλογή του Γενικού Νοσοκομείου Αμμοχώστου ως νοσοκομείου αναφοράς για τους ασθενείς με COVID-19, αφού από την πρώτη στιγμή δεν ήταν εφικτό να χρησιμοποιηθεί η

Μονάδα Εντατικής Θεραπείας του. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα, οι ασθενείς οι οποίοι χρήζουν εντατικής νοσηλείας, να μεταφέρονται σε άλλα νοσοκομεία, όπως της Λεμεσού και της Λευκωσίας.

Επαγγελματίες υγείας

Προβλήματα παρατηρήθηκαν και στον τομέα της επικοινωνίας, μεταξύ της ηγεσίας του ΟΚΥπΥ και των επαγγελματιών υγείας, επισημαίνουν στην «Κ» ο εκπρόσωπος της ΠΑΣΥΝΟ και ο πρόεδρος της ΠΑΣΥΚΙ, Σωτήρης Κούμας. Σύμφωνα με τον Θεόδωρο Πετέλη, έφτανε συνεχώς μεγάλος όγκος οδηγιών, από διαφορετικά άτομα στον οργανισμό, ενώ οι οδηγίες δεν συμφωνούσαν, σε αρκετές περιπτώσεις, μεταξύ τους, με κυριότερη συνέπεια τον αποσυντονισμό. Επιπρόσθετα, είχε τεθεί και το μεγάλο θέμα της μη επάρκειας σε Ατομικό Προστατευτικό Εξοπλισμό, για τον οποίο είχαν αναφερθεί πολλά παράπονα από τους επαγγελματίες υγείας. Για περίοδο ενός μηνός, αναφέρει ο κ. Πετέλης, οι ιατροί και οι νοσηλευτές άκουγαν ότι υπήρχε απόθεμα σε εξοπλισμό. Πλέον, με την άφιξη φορτίων στην Κύπρο, η μουρμούρα δεν υφίσταται, ακριβώς επειδή έχει επιλυθεί το πρόβλημα, συμπλήρωσε,

προσθέτοντας ότι ήταν προτιμότερο να υπάρχει ελλειψία εξ αρχής. Αυτός, αλλά και το ότι τώρα υπάρχει καλύτερος συντονισμός, ήταν οι λόγοι για τους οποίους γίνεται πιο ορθή διαχείριση των περιστατικών κορωνοϊού στα νοσοκομεία.

Με την σειρά του, ο κ. Κούμας είπε ότι η κρίση ανέδειξε τις αδυναμίες του υφιστάμενου μοντέλου διοίκησης των δημοσίων νοσηλευτηρίων, αλλά εξέφρασε παράλληλα την ελπίδα ότι θα γίνει περισσότερο κατανοητός ο όρος «ραχοκοκαλιά» που χαρακτηρίζει τα δημόσια νοσηλευτήρια. Το «ευχαριστώ» προς τους λειτουργούς υγείας δεν θα είναι οικονομικό, αλλά θα προκύπτει από τον εκσυγχρονισμό, τον σωστό εξοπλισμό και την στελέκωση των νοσοκομείων, ανάγκες τις οποίες έφερε στην επιφάνεια η υγειονομική κρίση. Κατά διαστήματα υπήρχαν σημάδια ελλείψεως συντονισμού, ιδιαίτερα στην πρώτη φάση της πανδημίας, με την λήψη πολλών αποφάσεων από διαφορετικά άτομα στην διεύθυνση του Οργανισμού, πρόσθεσε ο κ. Κούμας, λέγοντας ότι αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι η ηγεσία δεν έχει τις γνώσεις για να διοικήσει μονάδες υγείας, χωρίς αυτό να αποτελεί προσωπική επίθεση, ξεκαθάρισε.

Στελέκωση

Το θέμα της στελέκωσης των νοσηλευτηρίων με νοσηλευτικό προσωπικό, πλέον, έχει τεθεί στο τραπέζι, συνοδευόμενο από αριθμούς και συγκεκριμένες ανάγκες. Είναι γνωστό το πρόβλημα που προέκυψε, εξαιτίας της νόσησης μεγάλου αριθμού νοσηλευτών οι οποίοι τέθηκαν σε καραντίνα, στα πρώτα στάδια της νόσου. Παράλληλα, μέλη του προσωπικού που ανήκουν στις ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού ή είναι γονείς και έπρεπε να φροντίζουν τα ανήλικα παιδιά τους, είχαν τεθεί εκτός μάχης. Πλέον, όμως, η κατάσταση φαίνεται ότι τείνει να ομαλοποιηθεί, ανέφερε ο κ. Πετέλης, καθώς έχει γίνει μια ανταλλαγή απόψεων και έχουν κατατεθεί συγκεκριμένοι αριθμοί προς την κατεύθυνση της περαιτέρω στελέκωσης, κατά την σύσκεψη που πραγματοποιήθηκε πρόσφατα στο Προεδρικό Μέγαρο, στην παρουσία των συνδικαλιστικών οργανώσεων των επαγγελματιών υγείας. Συγκεκριμένα, εξήγησε, μελετάται η πρόσληψη άλλων 160 νοσηλευτών ενδονοσοκομειακά, ενώ πρέπει να καλυφθούν ακόμα και οι θέσεις όσων έχουν αφυπηρετήσει κατά το 2019 και το 2020. Αν συυπολογιστεί και η ανάγκη για στελέκωση των ιατρείων γρίπης, της Υπηρεσίας Ασθενοφόρων και της νέας ΜΕΘ του Γενικού Νοσοκομείου Λευκωσίας, ο αριθμός των νέων προσλήψεων που πρέπει να γίνουν υπολογίζεται ότι θα ξεπεράσει τις 250. Η θέση του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν όπως ξεκίνησαν αμέσως οι προσλήψεις, μόλις αποφασιστεί ο αριθμός, γεγονός που επέφερε μεγάλη ικανοποίηση στους νοσηλευτές.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η άλλη όψη των περιορισμών

Η πανδημία του κορωνοϊού έχει αναγκάσει τον κόσμο να είναι πιο προσεκτικός και να λαμβάνει τα απαιτούμενα μέτρα για περιορισμό της εξάπλωσης. Αρκετές χώρες έχουν εφαρμόσει έγκαιρα αυστηρά μέτρα προστασίας των πολιτών, άλλες με καθυστέρηση, αφού δεν ανέμεναν ότι ο ιός θα μεταδιδόταν τόσο γρήγορα.

Στην Κύπρο η πλειοψηφία του κόσμου έχει συμμορφωθεί με τις υποδείξεις των ειδικών και τα σχετικά διατάγματα, πλην φυσικά κάποιων εξαιρέσεων. Το θετικό στοιχείο, που συγκρατήσαμε από αυτή την εμπειρία, είναι η ανάγκη να ανασκαλεύσουμε περασμένες τακτικές και να θυμηθούμε παλιές συνήθειες.

Σ' αυτό το άρθρο θα μιλήσουμε για την εμπειρία μας στους μικρούς δήμους ή τους δήμους «γειτονιές»,

όπως θέλουν να μας αποκαλούν ορισμένοι, και θα καταπαστούμε με τις πραγματικά ζωντανές γειτονιές, όπου η ζωή διαδραματίζεται πίσω από το περιτοίχισμα που περιβάλλει τις αυλές και τα σπίτια του κάθε ενός.

Αναμφίβολα, ο περιορισμός των παιδιών στο σπίτι μαζί με τους γονείς έχει ενδυναμώσει τη σχέση παιδιού-γονέα, αφού ως γονείς αφιερώσαμε στα παιδιά μας πιο πολύ χρόνο, αστειόψαμε, παίξαμε, γελάσαμε, φωνάξαμε, κάτι που πιθανόν προηγούμενως να μην το πράτταμε λόγω έλλειψης χρόνου. Τα παιδιά μας γνώρισαν τη δημιουργική πλευρά της ζωής, αφού καθημερινά ζωγράφιζαν, βοηθούσαν στις δουλειές στο σπίτι, ασχολήθηκαν με το αγαπημένο τους χόμπι, διάβασαν βιβλία ή ανέτρεξαν

στα άλμπουμ με τη συλλογή φωτογραφιών, ανέλαβαν πρωτοβουλίες και υπευθυνότητες. Τα παραδοσιακά παιδικά σπιτάκια και τα μικρομαγαζιά, που όλοι φτιάχναμε κατά την παιδική μας ηλικία, επανήλθαν επίσης στο προσκήνιο.

Σίγουρα αρκετά παιδιά περνούσαν πολλές ώρες μπροστά από τις οθόνες, όμως η πρόεδρος της τεχνολογίας μάς καθιστά ανήμπορους να αντισταθούμε σ' αυτή τους τη μεγάλη επιθυμία, η οποία, δυστυχώς, μπορεί να γίνει κακή συνήθεια και, στη χειρότερη περίπτωση, εξάρτηση.

As κρατήσουμε, ωστόσο, τα θετικά από τη χρήση της σύγχρονης τεχνολογίας, αφού οι κατ' οίκον εργασίες γινόταν μέσω ηλεκτρονικών μηνυμάτων και κειμένων στον υπολογιστή ή στο τηλέφωνο. Αρ-

κετοί παππούδες και γιαγιάδες συνομίλουν καθημερινά με τα εγγόνια τους στο τηλέφωνο αξιοποιώντας τη χρήση της κάμερας, ενώ αρκετοί από εμάς μάθαμε να επικοινωνούμε και να συνεδριάζουμε μέσω τηλεδιασκέψεων. Το καθημερινό πρόγραμμα στο σπίτι περιλάμβανε μουσική που κατεβάζαμε από το διαδίκτυο ή ωραίες ταινίες για όλη την οικογένεια. Το σημαντικό, όμως, πλεονέκτημα της χρήσης της σύγχρονης τεχνολογίας είναι η διεκπεραίωση και η πληρωμή λογαριασμών και οι διαδικτυακές αγορές.

Παράλληλα, οι αυλές των γειτονιών πλημύρισαν με φωνές και παιδικά χαμόγελα. Πολλοί από εμάς άρχισαν να ξαναμιλούν με τους γείτονες, έστω και εξ αποστάσεως και να κοινωνικοποιούνται. Μέσα

από τις γειτονιές έχει φανεί η αξία της διατήρησης σχέσεων καλής γειτονίας, αφού ο άνθρωπος σε στιγμές δύσκολες θα χρειαστεί τη βοήθεια του γείτονα. Τώρα ακριβώς μάθαμε τι σημαίνει να δίνω και να παίρνω, αφού σε πολλές γειτονιές οι νοικοκυρές και κυρίως τα νέα ζευγάρια, ανταλλάζαν προϊόντα για το καθημερινό γεύμα, αλλά και παραδοσιακές συνταγές. Τα γλυκά, τα φρούτα και τα λαχανικά από τους κάπους των σπιτιών και τα οικογενειακά περιβόλια, αποτελούσαν τα κύρια προϊόντα προσφοράς και ανταπόδοσης. Μάθαμε επίσης ότι η πράξη του να προσφέρεις ένα κομμάτι γλυκό στον γείτονα και αυτός να σου το ανταποδίδει με κάτι αντίστοιχο, που μόλις έφτιαξε, σημαίνει ότι έχουμε μέσα μας ανθρώπινα.

Μακάρι να μην ξαναζήσουμε τέτοιους αναγκαστικούς περιορισμούς, όμως πολύ φοβάμαι ότι με την ταχύτητα που καταστρέφουμε το περιβάλλον, οι ιοί θα επανεμφανιστούν. As κρατήσουμε, λοιπόν, τα θετικά από αυτή τη δοκιμασία και as συνεχίσουμε να νοιαζόμαστε για τον διπλανό μας, τον γείτονα και τον συνάνθρωπό μας, γιατί ο καλός άνθρωπος στις δυσκολίες δείχνει την πραγματικό του εαυτό. Γενικά ομιλούντες, αποδείξαμε ότι ως μικρή χώρα διαθέτουμε αρκετές παραδοσιακές ανθρωπίνες αξίες, οι οποίες στηρίζονται στα ισχυρά θεμέλια της μεγαλοψυχίας του κάθε ενός από εμάς ξεχωριστά.

Ο κ. Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι δήμαρχος Δερύνειας.

ΠC MEDOCHEMIE

44 ΧΡΟΝΙΑ

φροντίδα για τον άνθρωπο και την υγεία

Ο ΔΡ ΜΑΡΙΟΣ ΛΟΪΖΟΥ ΣΤΗΝ «Κ»

Είμαστε στην αρχή μιας νέας κανονικότητας

Η πανδημία αυτή απέδειξε ότι χωρίς υγιές και ισχυρό δημόσιο σύστημα υγείας δεν μπορεί να εξασφαλιστεί η δημόσια υγεία

Συνέντευξη στον
ΑΝΔΡΕΑ ΠΑΡΑΣΧΟ

Τον δρ Μάριο Λοΐζου τον βλέπουμε καθημερινά στην τηλεόραση να μας ενημερώνει, μαζί με τον Λεόντιο Κωστρίκκη, για τις εξελίξεις της υγειονομικής κρίσης. Μάλιστα, φάνηκε ότι δεν ξέρει να κρύβει λόγο, όταν μίλησε για «τη μετρίότητα σε θέσεις κλειδιά». Πριν από κάποια χρόνια, σε μια δύσκολη περίστασή μου με παρέπεμψε στον χειρουργό Μάριο Λοΐζου, με ειδικευση στους ενδοκρινείς αδένες, ένας συνάδελφος του με μισό αιώνα πείρας. Από την πολυώρη, όπως εξελίχθηκε επέμβαση, αποδείχθηκε ότι η παραπομπή εκείνη ήταν για τη ζωή μου σωτήρια. Είναι αλήθεια ότι ένα ευχαριστώ πρόσωπο με πρόσωπο ποτέ δεν είπα στον δρ Λοΐζου. Το κάνω όμως κάθε πρωί που ξυπνώ!

–Δεκαετίες χειρουργός στο δημόσιο, να κρατάτε στην κυριολεξία ζωές χιλιάδων ανθρώπων στα χέρια σας. Πώς είναι το συναίσθημα πάνω από το χειρουργικό τραπέζι;

–Το κυρίως συναίσθημα που με συνοδεύει, όταν μπαίνω στη χειρουργική αίθουσα, είναι αυτό της ευθύνης σε συνδυασμό με την ανάγκη να κάνεις το καλύτερο κάθε φορά. Την ώρα του χειρουργείου είσαι πάντα εσύ και ο ασθενής. Όλα τα άλλα, προβλήματα, σκέψεις, ανησυχίες πρέπει να μένουν εκτός.

–Στον ιδιωτικό τομέα, βάσει πολυχρονής πείρας και βιογραφικού, θα μπορούσε να ήσασταν χρυσό νυστέρι;

–Η επιλογή μου να παραμείνω γιατρός του Δημοσίου ήταν συνειδητή. Μπορεί οι δυσκολίες να είναι μεγαλύτερες και τα οφέλη λιγότερα, αλλά οι χαρές του γιατρού που εργάζεται σε δημόσιο νοσοκομείο και προσφέρει στο σύνολο της κοινωνίας αλλά και στον ανώνυμο ασθενή, τον πολλές φορές οικονομικά αδύναμο, είναι, πιστέψτε με, μεγαλύτερες από εκείνες ενός εκτός δημοσίου γιατρού. Η συνεισφορά του δημοσίου νοσοκομείου φάνηκε περισσότερο από κάθε άλλη φορά στη διάρκεια αυτής της πανδημίας.

–Στη συνέχεια βρεθήκατε ως εκτελεστικός διευθυντής του ΓΝ Λευκωσίας και τώρα ως επισημονικός διευθυντής ΟΚΥΠΥ να διευθύνετε το μεγαλύτερο νοσηλευτήριο της χώρας. Είναι ρόλος περισσότερο απαιτητικός από εκείνο του χειρουργείου;

–Με βάση τη δική μου θεώρηση, κάθε δουλειά είναι απαιτητική, όταν θέλεις να την κάνεις σωστά. Στην περίπτωση μου το στοίχημα ήταν να μπορέσω να συνδυάσω και τους δύο ρόλους, αυτόν του διευθυντή νοσοκομείου, αλλά και του χειρουργού δεδομένου ότι συνέκισα να διενεργώ μεγάλο αριθμό επεμβάσεων της εξειδίκευσής μου που είναι η χειρουργική των ενδοκρινών αδένων.

–Στην παρούσα συγκυρία είστε στο επικεντρο της δημόσιας εικόνας της διαχείρισης της επιδημικής κρίσης, να ενημερώνετε

«Προσπάθησα πέραν των αριθμών να δώσω ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανθρώπινη πλευρά αυτής της κρίσης. Θεώρησα πολύ σημαντικό να εκφράζω αυτό που πραγματικά αισθανόμουν και έβλεπα. Νομίζω ότι ήταν το πιο σωστό που θα μπορούσα να κάνω», λέει στην «Κ» ο δρ Μάριος Λοΐζου.

καθημερινά όλη την Κύπρο για την πορεία του «πολέμου» κατά του θανατηφόρου κορωνοϊού. Πώς βρίσκετε τον νέο σας ρόλο;

–Ανέλαβα έναν ιδιαίτερα απαιτητικό ρόλο σε μία δύσκολη για την πατρίδα μας στιγμή. Η πολυετής εμπειρία μου στην αντιμετώπιση επειγόντων περιστατικών σε μεγάλα δημόσια νοσοκομεία της Κύπρου και του εξωτερικού, η βαθιά γνώση του τρόπου λειτουργίας των δημοσίων νοσηλευτηρίων της Κύπρου, καθώς και η απόλυτη συναίσθηση της ευθύνης, με βοήθησαν σημαντικά σε αυτό το έργο. Προσπάθησα πέραν των αριθμών να δώσω ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανθρώπινη πλευρά αυτής της κρίσης. Θεώρησα πολύ σημαντικό να εκφράζω αυτό που πραγματικά αισθανόμουν και έβλεπα. Νομίζω ότι ήταν το πιο σωστό που θα μπορούσα να κάνω. Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι συνθήκες ήταν και είναι δύσκολες για όλους μας. Προσπάθησα να εξηγήσω ότι οι θυσίες που όλοι κάναμε ήταν για το καλό το δικό μας και των παιδιών μας. Ελπίζω να τα κατάφερα.

–Είστε η διασύνδεση των ανθρώπων της πρώτης γραμμής με τον έξω κόσμο. Επιστρέφοντας από «το μέτωπο» τι μπορείτε να μας μεταφέρετε;

–Έχω μιλήσει, κύριε Παράσχο, για ήρωες που δεν κρατούν όπλα αλλά το χέρι μας, για να μας παραγορήσουν καθώς δίνουμε τη μάχη για τη ζωή μας. Δεν θα πω ότι δεν υπήρξε φόβος για το άγνωστο στην αρχή. Οι εικόνες που όλοι βλέπαμε στην τηλεόραση από άλλες χώρες είναι φυσικό να τρώμαζαν. Γρήγορα όμως όλα ξεπεράστηκαν. Η προσπάθεια, η αυταπάρνηση και η θυσία του προσωπικού της πρώτης γραμμής αποτελεί παράδειγμα

“
Το ΓεΣΥ είναι μια πολύ σημαντική μεταρρύθμιση που αφορά την πιο ευαίσθητη και σημαντική πτυχή στη ζωή του κάθε πολίτη. Αποτελεί μία κοινωνική κατάκτηση και προσφέρει στο σύνολο των πολιτών ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας.
”

για όλους μας. Δεν ήταν εύκολο, σκεφτείτε το. Να πηγαίνεις καθημερινά στη δουλειά και να παλεύεις με το αόρατο και το απρόοπτο. Να βλέπεις την αγωνία των δικών σου, όταν φεύγεις για τη δουλειά και τη χαρά τους όταν επιστρέφεις.

–Από όσα αποφασίστηκαν αντιλαμβανόμαστε ότι η πορεία που εσείς οι επιστήμονες χαράξατε και στην οποία η κυβέρνηση βασίστηκε ήταν υπό τις περιστάσεις η καλύτερη ή μήπως έγιναν και λάθη που θα μπορούσαν να είχαν αποφευχθεί; Όπως π.χ. αναλώσιμα που λόγω γραφειοκρατίας καθυστέρησαν στις αποθήκες με αποτέλεσμα να βλέπουμε νοσηλευτικό προσωπικό να έχει τυλιγμένα τα πόδια του με μαύρα σακούλια;

–Θα συμφωνήσω μαζί σας, άλλωστε το έχω πει επανειλημμένα, ότι η κυβέρνηση εκτιμώντας σωστά το μέγεθος του προβλήματος, αποφάσισε να ακολουθήσει τη γραμμή της λογικής. Να εμπιστευθεί αυτούς

που ξέρουν. Πραγματικά, πρέπει να αισθανόμαστε τυχεροί που η κυβέρνηση πήρε έγκαιρα τις αποφάσεις που έπρεπε. Αυτό μας δίνει και τώρα το δικαίωμα να ατενίζουμε πιο αισιόδοξα το μέλλον. Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος της ερώτησης, παρόλο που η εικόνα με τα μαύρα σακούλια ήταν μερικώς παραπλανητική, δεδομένου ότι η χρήση ποδιοναρίων δεν περιλαμβάνεται στον απαραίτητο για την αντιμετώπιση της πανδημίας προστατευτικό εξοπλισμό, αντίθετα περιλαμβάνει υποδήματα εφημερίας /χειρουργείου ή ελαστικές γαλτσές, τα οποία υπήρχαν σε διαθεσιμότητα, εντούτοις δεν θα κρύψω ότι στα αρχικά στάδια υπήρξαν κάποιες ελλείψεις, οι οποίες όμως με σωστές και γρήγορες ενέργειες, σε ένα πολύ δύσκολο περιβάλλον διεθνούς έλλειψης, ξεπεράστηκαν. Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους αυτούς που μέσω δωρεών ενίσχυσαν τόσο υλικά όσο και ηθικά αυτή την προσπάθεια.

–Στις 21 Απριλίου είχατε πει ότι η πανδημία ανέδειξε ότι οι ευθύνες πρέπει να δίνονται στους πιο άξιους. Ότι σαν κοινωνία ανεχθήκαμε ακόμα και τη μετρίότητα σε θέσεις κλειδιά και ότι όπως και στον πόλεμο, έτσι και στην πανδημία οι σωστές ή λάθος επιλογές αφορούν ζωή ή θάνατο. Συνεχίστατε λέγοντας ότι «η τοποθέτηση σε θέσεις κλειδιά των πιο άξιων θα μας βοηθήσει να αντιμετωπίσουμε τις προκλήσεις που έρχονται». Ποιες είναι οι προκλήσεις που έρχονται και γιατί δεν λέτε στον πόλεμο αυτό ποιο είναι ο μέτριος που συναντήσατε;

–Θεωρώ ότι αυτό που είπα είναι το αυτονόητο. Αυτό που όλοι το ζητάμε και το συζητάμε, αλλά ταυτόχρονα όταν στην πράξη έρθει η

Ανάγκη πλήρους εκσυγχρονισμού του κράτους

–Μετά από μια τόσο μεγάλη δοκιμασία, το σύστημα υγείας έδειξε τι χρειάζεται για να γίνει λειτουργικό και αξιόπιστο;

–Η πανδημία ανέδειξε τις αδυναμίες αλλά και τα προτερήματά του συστήματος υγείας. Ταυτόχρονα, όμως, μας έδωσε την ευκαιρία να καταλάβουμε, επιτέλους όλοι, αυτό που σαν γιατρού του δημοσίου φωνάζαμε συνέχεια (ακριβώς γιατί γνωρίζαμε τον κίνδυνο από τυχόν διάλυση της δημόσιας υγείας), ότι χωρίς υγιές και ισχυρό δημόσιο σύστημα υγείας δεν μπορεί να εξασφαλιστεί η δημόσια υγεία.

–Θεωρείτε ότι η Κύπρος χρειάζεται ανανέωση πολιτικού προσωπικού;

–Δεν θα έλεγα ότι η ανανέωση προσωπίων είναι το σημαντικό. Εκείνο που έχει σημασία είναι η αλλαγή νοοτροπιών.

–Πλην της υγείας, ποιοι άλλοι τομείς της ζωής μας θεωρείτε ότι χρήζουν άμεσα ανασυγκρότησης;

–Στον τομέα της υγείας η μεταρρύθμιση ήλθε μέσω του Γενικού Συστήματος Υγείας. Πρόκειται για μια πολύ σημαντική μεταρρύθμιση η οποία αφορά την πιο ευαίσθητη και σημαντική πτυχή στην ζωή του κάθε πολίτη. Αποτελεί μία κοινωνική κατάκτηση και προσφέρει στο σύνολο των πολιτών ισότιμη πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Η πανδημία από την άλλη ανέδειξε την ανάγκη πλήρους εκσυγχρονισμού του κράτους και ειδικότερα της δημόσιας διοίκησης με εισαγωγή της τεχνολογίας σε όλα τα επίπεδα παροχής υπηρεσιών. Η δημιουργία του υφυπουργείου έρευνας, καινοτομίας και ψηφιακής πολιτικής αποτελεί μία πολύ σωστή κίνηση. Τέλος θεωρώ ότι χρειάζεται ενίσχυση και αναβάθμιση των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας για να μπορέσουν να παρέχουν την απαιτούμενη στήριξη στους συμπολίτες μας που την έχουν ανάγκη. Η πανδημία ανέδειξε στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής σημαντικά προβλήματα τα οποία χάριν σε πολύ μεγάλες προσπάθειες που έγιναν από το σύνολο της κοινωνίας αντιμετωπίστηκαν σε μεγάλο βαθμό. Η ανάγκη όμως δημιουργίας μιας συγκροτημένης κοινωνικής πολιτικής η οποία θα οδηγεί στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής παραμένει. Το παράδειγμα της φιλοσοφίας του Γενικού Σχεδίου Υγείας, με την έννοια της καθολικότητας, θα βοηθούσε σημαντικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

ώρα να εφαρμοστεί, πολύ συχνά σαν κοινωνία το ακυρώνουμε. Αυτό θα μπορούσε να γίνει ανεχτό, αν και δεν θα πρέπει, σε συνθήκες ηρεμίας, σε συνθήκες όμως κρίσεων όπως ένας πόλεμος ή μια πανδημία μπορεί να αποδειχθεί καταστροφικό. Να δώσω ένα παράδειγμα: Ρωτήσατε πριν για αναλώσιμα που θα μπορούσαν να καλυφθούν. Αυτό σε συνθήκες ηρεμίας θα προκαλέσει απλά εκνευρισμό ή το πολύ την αναβολή ή την καθυστέρηση κάποιων διαδικασιών.

Σε συνθήκες όμως πανδημίας η καθυστέρηση π.χ. σε ατομικό προστατευτικό εξοπλισμό, λόγω αδιαφορίας, γραφειοκρατίας ή ανικανότητας ενός οποιουδήποτε ατόμου θα μπορούσε να αποβεί μοιραία. Πιστεύω, λοιπόν, ότι σαν κοινωνία επιβάλλεται να ζητάμε την αριστεία και την αξιοκρατία. Διαχρονικά στην Κύπρο, και το γνωρίζουμε όλοι, υπήρξαν φορές που θυμίζαμε τους Εφραίους, που όπως έλεγε ο Ηράκλειτος, εξόρισαν τον Ερμόδωρο, με το αιτιολογικό ότι «Ανάμεσά μας, ως μιν είναι άριστος, ειδήμη ως πάει σε άλλον τόπο και με άλλους ανθρώπους να ζήσει». Αναφορικά με το τελευταίο σκέλος της ερώτησης ή ήθελα να διευκρινίσω ότι η αναφορά μου αφορούσε αγκυλώσεις της δημόσιας υπηρεσίας και ότι οι απόψεις μου είναι σε γνώση των αρμοδίων. Επίσης, θα ήθελα να τονίσω ότι η τοποθέτηση αυτή δεν περιείχε σε καμία περίπτωση στοιχεία προσωπικής αναφοράς. Ελπίζω και πιστεύω ότι ως κοινωνία διδαχθήκαμε πολλά από αυτήν την κρίση. Όπως είπα και στην τοποθέτησή μου, διαθέτουμε σαν χώρα, πολλά καλά μαζάκια. Ας εφαρμόσουμε, λοιπόν, στην πράξη, την αριστεία και την αξιοκρατία, σαν τρόπο ζωής στη δημόσια και ιδιωτική σφαίρα της χώρας μας.

–Πόσο εκτιμάτε ότι θα πάει ο κίνδυνος κορωνοϊού μέχρι να επιστρέψουμε στην κανονικότητα χωρίς περισπασμούς;

–Η πανδημία αυτή δεν έχει περάσει. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει αποτελεσματικό εμβόλιο ή θεραπεία. Ο δρόμος θα είναι μακρύς. Είμαστε στην αρχή της επιστροφής, όχι στην κανονικότητα που ξέραμε, αλλά σε μια νέα κανονικότητα. Ίσως θα πρέπει να μάθουμε να ζούμε για μεγάλα χρονικά διαστήματα, κρατώντας τις αποστάσεις, τηρώντας αυστηρούς κανόνες υγιεινής (που έτσι κι αλλιώς είναι για το καλό μας), φορώντας μάσκες. Συνθήκες αιώνων, όπως η χειραψία, οι εναγκαλισμοί, τα φιλά, πιθανόν να χρειαστεί να καταργηθούν, τουλάχιστον στις κοινωνικές σχέσεις. Θα πρέπει να προσαρμοστούμε, να παραμεινουμε υγιείς, να παραμεινουμε ασφαλείς. Η δημιουργία τελικά ενός αποτελεσματικού εμβολίου, κάτι που οι περισσότεροι θεωρούν ότι θα συμβεί κάποια στιγμή το 2021 θα είναι καθοριστική. Σίγουρα, όμως, κάποια από τα διδάγματα αυτής της πανδημίας, θα πρέπει να αποτελέσουν οδηγό μας για το μέλλον.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΡΥΣΗ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Χαλαρώνουν τα μέτρα, όχι η εφαρμογή τους

Η χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων, που επιβλήθηκαν εξαιτίας της πανδημίας COVID-19, η οποία ανακοινώθηκε και θα εξελιχθεί σε διαφορετικές φάσεις στη διάρκεια του Μαΐου, είναι αναμφίβολα μια ευχάριστη εξέλιξη, καθώς η κοινωνία βλέπει τις μεγάλες θυσίες που έκαναν τις τελευταίες 45 μέρες να αποδίδουν. Η εξάπλωση του κορωνοϊού περιορίστηκε, η αναλογία του αριθμού κρουσμάτων διά του αριθμού αναλύσεων παραμένει σε αρκετά χαμηλό επίπεδο, ειδικά συγκρινόμενη με την αντίστοιχη αναλογία στα τέλη Μαρτίου και εύλογα δίνεται

η ευκαιρία για σταδιακή επανεκκίνηση της οικονομικής, εμπορικής και κοινωνικής δραστηριότητας στη χώρα μας.

Όμως, τώρα είναι που χρειάζεται μεγαλύτερη προσοχή. Γιατί, χαλαρώνουν απ' τη μία τα μέτρα, απ' την άλλη, όμως, δεν πρέπει να χαλαρώσει, σε καμία περίπτωση, η εφαρμογή τους. Οι έννοιες της πειθαρχίας και της προστασίας θα πρέπει να συνεχίσουν να κυριαρχούν στο μυαλό, στις κινήσεις και γενικώς, στην καθημερινότητά μας.

Οι έννοιες της πειθαρχίας και της προστασίας θα πρέπει να συνεχίσουν να κυριαρχούν στο μυαλό, στις κινήσεις και γενικώς, στην καθημερινότητά μας.

του. Οι πολίτες, έχοντας πείσει, τουλάχιστον στη συντριπτική πλειονότητά τους, για το πόσο ώριμοι, υπεύθυνοι και πειθαρχημένοι είμαστε, ειδικά σε συνθήκες κρίσης,

οφείλουμε πλέον να αποδείξουμε ότι η ωριμότητα, η υπευθυνότητα και η πειθαρχία μας δεν ήταν ένα «πυροτέχνημα», αλλά είναι μια επιβεβαιωμένη, πλέον, νοοτροπία, η οποία θα εκδηλώνεται και θα αξιοποιείται στην καθημερινότητά μας, στον μέγιστο δυνατό βαθμό.

Είναι πολλά τα παραδείγματα στην ανθρώπινη ιστορία, που πρωτόγνωρα και παγκόσμια κλίμακας γεγονότα ώθησαν τους ανθρώπους σε μόνιμες βελτιωτικές αλλαγές στις ζωές τους, στους θεσμούς τους, στην καθημερινότητα των κοινωνιών τους. Η πανδημία COVID-19, η οποία ακόμα βρίσκεται σε εξέλιξη

και η οποία, ενδεχομένως, να ξαναβρεθεί σε έξαρση το φθινόπωρο και τον χειμώνα, έχει χαρακτηριστικά πρωτόγνωρου και παγκόσμιου κλίμακας γεγονότος, το οποίο εξέθεσε, ή κλόνισε, θεσμούς, ιδεολογίες, θεωρίες και πρακτικές του λεγόμενου σύγχρονου και ελεύθερου κόσμου και έθεσε στην ατζέντα μια σειρά πολλών προκλήσεων για την παγκοσμιοποιημένη, ελεύθερη και ανταγωνιστική οικονομία, η οποία κυριαρχεί, πλέον, σε όλο τον πλανήτη.

Επομένως, η ανάπτυξη φαρμάκων και εμβολίου καταπολέμησης του COVID-19 είναι μόνο η μία με-

γάλη πρόκληση για την ανθρωπότητα και βαραίνει τους ώριμους μόνο μερικών χιλιάδων επιστημόνων, που δρουν σε μερικές εκατοντάδες ερευνητικά εργαστήρια.

Η άλλη μεγάλη πρόκληση, είναι η ανάπτυξη των αρετών και των συμπεριφορών που θα μας προστατεύουν από κάθε είδους πανδημία και βαραίνει τους ώριμους όλων των ανθρώπων, που δρούμε στις σύγχρονες κοινωνίες.

Ο κ. Χρυσή Παντελίδης είναι διευθυντής του Κέντρου Μελετών «Τάσος Παπαδόπουλος» και μέλος της Γραμματείας του ΔΗΚΟ.

Προεδρικό σύστημα τύπου Τουρκίας για τα Κατεχόμενα

Προωθείται από την τουρκοκυπριακή Δεξιά ως η επόμενη πολιτική μεταρρύθμιση

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Ο **Τουρκοκύπριος** αναλυτής, Τζενκ Ουζούνογλου, πριν από λίγες ημέρες, στη στήλη του στην τ/κ ενημερωτική ιστοσελίδα «Haber K br s» έφερε στην επικαιρότητα ένα σημαντικό πολιτικό σενάριο για το μέλλον της τ/κ κοινότητας, το οποίο το τελευταίο διάστημα συζητείται παρασκηνιακά. Όπως και άλλοι αναλυτές, έτσι ο κ. Ουζούνογλου θεωρεί ότι οι ημέρες της «συγκυβέρνησης» Κόμματος Εθνικής Ενότητας (ΚΕΕ) – Κόμματος του Λαού (ΚΛ) είναι μετρημένες. Ως γνωστόν, το τελευταίο διάστημα παρατηρούνται σημαντικά προβλήματα στις σχέσεις των δύο κομμάτων. Ο «μικρός συντάκτος» της «κυβέρνησης», Κουντρέτ Όζερσαϊ, διαφωνεί με σειρά πρωτοβουλιών του «πρωθυπουργού» Τατάρ και των «υπουργών» του. Στο επίκεντρο της διένεξης βρίσκεται η ασυνεννοησία στη χάραξη κοινής στρατηγικής για τις «προεδρικές». Λίγο πριν από την πανδημία, οι Τατάρ και Όζερσαϊ έθεσαν ξεχωριστά υποψηφιότητα για τις «προεδρικές», οι οποίες εξαιτίας κορωνοϊού αναβλήθηκαν για τον Οκτώβριο. Αναλύοντας τις τελευταίες εξελίξεις στο εσωτερικό της «κυβέρνησης» και στο τ/κ πολιτικό προσκήνιο ο κ. Ουζούνογλου καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η διάλυση του σημερινού «κυβερνητικού» σχήματος είναι πλέον ζήτημα χρόνου. Όλα δείχνουν ότι είτε παράλληλα με τις «προεδρικές» είτε λίγο μετά η τ/κ κοινότητα θα οδηγηθεί σε πρόωρες «βουλευτικές εκλογές», πιθανότατα μάλιστα με ένα νέο μεταβατικό «κυβερνητικό» σχήμα, που θα έχει την έγκριση της Άγκυρας και στο οποίο θα συμμετέχουν το ΚΕΕ, το Κόμμα της Αναγέννησης (ΚΑ) των εποίκων,

και το Δημοκρατικό Κόμμα (ΔΚ), του Σερντάρ Ντενκτάς.

Η μετάβαση

Σύμφωνα με τον Ουζούνογλου, για περίπου μία δεκαετία, η Τουρκία επέβαλλε το ένα οικονομικό πακέτο μετά το άλλο στην τ/κ κοινότητα και φυσικά τη δική της γραμμή στο Κυπριακό, με την τ/κ κοινότητα να αντιστέκεται στην επιβολή «πολιτικών πακέτων». Η τ/κ πλευρά επιχείρησε να διατηρήσει την πολιτική της αυτονομία με τα περιορισμένα μέσα που διέθετε. Το ίδιο, όμως, συνέβη και στο πεδίο της υπεράσπισης της πολιτισμικής αυτονομίας των Τ/κ. Αναλύοντας τις τελευταίες εξελίξεις τόσο στο εσωτερικό της τ/κ κοινότητας όσο και στον άξονα των σχέσεων Άγκυρας-τ/κ πλευράς, ο κ. Ουζούνογλου εκφράζει απαισιοδοξία και έντονο προβληματισμό ως προς το μέλλον της προαναφερόμενης αυτονομίας των Τ/κ. «Μην αναμένετε από την Τουρκία να αλλάξει στάση, αν δεν μας επιβάλει τα όσα δεν αποδεχθήκαμε ή δεν πράξαμε, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο μέχρι σήμερα», προειδοποιεί χαρακτηριστικά ο Τ/κ αναλυτής. Όπως σημειώνεται και από άλλους αναλυτές στα Κατεχόμενα αυτή η επιόσμηση που απασχολεί μεγάλες μερίδες της τ/κ κοινότητας σχετίζεται άμεσα με μια νέα συζήτηση που ξεκινά αυτό το σύστημα στο τ/κ πολιτικό προσκήνιο. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, στελέχη της τ/κ Δεξιάς φέρνουν σταδιακά στο προσκήνιο το ενδεχόμενο αλλαγής πολιτικού συστήματος στα Κατεχόμενα. Σύμφωνα με τους υπέρμαχους της ιδέας του προεδρικού συστήματος, το υφιστάμενο κοινοβουλευτικό σύστημα της τ/κ πλευράς δημιούργησε μεγάλα προβλήματα σε πολλά πεδία. Σε

Σύμφωνα με τους υπέρμαχους της ιδέας του προεδρικού συστήματος, το υφιστάμενο «κοινοβουλευτικό σύστημα» της τ/κ πλευράς δημιουργεί μεγάλα προβλήματα, καθώς σε σημαντικά ζητήματα ο Τ/κ ηγέτης συγκρούεται με τις «κυβερνήσεις», την ώρα που η τ/κ κοινότητα οδηγείται από την μια ανίσχυρη και αναποτελεσματική «κυβέρνηση» στην άλλη.

«Μην αναμένετε από την Τουρκία να αλλάξει στάση, αν δεν μας επιβάλει τα όσα δεν αποδεχθήκαμε ή δεν πράξαμε, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο μέχρι σήμερα», προειδοποιεί ο Τ/κ αναλυτής, Τζενκ Ουζούνογλου.

σημαντικά ζητήματα ο Τ/κ ηγέτης συγκρούεται με τις «κυβερνήσεις», την ώρα που η τ/κ κοινότητα οδηγείται από τη μια ανίσχυρη και αναποτελεσματική «κυβέρνηση» στην άλλη. Για να τερματιστεί αυτή η προβληματική πορεία, η τ/κ κοινότητα καλείται να ακολουθήσει το παράδειγμα της Τουρκίας και να μεταβεί από την κοινοβουλευτική δημοκρατία σε προεδρικό σύστημα. Πριν από λίγες ημέρες, τη συγκεκριμένη θέση υιοθέτησε δημοσίως ο «πρωθυπουργός» Τατάρ.

Εν μέσω της πανδημίας του κορωνοϊού και της οικονομικής κρίσης, ο κ. Τατάρ αναφέρθηκε στο ενδεχόμενο της αλλαγής του πολιτικού συστήματος, επισημαίνοντας ότι «κάνεις δεν αντιτίθεται εκ πρώτης όψεως στο προεδρικό σύστημα. Μπορεί να υφίσταται διαφορετικές απόψεις [για το όλο ζήτημα] αλλά πρέπει να υπάρξει [πολιτική] αλλαγή σε αυτήν τη χώρα. Το υφιστάμενο πολιτικό σύστημα δεν είναι αποτελεσματικό. Το μεγαλύτερο πρόβλημα των ανθρώπων μας μετά τον κορωνοϊό θα είναι η οικονομία. Για αυτό το λόγο πρέπει να αναθεωρήσουμε και το πολιτικό σύστημα».

Ποιους θα πλήξει η αλλαγή;

Της δημόσιας παρέμβασης του κ. Τατάρ υπέρ της αλλαγής του πολιτικού συστήματος προηγήθηκαν παρόμοιες παρεμβάσεις διάφορων στελεχών της τ/κ Δεξιάς. Πριν από μια δεκαετία, πρώτος ο Ταχσίν Ερτογρούλντογλου τάχθηκε υπέρ της μετάβασης στο προεδρικό σύστημα. Την ιδέα επανέφερε πρόσφατα

στο προσκήνιο ο «αντιπρόεδρος» και «υπουργός Εξωτερικών», Κουντρέτ Όζερσαϊ. Για ποιο λόγο, λοιπόν, εγείρει ζήτημα αλλαγής πολιτικού συστήματος την παρούσα στιγμή η τ/κ Δεξιά; Όλες οι τελευταίες εξελίξεις δείχνουν ότι η απάντηση του ερωτήματος έχει στο επίκεντρό της το γεγονός ότι το οικονομικό αδιέξοδο της τ/κ κοινότητας δεν αποκλείεται να παρέχει στην Άγκυρα την κατάλληλη ευκαιρία για την υλοποίηση των σχεδίων που μέχρι σήμερα παρέμειναν στο ράφι. Την ίδια στιγμή, δεν πρέπει να αγνοείται η σημασία της ιστορικής αναμέτρησης των Τ/κ φεντεραλιστών με την τουρκική πλευρά και την τ/κ Δεξιά που βιάζονται να κλείσουν το κεφάλαιο της ομοσπονδιακής λύσης. Στο πενήνθωρο αυτής της διαμάχης, ο ηγέτης του στρατοπέδου του φεντεραλισμού, Μουσταφά Ακιντζί, εξακολουθεί να αναμετρείται με την τουρκική κυβέρνηση σε διάφορα πεδία. Εάν, λοιπόν, εφαρμοζόταν στα Κατεχόμενα το προεδρικό μοντέλο της Τουρκίας που υιοθετήθηκε

μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα, το σίγουρο είναι ότι το στρατόπεδο της λύσης θα βρισκόταν αντιμέτωπο με μεγάλα προβλήματα σε πολλά μέτωπα ταυτόχρονα. Άλλωστε, το εν λόγω σύστημα φαίνεται να έχει σύμφωνα με την τουρκική αντιπολίτευση και τους ξένους αναλυτές μεγάλα κενά και πολλές προβληματικές πτυχές. Με απώτερο στόχο την αποδοχή του προεδρικού συστήματος από την πλειοψηφία της τ/κ κοινότητας και την ανάδειξη στην «προεδρία» ενός πολιτικού που θα είναι ευθυγραμμισμένος με την γραμμή της Τουρκίας, η Άγκυρα θα μπορούσε να ανοίξει τη «στρόφιγγα» των περιφημων οικονομικών βοθητών και δωρεών, η οποία παραμένει κλειστή εδώ και καιρό. Την ίδια ώρα, ο ενδεχόμενος περιορισμός του ρόλου και των εξουσιών του «κοινοβουλίου» (στο τουρκικό πρότυπο σημαντικές εξουσίες της εθνοσυνέλευσης μεταβιβάστηκαν στον Πρόεδρο) θα μπορούσε να περιορίσει την ακτίνα δράσης των τ/κ πολιτικών δυνάμεων.

ΑΡΘΡΟ / Του δρος **ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

Οι επιπτώσεις της κρίσης του κορωνοϊού

«Φοβάμαι ότι ο κόσμος του μέλλοντος θα μοιάζει με τον κόσμο του παρελθόντος, αλλά θα είναι χειρότερος», δήλωσε πριν από μήνες ο Γάλλος υπουργός Εξωτερικών. Η πανδημία του κορωνοϊού, δηλαδή, δεν θα είναι μια συνηθισμένη αρρώστια που έρχεται και φεύγει δίχως επιπτώσεις, αλλά κάτι άγνωστο ίσαμε σήμερα, τις επιπτώσεις του οποίου θα μαθαίνουμε βαθμιαία όσο περνάει ο χρόνος.

Η πανδημία μάς βρήκε όλους απροετοίμαστους. Ευτυχώς, η κυβέρνηση αντέδρασε αμέσως και διόρισε επιτροπή επιστημόνων στην οποία ανέθεσε να παρακολουθεί την κατάσταση και να συμβουλεύει για το τι πρέπει να γίνεται. Η ετοιμότητα να δεχθούμε την αυστηρή εφαρμογή των μέτρων προστασίας από την εξάπλωση του ιού, ήταν σε μεγάλο βαθμό επιτυχής, διότι όλοι διαπίστωσαν ότι αυτή είναι η σωστή γραμμή, διαμορφωμένη με επιστημονικά και όχι κομματικά κριτήρια.

Το ερώτημα, όμως, που δικαιολογημένα θέτουν πολλοί είναι «ποιες θα είναι οι επιπτώσεις από την κρίση»; Τα δύσκολα είναι πίσω ακόμα, καθώς το 2021 θα είναι ακόμα πιο δύσκολο από το 2020. Κατά τη διάρκεια των μέτρων προστασίας, των κέντρων αναψυχής, των διαφόρων τύπων καταστημάτων, την απαγόρευση για πολλές βδομάδες της δια-

κίνησης, και άλλα. Όλα αυτά προκάλεσαν απρόβλεπτα προβλήματα και μέσα στο 2021 αναμένω επιδείνωση της κατάστασης.

(α) Φυσικό αέριο: Όλοι μας είχαμε πιστέψει ότι η Κύπρος θα γίνει πλούτη, από την ανακάλυψη μεγάλων κοιτασμάτων αερίου και από τα πολύ μεγάλα έσοδα. Δυστυχώς, η κρίση του κορωνοϊού έχει αλλάξει άρδην αυτή την προοπτική. Όπως γνωρίζουμε, η ζήτηση του φυσικού αερίου και του πετρελαίου έχει μειωθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό, ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκε σημαντικά η προσφορά, γιατί σε πολλές χώρες έγινε μεγάλη προσπάθεια για να ανακαλυφθούν κοιτάσματα αερίου και να αξιοποιηθούν. Το αποτέλεσμα είναι ότι η τιμή του φυσικού αερίου έχει μειωθεί σημαντικά (σύμφωνα με τις αγορές, από 10 δολάρια τον Ιανουάριο του 2019 στα 6 δολάρια τον Ιανουάριο του 2020 και τώρα στα 2 δολάρια) και δεν αναμένεται να αυξηθεί τουλάχιστον στο μεσοπρόθεσμο μέλλον. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι τα όνειρα που κάναμε για τον μελλοντικό πλούτο από το φυσικό αέριο πρέπει να τα ξεχάσουμε. Οι επιπτώσεις της κρίσης έχουν ήδη αναγκάσει εταιρείες κολλοσούς να αλλάξουν τα σχέδιά τους. Όλες καθυστερούν τις γεωτρήσεις, η δε Exxon Mobil μίλησε για γεωτρήσεις προς τα τέλη το 2021. Κανένας δεν είναι σίγουρος κατά πόσο, όταν πλησιάζει εκείνη η περίοδος, δεν θα αναβληθούν ξανά.

(β) Τουρισμός: Το 2019 ήταν η χρυσή χρονιά του κυπριακού τουρισμού και υπήρχε η ελπίδα ότι στη δεκαετία του 2020 η σημασία της τουριστικής βιομηχανίας θα αυξανόταν με πολύ γρήγορους ρυθμούς. Πολλοί μιλούν για έναρξη της τουριστικής περιόδου στην Κύπρο τον Ιούλιο του 2020 και ίσως να ονειρεύονται και τους πενήντους αριθμούς με περίπου 500.000 τουρίστες στον κάθε ένα από τους καλοκαιρινούς μήνες Ιουλίου, Αυγούστου, Σεπτεμβρίου. Το γεγονός ότι μερικές από τις πιο μεγάλες αεροπορικές εταιρείες λόγω της κρίσης, είτε αναγκάστηκαν να κλείσουν, είτε να μειώσουν σημαντικά τις εργασίες τους και ταυτόχρονα να απευθυνθούν για βοήθεια στις κυβερνήσεις τους, είναι αρκετό για να μας πείσει ότι η ανάκαμψη του τομέα δεν μπορεί παρά να είναι αργή και βαθμιαία. Και αυτό από πλευράς αεροπορικής κίνησης μόνο. Υπάρχουν, όμως, και πολλοί άλλοι παράγοντες:

Οι σημαντικοί περιορισμοί εξαιτίας του κορωνοϊού που εφαρμόζουν οι διάφορες χώρες.

Η Κύπρος εξαρτάται αποκλειστικά από αεροπορικές εταιρείες, σε αντίθεση με άλλες μεσογειακές χώρες (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, Τουρκία) που οι τουρίστες τους μπορούν να μετακινούνται διά ξηράς (αυτοκίνητα, τρένα).

Να μην αγνοούμε ότι η οικονομική κρίση επηρεάζει ολόκληρη την Ευρώπη, με αποτέλεσμα όσοι

Η άποψη που επικρατεί είναι ότι η προσπάθεια για μηχανογράφηση και ηλεκτρονική εξυπηρέτηση του γρηγορότερου δυνατό, κάποια στιγμή θα αποδώσει πολλά, αλλά σε πρώτο στάδιο θα οδηγήσει σε καθυστερήσεις που κανένας δεν ξέρει πόσο καιρό θα πάρει για να ξεπεραστούν.

κατορθώσουν να ταξιδεύουν, κατά μέσο όρο θα ξοδέψουν λιγότερα απ' ό,τι τις προηγούμενες χρονιές. Γι' αυτούς ακριβώς τους λόγους θα πρέπει, ρεαλιστικά σκεπτόμενοι και προγραμματίζοντας το μέλλον της τουριστικής μας βιομηχανίας να αναμένουμε ότι ο αριθμός των πελατών και εισοδημάτων από τα τουριστικά καταλύματα και άλλες δαπάνες των τουριστών, μετά βίας θα μπορέσουν να φτάσουν το 2022 ή ακόμα το 2023 το επίπεδο του 2019.

(γ) Προβλήματα ρευστότητας, ανεργίας και εισοδημάτων: Πολλοί θέλουν να πιστεύουν ότι το 2021 θα είναι χρόνος ανάκαμψης και ανόδου. Ο κίνδυνος, όμως, είναι να συμβεί ακριβώς το αντίθετο. Η αύ-

ξηση της ανεργίας είναι αναμενόμενη δεδομένης της κρίσης του τουρισμού, της μείωσης του κύκλου εργασιών σε σειρά τομέων όπως ένδυση, υπόδηση, επίπλωση, αγορά αυτοκινήτου, ηλεκτρικά είδη κ.ά. Φοβάμαι παράλληλα στασιμότητα ή μείωση στις δαπάνες ξένων φοιτητών. Η μείωση του παγκόσμιου εμπορίου λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης είχε αρνητικές επιπτώσεις και στον τομέα της ναυτιλίας. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το 2019 τα εισοδήματα ήταν σχεδόν 1,3 δις., το 2020 η μείωση υπολογίζεται στο 20-30% και το 2021 ακόμα μεγαλύτερη. Η μόνη ίσως εξαίρεση από τις επιχειρήσεις που θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες ή μείωση του κύκλου εργασιών είναι αυτή των ηλεκτρονικών παιχνιδιών λόγω και του πολύ περισσότερου χρόνου που περνούν μικροί και μεγάλοι κλεισμένοι στα σπίτια τους.

(δ) Υπηρεσίες: Για τον ίδιο λόγο θα πρέπει να αναμένουμε ότι στην Κύπρο ο τομέας της εξυπηρέτησης ξένων εταιρειών θα αντιμετωπίσει είτε μείωση είτε στασιμότητα του κύκλου εργασιών. Τα υπουργεία υλοποιούν και ένας πολύ μεγάλος αριθμός υπαλλήλων εργάζεται από το σπίτι του με μειωμένη αποδοτικότητα. Αυτό έχει συνέπεις και τις επιπτώσεις του στην εξυπηρέτηση των πελατών. Για παράδειγμα, αναφέρεται ότι υπηρεσίες, που χρειάζονταν μερικές μέρες στο παρελθόν τώρα μπορεί να πάρουν

έναν μήνα και περισσότερο να υλοποιηθούν. Το Κτηματολόγιο, το γραφείο του Εφόρου Εταιρειών που ήμασταν περήφανοι στο παρελθόν για την ανάπτυξη τους και τη γρήγορη εξυπηρέτηση, τώρα παρουσιάζουν μεγάλες καθυστερήσεις. Αναμφίβολα σε κάποιο στάδιο θα πρέπει όχι απλώς να επανέλθουν στα επίπεδα που ήταν κάποτε αλλά και να βελτιωθεί η απόδοσή τους. Όσο περιέργο και να ακούγεται η άποψη που επικρατεί είναι ότι η εισαγωγή νέας τεχνολογίας, η προσέλευση για μηχανογράφηση και ηλεκτρονική εξυπηρέτηση του γρηγορότερου δυνατό, κάποια στιγμή θα αποδώσει πολλά, αλλά σε πρώτο στάδιο θα οδηγήσει σε καθυστερήσεις που κανένας δεν ξέρει πόσο καιρό θα πάρει για να ξεπεραστούν.

Απονομή δικαιοσύνης: Τα παρόνα για καθυστερήσεις είναι γνωστά και δυστυχώς εξαιτίας της κρίσης η κατάσταση έχει χειροτερέψει. Αυτές είναι μερικές από τις επιπτώσεις. Θα μπορούσα να συνεχίσω αλλά με τα όσα έχω ήδη αναφέρει η εικόνα είναι καθαρή. Πρέπει να επικεντρώσουμε όλες μας τις δυνάμεις για να αντιμετωπίσουμε τις τεράστιες δυσκολίες και ναβάλουμε τις βάσεις για ένα νέο ξεκίνημα. Με όλα αυτά θα ασχοληθώ στο άρθρο της επόμενης Κυριακής.

Ο δρ Γιώργος Βασιλείου είναι πρώην Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας (1988-1993).

Κορωνοϊός στην αυτοδυναμία του Ερντογάν

Οι λανθασμένες επιλογές της κυβέρνησης έφεραν οπισθοχώρηση ποσοστών της συντηρητικής, εθνικιστικής άρχουσας συμμαχίας

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Η πανδημία του κορωνοϊού πυροδοτεί εξελίξεις στο τουρκικό πολιτικό σκηνικό με την εντατικοποίηση της οικονομικής κρίσης να πλήττει τη συντηρητική κυβερνητική συμμαχία της Τουρκίας. Για πρώτη φορά μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα η φτώχεια, το οικονομικό αδιέξοδο, η ανεργία και ο πληθωρισμός σκαρφάζουν στην κορυφή της κατάταξης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι Τούρκοι πολίτες στην καθημερινότητά τους.

Παρά το γεγονός ότι τα ποσοστά της αξιωματικής αντιπολίτευσης παρουσιάζουν μια χρόνια στασιμότητα, τα προβλήματα που παρατηρούνται στην κυβερνητική συμμαχία, κυρίως οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης και το αβέβαιο οικονομικό μέλλον της Τουρκίας, δυσχεραίνουν τη θέση του προέδρου Ερντογάν στο πολιτικό τοπίο. Για αυτόν άλλωστε τον λόγο, η κυβερνητική παράταξη επιχειρεί τις τελευταίες ημέρες να μετατοπίσει το ενδιαφέρον των Τούρκων πολιτών από την κρίση του κορωνοϊού και την οικονομική αβεβαιότητα σε άλλα ζητήματα που θεωρούνται ως «δυνατά χαρτιά» του κυβερνώντος ΑΚΡ. Πολιτικοί αναλυτές συνδέουν τη νέα διαμάχη που έχει ξεσπάσει στην Τουρκία σχετικά με την θέση του Ισλάμ απέναντι στο LGBT Κίνημα με την προσπάθεια της κυβέρνησης Ερντογάν να προκαλέσει τεχνητή πολιτική πόλωση, ώστε να κερδηθεί πολύτιμος χρόνος στην αναχαίσιση της οπισθοχώρησης των ποσοστών της κυβερνητικής συμμαχίας.

Το ΑΚΡ του 35%

Καλά ενημερωμένες πηγές, οι οποίες πριν από περίπου έναν χρόνο διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στη νίκη των υποψηφίων της αντιπολίτευσης στις δημοτικές εκλογές που έθεσαν τέλος στην παντοδυναμία του ΑΚΡ σε σημαντικά αστικά κέντρα της Τουρκίας, λένε στην «Κ» ότι εστιάζουν την προ-

σοχή τους στη σημαντική οπισθοχώρηση των ποσοστών του τουρκικού κυβερνώντος κόμματος σε όλες οι τελευταίες δημοσκοπήσεις: «Λίγο πριν την νέα επιδημία, κατά την πρώτη περίοδο της εντατικοποίησης της οικονομικής κρίσης, οι έρευνες που έφταναν στο επίτελείο της αξιωματικής αντιπολίτευσης παρουσίαζαν το ΑΚΡ σε ποσοστά μεταξύ 40-41%. Με την κορύφωση της οικονομικής κρίσης και της πανδημίας αυτή η εικόνα άλλαξε άρδην». Σύμφωνα με τις

Παρά το μεγάλο κύμα καταδίωξης της κυβέρνησης Ερντογάν κατά την τελευταία πενταετία ενάντια στο Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών (ΔΚΛ), το οποίο υποστηρίζουν οι Κούρδοι και η τουρκική Αριστερά, το κόμμα παραμένει σταθερό στα ποσοστά του 10-12%.

πηγές μας, τα ποσοστά του ΑΚΡ παρουσιάζουν πλέον τάση επιστροφής στο σημείο από το οποίο ξεκίνησε πριν από δυο δεκαετίες. Συγκεκριμένα, το ΑΚΡ είχε αναδειχθεί νικητής στις εκλογές του 2002 σπάζοντας το εκλογικό φράγμα του 30%. Σήμερα, τα ποσοστά του κόμματος βρίσκονται λίγες μόλις μονάδες πιο πάνω από αυτό το φράγμα.

Πηγή του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (ΡΛΚ) σημειώνει σχετικά: «Με τα σημερινά δεδομένα, τα ποσοστά του ΑΚΡ βρίσκονται στο επίπεδο των 35% έχοντας οπισθοχωρήσει από το 41-40% που ήταν. Αυτό δείχνουν όλες οι τελευταίες δημοσκοπήσεις».

Τα «λάθη» Ερντογάν

Τη στιγμή που τα ποσοστά του ΑΚΡ οπισθοχωρούν αυτά της αξιω-

ματικής αντιπολίτευσης παραμένουν στο επίπεδο που βρίσκονται εδώ και 20 χρόνια. Όλες οι έρευνες και οι δημοσκοπήσεις εμφανίζουν το ΡΛΚ να εξασφαλίζει ποσοστά ύψους 26-27%. Πώς όμως εξηγείται η πτώση του ΑΚΡ την στιγμή που ο μεγαλύτερος αντίπαλός του δεν κατορθώνει να αξιοποιήσει την συγκεκριμένη πτώση; Οι λόγοι είναι δύο: Πρώτος, όπως συνέβη στην περίπτωση των δημοτικών εκλογών έτσι και στη νέα περίοδο η πτώση του ΑΚΡ ευνοεί με έμμεσο τρόπο την αξιωματική αντιπολίτευση. Δεύτερος, η πτώση του ΑΚΡ συνοδεύεται από δυο μεγάλους «πονοκέφαλους» για τον Τούρκο πρόεδρο, τον κορωνοϊό και την οικονομική κρίση.

Ως προς το πρώτο ζήτημα, οι πηγές μας υπενθυμίζουν ότι σε όλες τις τελευταίες σφυγμομετρήσεις κορωνοϊός και οικονομία έχουν σκαρφάξει στην κορυφή των προβλημάτων της καθημερινότητας στην Τουρκία, με έναν στους δυο πολίτες να προβληματίζονται για την πορεία της κρίσης του κορωνοϊού. Την ίδια στιγμή, περίπου 3 στους 10 πολίτες θεωρούν ότι στο οικονομικό πεδίο η Τουρκία οδηγείται στο χείλος του γκρεμού. Την περιγραφή του εν λόγω «εκρηκτικού κοινωνικοπολιτικού μείγματος» για τον Πρόεδρο της Τουρκίας συμπληρώνει μια εκ των πηγών μας θέτοντας ένα πολύ συγκεκριμένο ερώτημα. «Ξέρετε ποιο είναι το ποσοστό των Τούρκων πολιτών που υποστηρίζουν το προεδρικό σύστημα το οποίο εγκαινίασε το 2018 ο Ερντογάν έχοντας μεγάλες ελπίδες και πιστεύοντας ότι με αυτό θα εξασφαλίσει το μέλλον της πολιτικής του ηγεμονίας στη χώρα;». Η απάντηση που δίνει είναι ότι: «Μόλις το 38% της τουρκικής κοινωνής γνώμης υποστηρίζει το προεδρικό σύστημα του Ερντογάν. Το 45% των πολιτών ζητάει την άμεση επιστροφή στην κοινοβουλευτική δημοκρατία, δηλαδή το τέλος του πολιτικού αυταρχισμού και των πρακτικών άλλων σκοτεινών εποχών».

Για πρώτη φορά μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα η φτώχεια, το οικονομικό αδιέξοδο, η ανεργία και ο πληθωρισμός σκαρφάζουν στην κορυφή της κατάταξης των προβλημάτων, που αντιμετωπίζουν οι Τούρκοι πολίτες στην καθημερινότητά τους και κατεβάζουν τα ποσοστά του ΑΚΡ στο 35%.

Οι δύο αντίπαλοι εθνικισμοί της Τουρκίας

Παράλληλα με την πανδημία, την οικονομική κρίση και την αντίθεση της πλειοψηφίας της κοινής γνώμης απέναντι στο προεδρικό σύστημα, ο πρόεδρος Ερντογάν καλείται κατά τη νέα περίοδο να αντιμετωπίσει ακόμη ένα ζήτημα. Ο τουρκικός και κουρδικός εθνικισμός «ταράζουν» τα νερά στο τουρκικό πολιτικό σκηνικό και την προεμία του Ερντογάν. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», την παρούσα στιγμή, εν μέσω πανδημίας και οικονομικής κρίσης, τα εθνικιστικά κόμματα, δηλαδή αυτά που ανήκουν στην παράταξη των Γκρίζων Λύκων και στα διάφορα παρακάδια τους, εξασφαλίζουν συνολικά το εντυπωσιακό ποσοστό του 21-22%. Περιπου το 12% αυτού του ποσοστού πηγαίνει στο Κόμμα Εθνικιστικής Δράσης (ΚΕΔ) του Ντεβλέτ Μπα-

χτεσί, ο οποίος έχει ενώσει την πολιτική του μοίρα με αυτήν του Προέδρου της Τουρκίας. Το υπόλοιπο ποσοστό πηγαίνει στο Καλό Κόμμα (ΚΚ) της Μεράλ Άκσενερ και σε άλλα μικρότερα εθνικιστικά κόμματα. «Στην καλύτερη περίπτωση, το ποσοστό του ΑΚΡ μαζί με αυτό του ΜΗΡ αγγίζει το 47%. Όλες οι τελευταίες έρευνες δείχνουν ότι πρόκειται για το «reek» της κυβερνητικής συμμαχίας και ότι πλέον δεν υπάρχουν άλλα περιθώρια για να προστεθεί κάτι περισσότερο πάνω σε αυτό το ποσοστό», τονίζουν οι πηγές μας, οι οποίες προσθέτουν ότι από το στρατόπεδο της συντηρητικής αντιπολίτευσης θα πρέπει να αναμένουμε και την μελλοντική δημοσκοπική εκλογική απόδοση νέων κομμάτων που δημιουργήθηκαν στους κόλ-

πους του ΑΚΡ λίγο πριν την εμφάνιση της πανδημίας. «Η εξασφάλιση συνολικά ενός 4-5% για τους Αλί Μπαμπατζάν και Αχμέτ Νταβούτογλου θα μπορούσε να προκαλέσει πολιτικό σεισμό», προειδοποιούν οι πηγές μας. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι παρά το μεγάλο κύμα αυταρχισμού που έχει εξαπολύσει η κυβέρνηση κατά την τελευταία πενταετία, το Δημοκρατικό Κόμμα των Λαών (ΔΚΛ), το οποίο υποστηρίζουν οι Κούρδοι και η τουρκική Αριστερά παραμένει σταθερό στα ποσοστά του 10-12%. Η φυλάκιση της ηγεσίας, των βουλευτών, των δημάρχων, και των μελών του κόμματος δεν έχει κατορθώσει να αποδυναμώσει την τέταρτη μεγαλύτερη πολιτική δύναμη της Τουρκίας, η οποία και σε αυτή τη συγκυρία στερεί πολύτιμες ψήφους από το ΑΚΡ.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Ο Franklin Roosevelt και η εργατική τάξη

Στις 12 Απριλίου του 1945, λίγες εβδομάδες μετά την έναρξη της τέταρτης θητείας του ως προέδρου των Ηνωμένων Πολιτειών και μίνες πριν από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, πεθαίνει στο Warm Springs της Γεωργίας, όπου βρισκόταν για επίσκεψη, ο Franklin Delano Roosevelt, ο άνθρωπος ο οποίος βρέθηκε στο τιμόνι του Λευκού Οίκου για δώδεκα συναπτά έτη, από το 1933 έως τον θάνατό του το 1945. Κατά τη διάρκεια της προεδρίας του αντιμετώπισε νικηφόρα δύο θανατικούς εχθρούς της πατρίδας του. Στο εσωτερικό μέτωπο, πολέμησε τη φτώχεια, την εξάλωση και την υλική και ηθική αποσάθρωση της αμερικανικής κοινωνίας που ακολούθησε την οικονομική καταστροφή του 1929. Στο εξωτερικό μέτωπο, έδωσε την νίκη στους Συμμάχους πολεμώντας ενάντια στον Άξονα Τόκυο-Βερολίνο και εξασφάλισε σε εμάς, τις μεταπολεμικές γενεές του Δυτικού κόσμου, πολιτική ελευθερία και αξιοπρέπεια. Ο ίδιος δεν είχε ούτε την ολοκληρωτική νίκη ενάντια στον Άξονα ούτε το θρίαμβο της μεταπολεμικής αμερικανικής μεσαίας τάξης. Σαν άλλος Μωυσής οδήγησε τον λαό του στη γη της επαγγελίας, ενώ ο ίδιος πέθανε αντικρινόμενος την από μακριά.

Τη μέρα εκείνη τον Απρίλη του 1945, η αμαξοστοιχία που μετέφερε τη σωρό του ξεκίνησε μια τριήμερη Οδύσσεια, διασχίζοντας εννέα πολιτείες με ενδιάμεσες στάσεις την Ατλάντα και την Ουάσιγκτον πριν φτάσει στην οικία του Προέδρου, στο Hyde Park, στην Πολιτεία της Νέας Υόρκης, όπου και ενταφιάσθηκε. Κατά μήκος των χιλίων μιλίων της διαδρομής, χιλιάδες πολίτες, εργάτες και αγρότες όλων

«Κανένας συνेतός άνθρωπος δεν έχει πρόθεση να καταστρέψει αυτό που είναι γνωστό ως 'κίνητρο του κέρδους', το δικαίωμα δηλαδή να κερδίζουμε με την εργασία μας μια αξιοπρεπή διαβίωση για τον εαυτό μας και για τις οικογένειές μας».

των κοινωνικών τάξεων και πεπειθόσεων σχημάτισαν αυθόρμητα μια ανθρώπινη αλυσίδα για να συνοδεύσουν τον θανόντα στην τελευταία του κατοικία. Ήταν η έκφραση της απέραντης ευγνωμοσύνης του αμερικανικού λαού στον εκλιπόντα ηγέτη. Ο απόλυτος σεβασμός στον άνθρωπο, στον αγρότη και στον εργάτη, η πίστη ότι η κοινωνική δικαιοσύνη και η ελευθερία δεν είναι προϊόντα σε διατίμηση, αλλά ουσιώδη αγαθά για την ανθρώπινη ύπαρξη, καθώς και η προσήλωση στη φιλελεύθερη αμερικανική παράδοση ήταν οι αρετές εκείνες που ταύτισαν τις επιλογές του Roosevelt με τη μοίρα του αμερικανικού έθνους.

Δέκα χρόνια νωρίτερα, στις 4 Ιανουαρίου του 1935, είχε εκφωνήσει έναν από τους ιστορικούς του λόγους για την Κατάσταση της Ένωσης ενώπιον του αμερικανικού Κογκρέσου. Δύο χρόνια μετά την έναρξη του πρώτου New Deal, ο Roosevelt εκτιμούσε ότι η πολιτική της ανακούφισης πρέπει να τελειώσει. «Οι πρώτοι στόχοι της νομο-

Ανακούφιση, ανάκαμψη, μεταρρύθμιση: το πνεύμα του New Deal αποκατέστησε τη θέση της εργατικής τάξης στη συλλογική συνείδηση και ευαισθητοποίησε την κοινή γνώμη στα κοινωνικά προβλήματα.

θεσίας έκτακτης ανάγκης του 1933 ήταν η ανακούφιση της φτώχειας, ώστε να καταστεί δυνατή η λειτουργία της βιομηχανίας με πιο ορθολογικό και ομαλό τρόπο», ανέφερε ο Roosevelt. Η μάχη κατά της ανεργίας οφείλει καταρχήν να είναι μάχη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, ώστε ο κάθε εργαζόμενος να είναι σε θέση να εργαστεί στον ιδιωτικό τομέα, έχοντας αφήσει πίσω του τον φόβο της απόλυτης ένδειας και έχοντας ήδη απασχοληθεί σε κρατικές ή χρηματοδοτούμενες από το κράτος επιχειρήσεις. Όμως, ούτε τα μέτρα ανακούφισης αρκούν για να επιτευχθεί η ανάκαμψη, ούτε η εργατική τάξη μπορεί να ζήσει αξιοπρεπώς από πρόσκαιρες λύσεις και επιδόματα για σίτιση και ρουχισμό. Η ανθρω-

πινη αξιοπρέπεια απαιτεί σταθερή εργασιακή αποκατάσταση και ασφάλεια των όρων διαβίωσης. «Ανάμεσα στους στόχους μας, τοποθετούμε πρώτιστα την ασφάλεια των ανδρών, γυναικών και παιδιών του έθνους. Αυτή παραμένει η πρώτη και μόνιμη μέριμνά μας», διαβεβαίωσε ο Roosevelt. Πώς όμως μπορεί αυτό να επιτευχθεί σε βάθος χρόνου;

Η πολιτική των επιδομάτων και η ανάληψη από το Κράτος του ρόλου του εργοδότη μικρών και χωρίς κοινωνική χρησιμότητα έργων δεν επιφέρει ανάκαμψη, αλλά εξάρτηση τόσο των εργαζομένων όσο και της οικονομίας από τον κρατικό μηχανισμό. Έχουμε την τάση να υποτιμούμε την επίδραση των κακών επενδύσεων του κράτους σε πε-

ρίοδους οικονομικής ύφεσης, επειδή θεωρούμε ότι είναι λογικό όποιος αντιμετωπίζει μια έκτακτη κατάσταση να παραγνωρίζει μεσοπρόθεσμες και μακροπρόθεσμες ανάγκες και προβλήματα.

Όμως, οι κακές κρατικές επενδύσεις, εξαιτίας του μεγέθους τους και της διάρθρωσής τους, είναι παράγοντες αποσταθεροποίησης της αγοράς, της οποίας οι στρεβλώσεις είναι ακόμη ορατές και μετά από δεκαετίες. Η πραγματική ανάκαμψη προϋποθέτει την ανάληψη ιδιωτικής επιχειρηματικής δράσης για την επίτευξη κέρδους σε συνθήκες εμπιστοσύνης και πίστης στις αγορές. Πίστη και εμπιστοσύνη στις αγορές δεν είναι απαραίτητες μόνο για τον επιχειρηματία, αλλά και για τον εργαζόμενο, ο οποίος προσδοκά και αυτός όφελος από την επένδυση της προσωπικής του εργασίας: «Κανένας συνेतός άνθρωπος δεν έχει πρόθεση να καταστρέψει αυτό που είναι γνωστό ως 'κίνητρο του κέρδους', το δικαίωμα δηλαδή να κερδίζουμε με την εργασία μας μια αξιοπρεπή διαβίωση για τον εαυτό μας και για τις οικογένειές μας».

Η ανάκαμψη, κατά τον Roosevelt, δεν είναι εφικτή χωρίς μεταρρύθμιση: «Η προσπάθεια να γίνει διάκριση μεταξύ ανάκαμψης και μεταρρύθμισης είναι μια περιορισμένη προσπάθεια αντικατάστασης της πραγματικότητας καθυστετώντας από το είδωλό της. Όταν ένας άνθρωπος αναρρώνει από μια ασθένεια, η σύνθεση υπαγορεύει όχι μόνο τη θεραπεία των συμπτωμάτων, αλλά και την απομάκρυνση της αιτίας τους». Η πραγματική ανάκαμψη προϋποθέτει ένα όραμα για την κοινωνία του αύριο, για την επίτευξη του οποίου αξίζει να κινη-

τοποιηθεί το σύνολο των παραγωγικών δυνάμεων ενός τόπου. Η εργατική τάξη, για να επενδύσει με πίστη και αφοσίωση την εργατική της δύναμη στην εθνική οικονομία, για να μην νιώθει ότι γίνεται θύμα εκμετάλλευσης μιας κακώς εννοούμενης επιδίωξης κέρδους, θέλει να ξέρει ότι δουλεύει για το μέλλον των παιδιών της, ότι συμμετέχει στην υλοποίηση ενός συλλογικού οράματος, ότι η εργασία και οι θυσιές της θα δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για μια βιώσιμη και ανθρώπινη ανάπτυξη.

Ανακούφιση, ανάκαμψη, μεταρρύθμιση: το πνεύμα του New Deal αποκατέστησε τη θέση της εργατικής τάξης στη συλλογική συνείδηση και ευαισθητοποίησε την κοινή γνώμη στα κοινωνικά προβλήματα. Η πράξη του και το όραμά του χάραξαν την αугή μιας νέας ευαισθησίας, μιας νέας κατανόησης της εργασίας και της αλληλεγγύης, μιας νέας προσέγγισης της οικονομικής πολιτικής.

Ο μεγαλύτερος κίνδυνος σε περιόδους κρίσης είναι ο πρακτικός αποπροσανατολισμός που προκαλείται από την πενία προτύπων και παραδειγμάτων προς μίμηση. Πέρα από την υλική ανάκαμψη, είναι απαραίτητη μια πνευματική ανάταση, ολοκληρώνει ο Roosevelt. Μας δίδαξε ότι η έξοδος από την κρίση είναι μια συλλογική προσπάθεια που προϋποθέτει έναν αναγνωρισμένο από όλους στόχο, μια συνεπή οικονομική πολιτική για την υλοποίησή του και αυξημένη κοινωνική ευαισθησία.

Ο δρ Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής του Πανεπιστημίου Κύπρου και εταίρος ερευνητικών κέντρων των Πανεπιστημίων Λωρραίνης και Στρασβούργου.

Οξύ το κρούσμα Ψυχρού Πολέμου ΗΠΑ - Κίνας

Μιλούν στην «Κ» ο πρώην διοικητής της ΜΙΤ Σονμέζ Κιοκσάλ και ο πρώην πρόσβης Ναμίκ Ταν

Του **ΝΙΚΟΥ ΣΤΕΛΓΙΑ**

Η κρίση του κορωνοϊού φέρνει στο προσκήνιο της επικαιρότητας σαρωτικές αλλαγές και ανατροπές οι οποίες θα γίνουν αισθητές σε βάθος χρόνου. Στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, η πανδημία πυροδοτεί αλυσιδωτές εξελίξεις που θα επηρεάσουν όλες τις κοινωνίες. Στο παραπάνω συμπέρασμα καταλήγουν έμπειροι Τούρκοι αξιωματούχοι και διπλωμάτες, οι οποίοι πριν από λίγα χρόνια βρίσκονταν στο τιμόνι νευραλγικών πόστων του τουρκικού κρατικού μηχανισμού. Ο Σονμέζ Κιοκσάλ διετέλεσε διοικητής των τουρκικών Μυστικών Υπηρεσιών (ΜΙΤ), ενώ ο Ναμίκ Ταν είναι πρώην υψηλόβαθμος πρόσβης της Τουρκίας που υπηρέτησε σε σημαντικές πρωτεύουσες, όπως το Τελ Αβιβ. Οι δύο Τούρκοι κρατικοί αξιωματούχοι που παρακολουθούν από κοντά τις εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο προειδοποιούν για τσουνάμι εξελίξεων που θα ακολουθήσει στην «μετά κορωνοϊό» περίοδο.

Η κρίση των οικονομιών

Τις τελευταίες εβδομάδες, παράλληλα με την αντιμετώπιση της απειλής του Covid-19, όλες οι κυβερνήσεις έχουν στραμμένη την προσοχή τους στο μέτωπο της οικονομίας. Ισχυρές οικονομικές δυνάμεις του πλανήτη αντιμετωπίζουν μεγάλα προβλήματα εξαιτίας των οικονομικών επιπτώσεων του νέου ιού. Οι δε «προβληματικές» οικονομίες της υψηλίου βρίσκονται ενώπιον νέων προκλήσεων σε πολιτικό και οικονομικό επίπεδο. Για τον κ. Ταν η οικονομική πτυχή της κρίσης του κορωνοϊού επιφυλάσσει μεγάλο αντίκτυπο για την τροπή των εξελίξεων σε πολλά πεδία, όπως η εσωτερική και εξωτερική διακυβέρνηση. Δυστυχώς, τα μέχρι στιγμής δεδομένα δείχνουν ότι η οικονομική ύφεση που πυροδοτεί ο κορωνοϊός, θα παραμείνει στο επίκεντρο της

επικαιρότητας για αρκετό χρονικό διάστημα. Σύμφωνα με τον κ. Ταν, οι ημερομηνίες ορόσημο για την μελλοντική τροπή των εξελίξεων στο πεδίο της οικονομίας είναι δύο. Πρώτον, ο κ. Ταν προβλέπει ότι οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο θα είναι απασχολημένες με τη διαχείριση της κρίσης στον τομέα της δημόσιας υγείας μέχρι τα τέλη του τρέχοντος έτους. Έτσι, η επιστροφή στους κανονικούς ρυθμούς της οικονομίας θα μπορούσε να έρθει στις αρχές του ή κατά τη διάρκεια του 2021. «Η κανονικότητα στην οικονομία θα μπορούσε να επιστρέψει μια οποιαδήποτε ημερομηνία ανά-

Ο πρώην Διοικητής της τουρκικής ΜΙΤ θεωρεί ότι η μετά κορωνοϊό περίοδος θα σημαδευτεί από την εντατικοποίηση των υφιστάμενων συγκρούσεων και διαμαχών σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ δεν αποκλείεται να ξεσπάσουν και νέες.

μεσα στην 1η Ιανουαρίου και 31η Δεκεμβρίου 2021», τονίζει χαρακτηριστικά ο Τούρκος πρόσβης. Δεύτερον, ο κ. Ταν θεωρεί ότι η επιστροφή των κατά κεφαλήν εισοδημάτων σε επίπεδα προ κορωνοϊού θα αποτελέσουν μια εντελώς διαφορετική περίπτωση, η οποία θα απασχολήσει όλες τις εθνικές οικονομίες. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι για την κανονικοποίηση των εν λόγω οικονομικών δεικτών θα χρειαστεί ακόμη μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Ο κ. Ταν τοποθετεί την επιστροφή στα προ κορωνοϊού επίπεδα στο 2023, φυσικά αν και εφόσον η κρίση του κορωνοϊού ελεγχθεί εγκαίρως και με σχετικά αποτελεσματικό τρόπο.

Μεγέθυνση των διενέξεων

Ο κ. Κιοκσάλ από την μεριά του δίνει μια ακόμη πιο απαισιόδοξη νότα στις αναλύσεις που αφορούν την μετά κορωνοϊό περίοδο. Ο Τούρκος αξιωματούχος υπενθυμίζει ότι η υφύλιος αντιμετώπιζε αρκετά προβλήματα ακόμη και πριν την πανδημία. Ήδη από τα τέλη της δεκαετίας του 2000 οι οικονομίες των αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών βίωναν απανωτές αναταράξεις, ενώ την ίδια στιγμή βρίσκονταν σε εξέλιξη εμφύλιες συρράξεις και περιφερειακοί πόλεμοι στους οποίους εμπλεκόνταν και οι Μεγάλες Δυνάμεις. Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, νέα φαινόμενα όπως το μεταναστευτικό επέφεραν αλλαγές στα πολιτικά και κοινωνικά δεδομένα ισχυρών αλλά και αναπτυσσόμενων οικονομικά χωρών. Υπογραμμίζοντας τα παραπάνω, ο πρώην διοικητής της ΜΙΤ εστιάζει επίσης στην αναποτελεσματικότητα του ΟΗΕ και των διεθνών οργανισμών. Οι προηγούμενες δεκαετίες, σύμφωνα με τον κ. Κιοκσάλ, έδειξαν ότι η ανθρωπότητα χρειάζεται νέους μηχανισμούς λύσης προβλημάτων. Υπό την σκιά λοιπόν όλων των προαναφερόμενων, ο κ. Κιοκσάλ θεωρεί ότι η μετά κορωνοϊό περίοδος θα σημαδευτεί από την εντατικοποίηση των υφιστάμενων συγκρούσεων και διαμαχών σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ δεν αποκλείεται να ξεσπάσουν και νέες αναταράξεις και αναταραχές. Ο κ. Κιοκσάλ στηρίζει την παραπάνω απαισιόδοξη ανάγνωση στο γεγονός ότι ο κορωνοϊός έχει πλήξει την «αλυσίδα παραγωγής» σε παγκόσμιο επίπεδο. «Είναι πιθανόν, η ελεύθερη και νόμιμη κυκλοφορία ατόμων και αγαθών να αποτελέσει ένα ακόμη πεδίο έντασης. Πέραν της παράνομης μετανάστευσης, και αυτό το πεδίο θα αποτελέσει μια σημαντική συζήτηση κατά την περίοδο της αποκατάστασης της αλυσίδας παραγωγής-κατανάλωσης», προειδοποιεί χαρακτηριστικά ο έμπειρος Τούρκος αξιωματούχος.

Σύμφωνα με τους Ταν και Κιοκσάλ, ο κορωνοϊός δεν αποκλείεται να εντατικοποιήσει την πολυδιάστατη αναμέτρηση των ΗΠΑ με την Κίνα, έτσι ώστε το ψυχροπολεμικό κλίμα που καλλιεργήθηκε την προηγούμενη περίοδο να λάβει διαστάσεις μετά τον έλεγχο της πανδημίας.

Τα πρώτα σημάδια έχουν ήδη διαγραφεί

Στην ανάλυση των Τούρκων αξιωματούχων σχετικά με την μετά κορωνοϊό εποχή, υπάρχει ένα σημείο που πρέπει να υπογραμμιστεί ιδιαίτερος. Πρόκειται για ένα ζήτημα το οποίο δεν βρίσκει μεγάλο αντίκτυπο στον διεθνή τύπο. Ωστόσο, σύμφωνα και με τους ξένους αναλυτές, είναι σίγουρο ότι θα απασχολήσει ολόκληρη την ανθρωπότητα κατά την επόμενη περίοδο. Σύμφωνα με τους κ. Ταν και κ. Κιοκσάλ, ο κορωνοϊός δεν αποκλείεται να εντατικοποιήσει την πολυδιάστατη αναμέτρηση των ΗΠΑ με την Κίνα. Το ψυχροπολεμικό κλίμα στις σχέσεις των δύο υπερδυνάμεων, το οποίο καλλιεργήθηκε κατά την προηγούμενη περίοδο, δεν αποκλείεται να λάβει διαστάσεις και να επεκταθεί σε νέα πεδία και μέτωπα μετά τον έλεγχο της πανδημίας.

Στην περίπτωση που οι δύο υπερδυνάμεις αποφασίσουν να ανοίξουν ένα νέο μέτωπο στην

Τούρκοι αξιωματούχοι και διπλωμάτες προειδοποιούν για τις επιπτώσεις του Covid 19 στην εντατικοποίηση του αμερικανοκινεζικού ανταγωνισμού

Ανατολική Μεσόγειο, οι χώρες της περιοχής θα κληθούν να λάβουν σημαντικές αποφάσεις και να αναθεωρήσουν τις θέσεις τους σε σειρά ζητημάτων.

Τα πρώτα σημάδια προς αυτή την κατεύθυνση έχουν ήδη διαγραφεί. Λίγο πριν από την εμφάνιση της πανδημίας, η Κίνα είχε δρομολογήσει την οικοδόμηση ενός εκτενούς δικτύου λιμένων και αποθηκών σε μια μεγάλη περιοχή που απλώνεται από την Αφρική μέχρι την Μεσόγειο. Η

Άγκυρα αναμένει την εντατικοποίηση αυτής της διαδικασίας κατά την επόμενη περίοδο, καθώς το Πεκίνο θα κληθεί να διορθώσει την «αλυσίδα παραγωγής» που έπληξε ο Covid-19. Παράλληλα, οι ΗΠΑ αναμένεται ότι θα λάβουν νέες πρωτοβουλίες για να μπλοκάρουν τα βήματα της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας.

Αξίζει να σημειωθεί πως σε ό,τι αφορά την αμερικανοκινεζική αναμέτρηση, διάφοροι αναλυτές στην Άγκυρα που θεωρούν ότι η νέα περίοδος μαζί με τα ρίσκα δεν αποκλείεται να δημιουργήσει και κάποιες σημαντικές ευκαιρίες για την Τουρκία. Λ.χ. ορισμένοι οικονομικοί κολοσσοί, μετά το τέλος της πανδημίας, είναι πιθανόν να αναζητήσουν πιο «ασφαλή» και «κοντινά» λιμάνια για τις οικονομικές τους δραστηριότητες, γεγονός που θα μπορούσε να ευνοήσει οικονομίες όπως αυτή της Τουρκίας.

ΑΡΘΡΟ / Του ΜΕΝΕΛΑΟΥ ΑΒΡΑΑΜ

Κατά κεφαλήν αισθητική και ηθική ή ο χορός της ομορφιάς και της ασχήμιας

«Η ομορφιά θα σώσει τον κόσμο» (Ντοστογιέφσκι, «Ο Ηάιθιος»)
«Η ασχήμια θα τον σκοτώσει» (Ντοστογιέφσκι, «Οι Δαίμονες»)

Τα πάντα πλέον στη ζωή είναι ζήτημα αισθητικής και ηθικής. Είναι ζήτημα σύγκρουσης ανάμεσα στην ομορφιά και την ασχήμια. Παρ' όλο που κάποιος δικαίως μπορεί να υποστηρίξει ότι αυτές οι αντίθετες απόψεις της πραγματικότητας είναι θέμα υποκειμενικό και εξαρτάται από το πώς ο καθένας τις αντιλαμβάνεται και τις αξιολογεί, εντούτοις υπάρχουν κάποια αντικειμενικά κριτήρια που δείχνουν ευδιάκριτα τι είναι όμορφο και τι άσχημο. Για παράδειγμα: οι πανδημίες, οι μπερλιαριστικοί πόλεμοι, οι γενοκτονίες, οι εθνοκαθάρσεις, οι κατακτήσεις άλλων χωρών, οι πυρηνικοί εξοπλισμοί, η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, η ανισότητα, η φτώχεια, η προσφυγιά, ο ρατσισμός, ο εθνικισμός, ο θρησκευτικός σκοταδισμός, η δικτατορία, το μίσος, το ψέμα, είναι ομορφιά ή ασχήμια; Ανάλογα με την απάντηση προσδιορίζεται η αισθητική και η ηθική κάθε ανθρώπου. Ο Ντοστογιέφσκι είδε με αυτόν τον κοινωνικό φακό την αντίθεση ανάμεσα στην ομορ-

φιά και την ασχήμια και τις συνέδεσε με την ηθική, το καλό και το κακό. Το ζήτημα αυτό αν και διαχρονικό, σήμερα είναι πιο σύνθετο και πολύπτυχο διότι τέτοιος ακριβώς είναι και ο εξαιρετικά αντιφατικός κόσμος στον οποίο ζούμε. Θα προσπαθώ με μερικά παραδείγματα να δείξω τη σύγχρονη αντίθεση ομορφιάς και ασχήμιας. Ομορφιά είναι η ειρηνική συνύπαρξη του ανθρώπου με τη φύση. Είναι η κλιματική αρμονία, οι τέσσερις εποχές, οι εναλλαγές χρωμάτων, κελαδημάτων, αρωμάτων. Είναι η αυτοκρατορία του «ήλιου τον πλιάτορα», όπως τον αποκαλούσε ο Ελύτης, η «Σονάτα του Σελινόφωτος», όπως μυστηριακά ταξιδεύει ο Ρίτσος. Είναι η «θάλασσα η πλατιά» που έχει καρδιά, όπως τραγουδάει ο Χατζιδάκις και το «περιγιάλι το κρυφό» που «πάνω στην άμμο την ξανθή γράψαμε τ' όνομά της» μαζί με τον Σεφέρη και τον Θεοδωράκη. Τώρα τον Απρίλη, μέσα στα επιτρεπτά όρια που σπάει ζουμε τον εγκλεισμό μας, αρκετοί βγαίνουν στον γύρο της γειτονιάς και εκπλήσσονται για πράγματα που προηγουμένως δεν έδιναν σημασία. Βλέπουν στους δρόμους και στις αυλές των σπιτιών σαν παρασημοφορημένους στρατιώτες σε

Με γνώμονα ότι τα κέρδη είναι πάνω από τη φύση, ο σύγχρονος «Homo consumens» κατά την έκφραση του Έρικ Φρομ, ο αδηφάγος άνθρωπος κατανάλωτης, παρεμβαίνει αλόγιστα και ληστρικά στο φυσικό περιβάλλον.

παράταξη καιρετισμού, ανθισμένες λεμονιές, πορτοκαλιές, κίτρομπλιές, ροδιές, τριανταφυλλιές, γιασεμιά, κόκκινα γεράνια και μοβ βουκερβίλιες. Και ακούς το βουητό των μαυρόχρυσων μελισσών και τις κοιτάξεις να χορεύουν μέσα στις τούφες των ανθών, πινόνας και ταυτόχρονα δωρίζοντας το νέκταρ της ζωής. Αυτή είναι η ομορφιά του Απρίλη. Μας την απαγγέλλει και ο Διονύσιος Σολωμός στους «Ελεύθερους Πολιορκημένους»: «Ο Απρίλης με τον έρωτα χορεύουν και εκπλήσσονται... Μάγεμα η Φύσις κι όνειρο στην ομορφιά και χάρη». Ομορφιά λοιπόν είναι ο αμόλυπτος αέρας, οι πράσινες, καθαρές και συγυρισμένες πόλεις και γειτονιές,

με ανθρώπους που έχουν συνείδηση πολιτισμού της Φύσης, που κατανοούν την αξία της, που θέλουν να χαίρονται τη φυσική και συναίσθηματική μοσχοβολιά της. Η ασχήμια όμως δεν το βάζει κάτω. Ο μηχανοποιημένος άνθρωπος θεωρώντας με έπαρση τον εαυτό του δαμαστή της φύσης, κατέβασε τη Μάνα-Γη από τον ιερό της θρόνο και τη μετέτρεψε «χωρίς λύπη, χωρίς περισκεψη, χωρίς αιδώ» όπως έγραφε και ο Καβάφης στα «Τείχη» του, σε περιφερόμενη πόρνη του σύμπαντος. Με γνώμονα ότι τα κέρδη είναι πάνω από τη φύση, ο σύγχρονος «Homo consumens» κατά την έκφραση του Έρικ Φρομ, ο αδηφάγος άνθρωπος κατανάλωτης, παρεμβαίνει αλόγιστα και ληστρικά στο φυσικό περιβάλλον, απομυζώντας τον πλούτο της φύσης και ρυπαίνοντας ουρανό, στεριά και θάλασσες. Έτσι, όπως τραγικά επισημαίνει και ο Νίκος Γκάτσος, «Εκεί που φύτερωνε φλισκούνι και άγρια μέντα/ κι έβγαζε ν γη το πρώτο της κυκλάμινο/ τώρα χωριάτες παζαρεύουν τα τσιμέντα/ και τα πουλιά πέφτουν νεκρά στην υψικήμινο... Εκεί που η θάλασσα γινόταν ευλογία/ κι ήταν ευχή του κάμπου τα βλάσματα/ τώρα καμινία κουβαλάν στα ναυπηγεία/

άδεια κορμιά, σιδερικά, παιδιά κι ελάσματα./ Κοιμήσου Ίερεσφόνη/ στην αγκαλιά της γης/ στου κόσμου το μπαλκόνι/ ποτέ μην ξαναβγείς». Δεν είναι τραγικό λοιπόν η πρόσδοξ να φέρνει τόσο ασχήμια; Ομορφιά είναι οι οικουμενικές αξίες: η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, η δικαιοσύνη, η ειρήνη, η αλληλεγγύη, η αξιοπρέπεια, ο σεβασμός της διαφορετικότητας. Χωρίς αυτές δεν μπορεί να είναι υγιής ο πολιτισμός και οι ανθρωπίνες σχέσεις σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο. Αυτές τις πανανθρώπινες αξίες πρέπει να έχει ως κοσμοθεωρητικό υπόβαθρο ο σύγχρονος προοδευτικός άνθρωπος. Γιατί οι αντίθετες αξίες θα συνεχίσουν να παράγουν τη βία, την επιβολή, την καταπίεση, την εκμετάλλευση, την ασχήμια. Δεν είναι ασχήμια να βλέπεις την αναλγησία των ισχυρών όταν οι βόμβες τους σκίζουν τις φλέβες τ' ουρανού και τα πνευμόνια της γης; Δεν είναι ασχήμια όταν αναπνέεις το μouxλιασμένο απ' τη νεκρά φύση του ανέμου, όταν ο αφρός της θάλασσας είναι χαραγμένος απ' την παγωμένη ψυχή του πνιγμένου πρόσφυγα, όταν βλέπεις παιδιά «ντυμένα» με το διάφανο δέρμα του σκελετού;

Ομορφιά είναι οι ηθικές αξίες που αποτελούν το ενδότερο ηθικοπνευματικό στήριγμα του ανθρώπου και καθορίζουν τον χαρακτήρα του. Η εντιμότητα, η ειλικρίνεια, ο αλληλοσεβασμός, η ταπεινοφροσύνη, η ενσυναίσθηση, η ανιδιοτέλεια, η αιδώς, είναι η πανοπλία του ανθρώπου που τον προστατεύει από την επέλαση του αμοραλισμού. Ασχήμια είναι η επίθεση της αλαζονείας, της απληστίας, της υποκρισίας, της ιδιοτέλειας, του δόλου, της χρηματολαγνείας, της διαπλοκής, της διαφθοράς, της μίζας. Ασχήμια είναι και οι ανήθικοι ηγέτες.

Ο χορός της ομορφιάς και της ασχήμιας είναι ατελείωτος. Οι ορθολογικοί, ευαίσθητοι και ανήσυχοι άνθρωποι, βλέποντας κριτικά αυτά που συμβαίνουν στον κόσμο, οφείλουν να απαντούν στο κάθε βήμα της ασχήμιας με χίλια βήματα ομορφιάς, με σκέψεις και δράσεις ενάντια στην όποια μορφή ύβρης, υποσκαψής της ελευθερίας και χειραγώγησης της ανθρωπίνης συνείδησης. Γιατί πλέον το ζήτημα είναι, πού θα γείρει η πλάστιγγα. Και σε αυτό έχουμε όλοι ευθύνη.

Ο κ. Μενέλαος Αβραάμ είναι δρ Φιλοσοφίας. rodo@primehome.com

Ο κορωνοϊός «φεύγει» οι μάσκες θα μας μείνουν

Οι κορωνοπιέσεις

Μέχρι σήμερα, οι αποφάσεις της κυβέρνησης έδειξαν πως οι επιδημιολόγοι είχαν τον πρώτο και τελευταίο λόγο, με ελάχιστες εξαιρέσεις, στα μέτρα κατά της πανδημίας. Στην περίπτωση αποκλιμάκωσης των μέτρων, η κυβέρνηση επέστρεψε στην προσφιλή τακτική να καίδεύει ύπα. Στην πρώτη φάση αποκλιμάκωσης, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας υιοθέτησε σε μεγάλο ποσοστό τις σφικτές εισηγήσεις της Συμβουλευτικής Επισημονικής Επιτροπής. Στη δεύτερη φάση «ζήλεψε» τη λαϊκίστικη προσέγγιση, του «...δώσ' τα όλα». Τακτική που προκάλεσε μουρμουρητά εντός της Επιτροπής των «Σοφών». Πάντως, ο συμπαθέστατος κυβερνητικός εκπρόσωπος προσπάθησε να προλάβει τις επικρίσεις διαλαλώντας, παρομνή των ανακοινώσεων, πως η κυβέρνηση δεν δέχεται πιέσεις στο θέμα της πανδημίας. Όπως στον επαναπατρισμό κυπρίων φοιτητών, αλλά και στα μπάνια του λαού κ. Κούσις;

• • • •

Χέρι - χέρι..

Η ειδική αναφορά και ευχαριστίες του προέδρου της Δημοκρατίας στην υπεύθυνη στάση του Προκαθημένου της Εκκλησίας αποδεικνύει πως ο Νίκος Αναστασιάδης δεν ξεχνά όσους τον στηρίζουν. Ο εκκλησιασμός ανά δεκάδες, από την Δευτέρα 4ης Μαΐου, ήταν ένα από τα μέτρα που προκάλεσαν εκπληξη και μπορεί να εκληφθεί και ως μια πρώτη ανταπόδοση, της στήριξης του Αρχιεπισκόπου το προηγούμενο διάστημα, απέναντι στις «σκληρές» φωνές εντός της Ιεραρχίας. Η επόμενη θα είναι την 1η Ιουνίου με την πλήρη άρση των περιορισμών. Οι καλές φιλίες κάνουν και καλούς λογαριασμούς.

• • • •

Περί μετακομίσεων

Οι ανακοινώσεις του προέδρου της Δημοκρατίας, εκτός των άλλων, σκόρπισαν ανακούφιση και στα μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου τα οποία θα αποχωριστούν με ικανοποίηση, τη συμπληρώσαντα μάσκα τους. Υπάρχουν όμως και κάποιοι που ανακουφίστηκαν διπλά. Η επάνοδος στην κανονικότητα ανοίγει το δρόμο της εξόδου από το κυβερνητικό σχήμα. Κάποιοι ή κάποιοι, δεν προσδιορίζω, φεύγουν και άρχισαν το πακέταρισμα. Πιθανότερος χρόνος των ανακατατάξεων θεωρείται η μετά 21 Μαΐου περίοδος. Υπάρχει και ένα ενδεχόμενο οι αλλαγές να επισπευσθούν, μιας και οι λόγοι που επέβαλαν την αναβολή των ανακατατάξεων δεν υφίστανται. Και δεν έχουν να κάνουν με την

Μάστρος ο κ. Νίκαιος, να κόβει το καρπούζι στη μέση. «Πάρτε από τις 4 Μαΐου άλλα δύο SMS την ημέρα και αν είστε καλά παιδιά θα σας αφήσω να αλωνίζετε όπως παλιά». Και την πίττα ολόκληρη και τον σκύλο χορτάτο.

πανδημία αλλά με τις ιδιαιτερότητες του υπουργικού ή υπουργικών χαρτοφυλακίων.

• • • •

Διά ροπάλου

Το πακέτο άρσης των περιορισμών κλειδώσε την Τρίτη το απόγευμα, με την αποχώρηση από το Προεδρικό των υπουργών Οικονομικών και Υγείας. Λέγεται πως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας ήταν έντονα δυσανεκτικός με τις διαρροές, των προηγουμένων ημερών κάτι που δεν έκρυψε στη σύσκεψη με την Συμβουλευτική Επισημονική Επιτροπή για την πανδημία. Λέγεται, επίσης, πως είχε δώσει αυστηρές εντολές σε όσους είχαν πρόσβαση στα μέτρα, να κόψουν με μαχαίρι κάθε σκέψη για διαρροές γιατί σε διαφορετική περίπτωση (με το γνωστό ύφος του για όσους τον γνωρίζουν), όπου δεν πιπτει λόγος πίπτει ράβδος. Ο κατάλογος με τα μέτρα αποκλιμάκωσης ετοιμάσθηκε από το ΥΠΟΙΚ και ο μόνος που τον είχε στην κατοχή

του, ήταν ο Κωνσταντίνος Πετρίδης. Πονημένος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν έδωσε τη λίστα ούτε στη Συμβουλευτική Επιτροπή, κάποια μέλη της οποίας πληροφορήθηκαν τα μέτρα χαλάρωσης από τηλεοράσεις.

• • • •

Τα διαβατήρια

Όχι στο μακρινό παρελθόν, η Κυπριακή Δημοκρατία, σε αρκετές περιπτώσεις, βρέθηκε στο επίκεντρο αρνητικών δημοσιευμάτων για το πρόγραμμα των πολυγραφησών. Δημοσιεύματα και όχι μόνο που οδηγούσαν την κυβέρνηση να αλλάξει το πλαίσιο, με αυστηρότερες πρόνοιες, ενώ υπήρξαν και Υπουργοί που ανοικτά έλεγαν πως το πρόγραμμα με τα «Χρυσά» διαβατήρια έπρεπε να τερματιστεί. Οι κυβερνητικές ανακατατάξεις, πριν από την πανδημία, είχαν ως αποτέλεσμα να νέα ηγεσία του Υπουργείου Εσωτερικών να κάνει στροφή

180 μοιρών με τον Νίκο Νουρή να παρουσιάζεται φανατικός υποστηρικτής του προγράμματος. Εν μέσω κορωνοϊού, στο Υπουργείο Εσωτερικών φαίνεται να υπάρχουν παρασκηνιακές διεργασίες. Για την ώρα μπορούμε να πούμε τούτο: Κάποιοι μας παρακολουθούν στενά και ο νοών νοείτω.

• • • •

Μαζί και μόνοι..

Για τα αεροπορικά ταξίδια από και προς της Κύπρου, οι προεδρικές ανακοινώσεις δεν περιείχαν ούτε ένα νι. Για να μην υπάρχει ανησυχία τα αεροδρόμια θα ανοίξουν πιθανότατα μέχρι το τέλος Ιουνίου. Εκτίμηση που εξάγεται και από τις κινήσεις κάποιων αεροπορικών εταιρειών. Μια από αυτές, εκ των αρχαιοτέρων, προετοιμάζεται να κάνει δυναμική επανεμφάνιση στο παζάρι με τι άλλο, με «ελκυστικές» τιμές εισιτηρίων. Παλιά της τέχνη κόσκινο και με σίγουρη επιτυχία. Το ζητούμενο είναι να μπει ο Κυπραίος στο αεροπλάνο.

Ο ΗΡΩΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ

Τελικά θα ανοίξουν τα σχολεία ή δεν θα ανοίξουν, κ. υπουργέ της Παιδείας, γιατί έτσι που μας τα είπες μας μπέρδεψες. Και δεν υπάρχει και το μαντείο των Δελφών. Το μόνο που μένει είναι να το ριζούμε στο μάσημα φύλλων δάφνης.

Το μετά το γνωρίζουμε. Καλύτερα να ηγηγείσαι Σαββατοκύριακο στη Νέα Υόρκη παρά στην Αθήνα. Η προϊστορία των τελευταίων 15 ετών, προκαλεί δικαιολογημένη δυσπιστία για τις πραγματικές προθέσεις. Στα δύσκολα μαζί και μετά ο καθένας για πάρτη του, δεν συνιστά νέα στρατηγική προσέγγιση.

• • • •

Στην Αλεξάνδρα

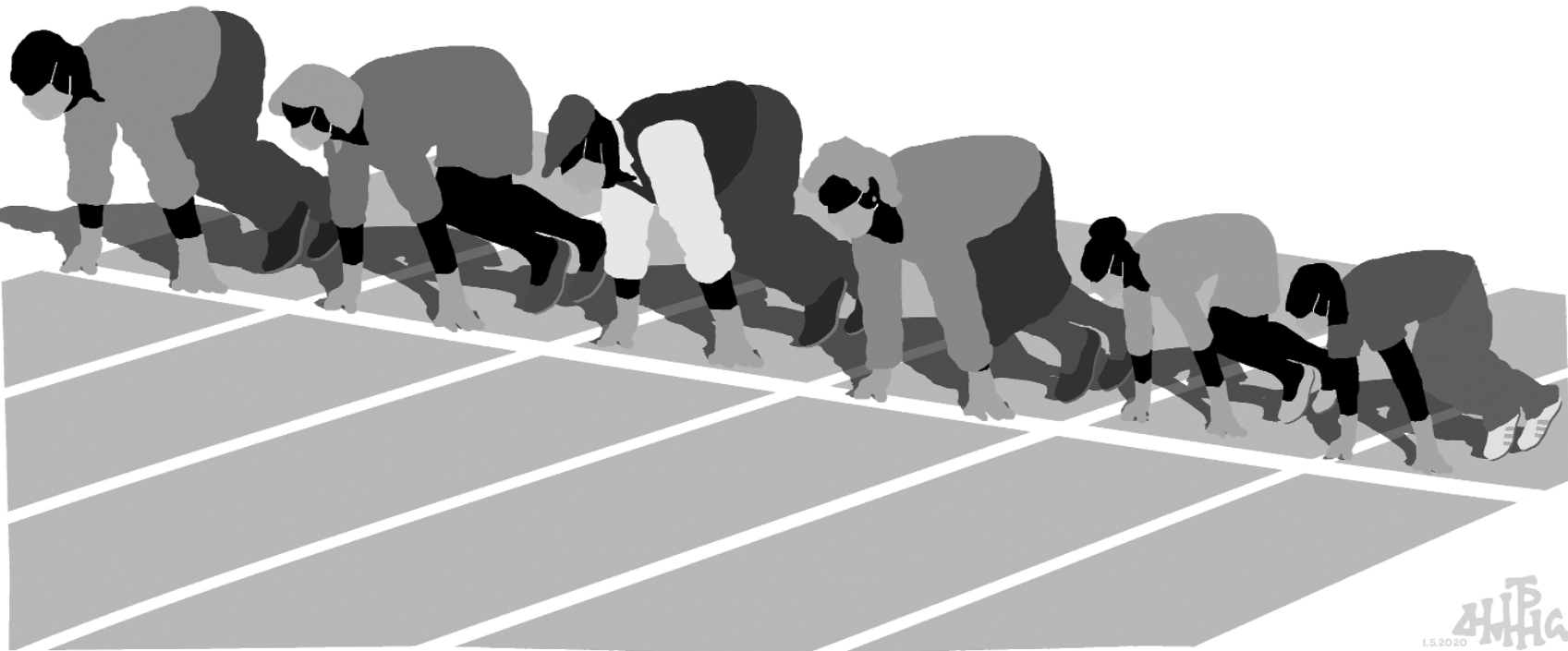
Μια πολύ καλή συνεργάτης του δημοσιογραφικού κόσμου αλλά και επαγγελματίας, αποφάσισε να κρεμάσει τα «γάντια». Ο λόγος για την αγαπητή Αλεξάνδρα Ατταλίδου, το πρόσωπο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην Κύπρο. Μετά από 12 χρόνια αποφάσισε να κλείσει ένα μεγάλο κεφάλαιο παρουσίας της, στο γραφείο του Ευρωκοινοβουλίου στη Λευκωσία. Μαζί με την Αλεξάνδρα, οι Κύπριοι δημοσιογράφοι έζησαν σημαντικά γεγονότα της τελευταίας δεκαετίας και ήλθαν πιο κοντά στο ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Πάντα πρόθυμη και ευγενική πρόσφερε πολυτιμες υπηρεσίες, στο κομμάτι της ενημέρωσης σε Λευκωσία, Βρυξέλλες και Στρασβούργο. Καλή πολιτική αγαπητή Αλεξάνδρα, όπως λένε και στο στρατό, όταν κάποιοι απολύεται.

Γράφει **Ο ΙΑΝΟΣ**

Ηθοποιός χωρίς κείμενο

Του **ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΚΑΣΙΜΑΤΗ**

ΔΕΚΑ, ΕΝΝΕΑ, ΟΚΤΩ, ΕΠΤΑ, ΕΞΙ, ΠΕΝΤΕ, ΤΕΣΣΕΡΑ, ΤΡΙΑ, ΔΥΟ, ΕΝΑ...

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

Για να έκανε τόση εντύπωση η γεωμετρική εκδήλωση του ΠΑΜΕ στο Σύνταγμα, την Πρωτομαγιά, συμπεραίνω ότι οι γυμναστικές επιδείξεις, που κάποτε ήταν υποχρεωτικές στα σχολεία, πρέπει να έχουν -ευτυχώς- καταργηθεί. Δεν έχουμε πια τέτοιες παραστάσεις και για τον λόγο ότι έχουν εκλείψει τα κομμουνιστικά καθεστώτα, που χρησιμοποιούσαν τις γυμναστικές επιδείξεις μαζικής κλίμακας για προπαγανδιστικούς λόγους. Προήγαν τις ιδέες της ομοιομορφίας, της πειθαρχίας και την υπακοή. Αντανακλούσαν την αντίληψη των καθεστώτων εκείνων για το άτομο (μυρμήγκι) και την κοινωνία (στρατόπεδο), αλλά και για τη διασκέδαση, αυτό που λέγεται «fun», στη γλώσσα των νικητών του Ψυχρού Πολέμου. Μόνο στη Βόρειο Κορέα πλέον θα μπορούσε να δει κάποιος ανάλογα θεάματα - και, φυσικά, στην πλατεία Συντάγματος, σε πολύ μικρότερη κλίμακα εννοείται.

Ηταν μια εκδήλωση αυτή στο Σύνταγμα που, είτε άρεσε είτε όχι, είχε πάντως ένα σαφές πολιτικό μήνυμα. Ελεγε ότι, την επόμενη μέρα, το ΠΑΜΕ, δηλαδή το ΚΚΕ, θα είναι εκεί με τους τρεις ή τέσσερις χιλιάδες στρατιώτες του, για να συνεχίζουν τα ίδια, με στόχο να γίνουμε κάποτε πλούσιοι και ευτυχείς όπως στη Βόρειο Κορέα - η οποία, ως σημειωθεί, έχει κλείσει τα σύνορά της στους ξένους, για να μην πλακώσουν όλοι οι τζαμποατζήδες εκεί να ζήσουν ζωή χαρισάμενη...

Το όντως αξιοσημείωτο όμως στις πολιτικές εξελίξεις των ημερών είναι η ανυπαρξία του ΣΥΡΙΖΑ. Τους πρώτους μήνες της κυβέρνησης, η στάση του ΣΥΡΙΖΑ μόνον ως αμνη-

σία μπορούσε να περιγραφεί. Δέκα μήνες αργότερα, μετά την επιτυχή διαχείριση της πρώτης φάσης της νέας κρίσης, η στάση του κόμματος της αξιωματικής αντιπολίτευσης τελειώνει, νομίζω, να μεταβληθεί σε ανυπαρξία. Όχι ότι δεν είναι στις θέσεις τους και δεν εκμεταλλεύονται κάθε αφορμή για να μιλήσουν - το πρόβλημά τους το είδαμε μάλιστα να αποκαλύπτεται την περασμένη Πέμπτη στη Βουλή: είναι ότι δεν έχουν να πουν τίποτε το ουσιαστικό ή χρήσιμο να εισφέρουν στη συζήτηση.

Για λίγο, στις αρχές Απριλίου, όταν και πάλι είχε γίνει συζήτηση αρχικών στη Βουλή για το ίδιο θέμα, είχε δοθεί η εντύπωση ότι ο Αλέξης Τσίπρας προσπαθούσε να σταθεί στο ύψος των ευθυνών ενός πραγματικού ηγέτη. Η συναινεσή του τότε έμοιαζε ειλικρινής και ήταν γενναία. Η εντύπωση ήταν παροδική. Θυμίζω, άλλωστε, ότι εκείνη ήταν η περίοδος της κορύφωσης του γενικού φόβου και κανείς δεν είχε όρεξη για παιχνίδια. Την περασμένη Πέμπτη στη Βουλή, στην προεμέρα

της προαναγγελθείσης επιστροφής του ΣΥΡΙΖΑ στην αντιπολίτευση, αυτό που είδαμε ήταν μια νευρωτική αντιπολίτευση χωρίς πυξίδα. Βαρούσε όπου εύρισκε, χωρίς να υπάρχει ειρμός στην κριτική της, χωρίς να προκύπτει μια σαφής θέση ή, έστω, μια κατεύθυνση. Καλός ηθοποιός ο Τσίπρας, το έχει αποδείξει, αλλά δεν έχει κείμενο.

Ακουσα και διάβασα τις ομιλίες του αρχηγού της αντιπολίτευσης στη Βουλή και, ειλικρινά, δεν κατάλαβα:

θέλει να ανοίξει ξανά η κοινωνία μας ή τη θέλει περιχαρακωμένη στις απαγορεύσεις; Τι θέλει δεν είναι σαφές. Το περιγράφει με μεταφορικές εκφράσεις και τα γνωστά μακαλιαριστικά (π.χ., οι πολίτες να μείνουν όρθιοι στη ζωή τους), αλλά η κατεύθυνση δεν είναι σαφής. Παραπαίει, τότε δείχνοντας προς το κράτος-πατερούλη, που ρυθμίζει τα πάντα και έχει τα πλοκάμια του παντού, και τότε υπέρ της ασυλλογιστικής και ανεύθυνης ελευθεριότητας. Θέλει, λ.χ., τα σχολεία να πα-

ραμούνται κλειστά και το ανάγει σε μέγα ζήτημα, ενώ ζητεί συγχρόνως να λειτουργήσει αμέσως η Βουλή και με τους 300.

Χωρίς στρατηγική, ό,τι άλλο λέει ο ΣΥΡΙΖΑ είναι στον αέρα. Θεωρεί όσα έγιναν τους τελευταίους δύο μήνες αυτονόητα και κατηγορεί την κυβέρνηση ότι οικειοποιείται τη συλλογική προσπάθεια - λες και οι συλλογικές προσπάθειες γίνονται μόνες τους, περίπου όπως τα φρούτα στα δένδρα.

Πόση αφέλεια, εκτός από αλαζονεία, κρύβεται σε αυτή την κατηγορία και πόσο ακριβά την έχουμε πληρώσει! Είναι αδύνατο να μη θυμάσαι την τεμπέλικη διακυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ (που περίμεναν ότι όλα γίνονται κώπης από μόνα τους...) και την ανύπαρκτη διαχείριση κρίσεων επί των ημερών τους. Το άλλο σκέλος της πολιτικής τους είναι το περιβόητο λεφτόδεοντρο, άλλως «πρόγραμμα της Θεσσαλονίκης»: πλειοδοσία παροχών, δώσε και μένα, μπάρμπα. Και μόνο η υπόθεση των ιδιωτικών κλινικών, τη γενική επίταξη των οποίων ζητούσε ο ΣΥΡΙΖΑ, δείχνει πόσο επιπόλαιες ήταν οι προτάσεις του, αφού αν η συγκεκριμένη είχε εισακουσθεί το δημοσιονομικό κόστος της κρίσης θα είχε αυξηθεί κατά 7 δις.

Εκτός των άλλων, η κρίση ανέδειξε την ασημαντότητα του ΣΥΡΙΖΑ και αυτό καταγράφεται στις δημοσκοπήσεις. Εμένα τι με νοιάζει, θα μου πείτε, η κατάσταση του ΣΥΡΙΖΑ. Όχι, δεν παριστάνω ότι με νοιάζει. Απλώς, το απολαμβάνω...

ΦΑΛΗΡΕΥΣ
kassimatis@kathimerini.gr

ΑΚΑΡΙΑΙΑ / Της ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ

Η ώρα της ατομικής ευθύνης

Ο ιός δεν έφυγε και ούτε πρόκειται να φύγει σύντομα. Αυτό να το ξεκαθαρίσουμε εξ αρχής. Για να συνειδητοποιήσουμε πως όταν λέμε καλάρωση των περιοριστικών μέτρων ένα πράγμα εννοούμε. Πως ήρθε η ώρα να αποδείξουμε ουσια-

στικά πόσο υπεύθυνοι είμαστε και πόσο έχουμε καταλάβει πέντε πράγματα από όλη αυτή την κατάσταση που προκάλεσε η πανδημία. Διότι όλα αναλόγως καλά μέχρι τώρα. Με την έννοια ότι η επιστημονική ομάδα, σε συνδυασμό με τους χειρισμούς της κυβέρνησης, δεν επέτρεψαν στον ιό να εξαπλωθεί στην κοινότητα, ούτε και στο σύστημα υγείας να λυγίσει. Οι επαγγελματίες υγείας έδωσαν τον καλύτερό τους εαυτό και η αστυνόμευση των μέτρων επέφερε θετικά αποτελέσματα. Όλα αυτά μας οδήγησαν στο σήμερα χωρίς τις τραγικές διαστάσεις που πήρε η πανδημία σε άλλες χώρες. Δεν σημαίνει, ωστόσο, ότι η ζωή μας επανέρχεται στην κανονικότητά της, ούτε και ότι όλο αυτό που περάσαμε μπορεί κάποια στιγμή να καταχωρηθεί ανώδυνα στο παρελθόν. Και όλα αυτά τα υπογραμμίζω, γιατί δυστυχώς έχουμε πολλάκις αποδείξει σαν κοινωνία πως η μνήμη μας εξασθενεί εύκολα. Και πως η ανάγκη μας να μην αποδεχτούμε την όποια ανατροπή των δεδομένων μας, μας εξωθεί συχνά σε αντανάκλαστικές συμπεριφορές παρά σε συνειδητοποιημένες δράσεις. Εδώ και σαράντα μέρες κλειστήκαμε στα σπίτια μας. Ήρθαμε αντιμέτωποι ο καθένας με τις δικές του πραγματικότητες. Πέρασαμε από διάφορα ψυχολογικά σκαμπαβάρωμα. Είδαμε για πρώτη φορά τον πλανήτη να εξαναγκάζεται σε μια πρωτοφανή παύση. Και κάθε μέρα περνούσαν από μπροστά μας ένα σωρό αριθμοί, οι οποίοι περνούσαν μεν απρόσωπα, αλλά εμείς οφείλουμε να θυμόμαστε πως ο καθένας από αυτούς είχε όνομα και επίθετο. Και μια ζωή η οποία τέλειωσε σε μια αφόρητη μοναξιά. Άνθρωποι πέθαναν. Άνθρωποι αρρώστησαν. Και η κάθε μέρα μάς υπαγόρευε πόσο ευάλωτοι είμαστε και πόσο μεγάλη πλάνη είναι η πεποίθηση ότι μπορούμε να διανύσουμε τη ζωή μας χωρίς να λογαριάζομαστε με το ευάλωτο της ύπαρξής μας. Όλα αυτά δεν είναι απλώς οι επιπτώσεις και οι παρενέργειες της πανδημίας. Είναι κάτι πολύ πιο βαθύ και ουσιαστικό. Είναι μια νέα πραγματικότητα. Η οποία δεν τελειώνει με τον τερματισμό των περιοριστικών μέτρων αλλά το αντίθετο. Τώρα αρχίζει διότι τώρα είναι που καλούμαστε να αναμετρηθούμε μαζί της και να αποδείξουμε ότι όντως είμαστε ικανοί να διεισδύσουμε στις αλήθειες που εμπεριέχει. Και αυτές οι αλήθειες δεν έχουν να κάνουν μόνο με τους ασθενείς ή τους νεκρούς ούτε και με τις οικονομικές επιπτώσεις. Έχουν να κάνουν με μια θεώρηση ζωής, η οποία ξεκινά με την παραδοχή της ανθρωπιστικής μας και την αποδοχή ότι δεν μπορούμε να συμπεριφερόμαστε πλέον ως οι κυρίαρχοι του πλανήτη. Και αυτή η παραδοχή και αποδοχή έχουν διάφορες προεκτάσεις, οι οποίες μας υπαγορεύουν να υιοθετήσουμε σιγά-σιγά μια άλλη φιλοσοφία ζωής και να μετακινήσουμε τον τρόπο σκέψης μας, διευρύνοντας τα όρια του μικροκοσμου στον οποίο είχαμε μέχρι τώρα συνθησίου να «βολεύομαστε». Αν δεν αντιμετωπίσουμε αυτή την πραγματικότητα με μια διεισδυτικότητα τότε πολύ εύκολα και αδικαιολόγητα ανάλαφρα θα συνεχίσουμε να πορευόμαστε με τις πλάνες που μας έφεραν μέχρι εδώ και με θεωρίες συνωμοσίας να παρεμποδίζουν την καθαρότητα του μυαλού και της κριτικής μας σκέψης. Ο πλανήτης δεν έπαυσε ξαφνικά επειδή μια μέρα κάποιος στη μακρινή Κίνα αποφάσισε να φάει νυχτερίδες. Ούτε και αυτή η πανδημία συνέβη επειδή κάποιος στοχευμένα μας καταράστηκε. Ό,τι έχει συμβεί είναι συνέπεια ενός τρόπου ζωής και μιας θεώρησης, η οποία συντηρούσε ψευδαισθήσεις που προφανώς δεν συνάδουν ούτε με τις αλήθειες της φύσης, ούτε και με του ίδιου του Θεού. Άρα, αν είναι να βγούμε έξω από την πόρτα του σπιτιού μας και να περπατήσουμε στο αβύριο, οφείλουμε να βγούμε λίγο πιο σοφοί. Λίγο πιο υποψιασμένοι. Με περισσότερη επίγνωση. Και περισσότερη υπευθυνότητα. Όχι μόνο ο ένας απέναντι στον άλλο, αλλά κυρίως ο καθένας απέναντι στην ευθραυστότητα της ίδιας της ζωής.

elenixenou11@gmail.com

Επιβάτες με προστατευτικές μάσκες περιμένουν στην ουρά στο αεροδρόμιο της Φρανκφούρτης. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση της Γερμανίας και τα κρατίδια έχουν αυξήσει τα προληπτικά μέτρα εναντίον του κορωνοϊού.

ΔΙΕΛΚΥΣΤΙΝΔΑ / Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Την κανονικότητα που δεν θέλουμε

Λένε πως «ουδέν κακό αμιγές καλού», καθώς κάθε κρίση μπορεί να οδηγήσει σε σαρωτικές αλλαγές. Έτσι και στην Κύπρο, μετά το 2013, η κρίση θα μπορούσε να αποτελέσει ευκαιρία όπως όποτε να μετατραπεί η χώρα σε ένα κανονικό και σύγχρονο κράτος. Να αποβάλει νοοτροπίες του 1960, να διαγράψει παλαιοκομματικές συμπεριφορές, να επαναφέρει την ανθρωπιά και το κοινωνικό κράτος. Να εκσυγχρονιστεί μέσω μεταρρυθμίσεων αποβάλλοντας την τακτική του εύκολου χρήματος. Να αποκτήσει διαφάνεια, λογοδοσία και ίσως προοπτική. Εκ των υστέρων, όλο αυτό όμως φαίνεται πως αποτελούσε ευκολόγιο ή ένα πολιτικό αφήγημα για να μετριάσουν οι όποιες αντιδράσεις. Παι, παρά τα όσα προκάλεσε η κρίση, η Κύπρος επέστρεψε με ευκολία σε εκείνη την κανονικότητα που επικρατούσε μέχρι και την κατάρρευση της οικονομίας. Μέχρι και τον Δεκέμβριο, λοιπόν, η κυπριακή κυβέρνηση δεχόταν το ένα καστόύκι μετά το άλλο σε θέματα διαφάνειας. Οι πολιτογραφήσεις που θα βοηθούσαν μετά την κρίση τη χώρα να ορθοποδήσει, μετατράπηκαν σε μία μεγάλη κατάχρηση, με την κυβέρνηση να πωλεί διαβιβήλια σε κροίσους καταχτητών, ακόμα και σε δικτάτορες. Αυτό ήταν το πρόσωπο της Κύπρου διεθνώς μέχρι και τον Δεκέμβριο, φιγουράροντας στο Laundromat και στις μεγάλες εφημερίδες διεθνώς. Και το λέμε γιατί ο πρόεδρος φέρεται να έχει ιδιαίτερη ευαισθησία στο τι καταγράφεται διεθνώς για την Κύπρο, αν λάβουμε υπόψη το τελευταίο διάγγελμά του. Ο Πρόεδρος ελεγχόταν, μεταξύ άλλων, για τις σχέσεις του με Ρώσους κροίσους και με Σαουδάραβες, οι οποίοι του παρείχαν με ευκολία και χωρίς ανταλλάγματα το τζέτ τους για τις διακοπές του στις Σεϋχέλλες.

Αυτή η «κανονικότητα» θα επιστρέψει και μετά την πανδημία. Και αυτό γιατί μέχρι και τον Δεκέμβριο, ενώ η πολιτική των διαβιβηρίων αποτελούσε ένα από τα μεγάλα ακάθια της διακυβέρνησης Αναστασιάδη, σήμερα λόγω και της πανδημίας, ο υπουργός Εσωτερικών μας λέει με ευκολία πως όχι μόνο δεν θα σταματήσουν αλλά θα αυξηθούν, με ΜΜΕ, που άλλοτε κατακεραύνωναν κάτι τέτοιο, σήμερα να το δέχονται αδιαμαρτύρητα. Ανοίγουμε εσπευσμένα τα πρακτορεία στοιχημάτων και έχουμε στο περίμενε τους ανθρώπους του πολιτισμού. Το Κυπριακό θεωρείται συζήτηση πολυτέλειας, καθώς δεχόμαστε αδιαμαρτύρητα τετελεσμένα, με την Τουρκία να κάνει γεωτρήσεις ανενόχλητα και τόσο στο εσω-

τερικό όσο και στο ευρωπαϊκό τοπίο, κανείς δεν αντιδρά. Κατά την κρίση του 2013, υποσχεθήκαμε πως θα ψηφίζουμε με γνώμονα τον ορθολογισμό και το δημόσιο συμφέρον. Πρόσωπα που συνδυάζουν τη γνώση με την εμπειρία και κυρίως με τη διαφάνεια. Αντ' αυτού εκλέξαμε τον κοινοτάρχη της Κυπεριούτας, ο οποίος ενώ τσέπωσε τα κονδύλια για την ανέγερση του Πνευμονολογικού Κέντρου στην κοινότητά του, απειλούσε με δυναμικά μέτρα αν τα κρούσματα του ιού μεταφέρονταν εκεί. Μήπως και μετατραπεί σε σύγχρονη Σπιναλόγκα. Εκλέξαμε τοπικές αρχές που απειλούσαν με μέτρα για την επιλογή του νοσοκομείου Αμμοχώστου ως νοσοκομείου αναφοράς. Τον δήμαρχο Αραδίππου που ενώ τα κρούσματα αυξανόταν στην επαρχία του λόγω του εκκλησιασμού, με λαϊκισμό του χειρίστου είδους βιντεογραφήθηκε στην εκκλησία. Εκλέξαμε και τον κοινοτάρχη Ερήμης που επιχειρήσε να καλύψει τα έκτροπα των δημοτών του. Εκλέξαμε ακόμη μία φορά, έναν βουλευτή όπως τον Ζαχαρία Κουλία που νιώθει πως είναι υπεράνω του νόμου και οφείλει να έχει ξεχωριστή μεταχείριση από τις αστυνομικές αρχές. Νοοτροπία του '60 στην πολιτική που δεν μας εγκατέλειψε, έστω και μέσω μιας πρωτόγνωρης κρίσης.

Η κρίση του 2013 μάς έπεισε ότι οδηγούμαστε στην ψηφιοποίηση και στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση. Σήμερα το αφήγημα της ψηφιοποίησης προχωρούν σε μειώσεις μισθών, κατακρεουργούν εργασιακά δικαιώματα και προτομάζουν τους εργαζόμενους για τα χειρότερα. Θέλουμε να ελπίσουμε πως αυτή τουλάχιστον η κρίση θα μετατραπεί σε ευκαιρία. Για την πραγματική αναδόμηση του κράτους. Όλα όμως όσα λαμβάνουν χώρα μέχρι τώρα μάς προετοιμάζουν για έναν φαύλο κύκλο. Και για την επιστροφή σε μία τέτοια «κανονικότητα» θα έπρεπε να αντιδρούμε. Όχι να την αποδεχόμαστε αδιαμαρτύρητα.

Εάν η κρίση του 2013 μάς έπεισε ότι οδηγούμαστε στην ψηφιοποίηση και στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση, σήμερα το αφήγημα της ψηφιοποίησης προχωρούν σε μειώσεις μισθών, κατακρεουργούν εργασιακά δικαιώματα και προτομάζουν τους εργαζόμενους για τα χειρότερα. Θέλουμε να ελπίσουμε πως αυτή τουλάχιστον η κρίση θα μετατραπεί σε ευκαιρία. Για την πραγματική αναδόμηση του κράτους. Όλα όμως όσα λαμβάνουν χώρα μέχρι τώρα μάς προετοιμάζουν για έναν φαύλο κύκλο. Και για την επιστροφή σε μία τέτοια «κανονικότητα» θα έπρεπε να αντιδρούμε. Όχι να την αποδεχόμαστε αδιαμαρτύρητα.

e ew á kathimerini.com.cy

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΗ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ

Η επικίνδυνη παρακμή της Ε.Ε.

Η Ε.Ε. δίνει αφορμές που προκαλούν απογοήτευση και οδηγούν στην αμφισβήτηση της ευρωπαϊκής ιδέας. Και αυτό συμβαίνει τη στιγμή που η Ε.Ε. είναι αναγκαία όσο ποτέ άλλοτε. Οι εντάσεις στο διεθνές εμπόριο, οι ανταγωνισμοί ΗΠΑ-Κίνας, το μετανα-

στευτικό, η κλιματική αλλαγή, η νέα ψηφιακή επανάσταση, συνιστούν προκλήσεις που επιβάλλουν συλλογικότητα και συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών, στο πλαίσιο της Ε.Ε. Κανένα κράτος-μέλος δεν έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει από μόνο του προκλήσεις αυτού του μεγέθους. Ούτε καν χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία. Μόνο μέσα από το συλλογικό της εκτόπισμα και τη συλλογική δράση, μπορεί η Ε.Ε. να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στις διεθνείς εξελίξεις και να διαφυλάξει τα συμφέροντα των κρατών-μελών. Για να μπορέσει όμως η Ε.Ε. να δράσει αποτελεσματικά πρέπει, ευρωπαϊκές κυβερνήσεις και θεσμοί, να είναι σε θέση να προσδιορίσουν κοινά συμφέροντα, προτεραιότητες και κοινή δράση.

Αυτό μάλλον δεν ίσχυε κατά την πρόσφατη επίθεση που δέχθηκε η Ελλάδα, μέσω της εργαλειοποίησης του μεταναστευτικού, από το αυταρχικό καθεστώς Ερντογάν. Το βάρος έπεσε αποκλειστικά στους ώμους της Ελλάδας. Η Ελλάδα κράτησε, όμως η ΕΕ φάνηκε κατώτερη των περιστάσεων. Περιορίστηκε σε κινήσεις συμβολικής στήριξης και δεν αντέδρασε αποφασιστικά και συλλογικά, παρόλο που το μεταναστευτικό είναι εξόχως ευρωπαϊκό πρόβλημα. Προφανώς, υπάρχει η αντίληψη ότι η συμπεριφορά της Τουρκίας είναι πρόβλημα που αφορά κυρίως την Ελλάδα και την Κύπρο. Αυτό όμως που πολύ έντονα ανέδειξε τις αδυναμίες και τις υποεργίες της Ε.Ε., ήταν η πρόκληση του κορωνοϊού. Τουλάχιστον στα κρίσιμα αρχικά στάδια η συλλογική δράση ήταν ανύπαρκτη. Φτάσαμε στο σημείο να δούμε συγκεκριμένα κράτη-μέλη να προχωρούν στην κατάσχεση προστατευτικών μάσκων που είχαν παραγγελθεί και πληρωθεί από άλλα κράτη-μέλη. Η αντίληψη που δημιουργήθηκε, έστω με στοιχείο υπερβολής, ήταν ότι το κάθε κράτος-μέλος ήταν μόνο του. Συστά ο πρώην πρόεδρος της Κομισιόν Ζακ Ντελόρ, του οποίου η προσήλωση στην ευρωπαϊκή ιδέα είναι αδιαμφισβήτητη, δήλωσε ότι η Ε.Ε. αντιμετωπίζει θανάσιμο κίνδυνο. Οι κινήσεις και οι πρωτοβουλίες που στη συνέχεια ανέλαβε η Ε.Ε. κινούνται προς την σωστή κατεύθυνση, αλλά δεν αναγίζουν την κακή εικόνα. Προφανώς η απάντηση δεν μπορεί να είναι πάντοτε αυτή της μεταφοράς αρμοδιοτήτων και εξουσιών από τα κράτη-μέλη στο κέντρο. Αυτό πρέπει να γίνεται με προσοχή και περισκεψη. Δεν μπορεί το κέντρο βάρους να μεταφερθεί από τις δημοκρατικά εκλεγμένες κυβερνήσεις των κρατών-μελών σε μια μη-εκλεγμένη ευρωπαϊκή γραφειοκρατία. Αντιθέτως, η συνεχής ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης και της διαφάνειας στη λειτουργία της Ε.Ε. είναι σημαντική.

Ακόμη πιο σημαντική όμως είναι η πολιτική κατεύθυνση και οι προτεραιότητες της Ε.Ε. Έχω την άποψη ότι η Ε.Ε. θα πρέπει ίσως να κάνει λιγότερα, αλλά να τα κάνει καλύτερα και πιο αποτελεσματικά. Δεν θέλουμε μια Ε.Ε. υπερβολικά παρεμβατική, αλλά μια Ε.Ε. που να επενδύει στα μεγάλα και τα σημαντικά. Για παράδειγμα, στην οικονομία πρέπει σε επίπεδο Ε.Ε. να προωθούνται πολιτικές που θα απελευθερώνουν τις παραγωγικές δυνάμεις, θα ενθαρρύνουν την καινοτομία και τις επενδύσεις και θα επιτρέπουν στις ευρωπαϊκές οικονομίες να ανταγωνιστούν στην Κοινή Αγορά και στις παγκόσμιες αγορές. Όχι πολιτικές που να επιτείνουν τα γραφειοκρατικά και φορολογικά βάρα. Επίσης, σημαντικές πρωτοβουλίες όπως είναι η Τραπεζική Ένωση, δεν πρέπει να παραμένουν ημιτελείς.

Πέραν της οικονομίας, επιβάλλονται κοινές πρωτοβουλίες σε τομείς όπως είναι η αντιμετώπιση του καρκίνου ή της κλιματικής αλλαγής, που θα προσέδιδαν νόημα και αξία στη συμμετοχή στην Ε.Ε. Το ίδιο ισχύει για την προστασία των εξωτερικών συνόρων και την αντιμετώπιση της ανεξέλεγκτης και παράνομης μετανάστευσης.

Είναι με αυτό τον τρόπο που θα μπορέσει η Ε.Ε. να επαναπροσδιορίσει το ρόλο της, να ξαναβρεί το σφρίγος της και να επανασυνδεθεί με τους πολίτες. Ούτε οι χειροκροτήσεις που τα βλέπουν όλα ρόδινα, ούτε όσοι μπεντίζουν την Ε.Ε., προσφέρουν καλές υπηρεσίες.

Ο κ. Χάρης Γεωργιάδης είναι αναπληρωτής πρόεδρος του ΔΗΣΥ.

ΒΟΛΕΣ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΙΣ

Το μπαλόνι του κορωνοϊού

Η είδηση από τη Γερμανία ανέφερε ότι έπεσε στις ράγες τρένου και αυτοκτόνησε ο Τόμας Σέφερ, υπουργός Οικονομικών του κρατιδίου της Έσσης, όπου βρίσκεται και η Φρανκφούρτη, το χρηματοοικονομικό κέντρο της χώρας. Η ατμόσφαιρα που έφρασαν οι γερμανικές εφημερίδες, ήταν ο φόβος του κορωνοϊού, αφού ο άνθρωπος εκτιμούσε ότι δεν θα μπορούσε να αντεπεξέλθει στην κρίση. Στην Ιταλία, μια νοσοκομειακή αυτοκτονία όταν μολύνθηκε από κορωνοϊό, έφρασαν τα Μέσα Ενημέρωσης της χώρας. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπου καταμετρούν τα πάντα, η είδηση αναφέρει ότι μετά τον εγκλεισμό λόγω κορωνοϊού, καταγράφθηκαν πολλές χιλιάδες αυτοκτονίες και έκαναν αναφορά και σε νούμερα. Στις περισσότερες χώ-

ρες της Ευρώπης, περιλαμβανομένης και της Κύπρου, απαγορεύεται διά ροπάλου, η μετάδοση ειδήσεων για αυτοκτονίες, γιατί με μαθηματική ακρίβεια, ακολουθούν πολλαπλάσιες αυτοκτονίες. Άρα κανείς δεν ξέρει πόσοι αυτοκτόνησαν στην Ευρώπη, λόγω του φόβου του κορωνοϊού.

Ο μύθος της πανούκλας επανειβαιώθηκε ήδη και στις μέρες μας. Τον μεσαίωνα, λέει ο μύθος, ο χάρος βγήκε παγανιά για να μαζέψει χίλιες ψυχές από μια πόλη. Ωστόσο, ο φόβος, ο οποίος προκλήθηκε από την εμφάνιση του χάροντα, είχε ως αποτέλεσμα να πεθάνουν πέντε χιλιάδες άτομα. Ο εγκλεισμός των ανθρώπων και τα δρακόντεια αστυνομικά μέτρα, τα οποία μετέτρεψαν πόλεις και χωριά σε άτυπες φυλακές, προκάλεσαν και προκαλούν, πολλά ψυχολογικά και ψυχιατρικά προβλήματα, τα οποία καταγράφονται

με μεγαλύτερη σαφήνεια από διάφορες οργανώσεις. Η βία στην οικονομία αυξήθηκε κατακόρυφα σε πολλές χώρες, ενώ κάθετη αύξηση παρατηρήθηκε και στις πωλήσεις ψυχοφαρμάκων. Πολλοί γονείς φωνάζουν για το μαρτύριο των μικρών παιδιών τους και των ιδιών, αφού για δύο σχεδόν μήνες, βρίσκονται κλεισμένοι ανάμεσα σε τέσσερις τοίχους. Μόνη παρέα οι οθόνες της τηλεόρασης, των τάμπλετ και των κινητών τηλεφώνων. Ίσως ποτέ δεν θα μάθουμε πόσοι άνθρωποι πέθαναν ή επιδεινώθηκαν κατάστασή τους, μετά την αναστολή προγραμματισμένων επιχειρήσεων, μετά τον τερματισμό επισκέψεων σε προσωπικούς και άλλους γιατρούς και μετά την απαγόρευση επισκέψεων σε ασθενείς σε νοσοκομεία. Η ψυχολογία δεν είναι καθόλου αμελητέα παράμετρος, στην διαδικασία θεραπειών

ενός ασθενούς, έστω και αν την εποχή του κορωνοϊού υποβαθμίστηκε, καθώς, σε επικίνδυνο βαθμό.

Σε ένα πόλεμο πάντα υπάρχουν οι παράπλευρες απώλειες, όπως έχω πει και καλύτερα πολύ άσχημα, συντηρίζουν να αποκαλούν, τις απώλειες αθώων ανθρώπων, οι οποίοι δεν είχαν καμία σχέση με τον πόλεμο. Ωστόσο, αποτελεί κοινό μυστικό, ότι οι παράπλευρες απώλειες αποτελούν καθοριστικές φάσεις ενός πολέμου. Ο βομβαρδισμός και η καταστροφή νοσοκομείων, υδραγωγείων, σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, σχολείων, εκκλησιών ακόμη και προσβείων, είναι συντηζόμενα φαινόμενα. Καταρρακώνουν το πθικό των αντιπάλων και στέλλουν ισχυρά μηνύματα στους ηγέτες, ότι πρέπει να παραδοθούν και να σταματήσουν να θυσιάζουν την νεολαία και τον πλούτο τους, σε ένα χαμένο πόλεμο.

Η πανδημία του κορωνοϊού χαρακτηρίστηκε από όλους τους ηγέτες του κόσμου ως ένας ακήρυκτος πόλεμος. Αυτή την περίοδο φαίνεται ότι η ανθρωπότητα καταφέρει καιρια πλήγματα στον κορωνοϊό και οι πολίτες άρχισαν να ανασαίνουν. Είναι η ώρα οι επιδημιολόγοι και οι άλλοι ειδικοί να πάρουν τις θέσεις τους, στο παρασκήνιο, στις πανεπιστημιακές έδρες και στα νοσοκομεία και να έλθουν στο προσκήνιο των Μέσων Ενημέρωσης, οι ψυχολόγοι και οι ψυχίατροι. Είναι η ώρα οι ποιμένες της Εκκλησίας, οι οποίοι στήριξαν σιωπηλά χιλιάδες απελπισμένους ανθρώπους, έστω και καταδικασμένοι, να έλθουν στο προσκήνιο και να μιλήσουν για τη χαρά της ζωής και να δώσουν πραγματική ελπίδα στους ανθρώπους.

Επείγει να αλλάξει το κλίμα, όχι μόνο για το καλό των ανθρώπων, αλλά και για το καλό της οικονομίας.

Οι κοινωνιολόγοι και οι πολιτικοί γνωρίζουν πολύ καλά την θεωρία του «μπαλονιού». Η κοινωνία παρομοιάζεται με ένα μπαλόνι, το οποίο με την κατάρτιση των πολιτών, τον εγκλεισμό, τα διατάγματα, τις αστυνομικές διώξεις και τις δικαστικές καταδικές, συνεχώς φουσκώνει. Αν ξεπεράσει το όριο, τότε το μπαλόνι σπάει και τα αποτελέσματά είναι κατά κανόνα καταστροφικά. Σε αυτή την θεωρία στήριζονται οι επαναστάσεις λαών, αλλά και η διάλυση κρατών και αυτοκρατοριών. Οι οικονομολόγοι και όχι οι λογιστές ξέρουν πολύ καλά ότι η οικονομία είναι στο τέλος της ημέρας ψυχολογία. Η ανάπτυξη δεν έρχεται μόνο από τα ψυχρά νούμερα, αλλά από τα ζεστά έντονα για δημιουργία. Το σύνθημα η φαντασία στην πολιτική δεν είναι καθόλου ουτοπικό.

kapispan@yahoo.gr

Η παγκόσμια ισχύς ξαναμοιράζεται

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Καλωσορίσατε σε έναν νέο κόσμο. Ο οποίος θα είναι μοιρασμένος ανάμεσα στην ανερχόμενη μεγάλη δύναμη, την Κίνα, και την καθεστειακή υπερδύναμη, τις ΗΠΑ. Η κρίση του κορωνοϊού επιτάχυνε τον ανταγωνισμό και κλιμάκωσε την ένταση μιας σύγκρουσης που κυοφορείτο εδώ και καιρό. Ας δούμε τη «μικρή» εικόνα. Ο πρόεδρος Τραμπ και οι σύμμαχοί του στο Κονγκρέσο αναζητούν εσπευσμένα ένα άλλοθι για να δικαιολογήσουν την καταστροφική αντιμετώπιση του ιού. Από εκεί που εκθείαζε την ηγεσία της Κίνας, ο Τραμπ πηδίζει τώρα τις αμερικανικές μυστικές υπηρεσίες να «εταληθεύσουν» τις δικές του θεωρίες για την προέλευση του κορωνοϊού. Ταυτόχρονα, έχει δώσει εντολή για να ετοιμασθούν κυρώσεις εναντίον της Κίνας. Οπως γράφουν σημαντικές αμερικανικές εφημερίδες, μελετάται ακόμη και η μονομερής διαγραφή αμερικανικού χρέους προς την Κίνα, πράγμα μάλλον απίθανο, γιατί θα εκθρόνιζε μια για πάντα το δολάριο από την ηγεμονική του θέση.

Η Κίνα κλιμακώνει και εκείνη τη ρητορική της και τη δική της προπαγάνδα. Σίγουρα έχει ευθύνη γιατί δεν χτύπησε παγκόσμιο συναγερμό έγκαιρα, ούτε έδωσε την πλήρη εικόνα για την ένταση και επικινδυνότητα του ιού. Αυτό το πλήρωσαν η Ευρώπη, οι ΗΠΑ, όλοι μας. Όλα δείχνουν ότι η Κίνα θα βρεθεί στο επίκεντρο της αμερικανικής προεκλογικής εκστρατείας. Θα επικρατήσει «κίτρινος πυρετός», γιατί αυτή είναι η μόνη διέξοδος για τον Τραμπ. Επειδή όμως υπάρχουν και υπαρκτά προβλήματα που πονάνε την αμερικανική μεσαία τάξη, θα ακολουθήσει στον ίδιο δρόμο και ο Μπάιντεν. Ο κίνδυνος ενός εμπορικού πολέμου και εξαρσης του προστατευτισμού είναι υπαρκτός, και ενδεχομένως καταστροφικός. Πάμε τώρα στη «μεγάλη» εικόνα. Η Κίνα έχει θέσει φιλόδοξους στόχους που τους υπηρετεί με προσήλωτη και χωρίς τις εγγενείς δυσκολίες που έχει το αμερικανικό σύστημα. Επεκτείνει την

επιρροή της με τρόπο συστηματικό σε μια περίοδο που οι ΗΠΑ βρίσκονται σε φάση εσωστρέφειας και διάλυσης των μεταπολεμικών θεσμών και δεσμών με τον υπόλοιπο κόσμο. Ζούμε στην εποχή της τεχνικής νομιοσύνης. Ο κόσμος θα χωριστεί στα δύο. Στις χώρες που θα χρησιμοποιούν κινεζική τεχνολογία και data, και σε εκείνες που θα βασίζονται σε αμερικανική ή δυτική. Επειδή τα πάντα θα βασίζονται στην τεχνητή νομοσύνη, η εξάρτηση θα είναι απόλυτη. Το ίδιο και τα διλήμματα που θα θέτουν ΗΠΑ και Κίνα, «με εμάς ή με τους άλλους». Το βλέπουμε στον σκληρό ανταγωνισμό γύρω από το σύστημα 5G, καθώς η Αμερική απαιτεί από άλλες δυτικές χώρες να μην υιοθετούν το κινεζικό σύστημα, έστω και αν η ίδια δεν έχει κάποιο άλλο ολοκληρωμένο σύστημα να προτείνει. Τα διλήμματα θα ενταθούν και θα αφορούν τα πάντα, και ο κόσμος θα μοιάζει όλο και πιο πολύ με τον διπολικό κόσμο του Ψυχρού Πολέμου.

Και η Ευρώπη; Ιδεατά, θα ήθελε τα χρήματα των Κινέζων χωρίς πολιτική εξάρτηση από αυτούς και την αμερικανική ομπρέλα προστασίας χωρίς εκβιασμούς τύπου Τραμπ. Και τα δύο μοιάζουν απίθανα τώρα. Ίσως αυτός ο κόσμος που διαμορφώνεται να είναι πιο σταθερός. Από την άλλη, ο πλανήτης χρειάζεται τη συνεργασία ΗΠΑ - Κίνας γιατί οι νέες απειλές, από την κλιματική αλλαγή έως τις πανδημίες, το απαιτούν.

Η αλήθεια είναι πάντως μία. Ούτε η Ελλάδα, ούτε η Ιταλία, ούτε η Γερμανία μπορούν να αντιμετωπίσουν αυτόν τον νέο κόσμο μόνες τους. Οικονομικά, τα μεγέθη είναι συντριπτικά. Θυμάμαι ακόμη μια στατιστική που διάβασα σε ένα βιβλίο. Η Κίνα παράγει μία «Ελλάδα», το ισόποσο του ελληνικού ΑΕΠ δηλαδή, κάθε τέσσερις μήνες. Οι ευρωπαϊκές χώρες είναι συγκριτικά πολύ μικροί παίκτες. Αυτό θα αλλάξει μόνο αν η Ευρώπη αποφασίσει να σοβαρευτεί και να αποφασίσει ότι δεν αρκεί η ήπια δύναμη για να σε πάρει κάποιος στα σοβαρά στο τραπέζι όπου ξαναμοιράζεται η παγκόσμια ισχύς.

Περί προώρων εκλογών

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Πρώρες εκλογές κατά συνθήκη διενεργούνται όταν μία κυβέρνηση, έπειτα από κάποια χρόνια ασκήσεως της εξουσίας, επιχειρεί να περιορίσει τη φθορά, που ήδη έχει υποστεί. Δεν πρόκειται όμως σήμερα περί αυτού. Το ενδεχόμενο προώρου προσφυγής στις κάλπες κυκλοφορεί ευρύτατα, με στόχο να εξασφαλισθεί νίκη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη πριν απομειωθεί το «πολιτικό κεφάλαιο» του, που διογκώθηκε λόγω επιτυχεστάτης διαχείρισης της πανδημίας του κορωνοϊού, σε πρώτη φάση. Αλλά το «επιχείρημα» αυτό, που κάποιοι διακινούν, αποτελεί ουσιαστικές εκδηλώσεις ανασφάλειας, διότι θεωρεί πως η εντυπωσιακή αύξηση της δημοφιλίας του πρωθυπουργού είναι συγκυριακή και αναλόγη, εντός ολίγων μηνών, καθώς ως χρόνος προσφυγής στις κάλπες προτείνεται ο Σεπτέμβριος. Και αυτά, ενώ μόλις προ δεκαπενθήμερου ο κ. Μητσοτάκης σε συνέντευξή του στην «Κ» απέρριπτε ένα τέτοιο ενδεχόμενο.

Ως άλλο «επιχείρημα» για προσφυγή στις κάλπες το φθινόπωρο προβάλλεται η οριστική συντριβή του ΣΥΡΙΖΑ και εκπαράθυρωση του προέδρου Αλέξη Τσίπρα για να απαλλαγεί η χώρα επί τέλους από τον βραχνά της Αριστεράς.

Οι εμμονές είναι σύμβουλος κακός. Ο πατέρας του σημερινού πρωθυπουργού –ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης– ήταν μακράν πολιτικός με τεραστία εμπειρία. Αλλά η πολυετής αντιπαράθεσή του με τον Ανδρέα Παπανδρέου, τον ώθησε

να επιδιώξει την πλήρη πολιτική εξόντωσή του. Το αποτέλεσμα ήταν η νεκρανάσταση του αντιπάλου του και η έκπτωση του ίδιου από την ηγεσία της Νέας Δημοκρατίας. Αλλά και πριν από τη μεταπολίτευση ο ουκ τή χούντα των επόρων αξιωματικών, κατέλυσε το κοινοβουλευτικό πολίτευμα της χώρας για να απαλλάξει την Ελλάδα από την απειλή της κομμουνιστικής και της ευρύτερης Αριστεράς. Το αποτέλεσμα ήταν ότι η Αριστερά κατήχυσε μετά τη δικτατορία. Ο Ανδρέας Παπανδρέου και οι επίγονοί άσκησαν την εξουσία επί είκοσι περίπου χρόνια και άλλα 4,5 ο ΣΥΡΙΖΑ.

Ο μόνος τρόπος για να αποδυναμωθεί ένας πολιτικός αντίπαλος είναι η εφαρμογή προγράμματος από το οποίο να επωφελείται το σύνολο της κοινωνίας, σκληρή εργασία και απόλυτη προσήλωτη στον στόχο. Κάποιοι κουράστηκαν και θέλουν να επανέλθουν στη γνωστή πολιτική φανφάρα.

Εξάλλου, λόγω της απλής αναλογικής που θα ισχύσει στις προσεχείς εκλογές, θα πρέπει οι πολίτες να κληθούν δύο φορές στις κάλπες. Αλλά αυτό σημαίνει πλήρη εκτροχιασμό της οικονομίας, η οποία όπως οι πάντες προσέχουν προκειται να δοκιμασθεί σκληρότητα. Και διερωνάται κάποιος ποιο θα είναι σε τελική ανάλυση το κέρδος, πέρα από την παραμονή στην εξουσία για ένα επιπλέον έτος. Αλλά άβυσσος η ψυχή και ο νους των πολιτικών. Τα πάντα εξαρτώνται βέβαια από τον κ. Μητσοτάκη, και η απόφασή του θα κρίνει εάν είναι όντως κάτι άλλο ή ένας ακόμη περιστασιακός πολιτικός.

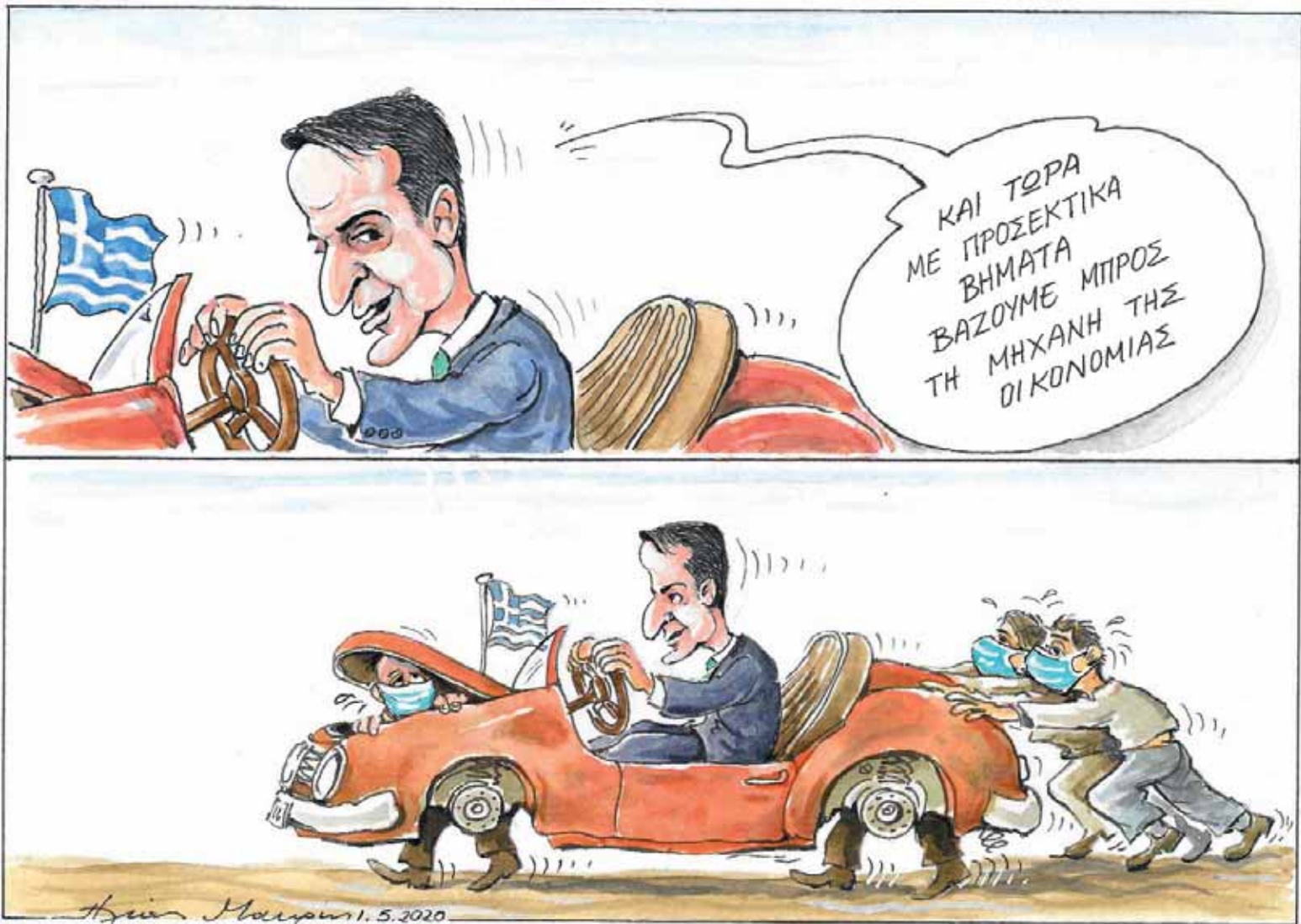
Και τι θα κάνουμε τώρα που ανοίγει η πόρτα; Η απομόνωση ήταν μια λύση, φυγή από τον φόβο. Η ατομική μας ευθύνη περιορίζοταν στον βαθμό που δεχόμασταν ή δυσφορούσαμε με τον εγκλεισμό μας ως αναγκαίο μέτρο εναντίον της εξάπλωσης της πανδημίας. Βγαίνοντας έξω, αναλαμβάνουμε την ευθύνη για άπειρες μικρές και μεγάλες αποφάσεις που θα πάρουμε, που αφορούν τη δική μας ασφάλεια και άλλων γύρω μας. Ο κίνδυνος παραμονεύει. Με τα πρώτα διστακτικά βήματα της κυβέρνησης, με τη δική μας έξοδο από το σπίτι, αρχίζει και η νέα φάση της ζωής μας. Η επιτυχία του εγχειρήματος εξαρτάται όχι μόνο από τη δική μας κοινή λογική και υπευθυνότητα, αλλά και από την πολιτική της κυβέρνησης και της Ε.Ε. Οσο δεν υπάρχει θεραπεία ή εμβόλιο, παραμένουμε ευάλωτοι στην COVID-19. Έτσι, πρέπει να εμπιστευόμαστε τους κανόνες προστασίας που εφαρμόζονται. Είμαστε τυχεροί που οι αρμόδιοι έχουν κερδίσει την εμπιστοσύνη μας. Η υπακοή και η αυτοπειθαρχία που δείξαμε

αυτόν τον καιρό βασίζονται στη σοβαρότητα, στη συνέπεια και στην επιτυχία αυτών που διαχειρίστηκαν την κρίση έως τώρα. Είδαμε ότι με τους κατάλληλους ανθρώπους στην κατάλληλη θέση, με σχέδιο και με πνεύμα δικαιοσύνης (τα μέτρα, όπως και η μέριμνα, ισχύουν για όλους και εφαρμόζονται με αποφασιστικότητα), καθώς και με αρκετή τύχη, επιτύχαμε έναν δύσκολο στόχο. (Κάπως έτσι κερδίσαμε και το πρωτάθλημα Euro το 2004. Τώρα, όμως, βρισκόμαστε στο τέλος του πρώτου ημιχρόνου: πάμε καλά, αλλά ο αγώνας δεν έχει κριθεί – και έπειτα από αυτόν υπάρχουν κι άλλοι.) Ελλοχεύει, όμως, ο κίνδυνος να πιστέψουμε ότι νικήσαμε ήδη και να γίνουμε απρόσεκτοι – χρόνια αδυναμία μας. Έτσι, ίσως αρχίσουμε να δίνουμε σημασία σε όσους επικριρούν να υπονομεύσουν την προσπάθεια, είτε επειδή κουραστήκαμε να ακούμε πόσο επιτυχημένοι και αγαπητοί είναι ο Σωτήρης Τσιόδρας (η μοίρα του Αριστέδη του Δικαίου) είτε επειδή βολεύει την κομματική ή προσωπική μας ιδιοσυγκρασία. Πόσοι αγώνες έχουν χαθεί λόγω μικροπρέπειας και εγωισμού; Γι' αυτό, είναι κρίσιμο

η κυβέρνηση και το επιτελείο που διαχειρίζεται την κρίση να συνεχίσουν να υποδεικνύουν ότι η προσπάθεια είναι εθνική, ότι δεν υπάρχουν περιθώρια για κομματικά ή προσωπικά παιχνίδια. Το ίδιο, όμως, ισχύει για την αντιπολίτευση – να βάλει φρένο σε οπαδούς και στελέχη που θα ήθελαν να υπονομεύσουν την εμπιστοσύνη των πολιτών για κομματικό όφελος. Όταν ο κίνδυνος βρίσκεται εντός των πυλών, οι πολιτικές διαφορές μπορούν να περιμένουν.

Ασφαλώς, προτεραιότητα είναι η υγεία – η δική μας, των αγαπημένων μας, των συνανθρώπων μας. Φοβόμαστε, όμως, και για τις δουλειές, τα έσοδα και τις υποχρεώσεις μας, για την ανεργία και τη μεγάλη ύφεση που προκαλεί η πανδημία, για τα δημόσια και προσωπικά χρέη που μεγαλώνουν. Αυτά είναι κρίσιμα στοιχεία της νέας πραγματικότητας. Γι' αυτό είναι εντυπωσιακό το ότι αντιμετωπίζουμε την κατάσταση με περισσότερη αισιοδοξία παρά ανασφάλεια (39,8% έναντι 30,9%), σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα της Metron Analysis για λογαριασμό της διαNEOsis. Το απρόσμενο αυτό εύ-

ρημα οφείλεται μάλλον στην εμπιστοσύνη που εμπνέει η έως τώρα πορεία της χώρας (αφού, σύμφωνα με την ίδια έρευνα, το 85,7% πιστεύει ότι κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση). Αυτό είναι σημαντικό εφόδιο για τις προκλήσεις της επόμενης ημέρας. Οι ελπίδες, όμως, δεν πρέπει να διαψευστούν. Η μάχη εναντίον της εξάπλωσης του κορωνοϊού πρέπει να συνεχιστεί με την ίδια ένταση και επιτυχία: τα μέτρα ανακούφισης εργαζομένων, επιχειρήσεων και ανέργων να είναι τέτοια ώστε να περιοριστεί όσο είναι δυνατόν το πλήγμα στην οικονομία και στην κοινωνία. Το σημαντικότερο, όμως, είναι να εκπονηθεί σχέδιο που θα προετοιμάζει τη χώρα για τη μετά κορωνοϊό εποχή. Η πτώση του τουρισμού, η κυριαρχία του ψηφιακού εμπορίου και της τηλεργασίας, η εξάρτηση από δίκτυα υπηρεσιών και διανομής οδηγούν κάποιους τομείς σε μαρασμό και άλλους σε άνοδο. Πρέπει να δοθούν ευκαιρίες σε πολίτες που αντιμετωπίζουν την ανεργία και την ανασφάλεια. Το στοίχημα της επόμενης ημέρας είναι να αισθανόμαστε ότι ουδείς θα εγκαταλειφθεί. Ούτε εντός ούτε εκτός σπιτιού.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Επόμενη πρόκληση: η Παιδεία

Υπάρξε η απόπειρα εισβολής ανεξέλεγκτου αριθμού μεταναστών στην περιοχή του Έβρου. Και αμέσως μετά η απειλή πανδημίας του κορωνοϊού. Λειτουργήσαν και οι δυο προκλήσεις σαν καταλύτης για μιαν ανεπαίσθητη μετάλλαξη των παγιωμένων στην Ελλάδα πολιτικών αντανάκλαστικών μας. Ίσως αθέλητη, ίσως ελάχιστη, πάντως μετάλλαξη.

Αμφισβητήθηκε, για πρώτη φορά, σιωπηρά αλλά έμπρακτα, η διαχειριστική παντογνωσία των επαγγελματιών της πολιτικής και η κατεστημένη βεβαιότητα ότι τα ξεφτέρια της ψηφοθηρίας ή τα έγκλημα επαγγελματιών της πολιτικής μπορούν (δυσνητικά) να είναι «υπουργοί πάσης χρήσεως», ικανοί να διαχειριστούν τις αρμοδιότητες και τις ευθύνες οποιουδήποτε υπουργείου. Οι δυο απειλές, μεταναστευτική και κορωνοϊός, κατέστησαν φαιδρή τη βεβαιότητα ότι μπορούν (είναι εφικτό) να υπάρχουν και υπουργοί «παντός καιρού» – ειρήνης, πολέμου, πανδημίας. Δεν ξηλώθηκε άκοιμα κα νένας υπουργός, μόνο κάποιοι παραμερίστηκαν διακριτικά. Τους αφέθηκε να κρατήσουν την υπουργία σαν προίκιο για την επόμενη σταδιοδρομία. Και οι ευθύνες και δυνατότητες της εξουσίας πέρασαν σε προσωπικότητες καταξιωμένες στον επιστημονικό και επαγγελματικό στίβο. Ηταν, ως τώρα, παγιωμένη η βεβαιότητα ότι, στην Ελλάδα, το ατομότερο είδος ανθρώπου είναι

Η τόλη στην Αμυνα και στην Υγεία διδάξε πολλά.

οι εκάστοτε πρωθυπουργοί. Ίσως όμως η απειλή να γεννάει κάποτε τόλη, έστω την ελάχιστη που απαιτεί η αυτοάμυνα. Χειρίστηκαν την απειλή στον Έβρο και την επέλαση του κορωνοϊού πρόσωπα εξοκονοβουλευτικά. Έτσι γεννήθηκε η ισχυρή ελπίδα να φιλοδοξήσει ο Κυριάκος Μητσοτάκης μια διεύρυνση της εκπλήξης. Να κατεδαφίσει, προγραμματικά και με συνέπεια, το τοίχος του φραγμού που χωρίζει την ελλαδική κοινωνία από τους ψηφισμένους για τη διαχείριση των προβλημάτων της επαγγελματιών πολιτικούς. Αποκόβει, το τοίχος, τους δοτήρες της εξουσίας ψηφοφόρους από τους λήπτες της εξουσίας «πολιτικούς», τη λαϊκή ανάγκη από τους κατ' επάγγελμα εξουσιαστές. Είναι απίστευτη, κυριολεκτικά εξωφρενική η επιπολαιότητα που κραυγάζει στον σχηματισμό κάθε κυβερνήσεως. Τα υπουργεία διακρίνονται, ακόμα σήμερα, με κριτήριο να ικανοποιηθούν εκλογικές περιφέρειες (να εισπραχθούν ρουσφέτια διορισμών), να εξοφληθούν οφειλές σε «οικογένειες» που διαχειρίστηκαν προγενέστερους σχηματισμούς κυβερνήσεων ή σε κροίσους χρηματοδότης κομμάτων. Με τέτοιες αυτονόητα παγιωμένες πρακτικές χλευάζεται όχι τόσο η θηκή όσο η κοινή λογική, οι λειτουργικές προ-

ϋποθέσεις συγκρότησης της συλλογικής συνύπαρξης. Ας προσπαθήσει να σκεφθεί απροκατάληπτα ακόμα και ο πιο φανατικός Νεοδημοκράτης: Ποια εξειδίκευση σπουδών, ποια επαγγελματική εμπειρία μετοχής στις Διεθνείς Σχέσεις διαθέτουν οι υπεύθυνοι σήμερα, σε περίοδο άκρας κρίσιμότητας, ηγήτορες (υπουργός και αναπληρωτής υπουργός) της ελληνικής διπλωματίας; Ασφαλώς ο υπουργός είναι προσωπικότητα ευπρεπούς πολιτικού, με ευχέρεια λόγου, πείρα κοινοβουλευτική, επαρκή γλωσσολογία – όμως αρκούν αυτά τα προσόντα ή συγκρίνονται με τη θησαυρισμένη πείρα και ακονισμένη δεξιολογία χαρισματικών ταλαντούχων διπλωματών που διαθέτει η χώρα μας; Πρέπει ή διεθνολόγοι καθηγητές, με πείρα στις στρατηγικές των προσβάσεων στους διεθνείς οργανισμούς, πολύτιμη οικειότητα με παράγοντες και επιτελεία πρωταγωνιστών της διπλωματίας σε πλανητικό επίπεδο – που την προσφορά τους στην πατρίδα τους την αποκλείουν τα κομματικά αλισβερίσια. Και μια δεύτερη παραδειγματική αναφορά: Στη συνειδηση των Ελλανοφώνων σήμερα, ποια λογική συνδέει την υπουργό Παιδείας με το υπουργείο της; Ποια πείρα, ποια ξεχωριστά προσόντα, ποια εξειδίκευση, ποιο κατατεθειμένο συγγραφικό έργο; Με την ίδια ακριβώς δημόσια εικόνα της, θα μπορούσε να είναι υπουργός Συγκοινωνιών ή Εργασίας ή Εμπορίου.

Ασφαλώς θα γνωρίζει ο πρωθυπουργός πώς λειτουργούσε η γενιά του πατέρα του: Όταν οι Έλληνες ήξεραν, πως αν ψηφίσουν «Ένωση Κέντρου», την Παιδεία θα διαχειριζόταν ο Ευάγγελος Παπανούτσος, αν ψήφιζαν «ΕΡΕ», τη διαχείριση της Παιδείας θα είχε ο Κωνσταντίνος Γεωργουλός. Ήταν και οι δυο κορυφαίες προσωπικότητες του πνευματικού βίου της χώρας, με πολύχρονη θητεία στη Μέση Εκπαίδευση, δάσκαλοι στην έδρα, δάσκαλοι δασκάλων στη μετεκπαίδευση, μαχητικοί μεταρρυθμιστές, πολυγράφοι και πασίγνωστοι συγγραφείς, συνεχώς παρόντες στο προσκήνιο της δημοσιότητας. Διαφάνουσαν σε πολλά, αλλά με κατάδην ανιδιοτέλεια.

Ποιο αντίστοιχο σημάδι στον στίβο της εκπαίδευσης και του πνευματικού βίου της χώρας συνοδεύει το όνομα της σημερινής υπουργού Παιδείας; Σε τι διαφώνει και σε τι διαφέρει από τον ανεκδιήγντο Γαβρόγλου ή τον Φίλη; Ποιο όραμα παιδείας τη συνεπαίρνει, ποια κοινωνία οραματίζεται, κατά τη παράλλαξη από μέτριο τεχνοκράτη υπάλληλο καριέρας; Η δοκιμή που τόλημμε ο Κυριάκος Μητσοτάκης, στο πολιτικό πεδίο της Αμυνας και της Υγείας, πρέπει να τον διδάξε πολλά. Αν ήταν απλώς συμπτωματική η τόλη του, θα φανεί πολύ σύντομα και θα προσγειώσει την εκπλήξη μας. Τα υπουργεία πάντως Παιδείας και Πολιτισμού είναι κατεπείγουσα πρόκληση. Σκανδαλώδης.

Ομαλή ή ανώμαλη και καταστροφική προσγείωση;

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΘΕΟΔΩΡΟΥ**

Η πανδημία του covid-19 είναι η τρίτη κατά σειρά κρίση μέσα στον 21ο αιώνα. Από ό,τι φαίνεται ο νέος αιώνας, τουλάχιστον μέχρι τώρα, δεν θα μπορούσε να ήταν χειρότερος. Την οικονομική κρίση του 2008 διαδέχθηκε η μεταναστευτική που ακόμα συνεχίζεται με αποκορύφωμα δε όλων την πανδημία του κορωνοϊού που τώρα βιώνουμε. Και επειδή, «ενός κακού μύρια έπονται», αναμφίβολα την παρούσα τραγωδία θα τη διαδεχθεί μια νέα οικονομική δυσπραγία, μεγαλύτερη από αυτήν του 2008. Ακόμα, η διαμάχη ΗΠΑ - Κίνας προδιαγράφει μια παράλληλη αναβίωση του οικονομικού ψυχρού πολέμου. Οι ΗΠΑ, λαβωμένες όσο καμιά άλλη χώρα από την πανδημία, δεν πρόκειται να αφήσουν αμαχητί την πρωτοκαθεδρία στο νέο παγκόσμιο οικονομικό σκηνικό. Τέλος, σημαντική είναι και η πετρελαϊκή κρίση με πρωτεργάτες τη Σαουδική Αραβία και τη Ρωσία.

Η νέα κατάσταση πραγμάτων, λοιπόν, όπως ήταν αναμενόμενο, δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπιπρόσβλητη τη μικρή μας πατρίδα. Άμεσα επηρεάζεται το εθνικό μας θέμα. Τώρα, αν επηρεάζεται θετικά ή αρνητικά εξαρτάται από μια οπτική γωνία το βλέπει κανείς. Σίγουρα όλοι οι παλιοί σχεδιασμοί, είτε ειλικρινείς με στόχο τη λύση είτε υστερόβουλοι με στόχο τη διατήρηση του στάτους κβο, σίγουρα ανατρέπονται. Στρατηγικές όπως οι τριμερείς, οι 3+1 και οι πολυμερείς, αν και τότε υπό ορισμένες προϋποθέσεις ήταν σωστές, πέφτουν σαν χάρτινος πύργος. Θέσεις όπως, «η αναβάθμιση της Κύπρου ως πυλώνας σταθερότητας» και «η Κύπρος ως παροχέας ασφάλειας», θα είναι πλέον «Μια φρόνα και ένα καιρό» όπως λεν τα παραμύθια ή καλύτερα «Περασμένα μεγαλεία και διπλώνας τα να κλαίει».

Επιπρόσθετα, οι μέχρι πρότινος πολυδιαφημιζόμενες «Νέες» στρατηγικές για επιβολή κόστους στην Τουρκία, αν και ήταν πάντα ανέφικτες και ασυνάρτητες, μετά την πανδημία γίνονται και με βούλα «Παλιές». Η νέα οικονομική κρίση στην Ευρώπη θα αναβαθμίσει τη σημασία της Τουρκίας λόγω μεγέθους, γεωπολιτικής θέσης και αγοραστικής δύναμης. Τέλος, λόγω του αναπτυσσόμενου απομονωτισμού, το μεταναστευτικό θα μεγιστοποιήσει την εξάρτηση της Ε.Ε. από την Τουρκία.

Οι ονειροπόλοι που πίστευαν ότι θα μετατραπεί η Κύπρος σε ενεργειακό κόμβο και θα καταστούν οι σύγχρονοι σείσμηδες της μεσογείου, θέλουν δεν θέλουν, θα ξυπνήσουν και θα δουν κατάματα τις νέες πραγματικότητες. Ακόμα και ο EastMed έχει πεθάνει πριν καν γεννηθεί. Αν και από την αρχή είχε χαρακτηριστεί ανέφικτος και πολιτικό ανέκδοτο, τώρα φαντάζει «ραπανάκια για την όρεξη».

Στο νέο σκηνικό, κάθε κατεργάρης στον πάγκο του. Η επόμενη μέρα μας αφήνει πολιτικά γυμνούς από κάθε άποψη. Γυμνούς από συμμαχίες, καταλύτες και εναλλακτικές στρατηγικές για λύση του Κυπριακού. Δεν θα υπάρχουν πλέον δρομάρια, παράδρομοι ή παρακαμπτήριοι. Δεν θα πείθουν αιτιάσεις και προφάσεις εν αμαρτίαις για δήθεν παρμονή στην πορεία λύσης αλλά με άλλες συνταγές. Θα έχουμε ξεμείνει από «φύλλα

συκής». Παλινδρομήσεις και τακτικισμοί, προβληματισμοί και σχέδια Β΄ ή Γ΄, δεν θα έχουν πλέον θέση. Αν θα μας δοθεί μια νέα ευκαιρία, το ερώτημα θα είναι σαφέστατο. Είτε διαθέτουμε την ειλικρινή πολιτική βούληση για λύση είτε όχι. Θα είναι ένα ψυχρό και τελεσίδικο «take it or leave it». Τα καμώματα, τους ψευτοεγαιοισμούς και τα «ναι μεν αλλά» του παρελθόντος, θα πρέπει να τα ξεχάσουμε. Αν αποτολμήσουμε συμπεριφορές, όπως αυτές στο Κραν Μοντάνα, θα είναι το καταστροφικό τέλος του εθνικού θέματος. Ούτε «καλή τύχη στον νότο και στον βορρά», θα ακούσουμε. Στη νέα τάξη πραγμάτων όλοι θα δώσουν «ταχύρυθμες» εξετάσεις εφ' όλης της ύλης και μάλιστα αναδρομικά. Η σπερρινή πολιτική ηγεσία θα βρεθεί προ πιεστικότητας διλημάτων και ασφυκτικότητας χρόνοδιαγραμμάτων. Η διεθνής κοινότητα, κουρασμένη από την πανδημία, δεν πρόκειται να μας δώσει χρόνο για περισυλλή, προβληματισμό και περισυλλογή. Όλα αυτά πλέον θα θεωρούνται ακρείστες πολυτέλειες. Μισός αιώνας περισυλλογής είναι αρκετός. Την πρώτη γεύση της νέας κατάστασης θα την πάρουμε τον ερχόμενο Ιούλιο στο θέμα της ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Αν νομίζουμε ότι, την στιγμή που τα κράτη δανείζονται υπέρογκα ποσά και εξοικονομούν και το τελευταίο σεντ για να στηρίξουν τις οικονομίες τους και να θωρακίσουν τα συστήματα υγείας, θα είναι σε θέση να συνεχίσουν να χρηματοδοτούν τη μακροβιότερη ειρηνευτική δύναμη στον κόσμο για να δίνεται χρόνος στον κάθε πολίτη-κάντη να εμπαίξει την διεθνή κοινότητα, τότε είμαστε βαθιά νυχτομένοι.

Κυβέρνηση και κυβερνών κόμμα θα κληθούν να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Ειδικότερα ο ΠΓΔ, ο οποίος βαθμολογήθηκε με άριστα στο θέμα της οικονομικής κρίσης του 2013 και, τουλάχιστον μέχρι τώρα, κρίνεται ως ορθότατος στο θέμα της πανδημίας θα πρέπει να πάρει τις σημαντικότερες αποφάσεις της πολιτικής του πορείας. Στο «η οικονομική κρίση θέλει ηγέτη» και στο «η πανδημία θέλει ηγέτη» αποδείχθηκε η σωστή επιλογή. Στο άλλο το πολύ πιο σημαντικό και καίριο, «Η λύση θέλει ηγέτη», θα κληθεί άμεσα να πάρει θέση.

Στο κυβερνών κόμμα τα πράγματα ακόμα πιο δύσκολα. Η τακτική, «τη μια έτσι, την άλλη γιουβέτσι», τη μια τσουνάμι, την άλλη καλοκαιρία, δεν θα υφίσταται πλέον ως επιλογή. Λεκτικές αλχημείες και ήξεις αφίξεις τοποθετήσεις, που εξυπηρετούν μόνο κομματικές και άλλες σκοπιμότητες, θα είναι εκτός πραγματικότητας. Προβλέπω ότι θα επέλθει μια περίοδος έντονων αβεβαιότητας και αναθεώρησης των επιλογών στα θέματα εξωτερικής πολιτικής», δήλωσε, πολύ σωστά, ο ΥΠΕΞ Νίκος Χριστοδουλίδης σκιαγραφώντας τη μετά την πανδημία νέα κατάσταση πραγμάτων. Το ζητούμενο, όμως, είναι να μη μείνουμε μόνο σε εκτιμήσεις και σκιαγραφήσεις, αλλά να προσγειωθούμε και να προσαρμοστούμε στα νέα δεδομένα. Το μόνο σίγουρο είναι ότι προσγείωση θα υπάρξει. Σε εμάς επαφίεται αν η προσγείωση θα είναι ομαλή ή ανώμαλη και καταστροφική.

Ο κ. Θεόδωρος Θεοδώρου είναι ειδικός προγραμματίων ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Ρώσοι στρατιώτες απολυμαίνουν τους δρόμους του τουριστικού θερέτρου Drvengrad, το λεγόμενο «Ξύλινο χωριό», στη Σερβία.

In Μαΐου 2004: Το «Τριπλούν» που δεν έγινε...

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Φαίνεται μάλλον ως ένα ακόμα κυπριακό κατόρθωμα: 16 χρόνια μετά την 1η Μαΐου 2004, 16 χρόνια από την ένταξη της νήσου στην Ε.Ε., η σημαντικότερη ημερομηνία στη σύγχρονη ιστορία μας περνά, σχεδόν, απαρατήρητη. Φυσιολογική εξέλιξη μιας «ανάποδης» πορείας με παρέα τη στοχευμένη προχειρότητα. Κεντρική επιδίωξη της ένταξης –τουλάχιστον για τους οραματιστές της– αποτελούσε η επίλυση του Κυπριακού, η ενταξιακή διαδικασία και η ένταξη καθ αυτή να εξελιχθούν σε καταλυτή της λύσης –αλλαγή γνέδου, νέο υλικό προς αξιοποίηση.

Αυτή η στρατηγική οικοδομήθηκε βήμα-βήμα (1999, 2002), με μια σοβαρά επεξεργασμένη στρατηγική. Οι δυομισοπαίκτες (Κύπρος, Τουρκία, Ελλάδα) να αλλάξουν το πλαίσιο της αντιπαράθεσης σε win win στρατηγική επίλυση του Κυπριακού με αξιοποίηση του ευρωπαϊκού πλαισίου, ενταξιακές συνομιλίες για την Τουρκία (2004, 2005), Χάγη για τις διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας στο Αιγαίο (1999, 2003, 2004). Ήταν έναν μεγάλο γεωπολιτικό πρότζεκτ το οποίο με τον σχεδιασμό του Γ. Κρανιδιώτη (1986, 1999), τη συστηματικότητα και τη σοβαρότητα του Κ. Σημίτη, κέρδισε τη θετική ψήφο των 14 άλλων εταίρων της Ελλάδας, (κυρίως Σιράκ, Σρέντερ, Κουκ, 1999), πήρε ενεργητική υποστήριξη από τις ΗΠΑ (Χόλμπρουκ) και έφερε τα πράγματα στο παρά ένα των λύσεων (εκπαραθύρωση Ντενκτάς για επίλυση στο Κυπριακό, Χάγη για Αιγαίο, εισιτήριο για την Τουρκία για να μπει στο ενταξιακό τρένο). Αυτό πρέπει να λέγεται μια μεγάλη σαφήνεια: είναι η ε/κ ηγεσία που παρεμποδίζει μια μεγάλη γεωπολιτική αλλαγή, αυτήν που φιλοδοξούσε να φέρει όλους τους παίκτες της περιοχής μέσα σε μια νέα ισορροπία συμφερόντων με επίκεντρο τις Βρυξέλλες και με άξονα αλλαγής τον «τρόπο Ε.Ε.», αξιοποίηση του συνταγματικού της πλαισίου, αποδοχή του θεσμικού υλικού της (ΕΚΤ, ευρώ, ΟΝΕ, ασφάλεια, Προγράμματα).

Κανένα, ωστόσο, σενάριο, δεν θα συναντάμε με έργα των ε/κ πατέντα. Στόχος της κυρίαρχης ε/κ σκέψης είναι να τιμω-

ρήσουμε την Τουρκία για την εισβολή, να την εξαφανίσουμε από τον χάρτη των παγκόσμιων αλληλεξαρτήσεων, να νικήσουμε εμείς και να χάσουν όλοι οι άλλοι. Τέτοιο ζήτημα στην ευρωπαϊκή πολιτική σκέψη δεν υφίσταται. Η ευρωπαϊκή αντίληψη ως επιδίωξη λύσεων όπου όλοι οι παίκτες, στο βασικό πλαίσιο και σε διαφορετικά επίπεδα, θα αποκτήσουν οφέλη, δεν έχει ακόμα προσγειωθεί στο αεροδρόμιο Λάρνακας.

Με την εκλογή Ακιντζί (2015), ο πρόεδρος της Επικρατοπίας Γιούνκερ ήρθε στη Λευκωσία με σκοπό να συμβάλει στην επανεκκίνηση του συνολικού εγχερίματος της επίλυσης. Για να βοηθήσει στην αλλαγή κλίματος ασχολήθηκε ακόμα και με το χαλλούμι, παρά τις πρώτες του αντιδράσεις («για ένα τυρί; Για σκεφτείτε πόσα τυριά διαθέτει η Γαλλία;»). Παρά ταύτα, ασχολήθηκε με το χαλλούμι, προσφέροντας μία ακόμη πιο σημαντική δυνατότητα. Έκτοτε σημαντικές επαφές προς αξιοποίηση πήγαν στον κάλαθο των αχρήστων. Η συμμετοχή Γιούνκερ, Τίμμερμαν, Μογκερίνι στην τελευταία φάση των συνομιλιών για επίλυση του Κυπριακού το 2016 και 2017 (Μον Πελεράν, Γενεύη, Κραν Μοντάνα), συνέπεσε με μια αρκετά σημαντική προσπάθεια της Ε.Ε. να βρει φόρμουλες ευρείας αποδοχής που θα οδηγούσαν στην επίλυση. Ο Γιούνκερ ανακώνωσε στη Γενεύη (Γενάρης, 2017) οικονομική βοήθεια στο νησί από τρία δισ. ευρώ σε περίπτωση λύσης. Η Μογκερίνι εργάστηκε πάνω στα ζητήματα της ασφάλειας που απέφεραν καρπούς. Όλη η προσπάθεια προσέκρουσε στην πλήρη αποκάλυψη του «μυστικού πλάνους» που εξ αρχής φαίνεται ότι είχε ο Ε/κ ηγέτης –σχεδίασε με την κωδική ονομασία «ποτέ ξανά συνομιλίες όσο εγώ είμαι πρόεδρος». Μέσα από συστηματικά τεχνάσματα έσπρωξε τα πράγματα στην πλήρη ακινησία, διόθεν χάθηκαν τα πρακτικά του ΟΗΕ, ανακάλυψε δύο «Πλαίσια Γκουτιέρες», πρότεινε «αποκεντρωμένη» ομοσπονδία, αλλά ποτέ δεν την προσδιόρισε, εισπληρώθηκε νέα συνταγματική δομή, αξιοποίησε το ΕΛΑΜ για να προκαλέσει και άλλα προβλήματα στη διαδικασία με το ψήφισμα της Βουλής για τη σχολική ανα-

φορά στη 15η Ιανουαρίου 1950. Τι πήγε λάθος από την πλευρά της Ε.Ε. στην τελευταία τριετία; Θεωρώ ότι η Ε.Ε. θα μπορούσε να συνοδεύει την καταδίκη της τουρκικής συμπεριφοράς στην κυπριακή ΑΟΖ με την επιδίωξη επίλυσης στο Κυπριακό στη βάση του Πλαισίου Γκουτιέρες. Στήριξη στη Λευκωσία, υπό προϋποθέσεις και μέσα σε συμφωνημένο χρονικό πλαίσιο. Η ενασχόληση με σκέτες κυρώσεις ουδέν απέδωσε, αν δεν έκανε τα πράγματα ακόμα πιο πολύπλοκα.

Η παλαιότερη γενιά των Ευρωπαίων πολιτών διαμόρφωνε ευρωπαϊκές στρατηγικές και καλούσε τους «παίκτες» να εργαστούν σε μια κατεύθυνση που υπηρετούσε τόσο το κοινοτικό όσο και το εθνικό συμφέρον. Σήμερα τμήμα της νέας γενιάς ηγετών στην Ε.Ε., προσέχει τη θέλει το κράτος μέλος και υποβαθμίζει το άλλο σκέλος. Η Ε.Ε., ωστόσο, δεν είναι μια συνεχενία όπου το κάθε κράτος σκέλος έχει εξ ορισμού δικίο. «Κανονικό» μέλος σημαίνει να αναγνωρίζεις το ευρύτερο κοινοτικό συμφέρον με έργα. Η Ε.Ε. ως πολιτικός οργανισμός οφείλει να διαμορφώνει στρατηγικές, ή να επαναλαμβάνει στοιχεία από προηγούμενες πρακτικές της. Η λανθασμένη στάση της Ε.Ε. συνέβαλε, σε ένα βαθμό, στη διέγερση του σημερινού στρατηγικού αδιεξόδου. Χρειάζεται ηγεσία στην εξωτερική πολιτική της Ε.Ε. (Λάιεν, Μπορέλ, Σχοινάς), η οποία να πάει πέρα από τις καταδικές, τις ισορροπίες ή τις δημόσιες σχέσεις. Με αναζωογόνηση της ευρωτουρκικής σχέσης (όπως η ανανέωση της Τελωνιακής Ένωσης Τουρκίας-Ε.Ε. και η κατάργηση των θεωρήσεων βίζας εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις). Με στήριξη σε από κοινού προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης για Ελλάδα-Τουρκία και με καθαρή συνεννόηση με τη Λευκωσία. Η ένταξη αφορά όλο το νησί, η αδιαφορία για την επίλυση παραβιάζει πρόνοιες της Συνθήκης Προσχώρησης του 2003 και συνεπώς συνιστά παραβίαση μέρους του κοινοτικού κεκτημένου που συνοδεύει, υπό προϋποθέσεις, τη συμμετοχή μας.

www.larkoslarkou.org.cy

Τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην εποχή του κορωνοϊού

Του **ΑΧΙΛΛΕΑ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Αφορμή για αυτό το κείμενο ήταν η θαυμάσια διαδικτυακή συζήτηση με την πρώην Επίτροπο Άννα Διαμαντοπούλου και τη δρα Θεανώ Καλαβανό στις 8 Απριλίου 2020 με θέμα «Πανδημία κορωνοϊού, προστασία της υγείας, θεμελιώδεις ελευθερίες και ψηφιακός κόσμος». Εστιάζω την δική μου παρέμβαση στα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Η ταχύτητα εξαπλώσεως και οι διαστάσεις της πανδημίας είναι πρωτοφανείς. Μάλιστα, η ανασφάλεια των επιπτώσεων, δημιούργησε μια μορφή τρόμου, η οποία, δεν έμεινε χωρίς χρήση από κυβερνήσεις. Το αν έγινε κατάχρηση ή όχι θα φανεί. Ευτυχώς, έχουμε την πολυτέλεια να τα συζητούμε, παρ' όλο το τίμημα που πληρώνει η ανθρωπότητα. Ποια δικαιώματα, όμως, επηρεάστηκαν; Πρώτο θέμα των περιοριστικών μέτρων ήταν το δικαίωμα σε διακίνηση και συνάθροιση. Δεδομένης της μορφής εξαπλώσεως ήταν αναγκαίο και θα έλεγα ανάλογο των περιστάσεων. Δεν βλέπω πώς συνταγματικές διατάξεις θα μπορούσαν να εμποδίσουν αυτή την επέμβαση. Όμως, δεν μπο-

ρώ να αφήσω χωρίς σχολιασμό την παγκόσμια πρωτοτυπία της Κυπριακής Δημοκρατίας να αποκλείσει τον επαναπατρισμό 10.000-20.000 Κυπρίων φοιτητών. Μετά από αντιδράσεις άρχισε ο σταδιακός επαναπατρισμός, αφού αφέθηκαν στον τύχη τους κατά παράβαση ενός απόλυτου συνταγματικού δικαιώματος.

Το δικαίωμα στην ελευθερία θρησκείας και λόγω περιορίζεται, με αρκετή αντίδραση από μερίδα μεταπολιτών παρ' όλες τις προς το αντίθετο προτροπές των ιερραρχίας. Και πάλιν η υγεία του συνόλου προέχει και δεν νομίζω ότι η απαγόρευση ήταν δυσανάλογη του προσδοκώμενου αποτελέσματος. Θα είναι ενδιαφέρον να δούμε πώς μη ευρωπαϊκά κράτη θα διαχειριστούν το Ραμαζάνι. Τέλος, θεωρώ ότι υπάρχει ανάγκη αναφοράς στην ιδιαιδική ζωή και τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων. Σε πιο βαθμό η ικνυλάτηση φορέων του ιού είναι επιτρεπτή μέσω δεδομένων από το κινητό κάθε ατόμου; Και πού αποθηκεύονται αυτά; Και πώς προστατεύονται σ' αυτή την εποχή του

GDPR; Η Ε.Ε. δίνει ιδιαίτερο βάρος στο ζήτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και του σεβασμού στην ιδιωτική ζωή. Χρειάζεται να παρακολουθούμε με προσοχή τις εξελίξεις και όπου χρειαστεί η Ε.Ε. να προσαρμόζεται για να συνεχίσουμε να πρωτοπορούμε στην προστασία αυτή.

Η διάρκεια των μέτρων έχει τεράστια σημασία. Είναι αντιληπτή η ανάγκη μιας προσωρινής επέμβασης. Μάλιστα, αναγνωρίζεται η ανθρωπιστική αντιμετώπιση της πανδημίας στην Ευρώπη παρά η οικονομική προτεραιότητα που δόθηκε στην Κίνα ή ακόμη και στις ΗΠΑ. Όμως, δεν μπορεί να είναι αποδεκτή η διακυβέρνηση μιας χώρας με διατάγματα όπως συμβαίνει στην Ουγγαρία. Η κήρυξη κατάστασης έκτακτης ανάγκης χωρίς χρονικό περιορισμό είναι απαράδεκτη και η Ε.Ε. δεν μπορεί να παραμείνει αδιάφορη. Η διαφύλαξη της δημόσιας υγείας δεν μπορεί να αποτελεί πρόσχημα για να εκθέσουμε σε κίνδυνο τους δημοκρατικούς κανόνες. Μπορεί άραγε να υπάρξει ευρωπαϊκή διασφάλιση;

Πέραν από τη συνταγματική προστασία που έχει κάποιος, μπορεί επίσης να προστρέξει στη Χάρτα Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., καθώς και στην ΕΕΔΑ. Στην ουσία και τα τρία συστήματα αποτελούν ομόκεντρους κύκλους προστασίας. Το πρώτο εφαρμόζεται στα Εθνικά Δικαστήρια να το διαχειριστούν. Υπάρχει δικαίωμα προδικαστικής παραπομπής, κατά τη διάρκεια της δίκης, στο Δικαστήριο της Ε.Ε. στο Λουξεμβούργο. Σε τρίτη φάση (και δεδομένης της εξάντλησης των εσωτερικών ένδικων μέσων), μπορεί το άτομο τελεσίδικα να προσφύγει στο ΕΔΑΔ, στο Στρασβούργο.

Είναι σημαντικό, βέβαια, να δούμε και ποια θα είναι η επόμενη ημέρα. Το ζήτημα της ποιότητας της δημοκρατίας είναι στην επικαιρότητα. Βιώσαμε, αυτό το διάστημα, την ενίσχυση λαϊκίστικων κομμάτων και κατά συνέπεια διαπιστώσαμε την ενδυνάμωση φαινομένων ανορθολογισμού. Η Ε.Ε. και κάθε κράτος μέλος ξεχωριστά οφείλουν να έχουν ανοικτό μέτωπο με τις δυνάμεις της δημαγωγίας και του αυταρχισμού.

Παρά τις δυσκολίες, η στρατηγική εξόδου από την πανδημία φαίνεται να ανατέλλει με αισιοδοξία. Όχι βέβαια και χωρίς τεράστια οικονομικά προβλήματα, τα οποία τα κράτη θα πρέπει να διαχειριστούν σεβόμενα τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Νομίζω δεν υπάρχει συζήτηση για την ανάγκη ενδυνάμωσης των συστημάτων υγείας και τη διασφάλιση σε κάθε άνθρωπο του δικαιώματος πρόσβασης σ' αυτά. Βλέπω, όμως, και την παρέμβαση του κράτους στις εργασιακές σχέσεις όπου το φάσμα της ανεργίας είναι ορατό καθώς και η ανάγκη για ένα κοινωνικό δίκτυο διαβίωσης. Θα δοθούν χαλαρώσεις στις δόσεις προς τις τράπεζες; Θα υπάρξουν επιδοτήσεις στα ενοίκια των πληγέντων επιχειρήσεων; Θα δοθεί αποζημίωση στους επηρεασθέντες από τις πράξεις του κράτους κατά την πανδημία; Έχουμε φτάσει στο σημείο που η πρόσβαση στο διαδίκτυο να έχει καταστεί δικαίωμα. Μπορείτε να φανταστείτε περιορισμούς στην πρόσβαση στο διαδίκτυο κατά το lockdown!

Θα ήθελα, επίσης, να ανοίξω τη

συζήτηση για τη νέα τάξη πραγμάτων που θα ακολουθήσει τον κορωνοϊό, γιατί πάντα μια κρίση είναι και μια ευκαιρία για αλλαγή. Πού πάει η Τέταρτη Βιομηχανική Επανάσταση; Γεωπολιτικά πώς η Κίνα θα βγει από αυτή την κρίση; Θα προχωρήσει ο συνασπισμός Apple και Google για την ικνυλάτηση; Πώς οι ΗΠΑ, δεδομένων των προεδρικών εκλογών τον Νοέμβριο, θα παραμείνουν πρωταγωνιστές στις παγκόσμιες εξελίξεις όταν ο πρόεδρος Τραμπ λέει ότι θα περιορίσει τις εισφορές στον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας; Κλείνω με την επισήμανση ότι στα κινέζικα η λέξη «κρίση» αποτελείται από δύο σύμβολα: το ένα σημαίνει κίνδυνος, αλλά το άλλο ευκαιρία. Γι' αυτό να η ευκαιρία για να συζητήσουμε την ανάγκη για μια παγκόσμια διακυβέρνηση απέναντι στα οικονομικούς φύσους προβλήματα (πανδημίες, πλούτος –φτώχεια, περιβάλλον, πρόσβαση στην τεχνολογία και μέρος στην Τέταρτη βιομηχανική επανάσταση).

Ο κ. Αχιλλέας Δημητριάδης είναι νομικός.

ΕΘΝΙΚΗ
ΑΡΧΗ
ΣΤΟΙΧΗΜΑΤΩΝ

Συνεχίζουμε υπεύθυνα...

#ΘαΤαΚαταφέρουμε

Η Εθνική Αρχή Στοιχημάτων είναι υπεύθυνη για την αδειοδότηση, ρύθμιση και εποπτεία της στοιχηματικής δραστηριότητας στην Κυπριακή Δημοκρατία, καθώς επίσης για τη λήψη μέτρων πρόληψης και προστασίας του κοινού και των ευάλωτων ομάδων από την παθολογική ενασχόληση με το στοίχημα.

**** Η συμμετοχή στο στοίχημα και το τυχερό παιχνίδι απαγορεύεται σε άτομα κάτω των 18 ετών.**

Διγενή Ακρίτα 83, ΤΚ.1070, Λευκωσία, Τηλ. +357 22 881800

www.nba.gov.cy

www.responsiblegaming.gov.cy

Παιδεία: Ο ασθενής μηδέν

Της ΤΖΩΡΤΖΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ

Ως γονέας δύο μαθητών, ενός στη δημοτική δημόσια εκπαίδευση και ενός στη μέση ιδιωτική εκπαίδευση, με προβληματίζουν ιδιαίτερα οι εξελίξεις για το θέμα της εξ αποστάσεως ασύγχρονης ή συγχρονισμένης εκπαίδευσης κατά τη διάρκεια αυτής της πανδημίας. Ένα από τα πρώτα μέτρα που ελήφθησαν ήταν ορθώς το κλείσιμο των σχολείων όλων των βαθμίδων ούτως ώστε να περιοριστεί η εξάπλωση του κορωνοϊού.

Αμέσως με το κλείσιμο των σχολείων τέθηκε το ζήτημα της εξ αποστάσεως συνέχισης της εκπαίδευσης των μαθητών με ηλεκτρονικά μέσα. Τα ιδιωτικά σχολεία ήταν προφανώς προετοιμασμένα από την επόμενη κιόλας μέρα, χρησιμοποιώντας την εξ αποστάσεως συγχρονισμένη εκπαίδευση. Ακόμα και τα απογευματινά ιδιαίτερα μαθήματα γίνονται κανονικά από τους ιδιώτες εκπαιδευτικούς με εξ αποστάσεως συγχρονισμένη εκπαίδευση από τις πρώτες κιόλας μέρες, ενισχύοντας την εξοικείωση των μαθητών με τη νέα πραγματικότητα.

Όσον αφορά τη δημόσια παιδεία, αρχικά μάς δημιουργήθηκαν ελπίδες όταν το Υπουργείο Παιδείας σε συνεργασία με τους δασκάλους μάς είχε αποστείλει ενωρίς ερωτηματολόγιο περί τα τέλη του δευτέρου δεκαμήνου του Μαρτίου, μέσω του οποίου ως γονείς είχαμε κληθεί να απαντήσουμε ερωτήσεις σε σχέσι

Το συμπέρασμα είναι πως η δημόσια παιδεία πιάστηκε στον ύπνο, και συνεχίζει δυστυχώς να υπνώνει παρά το γεγονός ότι έχουν παρέλθει 45 μέρες από το κλείσιμο των σχολείων όλων των βαθμίδων.

με τις διαθέσιμες συσκευές, τη σύνδεση στο διαδίκτυο κ.ά., οι οποίες θα χρησιμοποιούνταν αμέσως για την υλοποίηση του εγχειρήματος της εξ αποστάσεως συγχρονισμένης εκπαίδευσης. Εντούτοις, οι ελπίδες αυτές αποδείχθηκαν φρούδες, αφού οι εξελίξεις για την εξ αποστάσεως συγχρονισμένη εκπαίδευση δυστυχώς κινούνται με ρυθμούς χελώνας.

Με μεγάλη μας έκπληξη, διαβάσαμε την εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας στις 24 Μαρτίου με την οποία είχε εκφράσει την ικανοποίησή του για την ένταξη χιλιάδων μαθητών στο σύστημα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Αναγκάστηκε να επικοινωνήσω με το σχολείο προσωπικά για να με διαβεβαιώσουν ότι δεν λειτουργούσε κανένα πρόγραμμα εξ αποστάσεως συγχρονισμένης εκπαίδευσης για το Δημοτικό, και ότι οποιοσδήποτε προγραμματισμός γινόταν αφορούσε αποκλειστικά και μόνο τις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού.

Εν τω μεταξύ, από το τρίτο δεκάημερο Μαρτίου και για το διάστημα μέχρι σήμερα οι δάσκαλοι αποστέλλουν τακτικά φυλλάδια στους γονείς μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και οι βαρυσταθμένοι μαθητές συνεχίζουν την «ασύγχρονη εκπαίδευσή» τους από το σπίτι.

Την περασμένη μόλις βδομάδα στάλθηκε εγκύκλιος του Υπουργείου Παιδείας για την έναρξη της εξ αποστάσεως συγχρονισμένης εκπαίδευσης και για τις δύο τελευταίες τάξεις του Δημοτικού με την προοπτική να ενταχθούν και οι υπόλοιπες τάξεις στο πρόγραμμα, εγκύκλιος, η οποία συνάντησε τις έντονες αντιδράσεις της συνδικαλιστικής οργάνωσης των δασκάλων λόγω του ότι δεν υπήρχε ο αναγκαίος εξοπλισμός στους μαθητές και δεν έχουν καλυφθεί όλες οι ανάγκες σε υπολογιστές και ή σε σύνδεση στο διαδίκτυο για να καταστεί δυνατή η υλοποίηση του εγχειρήματος αυτού και ότι δεν τηρήθηκαν τα όσα είχαν συμφωνήσει μεταξύ Υπουργείου και ΠΟΕΔ στις 9 Απριλίου 2020.

Το συμπέρασμα είναι πως η δημόσια παιδεία πιάστηκε στον ύπνο, και συνεχίζει δυστυχώς να υπνώνει

παρά το γεγονός ότι έχουν παρέλθει 45 μέρες από το κλείσιμο των σχολείων όλων των βαθμίδων. Και εδώ είναι που προκύπτει στον μέσο πολίτη το πρώτο ερώτημα: Πόσος χρόνος χρειάζεται για την κάλυψη των αναγκών αυτών και ποιες είναι αυτές οι ανάγκες, οι οποίες έχουν καταγραφεί αλλά δεν έχουν ακόμα καλυφθεί; Και γιατί δεν καλύφθηκαν μέχρι σήμερα; Είμαι βέβαιη ότι με τη συνεισφορά κράτους και ιδιωτών όλες οι ανάγκες, τόσο σε εξοπλισμό, όσο και σε συνδεσιμότητα στο διαδίκτυο, θα μπορούσαν ήδη να είχαν καλυφθεί. Δεν θα πω να είχαν ήδη προβλεφθεί (και καλυφθεί) πριν από το κλείσιμο των σχολείων, γιατί μπορεί να χαρακτηριστεί και αιθεροβάμων. Δεύτερο εύλογο ερώτημα: εφόσον είναι δυνατή η εξ αποστάσεως ασύγχρονη εκπαίδευση με την αποστολή φυλλαδίων γιατί είναι τόσο ανέφικτη η εξ αποστάσεως συγχρονισμένη εκπαίδευση; Τα φυλλάδια που ακριβώς αποστέλλονται και πώς τα εκτυπώνει ο κάθε γονέας; Τρίτο εύλογο ερώτημα: Αναφέρεται ότι το πρόβλημα είναι η διάκριση και η ανισότητα και ότι θα ήταν δυσμενής διάκριση αν γίνονταν μαθήματα χωρίς να έχουν όλοι τη δυνατότητα να συμμετέχουν. Και στην αντίθετη όμοια περίπτωση, μήπως δεν είναι διάκριση το να στερείται εξ ολοκλήρου την μάθηση η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών του δημοτικού; Και ξαναδημιουργείται το πρώτο ερώτημα πιο πάνω: Πόσος τελικά χρόνος χρειάζεται για την κάλυψη των αναγκών αυτών και γιατί δεν καλύφθηκαν μέχρι σήμερα; Δεν θα έπρεπε αυτό ακριβώς το τόσο σοβαρό ζήτημα, να αποτελούσε το πλέον πρώτιστο μέλημα και προτεραιότητα των αρμοδίων, ειδικά αφού όπως μας λένε εκ των υστέρων, αποτελεί και την αιτία να μην παρέχεται καθόλου εκπαίδευση στο σύνολο των μαθητών του Δημοτικού; Τέταρτο εύλογο ερώτημα: Σίγουρα θα πρέπει να δοθεί προβάδισμα στους τελειόφοιτους. Η λέξη προβάδισμα όμως έχει νόημα και περιεχόμενο, αφού ο έχων το προβάδισμα θα πρέπει να ακολουθείται από κάποιον άλλο. Προβάδισμα δεν σημαίνει ισοπέδωση και ανυπαρξία οποιουδήποτε άλλου. Και αλίμονο αν επιφέρει παντελή στέρηση της εκπαίδευσης στα παιδιά του Δημοτικού. Μιλώντας, όμως, για διακρίσεις, μήπως δεν είναι δυσμενής διάκριση εις βάρος των μαθητών του Δημοτικού και της Προ-Δημοτικής, ο υπόλοιπος προγραμματισμός (ή μάλλον η έλλειψη αυτού) για την λειτουργία της εξ αποστάσεως συγχρονισμένης εκπαίδευσης;

Δυστυχώς, αυτό που απουσιάζει είναι τόσο το όραμα, όσο και η βούληση των εμπλεκόμενων και αρμόδιων μερών να εξεύρουν το συντομότερο δυνατό λύση για την ένταξη όλων των μαθητών στην εξ αποστάσεως συγχρονισμένη εκπαίδευση. Συμπερασματικά νιώθω έντονα την ανάγκη να ομολογήσω ότι αν στον τομέα της υγείας μέχρι σήμερα και τα μέτρα που έχουν ληφθεί και τον συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων (Υπουργείου, ΟΚΥΠΥ, γιατροί, νοσηλευτών) τα αποτελέσματα είναι εξόχως ενθαρρυντικά με τους επαγγελματίες υγείας να αναδεικνύονται για την προσφορά τους, δυστυχώς από ό,τι φαίνεται ξεγυμνώθηκαν ως υποκείμενα νοσήματα, η έλλειψη οράματος και η διοικητική και λειτουργική ανεπάρκεια και δυσκηνσία ενός ασθενούς συστήματος παιδείας, που το εμποδίζουν να προσαρμόσει στις νέες ανάγκες της πανδημίας και της σύγχρονης τεχνολογικής πραγματικότητας.

Τελικά, ενώ από τη μία επιτεύχθηκε η προστασία και οχύρωση του συστήματος υγείας, για το οποίο τόσο ανησυχούσαμε, οι αρμόδιοι απέτυχαν να οχυρώσουν και να προσαρμόσουν κατάλληλα το αποδεδειγμένα ευάλωτο σύστημα παιδείας μας, με αποτέλεσμα την αποσπέρση της ουσιαστικής προσπάθειας στη μάθηση από ένα μεγάλο αριθμό μαθητών της δημόσιας εκπαίδευσης.

Η κα Τζωρτζία Κωνσταντίνου - Παναγιώτου είναι δικηγόρος, γραμματέας Πολιτικού Εκσυγχρονισμού ΔΗΣΥ.

Δεν μπορεί παρά να μας προκαλούν χαρά και υπερηφάνεια τα διθυραμβικά σχόλια για την Ελλάδα και την ελληνική κυβέρνηση στον διεθνή Τύπο. Ξέρουμε πολύ καλά ότι, ασχέτως ευθυνών, εδώ και μια δεκαετία η εικόνα της περνά διὰ πυρός και σιδήρου και ότι η μεταχείριση των ξένων ΜΜΕ ήταν από σκληρή έως ειρωνική και ισοπεδωτική. Προερχόμενη από μια βαρύτατη οικονομική και πολιτική κρίση, η χώρα κατάφερε να διαχειριστεί την πανδημία με πρωτοφανή, για τα δεδομένα και την κουλτούρα της, πειθαρχία και συντονισμό και να εκπλήξει με τις επιδόσεις της. Το 2004, σε έναν θρίαμβο, έχασε μια ευκαιρία. Δεκαέξι χρόνια αργότερα, φαίνεται να την κερδίζει εν μέσω μιας παγκόσμιας απειλής. Όλα αυτά μας κάνουν να αναλογιστούμε τη θέση της Κύπρου.

Δεν πάνε πολλά χρόνια πριν που η Κύπρος αποτελούσε για τους Ελλαδίτες συμπατριώτες μια ενθαρρυντική απόδειξη ότι υπήρχε διέξοδος. Ότι το Γένος δεν ταλάνιζε κάποια μυστηριώδη κατάρτα του DNA που να το καταδικάζει στην αιώνια γκρίνια και μιζέρια. Συζητούσαν για το παράδειγμα μιας Κύπρου οργανωμένης και εργατικής, γρήγορης και αποτελεσματικής, με

φρέσκια αντίληψη και πρόσωπα, που ήθελε να προχωρήσει μπροστά και να πετύχει τους στόχους της, συνδυάζοντας πολιτική αποφασιστικότητα, ελληνοανατολική καπατσούνη και δυτικό business friendly environment.

Η εικόνα αυτή της Κύπρου στην Ελλάδα, σε συνδυασμό βέβαια με τις γκρίνιες οικονομικές προοπτικές την προηγούμενη δεκαετία, έφεραν σταδιακά στην Κύπρο χιλιάδες εξειδικευμένα στελέχη, επιμολιζώντας την οικογενειακή κυπριακή επιχειρηματικότητα με ανταγωνιστικότητα και σπιρτάδα. Και η Κύπρος έχει να επιδείξει σήμερα ανάλογη υπευθυνότητα και καλή διαχείριση στην κρίση. Θα ήταν άραγε αυτό αρκετό για να αποβέσει ένα γερό απόθεμα αρνητικής φήμης στα διεθνή ΜΜΕ που έχει δημιουργηθεί με την πάροδο του χρόνου, το οποίο δίκαια η άδικα, τυχαία ή μη, αναζωπυρώνεται κατά καιρούς υπονομεύοντας την εικόνα της χώρας;

Η προσπάθεια αυτή υπερβαίνει την εξίσου σημαντική ανανέωση της τοποθέτησης της Κύπρου ως πολυσχιδούς τουριστικού προορισμού πέρα από την κλασική αντίληψη, κάτι που επιμολιζεί την εικόνα της Κύπρου και προσελκύει νέο κοινό. Δεν υπάρχει αμφιβολία

ότι ένα τέτοιο σχέδιο marketing και branding της χώρας σε χώρες και stakeholders είναι σε εξέλιξη. Εξάλλου υπάρχουν στην αγορά εξειδικευμένες εταιρείες και κατάλληλα πρόσωπα που μπορούν να συνδράμουν στο έργο.

Δεν είναι όμως εκεί το θέμα. Η μεταμόρφωση της εικόνας της χώρας είναι κάτι περισσότερο από marketing και branding. Είναι η εικόνα της μεταμόρφωσης της χώρας. Είναι το κυρίαρχο αίσθημα που εξάγεται. Εκεί που η Ελλάδα πέτυχε και η Κύπρος μένει να το αποδείξει ακόμα είναι η αλλαγή παραδείγματος. Η αλλαγή παραδείγματος είναι αλλαγή ουσίας και όχι περιτυλίγματος, που έρχεται σε εποχές που ορίζουν την ιστορία, σε εποχές ακραίες, με αποφάσεις ριζικές, που φεύγουν μπροστά. Άλλα τα «πιο μεγάλα από τη φθορά» κατά Ελύτη. Το κακό στην Ελλάδα δεν νικείται μόνο με την πειθαρχημένη ενότητα αλλά και αξιοποιώντας το κενό με μια σειρά από άλλοτε χρονίζουσες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις όπως ένα αποτελεσματικό σύστημα υγείας, ο ψηφιακός μετασχηματισμός της δημόσιας διοίκησης, η διάδοση της τηλε-εκπαίδευσης. Αλλά και από τις αλλαγές στη νοοτροπία που έρχονται μαζί με τις αλλαγές στους

θεσμούς και τις δομές, όσο «μαρξίζον» κι αν ακούγεται αυτό. Η αλλαγή παραδείγματος είναι η ρήξη με επιζήμιες πρακτικές του παρελθόντος. Είναι η ορμητική νέα αντίληψη σε όλα τα επίπεδα. Είναι η ανανέωση στη μορφή, το περιεχόμενο και τον λόγο. Είναι η έκπληξη και η υπέρβαση των προσδοκιών. Και παραδόξως όλα αυτά, αντί να διαίρουν τον κόσμο, τον ενώνουν σε νέα βάση, αφήνοντας πίσω στην ιστορία τις παλιές διαιρέσεις. Μπορεί και να μην κρατήσει όλο αυτό και η δύναμη της αδράνειας να είναι μεγαλύτερη. Αλλά γιατί άλλο να μπαίνει κόσμος στην πολιτική, αν όχι για να επιδιώξει να αφήσει ένα θετικό αποτύπωμα;

Όπως και η Ελλάδα, η Κύπρος έχασε στο παρελθόν μία και δύο και τρεις ευκαιρίες να αλλάξει τον εαυτό της και έτσι να αλλάξει την εικόνα της στον κόσμο. Σήμερα, σε ένα ακόμη μακάβριο παράδοξο της ιστορίας, απέκτησε άλλη μία. «Είμαστε όλοι μέσα στο λούκι, αλλά μερικοί από εμάς κοιτάζουμε τα αστέρια» έγραψε κάποτε ο Όσκαρ Ουάιλντ. Γιατί να μην ισχύσει και για την Κύπρο;

Ο κ. Πάνος Τσιρίδης είναι σύμβουλος επικοινωνίας.

In memoriam Αλέκου Μαρκίδη

Τον δροσ **ΑΝΔΡΕΣΤΙΝΟΥ Ν. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Ηταν η περιβόητη υπόθεση της Τίτινας Λοϊζίδου εναντίον της Τουρκίας, που μου έδωσε την ευκαιρία να γνωρίσω τον Αλέκο Μαρκίδη, εκείνος τότε γενικός ειρημολόγος και εγώ Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Κυπριακής Δημοκρατίας στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Στόχος, τότε, της συνεργασίας με τη Νομική Υπηρεσία ήταν η αναβολή λήψης απόφασης από την Επιτροπή Αναπληρωτών Υπουργών του Συμβουλίου στην υπόθεση Λοϊζίδου. Το κύριο επιχείρημα μας ήταν ότι θα υπήρχε καθοριστικό πρόβλημα, αν το Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, που εξέταζε τότε την υπόθεση, κατέληγε σε αντίθετα συμπεράσματα από αυτά της Επιτροπής, αν τελικά γίνονταν αποδεκτές οι θέσεις της Τουρκίας. Μετά από σκληρή μάχη, ο Πρόεδρος της Επιτροπής επικύρωσε την αναβολή λήψης απόφασης από την Επιτροπή Αναπληρωτών Υπουργών. Οι θέσεις μας δικαιώθηκαν αργότερα από δύο αποφάσεις του ΕΔΑΔ, του Δεκεμβρίου 1996 και του Ιουλίου 1998, που καταδίκασαν την Τουρκία. Για μένα, σήμερα, αποτελεί τίτλο τιμής η επιστολή ημερομηνίας 17ης Ιουνίου 1996 που έλαβα από τον Αλέκο Μαρκίδη που έλεγε «Επιθυμώ να σας εκφράσω την εκτίμησή μου και τις ευχαριστίες μου για το έντονο προσωπικό σας ενδιαφέρον, την προθυμία με την οποία συνεργαστήκατε με τη Νομική Υπηρεσία, και τις προσπάθειες που καταβάλατε στο δύσκολο έργο που είχατε ανα-

τίηρία μου». Η ευγνωμοσύνη μου για τα καλά σου λόγια, φίλτατε Αλέκο, θα είναι για πάντα δεδομένη.

Όταν αφυπηρέτησα από το Υπουργείο Εξωτερικών, είχα την ευκαιρία να συνεργαστώ με τον σοφό νομικό σε διάφορα νομικά και πολιτικά πεδία και να εκτιμήσω τις πολλαπλές αρετές της πολυσχιδούς προσωπικότητας του. Τι να πρωτοθυμηθώ; Την πνευματική του οξύνοια, την ευρυμάθεια, την πολιτική του σκέψη, τη διπλωματική του ικανότητα, την παρηγοσία, την ευθυκρισία, την αποφασιστικότητα, το θάρρος της γνώμης του, την ακεραιότητα, την τιμιότητα, την προσήνη, την κατανόηση, την ανθρωπιά που με μία λέξη;

Όλα αυτά τα έθεσε στην υπηρεσία της Κύπρου μας, κατά τη διάρκεια μιας ανεκτίμητης πορείας που άφησε ανεξίτηλη τη σφραγίδα της στην ιστορία του τόπου. Γόνος εγκρίτων νομικών, εξ απαλών ονύχων συνέχισε την οικογενειακή παράδοση. Υπήρχε ο δικηγόρος, ο βουλευτής, ο γενικός εισαγγελέας, ο πολιτικός. Με τέτοια ορόσημα, στην ιστορική του πορεία και ανάλογη συμπεριφορά, αφού αδιακοπα έργαζόταν για τη δικαιοσύνη του λαού, μετά την αποφράδα ημέρα της εισβολής και κατοχής της Κύπρου, το 1974, ήταν καθ' όλα φυσικό να εκτιμηθεί αλλά και να τιμηθεί τόσο στην Κύπρο, όσο και διεθνώς. Μπροστά, λοιπόν, σε τέτοια προσωπικά και κλεινών ευλαβικά το γόνυ και με τα μάτια της ψυχής μου αφώνω το μυαλό μου να θυσιέται στον χρόνο για να μπορέσω, όσο γίνεται πιο αντικειμενικά, να σκιαγραφήσω τον

Αλέκο Μαρκίδη. Υπήρχε πρωτίστως ο θρησκός του ναού της Θέμιδος, που την υπηρέτησε πιστά και παραδειγματικά και ο θεμέλιος λίθος της αναθεώρησης παρωχημένων νομικών διατάξεων. Η όλη πολιτεία του απέδειξε ότι γνώριζε καλά ότι ο ανθρωπισμός χωρίς εθνισμό είναι κενός, ενώ ο εθνισμός χωρίς ανθρωπισμό είναι τυφλός. Τον είδαμε να κερδίζει τις μάχες τη μια μετά την άλλη σε όλα τα πεδία που είχε δραστηριοποιηθεί, γιατί σαν πολύτεχνος παγιδευτής και με ασίγητη επινοητικότητα μοχλούσε αδιάκοπα να κυκλώνει λογικά τις διάφορες πτυχές της υπόθεσης που χειριζόταν και να αντικρούει τα επιχειρήματα του αντιπάλου. Γνώριζε ότι το δίκαιο ήταν πρόκληση και η ελευθερία η πεμπτοσύνη των πνευματικών, πρωταρχικών και θεμελιωδών αγαθών του ανθρώπου. Με την πνευματική παρουσία της προσωπικότητας του, που την τροφοδότησαν πρωτογενείς και βαθιές ρίζες, πέτυχε την υπέρχρονική του επιβίωση, γιατί θήρευε την απλότητα, το μέτρο, το «μηδέν άγαν» και με την αντιβολή και τη σύνθεση, που λειτουργούσαν αυτόμετα μέσα του, κατέληγε, με τη φιλοσοφική διάθεση που τον διακατείχε, στην εναρμόνιση του κόσμου και του χάους, την κατά λόγον νόηση και την έξω λόγου φαντασία. Ενωτικό γνώρισμα του χαρακτήρα του ήταν η ποικιλία, η διαφοροποίηση, η αντιμετώπιση, η σύγκριση, ο αγώνας, το «αιέν αριστεύειν και υπείροχον έμμεναι άλλων», αλλά και η πειθαρχία στον χαλινό της αυστηρής και επιστημονικής διακριβωσής. Ήξερε να προβάλλει πρό-

τυπα, που συνόψιζαν σε ενόττητα την πολυπλοκότητα και δαμάζαν σε γενικά συνθετικά περιγράμματα την απέραντη ποικιλία των ιδιαιτέρων φαινομένων και καταστάσεων που αντιμετώπιζε. Όλες του οι ενέργειες συνδέονταν από τον ίδιο οργανιστικό ρυθμό της πνευματικής δημιουργίας που αγκάλιαζε το μαιανδρικό σύνολο των πολλαπλών του κινήσεων στα πολιτικά, νομικά, κοινωνικά και άλλα πεδία. Θα ήταν παράλειψή μου να μην κάνω αναφορά και στη συμβολή της συζήγησης του Ερμηνείας του έργου του Αλέκου Μαρκίδη, που με την κατανόηση και συμπαραστροφή της του πτέρωτος τη σκέψη, του θέρμαινε το φρόνημα και μετονομάζονε τις προσπάθειές του σε δημιουργίες πνευματικών απεικασμάτων. Καταλήγοντας, παραπρωτό ότι ο πόθος του για το άπειρο και την αιώνια αναζήτηση τον ώθησε να υπερπιδώσει το πεπερασμένο, σε μία προσπάθεια της ζωής του να ουσιοθετεί, πράγμα που αποτελεί τον έσχατο λόγο κάθε ανθρώπινου ύπαρξης. Είναι αυτό που ο μέγας Πλάτων με μια περιλάλητη και οιονεί προγραμματική ρήση αποκάλεσε «γένεσις εις ουσίαν». Και ο Αλέκος Μαρκίδης ενσάρκωσε τη ρωμαλέα προβολή αυτού ακριβώς του στοιχείου, αξιώνοντας προβάδισμα τιμής. Για μένα που ταπεινά εναποθέτω αυτό το νεκρολούλουδο στον τάφο που τον δέχτηκε και όλους τους εκτιμητές του έργου του θα είναι παντοτινά ο τπλαυντής φάρος που θα μας καθοδηγεί.

Ο δρ Ανδρεστίνος Ν. Παπαδόπουλος είναι πρέσβης ε.τ.

Είστε λαός που ξέρει τι θα πει υπομονή

Ο Βρετανός ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ μιλάει στην «Κ»

Συνέντευξη στη
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΟΥΡΝΑΡΑ

Λίγοι σύγχρονοι ιστορικοί γνωρίζουν την Ελλάδα όπως ο Μαρκ Μαζάουερ. Δεν είναι μόνον η πολυετής επιστημονική ενασχόληση αλλά και το βαθύ ενδιαφέρον του να παρακολουθεί με συνέπεια και ευαισθησία τι νιώθουν οι Έλληνες και πώς σκέπτονται. Στη διαδικτυακή μας συνέντευξη, την οποία μας παραχώρησε από τη Νέα Υόρκη, εμφανίστηκε ευδιάθετος και ενήμερος για όσα συμβαίνουν τις τελευταίες εβδομάδες στη χώρα μας.

– **Ως ιστορικός πιστεύετε ότι η σύγκριση της σημερινής πανδημίας με άλλες που ξέσπασαν παλαιότερα έχει κάποιο νόημα; Το να βυθιζόμαστε δηλαδή στο παρελθόν για συμπεράσματα ενώ αυτό που ζούμε είναι πρωτόγνωρο;**

– Δεν είμαστε οι πρώτοι που μας συμβαίνει κάτι τέτοιο. Οι πανδημίες έκαναν την εμφάνισή τους κάθε τόσο μέσα στην Ιστορία. Έχει ενδιαφέρον για εμάς σήμερα να δούμε πώς σε παλαιότερες κοινωνίες τις αντιμετώπισαν οι άνθρωποι, τις μορφές της κοινωνικής αντίδρασης, της κρατικής πολιτικής. Υπάρχει επίσης διαφορετική αίσθηση του χρόνου. Η ταχύτητα των ειδήσεων στην εποχή μας και ο τρόπος που παρουσιάζονται αυτές μας κάνουν να πιστεύουμε ότι τα πράγματα οφείλουν να αλλάζουν λεπτό με το λεπτό. Ε, λοιπόν, οι άνθρωποι δεν ζούσαν έτσι 100 και 200 χρόνια πριν, όταν τα νέα κατέφθαναν με καθυστέρηση μηνών ή εβδομάδων. Το να εξετάζουμε λοιπόν την Ιστορία μάς δίνει την αίσθηση του χρόνου των πραγμάτων. Όταν αντιμετωπίζουμε κάτι που μας αναγκάζει να επιβραδύνουμε, νομίζω ότι είναι εντέλει χρήσιμο να κάνουμε συγκρίσεις με κοινωνίες που ζούσαν σε πιο βραδείς ρυθμούς

Εχετε ένα κράτος που αντέδρασε καίρια, έκανε σοβαρή και γρήγορη εκτίμηση της κατάστασης, ενώ είχε μια απρόσμενη προθυμία να ακούσει τη γνώμη των ειδικών της δημόσιας υγείας.

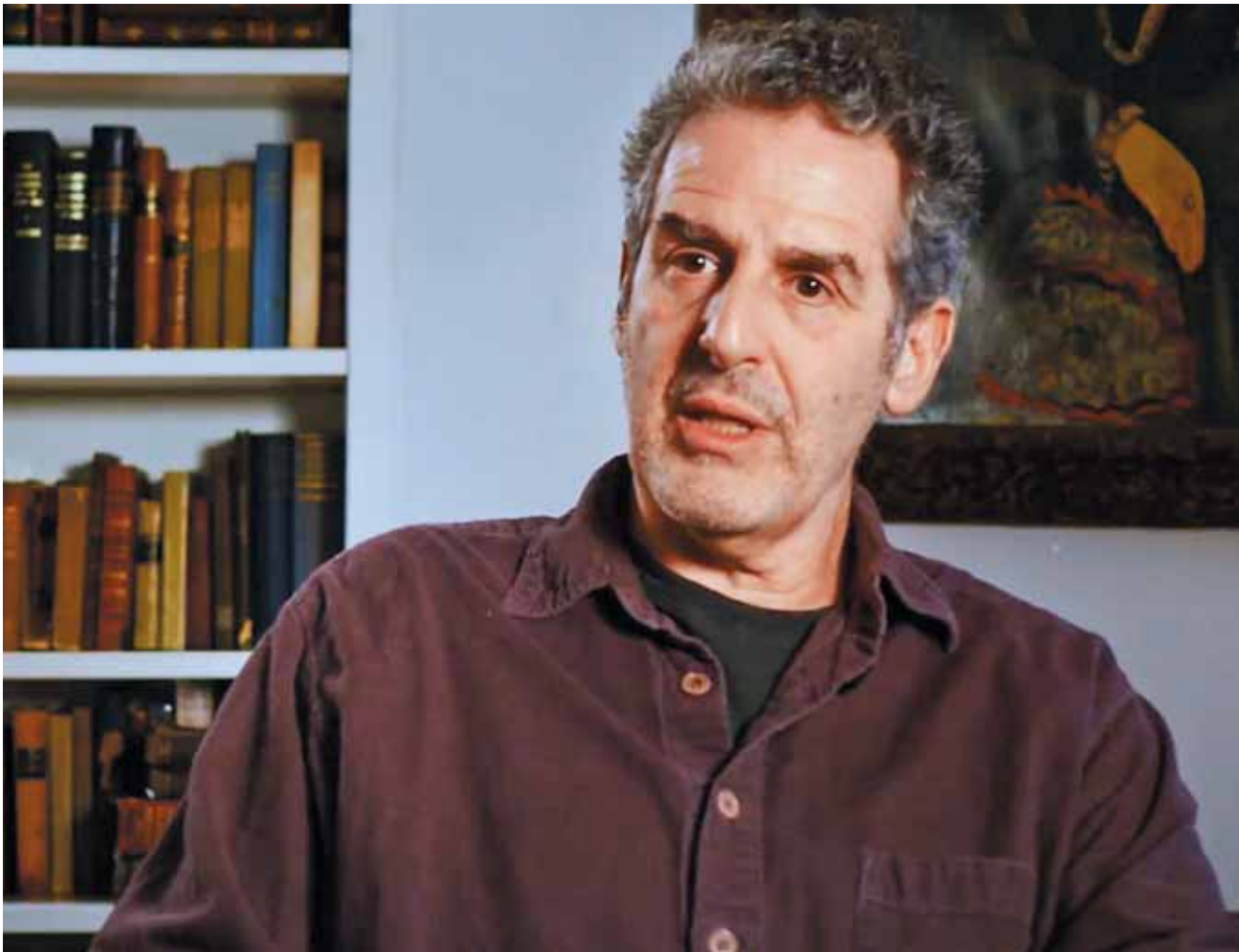
Η επιτυχία που είχε η χώρα στην αντιμετώπιση του ιού σίγουρα θα επηρεάσει τον τρόπο με τον οποίο οι Έλληνες βλέπουν το μέλλον της.

και με άλλες προοπτικές. – **Πολλοί Αμερικανοί και Ευρωπαίοι εντυπωσιάστηκαν από την ταχύτητα και την αποτελεσματικότητα με την οποία οι Έλληνες αντιμετώπισαν το πρώτο –τουλάχιστον– κύμα της πανδημίας. Εσείς ξαφνιαστήκατε;**

– Ήταν μια ευχάριστη έκπληξη και για εμένα. Ο διαφορετικός τρόπος με τον οποίον αντέδρασαν οι χώρες λέει κάτι για την κρατική αποτελεσματικότητά τους αλλά και για τις ίδιες τις κοινωνίες, ιδιαίτερα για τον βαθμό που θα δέχονταν οι πολίτες κάποιους περιορισμούς, ποια ήταν τα όρια της αυτοσχέδιας τους σε αυτούς. Στην Ελλάδα έχουμε ένα κράτος που αντέδρασε καίρια, έκανε σοβαρή και γρήγορη εκτίμηση της κατάστασης ενώ είχε μια απρόσμενη προθυμία να ακούσει τη γνώμη των ειδικών της δημόσιας υγείας. Και άλλες κυβερνήσεις είχαν ειδικούς στο πεδίο, αλλά τούτο δεν σημαίνει ότι υιοθέτησαν

τις εισηγήσεις τους. Την ίδια ώρα, στην Ελλάδα, η κοινωνία έδειξε έτοιμη να ανεχθεί πολλούς περιορισμούς, σε βαθμό μάλιστα που κανονικά δεν θα φανταζόταν κανείς. Αναρωτιέμαι γιατί συνέβη αυτό. Κατ' αρχάς, πρέπει να υπάρχουν στο πίσω μέρος του μυαλού των Ελλήνων τα βιώματα της δεκαετούς οικονομικής κρίσης και συνεπώς η γνώση ότι το σύστημα υγείας ήταν καταπονημένο. Ο κόσμος λοιπόν ήθελε να συνεργαστεί. Δεύτερον, είναι ίσως και η γεωγραφία. Ο κόσμος καταλαβαίνει τον ρόλο του κράτους στην υποστήριξη πραγμάτων όπως οι τηλεπικοινωνίες, τα Κέντρα Υγείας των νησιών, η ακτοπολία που συνδέει τις διαφορετικές γωνίες της χώρας σε ένα σύνολο και δίδει την αίσθηση μιας ενιαίας κοινωνίας. Το τρίτο στοιχείο είναι η ιστορική μνήμη – ιδιαίτερα για την περίοδο της Κατοχής και των μεγάλων καταστροφών που προηγήθηκαν. Είναι μια κοινωνία που ξέρει τι θα πει υπομονή. Άλλοι λαοί δεν τη γνωρίζουν, αλλά οι Έλληνες την ξέρουν. Ένα τέταρτο στοιχείο της επιτυχίας στην κρίση του κορωνοϊού είναι πως στην Ελλάδα υπάρχει ακόμα σεβασμός για την επιστήμη. Δεν συναντάμε αυτό το κύμα εναντίον των ειδικών που βλέπουμε λ.χ. ευρύτατα στις ΗΠΑ. – **Πιστεύετε ότι από αυτήν την ανανεωμένη εμπιστοσύνη των Ελλήνων στο κράτος τους, αλλά και από την θετική εικόνα τους προς τον υπόλοιπο κόσμο, θα υπάρξουν κάποια κέρδη στο μέλλον;**

– Νομίζω ότι είναι θετικό πως σε μια φάση βαθιάς κρίσης υπάρχει εμπιστοσύνη και αλληλεγγύη ανάμεσα στους ανθρώπους, αλλά και προς εκείνους που έχουν τοποθετηθεί σε επιτελικά πόστα. Στις ΗΠΑ αυτή τη στιγμή η ομοσπονδιακή κυβέρνηση έχει έναν πολύ αδύναμο ρόλο, κυρίως γιατί πολλοί δεν πι-

«Αυτό που βλέπουμε να ξεδιπλώνεται στην Αμερική είναι ακραίο παράδειγμα ενός φαινομένου που άνησε σε δυτικές χώρες από τη δεκαετία του '80, όπου οι κυβερνήσεις έπεσαν στα χέρια πολιτικών οι οποίοι θεωρούσαν ότι έπρεπε να μην κάνουν πολλά για το κράτος και να δώσουν όλη την έμφαση στον ιδιωτικό τομέα», λέει ο ιστορικός Μαρκ Μαζάουερ.

στεύουν σε αυτήν. Αλλά ούτε η ίδια η κυβέρνηση του Τραμπ πιστεύει στην ιδέα του κυβερνάν. Αυτό που βλέπουμε να ξεδιπλώνεται στην Αμερική είναι ακραίο παράδειγμα ενός φαινομένου που άνησε σε δυτικές χώρες από τη δεκαετία του '80, όταν οι κυβερνήσεις έπεσαν στα χέρια πολιτικών οι οποίοι θεωρούσαν ότι έπρεπε να μην κάνουν πολλά για το κράτος και να δώσουν όλη την έμφαση στον ιδιωτικό τομέα. Το αποτέλεσμα είναι η αποδυνάμωση του συστήματος δημόσιας υγείας, των ταχυδρομείων κ.λπ. Ετσι εξηγείται η αναμικτή διαχείριση της πανδημίας από την πλευρά της ομοσπονδιακής κυβέρνησης και από άλλες σημαντικές υπηρεσίες της κεντρικής κυβέρνησης. Θα μπορούσαν να μην είναι έτσι τα πράγματα. Το αποτέλεσμα είναι ότι σε μια τέτοια πρωτόγνωρη κρίση υπάρχει έλλειψη διοίκησης και συντονισμού. Η Ελλάδα αναδύθηκε λοιπόν στον αντίποδα αυτού του μοντέλου.

– **Θα μας πείτε δυο λόγια για το εγχείρημά σας για το Ινστιτούτο Ιδεών και Φαντασίας στο Παρίσι**

του Πανεπιστημίου Κολούμπια και τη συνεργασία σας με το Ίδρυμα Νιάρκος στην Πρωτοβουλία για τις Δημόσιες Ανθρωπιστικές Επιστήμες;

– Η πανδημία έδειξε τη διψα των ανθρώπων για νέα σχέδια και νέες ιδέες. Η αφορμή που έδωσε σάρκα και οστά στο ινστιτούτο ξεκίνησε από τη διαπίστωση ότι οι ιδέες είναι ένα πολύ σημαντικό ζήτημα για να το αφήσουμε μόνον στους πανεπιστημιακούς. Και εκείνοι χρειάζονται βοήθεια από δημιουργικούς ανθρώπους, καλλιτέχνες, ποιητές, λογοτέχνες, ώστε να μπορέσουν να κάνουν γνωστή τη δουλειά τους. Κάθε φθινόπωρο μαζεύουμε στο Παρίσι 14 εξαιρετικούς καλλιτέχνες και πανεπιστημιακούς που μένουν μαζί έναν χρόνο. Ο διάλογος ανάμεσα σε αυτούς είναι ο βασικός άξονάς μας στο ινστιτούτο. Προσοχή όμως, δεν θέλαμε να είναι κάτι ξεκομμένο από την κοινωνία, αλλά κάτι μέσα σε αυτήν και κυρίως ένα παράδειγμα για τους υπολοίπους. Εδώ ακριβώς ήλθε η συμβολή του Ίδρυματος Νιάρκου, η συνεισφορά του οποίου

ενίσχυσε όχι μόνον μια γόνιμη συνεργασία ανάμεσα στο Πανεπιστήμιο Κολούμπια και στην Ελλάδα, αλλά μας έδωσε τη δυνατότητα να ενδυναμώσουμε την προσπάθειά μας ώστε να έλθουμε σε επαφή με τομείς και μέλη της ελληνικής κοινωνίας που χαρακτηρίζονται από δυναμισμό, αίσθηση του δημοσίου συμφέροντος και του νεανικού πνεύματος. Τώρα έχουμε ήδη επτά εξαιρετικά πρότζεκτ στον τομέα των ανθρωπιστικών επιστημών και της τέχνης – από δασκάλους δημοτικών σχολείων στην Πελοπόννησο μέχρι ένα μουσείο στη Σκύρο και χιπ κοπ στην πλατεία Βικτωρίας. Στόχος είναι να συνδέσουμε το ινστιτούτο με αυτούς που κάνουν επιτόπια πολύτιμη δουλειά, έτσι ώστε να μάθουμε ο ένας από τον άλλο. Ο απώτερος σκοπός μας είναι να ξαναδούμε το πανεπιστήμιο εν συνόλω, πώς να διδάσκουμε και ποια είναι η θέση του στη σημερινή κοινωνία.

– **Τι θα σας λείψει πιο πολύ από την Ελλάδα αν δεν καταφέρετε να έρθετε το καλοκαίρι;**

– Πιο πολύ; Οι φίλοι μου βέβαια.

Η Ευρώπη δεν είναι απούσα

Του **ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ**

Στην αρχή της κρίσης κανείς δεν ήταν έτοιμος, καμιά χώρα, κανείς διεθνής οργανισμός. Αλλά, μέρα με τη μέρα, η Ευρώπη βρίσκει τον βηματισμό της. Και όσοι σπεύδουν να πουν, για τους δικούς τους λόγους, ότι η Ευρώπη είναι απούσα, όσοι βιάζονται να ξεγράψουν την Ευρώπη, ξεχνούν ότι η Ευρώπη είναι πολύ ισχυρή. Η Ευρώπη έχει μπει στη μάχη με όλες τις δυνάμεις της. Θα νικήσουμε. Και, όπως και σε κάθε άλλη κρίση, και από αυτή την κρίση η Ευρώπη θα βγει πιο δυνατή. Ήδη, η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει κάνει πολλά. Και έχει δρομολογήσει πολλά περισσότερα. Τα αποτελέσματα ήδη φαίνονται και θα φανούν ακόμη πιο καθαρά μέσα στις προσεχείς μέρες και εβδομάδες. Στον τομέα της υγείας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει αναλάβει τον συντονισμό των εθνικών προσπάθειών. Οι Υπουργοί Υγείας πραγματοποιούν δύο τηλεδιασκέψεις κάθε εβδομάδα και το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων παρακολουθεί καθημερινά την εξέλιξη της πανδημίας και αναλύει τους κινδύνους.

Έχουν ήδη διατεθεί 2,7 δισ. ευρώ από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, για να γίνουν προμήθειες σε μάσκες και αναπνευστήρες και να προσληφθεί επιπλέον υγειονομικό προσωπικό. Η Κομισιόν, από κοινού με τα κράτη μέλη, έχει προκηρύξει τέσσερις διαγωνισμούς για την αγορά υλικού προσωπικής προστασίας – τρία συμβόλαια έχουν ήδη υπογραφεί και το υλικό αυτό θα αρχίσει να προστίθεται από μέρα σε μέρα σε ό,τι έχει κιόλας διατεθεί, όπως το ένα εκατομμύριο μάσκες που η Γαλλία έστειλε στην Ιταλία. Και επιπλέον, η Ευρωπαϊκή

Η Κομισιόν έχει κινητοποιήσει σχεδόν 400 εκατ. ευρώ για να στηρίξει την έρευνα για φάρμακα και το εμβόλιο κατά του κορωνοϊού.

Επιτροπή έχει ήδη δώσει 300 εκατομμύρια ευρώ για να δημιουργηθεί ένα κοινό, ευρωπαϊκό, απόθεμα ιατροφαρμακευτικού υλικού. Κοιτάζοντας στο μέλλον, η Κομισιόν έχει κινητοποιήσει σχεδόν 400 εκατομμύρια ευρώ για να στηρίξει την έρευνα για φάρμακα και το εμβόλιο κατά του κορωνοϊού. Τα χρήματα αυτά θα στηρίξουν καινοτόμες και νεοφυείς εταιρείες, ενώ ήδη εξετάζονται περισσότερες από 1.200 ερευνητικές προτάσεις.

Στην οικονομία, στηρίζουμε τις επιχειρήσεις και προστατεύουμε τους μισθούς και την απασχόληση όσο διαρκεί η πανδημία. Γνωρίζουμε, όμως, ότι μετά από δύο και τρεις μήνες με τις μηχανές σβηστές, η ύφεση είναι αναπόφευκτη – η κυβέρνηση του Βερολίνου υπολογίζει ότι στη Γερμανία, την πανίσχυρη Γερμανία, η μείωση του ΑΕΠ φέτος θα είναι της τάξης του 6% με 7%. Με το βλέμμα στην επόμενη μέρα, λοιπόν, και οι εθνικές κυβερνήσεις και οι ευρωπαϊκοί θεσμοί συγκεντρώνουν αυτή τη στιγμή μια άνευ προηγουμένου δύναμη πυρός, για να έλθει η ανάκαμψη όσο πιο σύντομα γίνεται.

Ήδη τα κράτη μέλη και η Ε.Ε. έχουν κινητοποιήσει 3,4 τρισεκατομμύρια ευρώ στη μάχη αυτή – ένα ποσό που ακούγεται σχεδόν

Οι ευρωπαϊκοί θεσμοί συγκεντρώνουν μια άνευ προηγουμένου δύναμη πυρός, για να έλθει η ανάκαμψη το συντομότερο.

μυθικό καθώς αντιπροσωπεύει περίπου το 25% του ΑΕΠ της Ένωσης. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα έχει βάλει στην άκρη άλλα 870 δισ. για αγορά ομολόγων – επί της ουσίας, για χαμηλότοκο δανεισμό προς τον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Για να φτάσουμε εδώ, η Κομισιόν χαλάρωσε αμέσως τους κανόνες που διέπουν την κρατική βοήθεια και ενεργοποίησε για πρώτη φορά τη Γενική Ρήτρα Διαφυγής του Συμφώνου Σταθερότητας, ώστε να μπορέσουν οι κυβερνήσεις να ρίξουν χρήμα γρήγορα εκεί που

υπάρχει ανάγκη. Στο πλαίσιο αυτό, τα δημοσιονομικά μέτρα που πάρθηκαν αγγίζουν τα 430 δισ. ευρώ, ενώ τα μέτρα τόνωσης της ρευστότητας για να στηριχθούν επιχειρήσεις και απασχόληση φτάνουν τα 2,240 δισ. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διαθέτει 100 δισ. για τη στήριξη των θέσεων εργασίας μέσω του νεότευκτου προγράμματος SURE, ενώ ρίχνει στη μάχη και ό,τι δεν έχει διατεθεί από τα προγράμματα συνεχής, 8 δισ. ως εγγύηση για την άντληση έως και 37 δισ. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων

διαθέτει έως 200 δισ. για την ενίσχυση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Σταθερότητας στηρίζει τη μάχη κατά του κορωνοϊού με έως και 240 δισ. που τα κράτη μέλη μπορούν να δανεισθούν, με μοναδικό όρο ότι θα τα χρησιμοποιήσουν για δαπάνες στον τομέα της υγείας.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 23ης Απριλίου εξουσιοδότησε την Επιτροπή να επεξεργασθεί και να παρουσιάσει το συντομότερο δυνατό ένα Σχέδιο Ανάκαμψης. Γιατί, ακόμη και αυτά τα 3,4 τρις., μα-

κροπρόθεσμα, δεν θα φτάσουν.

Η Επιτροπή εργάζεται 24/7 για να παρουσιάσει αυτό το Σχέδιο μέσα στον Μάιο. Η πρόεδρος φοντερ Λάιεν έχει πει, και το Συμβούλιο έχει συμφωνήσει, ότι στην καρδιά του Σχεδίου θα είναι ο επόμενος προϋπολογισμός της Ένωσης 2021-2027. Ο προϋπολογισμός χαρακτηρίζεται από διαφάνεια και ευελιξία και είναι ένα εργαλείο δοκιμασμένο που, ιστορικά, έχει συμβάλει τα μέγιστα στην ευρωπαϊκή συνοχή και αλληλεγγύη. Τώρα, το ζητούμενο είναι ένας προϋπολογισμός γενναϊόδωρος και ευφάνταστος, που θα λειτουργήσει ως η κινητήρια δύναμη της ανάκαμψης, με έμφαση στο περιβάλλον και την ψηφιακή τεχνολογία.

Σκεφτείτε αυτά την επόμενη φορά που θα ακούσετε ή θα διαβάσετε ότι «δεν υπάρχει ευρωπαϊκή αλληλεγγύη». Γιατί, η μάχη δίνεται όχι μόνο στα πεδία της υγείας και της οικονομίας αλλά και της πληροφόρησης. Κάποιοι προσπαθούν να εκμεταλλευθούν την αναστάτωση και τον φόβο που προκαλεί η πανδημία με όπλο την παραπληροφόρηση. Είτε διαφημίζουν κάποιο δήθεν θαυματουργό φάρμακο, είτε ισχυρίζονται ότι το 5G διασπείρει τον κορωνοϊό, είτε, τέλος, προωθούν τον μύθο ότι «η Ευρώπη είναι απούσα», προβληματιστείτε ποια είναι τα κίνητρα και η ατζέντα τους. Η Ευρώπη και ο κόσμος όλος αντιμετωπίζουμε μια κοινή πρόκληση. Όσο πιο στενά συνεργασθούμε, τόσο πιο γρήγορα θα νικήσουμε. Γιατί, ενωμένοι είμαστε πιο δυνατοί.

Ο κ. Ιερόθεος Παπαδόπουλος είναι ο επικεφαλής της Αντιπροσωπείας Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Κύπρο.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Στενοί συνεργάτες του κ. Μητσοτάκη σημειώνουν ότι ο πρωθυπουργός στους 10 μήνες της θητείας του έχει αναπτύξει σχέση εμπιστοσύνης με τους πολίτες.

Το «όχι» του Μεγάρου Μαξίμου στα σενάρια για κάλπες εξπρές

Γιατί ο πρωθυπουργός παραμένει σταθερός στην εξάντληση της τετραετίας

Του **Κ. Π. ΠΑΠΑΔΙΟΧΟΥ**

Απορρίπτει, και μάλιστα με ένταση, το Μέγαρο Μαξίμου την εκλογολογία που έχουν πυροδοτήσει το τελευταίο διάστημα η επιτυχής διαχείριση της υγειονομικής κρίσης από την κυβέρνηση, το μεγάλο δημοσκοπικό προβάδισμα της Ν.Δ. έναντι του ΣΥΡΙΖΑ, αλλά και οι αναφορές του κ. Αλ. Τσίπρα περί πρόωρης προσφυγής στις κάλπες.

Στενοί συνεργάτες του πρωθυπουργού σημειώνουν πως στην ατζέντα του κ. Κυρ. Μητσοτάκη δεν βρίσκεται ο εκλογικός αιφνιδιασμός είτε τον Ιούλιο είτε τον Σεπτέμβριο, παρότι, κατά πληροφορίες, έχει δεχθεί σχετικές εισηγήσεις. Επικαλούνται, δε, στη συγκεκριμένη κατεύθυνση σειρά επιχειρημάτων. Πρώτον, όπως σημειώνουν, ο πρωθυπουργός στους δέκα μήνες της θητείας του, και κυρίως την περίοδο της διπλής κρίσης στον Εβρο και με τον κορωνοϊό, έχει αναπτύξει μια σχέση εμπιστοσύνης με τους πολίτες, που έχει οικοδομηθεί με βασικούς πυλώνες την υπευθυνότητα και την αξιοπιστία του. Η σχέση αυτή θα υφίστατο καίριο πλήγμα εάν ο κ. Μητσοτάκης διολίσθαινε αιφνης σε τακτικισμούς και «πολιτικά παιχνίδια», πόσο μάλλον που η συντριπτική πλειονότητα της κοινής γνώμης, όπως προκύπτει από δημοσκοπήσεις, δεν επιθυμεί την πρόωρη προσφυγή στις κάλπες. Όπως σημειώνουν συνομιλητές του πρωθυπουργού, ο κ.

Μητσοτάκης έχει μπροστά του τρία χρόνια διακυβέρνησης και τότε θα ζητήσει την ανανέωση της εμπιστοσύνης των πολιτών.

Ενα πρόσθετο επιχείρημα όσων διακινούν εκλογικά σενάρια είναι πως η κυβέρνηση θα πρέπει ενδεχομένως να «οχυρωθεί» έναντι της επερχόμενης μεγάλης ύφεσης, αλλά και να επιδιώξει την ανανέωση της λαϊκής εντολής,

Τον Απρίλιο η Ελλάδα εξαίρετη τη μικρότερη πτώση στον δείκτη οικονομικού κλίματος στην Ε.Ε., εξέλιξη σημαντική για την επανεκκίνηση της οικονομίας, που θα υπονομευόταν από παρατεταμένη προεκλογική περίοδο.

καθώς τον περασμένο Ιούλιο είχε επικρατήσει στις εκλογές με ένα εντελώς διαφορετικό αφήγημα. Η απάντηση στα ανωτέρω είναι διπλή. Πρώτον, όπως λέγεται, τυχόν προσφυγή στις κάλπες –που μάλιστα θα είναι διπλές, καθώς η πρώτη αναμέτρηση θα διεξαχθεί με απλή αναλογική– θα προκαλούσε αβεβαιότητα και νέα παράλυση της οικονομίας, με αποτέλεσμα η χώρα να οδηγηθεί σε ακόμη βαθύτερη ύφεση. Σημειώνεται ότι η Ελλάδα είχε τον Απρίλιο τη μικρό-

τερη πτώση στον δείκτη οικονομικού κλίματος από οποιαδήποτε χώρα της Ε.Ε., εξέλιξη σημαντική για την επανεκκίνηση της οικονομίας, που βεβαίως θα υπονομευόταν από μια παρατεταμένη προεκλογική περίοδο. Δεύτερον, ο κ. Μητσοτάκης, σε αντίθεση με τον κ. Τσίπρα το 2015, δεν μπορεί να κατηγορηθεί ότι οδηγείται σε αλλαγή αφηγήματος με δική του ευθύνη, καθώς η κρίση με την οποία βρίσκεται αντιμέτωπη η οικονομία δεν είναι εσωτερική, αλλά παγκόσμια.

Όσοι εκτιμούν πως η προσφυγή στις κάλπες είναι πιθανή αναφέρονται επίσης στην προοπτική περαιτέρω ενίσχυσης της δύναμης της Ν.Δ., αλλά και στη δυνατότητα «ο Μητσοτάκης να «τελειώσει» τον Τσίπρα». Συνεργάτες του πρωθυπουργού σημειώνουν πως ο κ. Μητσοτάκης διαθέτει Κοινοβουλευτική Ομάδα με 158 βουλευτές «και απόλυτη συνοχή», ενώ εκτιμάται πως, εάν το ζητούσε, η κυβέρνηση θα διασφάλιζε και περαιτέρω στήριξη από την παρούσα Βουλή. Παράλληλα προστίθεται πως «ο κ. Μητσοτάκης δεν φοβάται τον κ. Τσίπρα για να επιδιώξει να τον «τελειώσει»». Αντιθέτως, ο κ. Τσίπρας φοβάται μια νέα διπλή εκλογική αναμέτρηση, καθώς διατρέχει τον κίνδυνο να φθάσει τις πέντε εκλογικές ήττες απέναντι στον κ. Μητσοτάκη, και για τον λόγο αυτό αναφέρεται συνεχώς στο ενδεχόμενο εκλογών επιδιώκοντας να «κάψει» το συγκεκριμένο σενάριο.

Τέλος, η πρόωρη προσφυγή στις κάλπες θα εμπειρίκε και δύο «ρίσκα» για τον πρωθυπουργό. Πρώτον, παρά την επιτυχή διαχείριση κατά την πρώτη φάση αντιμετώπισης της κρίσης του κορωνοϊού, που επιτρέπει τη σταδιακή, από αύριο, άρση των περιοριστικών μέτρων, ουδείς μπορεί να αποκλείσει την αναζωπύρωση του προβλήματος. Δεύτερον, υπάρχει ο κίνδυνος ο κ. Μητσοτάκης στην πρώτη εκλογική αναμέτρηση, που θα διεξαχθεί με απλή αναλογική, να πλησιάσει πολύ την αυτοδυναμία και κάποιο μικρό κόμμα –για παράδειγμα, η Ελληνική Λύση του Κυρ. Βελόπουλου– να δηλώσει ότι του προσφέρει στήριξη. Σε μια τέτοια περίπτωση ο πρωθυπουργός θα είναι δύσκολο να οδηγήσει τη χώρα εκ νέου στις κάλπες, αλλά θα έχει καταστεί «όμπρος» ενός άλλου πολιτικού σχηματισμού.

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι την εκλογολογία των ημερών ενίσχυσαν η ανακοίνωση της κυβέρνησης ότι οι Πανελλαδικές Εξετάσεις θα αρχίσουν στις 15 Ιουνίου και η αναφορά του κ. Μητσοτάκη στο υπουργικό συμβούλιο της περασμένης Τετάρτης πως έως τις 31 Ιουλίου θα κατατεθούν προς ψήφιση 26 νομοσχέδια. Όμως, επιθυμία της κυβέρνησης ήταν εξ αρχής οι Πανελλαδικές να διεξαχθούν όσο το δυνατόν εγγύτερα στην αρχική τους ημερομηνία. Επίσης, η κυβέρνηση νομοθετούσε με ιδιαίτερως εντατικούς ρυθμούς και την περίοδο προ κορωνοϊού.

ΣΥΡΙΖΑ: Σύγκρουση με κυβέρνηση, διαυλοι με ΚΙΝΑΛ

Διαχωριστικές γραμμές από Τσίπρα

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Αποκοτούν ζωή και πάλι σιγά σιγά τα γραφεία του ΣΥΡΙΖΑ στην Κουμουνδούρου, αφού μέσα στον Μάιο αναμένεται ο Αλέξης Τσίπρας, πέρα από τις τηλεδιασκέψεις, να πραγματοποιεί και πάλι μίνι συσκέψεις με τους στενούς συνεργάτες του. Δεν αποκλείεται να επιληφθεί και κάποια πρώτη επίσκεψη όχι μόνο σε χώρους εργασίας, αλλά και στην Περιφέρεια σε πολύ περιορισμένο κύκλο στελεχών. Με την τοποθέτησή του στη Βουλή την Πέμπτη, έδωσε τέλος σε μια περίοδο που σε σχέση με την προστασία της δημόσιας υγείας χαρακτηρίστηκε από χαμηλούς τόνους, προκαλώντας σε ορισμένες περιπτώσεις μεμονωμένες διαφωνίες βουλευτών και στελεχών του κόμματος. Η ομόφωνη απόφαση, ωστόσο, του Πολιτικού Συμβουλίου ήταν σαφής σε σχέση με την πρώτη φάση της υγειονομικής κρίσης. Ο ΣΥΡΙΖΑ έπρεπε να αποδείξει πως βρίσκεται κοντά στον πολίτη και δεν παρασύρεται από τον θεσμικό του ρόλο ως αξιωματική αντιπολίτευση. «Τώρα, όμως, που η κοινωνία αρχίζει και ανοίγει και ο καθένας έρχεται αντιμέτωπος με την πραγματικότητα, θα πρέπει να μιλήσουμε», τόνιζε στέλεχος του νέου διευρυμένου οργάνου στην «Κ», κάνοντας σαφές πως ο ΣΥΡΙΖΑ εντός και εκτός Βουλής περνά στην αντιπίθεση και θέτει νέες διαχωριστικές γραμμές με την κυβέρνηση.

Το ηθικό των στελεχών στην Κουμουνδούρου αναπτερώθηκε από την πρώτη μεγάλη αντιπολιτευτική νίκη που ήρθε από την απόσυρση των προγραμματιζόμενων τηλεκαταρτίσεων για τον επισημονικό κλάδο. Για πολλούς ήταν το σήμα για να ξεκινήσει μια ολομέτωπη επίθεση στην κυβέρνηση, ψάχνοντας παράλληλα και άλλες περιπτώσεις απευθείας αναθέσεων. Στο κόμμα επιχειρούν να εκμεταλλευθούν τις ρωγμές που υπέστη το Μαξίμου και γι' αυτό τον λόγο θα συνεχίσουν να ταυτίζουν τον Κυριάκο Μητσοτάκη με τον Γιάννη Βρούτση σε μια προσπάθεια να πλήξουν το αναβαθμισμένο προφίλ του πρωθυπουργού.

Η επιμονή του ΣΥΡΙΖΑ να μην ανοίξουν οι σχολικές τάξεις πέφτουν της Γ' Λυκείου και ειδικά τα δημοτικά ήταν η δεύτερη κίνηση, που, όπως υποστηρίζουν, έφερε σε δύσκολη θέση το Μαξίμου.

Στην αξιωματική αντιπολίτευση διάβασαν τη δυσκολία του πρωθυπουργού να πάρει μια τόσο κρίσιμη απόφαση, που δικάζει ακόμα και τώρα τόσο τους επισημόνους όσο και τα κυβερνητικά στελέχη. Παράλληλα, έδωσαν μεγάλη βάση στους «ψήθιχους» που υπάρχουν στην κοινωνία και στον φόβο των γονέων να ξαναστείλουν τα παιδιά τους στο σχολείο. «Πολιτική και όχι επιστημονική επιλογή είναι το άνοιγμα των σχολείων» είναι το μόντο στην Κουμουνδούρου, θέλοντας να δείξουν πως η κυβέρνη-

Στην Κουμουνδούρου εκτιμούν πως η συνεργασία με την κ. Γεννηματά αποτελεί μονόδρομο.

ση βιάζεται να δώσει μια αίσθηση κανονικότητας στην κοινωνία.

Το κέρδος για την αξιωματική αντιπολίτευση είναι πολύ νωρίς για να μετρηθεί, ωστόσο, ο Αλέξης Τσίπρας κατάφερε σε αυτές τις δύο περιπτώσεις να δημιουργήσει ένα αντιπολιτευτικό μέτωπο κατά της κυβέρνησης που του έδωσε την ευκαιρία να μιλήσει για την «ανάγκη συγκρότησης μιας προοδευτικής πλειοψηφίας» στο κράτος. Το παράδειγμα της Ισπανίας και της Πορτογαλίας μοιάζει πολύ μακρινό ακόμα, αλλά αποτελεί το βασικό σενάριο που έχει στο συρτάρι του ο πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ για να ξαναβρεθεί στην Ηρώδου Αττικής.

Οι δύο σύντομες κουβέντες που, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», αντάλλαξαν ο Αλέξης Τσίπρας με τη Φώφη Γεννηματά στη αίθουσα της Ολομέλειας την Πέμπτη λόγω της γειτνίασης των εδρών, δεν μπορεί να θεωρηθούν προπομπές συμπίεσης, ωστόσο, η κάθε κίνηση πλέον δεν περνά απαρατήρητη. Οι ίδιες πηγές επισημαίνουν ότι μετά το ραντεβού Φλαμπουράρη - Γείτονα οι διαυλοι των δυο πλευρών έχουν παραμείνει ανοικτοί. Έχει εκτιμηθεί στην αξιωματική αντιπολίτευση πως το 6% που διαθέτει η κ. Γεννηματά αποτελείται από έναν πυρήνα πρώην ψηφοφόρων του ΠΑΣΟΚ που δύσκολα μπορεί να διαρραγεί και συνεπώς η συνεργασία αποτελεί μονόδρομο.

ΑΠΟΨΗ

Η Δικαιοσύνη απέναντι στην πανδημία

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ***

Η κρίση του κορωνοϊού τράβηξε το σεντόνι μπροστά από πολλά κοινωνικά προβλήματα, φέρνοντας τα ακόμη πιο κοντά στη συνείδησή μας. Η μήπως όχι;

Οι κοινωνικές ανισότητες και οι αποκλεισμοί που δρούσαν στην κοινωνία προ πανδημίας εξακολουθούν μέσα σε αυτή –ιδίως ως προς όσους μένουν έξω από το μάτι της άμεσης κρατικής πρόνοιας– και συνεχίζουν και έπειτα από αυτή, έχοντας την τάση να ενταθούν. Η ξαφνική ανακοπή του ρυθμού της κοινωνικής ζωής επιδρά ευθέως στην κατάσταση κάθε μέλους της κοινωνίας. Οι ασθενέστεροι έχουν ήδη ή κινδυνεύουν να εξασθενήσουν περαιτέρω και να εξαθλιωθούν. Η σκέψη αυτή αφορά τους φτωχούς, τους ανθρώπους της επισφαλούς και ανασφάλιστης εργασίας, τους εξαρτημένους, τους αστέγους, τους ψυχικά ασθενείς, τους πρόσφυγες, τους φυλακισμένους, τις καταπιεσμένες γυναίκες. Οι ισχυρότεροι, όσο και αν επηρεάζονται, αντέχουν.

Η δικαστική εξουσία πρέπει να δηλώνει ακόμη πιο δυναμικά την παρουσία της, ως ο έσχατος θεσμικός εγγυητής που ελέγχει τους κρατούντες.

Μετά την πανδημία οι κοινωνικές ανισότητες για όλους τους παραπάνω θα είναι περισσότερο από ποτέ παρούσες. Γι' αυτό είναι κρίσιμη η αποφυγή πολιτικών οικονομικών «ανοσιότητας αγέλους» και αναγκαίος ο σχεδιασμός ενός ολοκληρωμένου προγράμματος πρόνοιας και υποστήριξης τους, ώστε η πλειονότητα της κοινωνίας να συμμετέχει δυναμικά και με ασφάλεια στην επανεκκίνηση της οικονομικής μηχανής. Το μόνο τέτοιο υπόδειγμα σήμερα, που δεν συνίσταται σε περιπτώσιολογικά πακέτα στήριξης της λογικής «βλέπουμε και κάνουμε», είναι το πρόγραμμα

«Μένουμε Ορθιοί» που παρουσίασε ο ΣΥΡΙΖΑ.

Και πώς η Δικαιοσύνη έρχεται, μέσα σε όλα αυτά, απέναντι στην πανδημία; Αν δεν προσχωρήσει κανείς σε μια άποψη που υποστηρίχθηκε στο παρελθόν και από τον σημερινό πρωθυπουργό, ότι οι ανισότητες είναι φυσικές· αν κάποιος ενστερνιστεί τη θέση ότι είτε η γέννηση είτε η διατήρηση των ανισοτήτων είναι πάντοτε ζήτημα της ίδιας της κοινωνικής συνθήκης, τότε –ιδίω!– αυτό ακριβώς είναι το πεδίο ευθύνης της Δικαιοσύνης. Η Δικαιοσύνη έρχεται, λοιπόν, ως θεραπεία απέναντι στις κοινωνικές ανισότητες, όταν επιδιώκει να κάνει πράξη το αριστοτελικό: «Το άδικο να αντιστραφεί, να αντιστραφεί, να αντιστραφεί».

Η εποχή της ίδιας της πανδημίας είναι η εποχή στην οποία οι φορείς της Δικαιοσύνης, οι δικαστές και οι ενώσεις τους, πρέπει να έχουν το φρόνημα να διεκδικούν ότι η ιδιότητα «κατάσταση εξαιρέσεως» που διατάσσεται από την εκτελεστική

εξουσία δεν αφορά τον θεσμό που εκπροσωπούν· πρέπει να δηλώνει ακόμη πιο δυναμικά την παρουσία της, ως ο έσχατος θεσμικός εγγυητής που ελέγχει τους κρατούντες. Και ότι σε αυτήν μπορούν να προσφεύγουν όσοι έχουν περισσότερο χτυπηθεί μέσα σε τέτοιες περιόδους κρίσης.

Δεν επιτρέπεται, αντίθετα, να αφήνει την κοινωνία να αναρωτιέται πού είναι η Δικαιοσύνη, όταν γίνονται σημαντικές καταγγελίες για ανήθικες πρακτικές πολιτικής διαφθοράς προς ίδιον όφελος, την ώρα μάλιστα τόσων αγωνιών. Δυστυχώς, είναι γνωστός ο κυνικός και ανάλγητος τρόπος που αντιμετωπίστηκαν οι δικηγόροι, σημαντικοί συλλειτουργοί της Δικαιοσύνης, με το γνωστό «σκάνδαλο των vouchers».

Δεν μπορεί οι εκπρόσωποι της να μην ρίχνουν φως σε ό,τι συνιστά προκλητική έννοια των ισχυρότερων, όπως έγινε με διάταξη σε ΠΝΠ εν μέσω της υγειονομικής κρίσης σχετικά με την ασυλία κακοεργημάτων απιστίας από τραπεζικά στελέχη.

Δεν μπορεί να μην διερευνά τι ακριβώς έχει συμβεί με τις πολυάριθμες «απευθείας αναθέσεις» σε ημετέρους στο όνομα της πανδημίας, ιδίως όταν αφορούν την υγειονομική ασφάλεια των κρατουμένων και εργαζομένων στις φυλακές της χώρας.

Δεν μπορεί να αφήνεται αναπάντητη η εργαλειοποίηση της, μέσω της ένταξής της σε ένα σχήμα «συμβολικής» έναρξης της άρσης των περιοριστικών μέτρων από την ίδια, με τις διαδικασίες αναγκαστικής εκτέλεσης να εκκινούν, τη στιγμή μάλιστα που δεν υφίσταται ένα ξεκάθαρο πλαίσιο για την προστασία της πρώτης κατοικίας. Κι αυτό χωρίς να έχουν ληφθεί επαρκή μέτρα προστασίας στα δικαστήρια, όπως καταγγέλλουν δικηγόροι και δικαστικοί υπάλληλοι.

Δεν μπορεί η δικαστική εξουσία να εντάσσεται σε αφηγήματα «επιστροφής στην κανονικότητα» και «ανάπτυξιακών ελαττημάτων», την ώρα μάλιστα που η εκτελεστική εξουσία δεν επιδεικνύει μετριοπά-

θεια, αυστηρό εσωτερικό έλεγχο και λογοδοσία, ιδίως σε σχέση με ζητήματα ηθικής της πολιτικής, που τόσο έχουν ταλαιπωρήσει τη χώρα, και την ώρα που η Βουλή νομοθετεί με περιορισμένο αριθμό βουλευτών κρίσιμα νομοσχέδια για το περιβάλλον ή την παιδεία.

Η διεκδίκηση από την ίδια τη Δικαιοσύνη του ρόλου που της αναλογεί ακόμη και μέσα στις δυσκολότερες συνθήκες, όπως αυτές μιας πανδημίας, υλοποιείται από καθέναν και καθεμία από τους λειτουργούς της.

Θα εξασφαλιστεί λοιπόν ότι, γυρνώντας πίσω στην κανονική ζωή, θα βρούμε εκεί τον τόπο του σεβασμού που της αναλογεί και τον τόπο των ιδεών κοινωνικής αλληλεγγύης που έχει ανάγκη η εποχή; Ή θα εγκαθίσταται στο σχήμα της απουσίας του θεσμού που δημιουργήσε η καραντίνα;

* Ο κ. Μιχάλης Καλογήρου είναι δικηγόρος, τέως υπουργός Δικαιοσύνης.

Επόμενη ημέρα με 1.200 κλίνες ΜΕΘ

Ο υπουργός Υγείας Βασίλης Κικίλιας μιλάει στην «Κ» για τον σχεδιασμό ενόψει ενός δεύτερου κύματος της επιδημίας

Συνέντευξη στην **PENNY ΜΠΟΥΛΟΥΤΖΑ**

Ενα καλοκαίρι με σκληρή προετοιμασία και αξιολόγηση των πάντων, ενόψει ενός επικείμενου δεύτερου κύματος επιδημίας, περιγράφει στην «Κ», αναλύοντας τη δημιουργία Παρατηρητηρίου κορωνοϊού για την παρακολούθηση όλων των διεθνών εξελίξεων που αφορούν την προσπάθεια εύρεσης θεραπείας και εμβολίου, ο υπουργός Υγείας Βασίλης Κικίλιας. Στο πλαίσιο αυτό θα αυξηθούν περαιτέρω οι κλίνες ΜΕΘ του ΕΣΥ –ο στόχος είναι να φτάσουν τις 1.200– με «στρατηγό» στην προσπάθεια αυτή την καθηγήτρια Πνευμονολογίας και Εντατικής Θεραπείας στο ΕΚΠΑ και στον «Ευαγγελισμό», Αναστασία Κοτανίδου. Σύμφωνα με τον κ. Κικίλια, από αύριο ξεκινά και η «μερική» κανονικότητα στο ΕΣΥ, με μικρότερο όμως αριθμό τακτικών χειρουργείων, και χωρίς παρουσία συνοδών ασθενών στα τμήματα Επειγόντων Περιστατικών.

– Κύριε υπουργέ, πότε και πώς θα επανέλθουν τα νοσοκομεία σε μία κανονική λειτουργία, με δεδομένη τη μεγάλη λίστα αναμονής για πράξεις και εξετάσεις που αναβλήθηκαν λόγω της επιδημίας;

– Τα νοσοκομεία, όπως και όλη η κοινωνία, περνούν σε μια νέα πραγματικότητα. Μια καλύτερη πραγματικότητα. Το ΕΣΥ, υποδομές και έμφυχο δυναμικό, πέτυχε έναν άλλο στη διάρκεια της πρώτης φάσης της πανδημίας και αναβαπτίστηκε τόσο στη συνείδηση των Ελλήνων όσο και διεθνώς. Καταφέραμε, βάσει του σχεδίου που έχουμε εκπονήσει και των πολύτιμων δωρεών που λάβαμε, να αναβαθμίσουμε την υλικοτεχνική υποδομή και τις δυνατότητές μας, ώστε να αντιμετωπίζουμε αισιόδοξα την επόμενη ημέρα. Πετύχαμε όχι επειδή νικήσαμε την αρρώστια, αλλά επειδή νικήσαμε τη νοοτροπία και τις αδυναμίες του χθες. Ξεκινάμε από αύριο τη σταδιακή επανεκκίνηση των λειτουργιών στο 50% του μέσου όρου των επεμβάσεων που έγιναν το 2019, στα δημόσια και στα ιδιωτικά νοσοκομεία. Ομοίως επανεκκινεί η λειτουργία των τακτικών εξωτερικών ιατρείων. Όλα έπεται από σύσταση της Επιτροπής Λοιμωξιολόγων και με απόλυτη προτεραιότητα στους ασθενείς με νεοπλασματικές νόσους.

– Πώς θα οργανωθεί το επόμενο διάστημα το σύστημα Υγείας για την αποφυγή των γναστών εικόνων συγχρωτισμού στα τμήματα Επειγόντων Περιστατικών;

– Είναι αλήθεια ότι η προσέλευση στα τμήματα Επειγόντων Περιστατικών των νοσοκομείων

“

Θα προχωρήσουμε στη σύσταση Παρατηρητηρίου για τον κορωνοϊό.

“

Είναι δέσμευση της κυβέρνησης πως θα μονιμοποιηθούν στο ΕΣΥ όλοι οι επικουρικοί νοσηλευτές, ενώ βρίσκονται στο τελικό στάδιο πρόσληψης 942 μόνιμοι ιατροί.

ήταν μειωμένη τους τελευταίους μήνες. Κάτι που απέδειξε ότι πολλοί προσέρχονταν στο παρελθόν σε αυτά, χωρίς να υπάρχει πραγματικά επείγων λόγος. Τα ΤΕΠ είναι ένα κρίσιμο τμήμα κάθε νοσοκομείου και θα κάνουμε ό,τι χρειαστεί ώστε να μην παρατηρείται συγχρωτισμός, ιδιαίτερα στις εφημερίες. Υλοποιούμε τον σχεδιασμό μας για ένα ολοκληρωμένο σύστημα επείγουσας προνοσοκομειακής φροντίδας, το οποίο περιλαμβάνει την αυτονόμηση των ΤΕΠ από τα νοσοκομεία και τη διασύνδεσή τους με το ΚΕΠΥ-ΕΚΑΒ. Στόχος μας να εμπεδωθεί στη συνείδηση των πολιτών πως αντιμετωπίζεται πραγματικά το επείγον. Στη περίπτωση που τα τακτικά εξωτερικά ιατρεία και τα ιατρεία επειγόντων βρίσκονται στον ίδιο χώρο, θα λάβουμε μέριμνα, ώστε να λειτουργούν τις ημέρες που τα νοσοκομεία δεν είναι σε εφημερία. Επιπλέον, κάθε ασθενής, εφόσον το επιτρέπει η κατάστασή του, θα πρέπει να προσέρχεται στο νοσοκομείο χωρίς συνοδό.

– Η χρόνια παθογένεια των ελλείψεων δημόσιων κλινών ΜΕΘ σε αυτή την κρίση υπερκεράστηκε με δωρεές, «επιτάξεις» από τον ιδιωτικό τομέα, προσλήψεις επικουρικού προσωπικού και μετακινήσεις προσωπικού από άλλα τμήματα. Την επόμενη ημέρα της

«Θέλω να εκφράσω την ικανοποίησή μου και τις ευχαριστίες μου για όλες αυτές τις ψυχραιμίες και υπεύθυνες φωνές. Αποτελούν παρακαταθήκη για το μέλλον. Η στάση του τομέαρχη υγείας ΣΥΡΙΖΑ και τέως υπουργού Υγείας Ανδρέα Ξανθού είναι μία από αυτές», λέει ο Βασίλης Κικίλιας.

κρίσης, με πόσες κλίνες εντατικής θα βρεθεί το ΕΣΥ και πώς θα διασφαλιστεί ότι αυτές δεν θα κλείσουν ξανά;

– Στόχος μας είναι οι 1.200 κλίνες σε μονάδα εντατικής θεραπείας. Να φτάσουμε δηλαδή για πρώτη φορά ως χώρα στον ευρωπαϊκό μέσον όρο, που είναι 12 κρεβάτια ΜΕΘ για 100.000 πολίτες. Αυτή την στιγμή έχουμε 1.017 κλίνες που αναλογούν σε 840 στα νοσοκομεία του ΕΣΥ, 145 στις ιδιωτικές κλινικές και 32 στα στρατιωτικά νοσοκομεία. Από αυτές, οι 352 είναι κλίνες COVID-19, εκ των οποίων οι 349 είναι στα νοσοκομεία του ΕΣΥ και 67 είναι μονάδες αυξημένης φροντίδας τις οποίες αναβαθμίσαμε σε ΜΕΘ. Η επόμενη μέρα της κρίσης δεν είναι αύριο, είναι τώρα. Προχωράμε, βάσει σχεδιασμού, στην άμεση κατασκευή νέων ΜΕΘ και στη λειτουργική αναμόρφωση ήδη υπαρχουσών, σε μία σειρά από νοσοκομεία, όπως σε ΚΑΤ, «Ευαγγελισμό», «Σωτηρία», «Παπανικολάου», στα Πανεπιστημιακά Πατράν, Ηρακλείου και Λάρισας. Απόφασή μου είναι, επικεφαλής της προσπάθειας για τη δημιουργία νέων μονάδων εντατικής θεραπείας να είναι η καθηγήτρια Πνευμονολογίας και Εντατικής Θεραπείας στο ΕΚΠΑ και στον «Ευαγγελισμό» Αναστασία Κοτανίδου. Πρόκειται για μία κατά γενική ομολογία κορυφαία εντατικολόγο αλλά και άνθρωπο, που έδωσε μά-

χη στην πρώτη γραμμή της ΜΕΘ του «Ευαγγελισμού».

– Ας πούμε ότι η κ. Κοτανίδου θα είναι «ο Τσιόδρας των ΜΕΘ»;

– Αν και ο κάθε επιστήμονας έχει τη δική του αυθύπαρκτη προσωπικότητα, τον δικό του ρόλο και τη δική του ξεχωριστή προσφορά στο ΕΣΥ, να θα μπορούσαμε να το θέσουμε και έτσι.

– Αναφέρατε πρόσφατα ότι έρχεται ένα καλοκαίρι με πολλή δουλειά. Μπορείτε να μας πείτε ποιες άλλες παρεμβάσεις προγραμματίζετε για το σύστημα Υγείας;

– Το μέλλον διαμορφώνεται τη στιγμή που λαμβάνεται μια απόφαση. Και στην απόφασή μας η λέξη κλειδί είναι «αξιολόγηση». Θα βαδίσουμε γρήγορα, αλλά όχι βιαστικά. Οι κινήσεις στις οποίες θα προχωρήσουμε έχουν ως εξής: Αξιολόγηση των μέτρων που ελήφθησαν, των πρωτοκόλλων, του χρόνου απόκρισης και του βαθμού ετοιμότητας. Συγκρότηση Επιτροπής για τον σχεδιασμό και την προετοιμασία ενόψει ενός πιθανού δεύτερου κύματος, στην οποία θα συμμετέχει η πολιτική ηγεσία του υπουργείου Υγείας, διοικητές των Υγειονομικών Περιφερειών, ΕΟΦ, ΙΦΕΤ, ΕΚΑΒ-ΚΕΠΥ και βέβαια η ήδη υπάρχουσα επιτροπή Λοιμωξιολόγων. Σύσταση Παρατηρητηρίου διεθνών ερευνητικών εξελίξεων στον τομέα του φαρμάκου και

Ηρθαμε όλοι πιο κοντά

– Όλη αυτή την περίοδο, κατά την οποία παρακολουθήσατε από πολύ κοντά την εξέλιξη της επιδημίας, υπήρξε στιγμή που ανησυχήσατε περισσότερο ή φοβηθήκατε ότι μπορεί να μην τα καταφέρουμε;

– Υπήρξαν πολλές στιγμές μεγάλης έντασης σε μια πρωτόγνωρη κρίση δημόσιας υγείας που βιώνουμε. Κληθήκαμε να πάρουμε δύσκολες αποφάσεις. Πιστεύω ότι ο φόβος είναι αντίδραση, το θάρρος είναι απόφαση.

– Πώς κρίνετε τη στάση εκπροσώπων της αντιπολίτευσης όλο αυτό το διάστημα σε ό,τι αφορά τη διαχείριση της κρίσης από το υπουργείο και την απόκριση του συστήματος Υγείας;

– Αισθάνομαι ότι η κρίση αυτή της δημόσιας υγείας όπου κινδύνεψαν και χάθηκαν ανθρώπινες ζωές, μας έφερε όλους πιο κοντά. Θέλω να εκφράσω την ικανοποίησή μου και τις ευχαριστίες μου για όλες αυτές τις ψυχραιμίες και υπεύθυνες φωνές. Πολιτικές, επιστημόνων, ιατρών και κυρίως πολιτών. Αποτελούν παρακαταθήκη για το μέλλον. Η στάση του τομέαρχη υγείας ΣΥΡΙΖΑ και τέως υπουργού Υγείας κ. Ανδρέα Ξανθού, είναι μία από αυτές.

των εμβολίων για τον κορωνοϊό. Δημιουργία μιας μόνιμης αλυσίδας προμηθειών μέσων ατομικής προστασίας. Σύνθεση ομάδας εργασίας με στελέχη του υπουργείου Υγείας, φαρμακευτικών εταιρειών και ιδιωτικών κλινικών. Όπως καταλαβαίνετε, η αναβάθμιση του ΕΣΥ δεν είναι αποτέλεσμα περιστάσεων, αλλά του σχεδιασμού και των αποφάσεων που πήραμε.

– Πώς θα προετοιμαστεί το ΕΣΥ ώστε να αντιμετωπίσει ένα ενδεχόμενο δεύτερο κύμα επιδημίας το φθινόπωρο;

– Έχουμε εκπονήσει μακροπρόθεσμο σχέδιο δράσης από τον προηγούμενο Ιανουάριο. Οι βασικές του γραμμές δεν αλλάζουν. Με την εμπειρία που αποκτάσαμε φιλοδοξούμε να είμαστε ακόμα καλύτεροι. Πρώτον, περισσότερες ΜΕΘ

και ΜΑΦ. Δεύτερον, νέο προσωπικό στο ΕΣΥ. Τρίτον, περισσότεροι εμβολιασμοί για Η1Ν1. Το 2019 εμβολιάσαμε 1 εκατ. παραπάνω συμπολίτες μας από το 2018 και φέτος φιλοδοξούμε να πάμε ακόμα καλύτερα. Τέταρτον, επιμορφωτικά σεμινάρια με χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας σε ιατρούς, νοσηλευτές και παραιατρικό προσωπικό. Πέμπτον, αξιολόγηση διοικήσεων, διευθύνσεων και δομών. Σημασία όμως δεν έχει μόνο το ΕΣΥ, αλλά το ΕΜΕΙΣ. Για να σταθούμε όρθιοι και δυνατοί πρέπει να επιδείξουμε κοινωνική υπευθυνότητα. Δηλαδή να εφαρμόσουμε τα μέτρα ατομικής υγιεινής, φυσικής απόστασης, προφύλαξης και προστασίας.

– Σε αυτή την κρίση χαρακτηρίστηκε το προσωπικό των νοσοκομείων του ΕΣΥ ως οι «ήρωες πίσω από τις μάσκες». Έχει σκεφθεί η πολιτεία να τους ανταμείψει;

– Οι άνθρωποι του ΕΣΥ, ιατροί, νοσηλευτές, παραιατρικό προσωπικό, όλοι οι επαγγελματίες υγείας, έδωσαν με αυταπάρνηση τον καλύτερό τους εαυτό. Η ανταμοιβή τους είναι αξιακή μας υποχρέωση. Θέλουμε να δώσουμε ένα μήνυμα στη νέα γενιά για το τι πραγματικά αξίζει στη ζωή και να αναδημιουργήσουμε τα πρότυπα της ελληνικής κοινωνίας. Ήδη, με απόφαση μας έφερε όλους πιο κοντά. Θέλω να εκφράσω την ικανοποίησή μου και τις ευχαριστίες μου για όλες αυτές τις ψυχραιμίες και υπεύθυνες φωνές. Πολιτικές, επιστημόνων, ιατρών και κυρίως πολιτών. Αποτελούν παρακαταθήκη για το μέλλον. Η στάση του τομέαρχη υγείας ΣΥΡΙΖΑ και τέως υπουργού Υγείας κ. Ανδρέα Ξανθού, είναι μία από αυτές.

– Τους τελευταίους δύο μήνες έχουν γίνει χιλιάδες προσλήψεις στο ΕΣΥ με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Τι θα γίνει όταν λήξει η κρίση και το προσωπικό που βοήθησε αυτή την περίοδο;

– Η υγειονομική κρίση που βιώνουμε, μας έδωσε τη δυνατότητα να ενισχύσουμε τάχιστα το ΕΣΥ. Οι προσλήψεις σε νοσοκομεία και κέντρα υγείας έχουν ήδη ξεπεράσει τις 4.000, όταν ο αρχικός προγραμματισμός ήταν 2.000. Μια σαφής απόδειξη ότι η κυβέρνηση του Κυριάκου Μητσοτάκη δεν λογάριασε το κόστος προκειμένου να ενισχύσει σε έμφυχο δυναμικό τις μονάδες υγείας σε όλη τη χώρα. Καλύψαμε πάγιες ελλείψεις του παρελθόντος, ενισχύοντας αποφασιστικά κρίσιμους τομείς του συστήματος Υγείας, όπως ο νοσηλευτικός. Την επόμενη μέρα της κρίσης είναι δέσμευση της κυβέρνησης πως θα μονιμοποιηθούν στο ΕΣΥ όλοι οι επικουρικοί νοσηλευτές –υπολόγιζονταν περίπου 2.000 σήμερα– ενώ βρίσκονται στο τελικό στάδιο πρόσληψης 942 μόνιμοι ιατροί.

ΑΠΟΨΗ

Τίποτα δεν κρίθηκε, η προσπάθεια συνεχίζεται

Του **ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΤΣΑΚΡΗΣ***

Η έγκαιρη λήψη των πρωτόγνωρων μέτρων περιορισμού της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, καθώς και η υποδειγματική προσαρμογή της ελληνικής κοινωνίας με αυτά υπήρξαν καθοριστικοί παράγοντες για τη μέχρι σήμερα πορεία της εξάπλωσης της COVID-19 στη χώρα μας. Ωστόσο, η επιτυχία του έργου ελέγχου της πανδημίας θα κριθεί από τον βαθμό συμμόρφωσής μας με τα μέτρα σταδιακής επαναφοράς που ανακοινώθηκαν την Τρίτη από τον πρωθυπουργό, από την ατομική υπευθυνότητα που θα επιδείξουμε και από την ορθή επιδημιολογική επιτήρηση.

Ο σχεδιασμός της αποκλιμάκωσης των μέτρων ήταν άσκηση πολύ πιο σύνθετη σε σύγκριση με εκείνον της επιβολής τους. Αυτό οφείλεται στην υψηλή μεταδοτικότητα μιας κάθε άλλο παρά ήπιας νόσου, για

Ενα βήμα τεράστιας σημασίας στη νέα κανονικότητα είναι να εκπαιδευτούμε στη σωστή χρήση της μάσκας,

την οποία η επιστημονική εμπειρία είναι ακόμα περιορισμένη. Παρά το γεγονός ότι έχουμε αρκετά στοιχεία στη διάθεσή μας για τη συμπεριφορά του ιού και την απαιτούμενη περίθαλψη, δεν είμαστε ακόμα σε θέση να κάνουμε ασφαλείς προβλέψεις σχετικά με φαρμακευτικές μεθόδους πρόληψης και αντιμετώπισης. Δυστυχώς, συνεχίζεται η αβεβαιότητα ως προς τον χρόνο εφαρμογής εξειδικευμένων θεραπευτικών σχημάτων, την ανάπτυξη αποτελεσματικού και χωρίς παρενέργειες εμβολίου, την υιοθέτηση αξιόπιστων ελέγχων αντισωμάτων, και τέλος, αυτή

καθαυτήν την ανάπτυξη ανοσίας.

Κατά συνέπεια, με την άρση του lockdown δεν κλείνει η παρένθεση μιας περιόδου κρίσης που παρήλθε, αλλά δίνεται το μήνυμα της σταδιακής αποκατάστασης μιας καθημερινότητας στην οποία η ατομική ευθύνη έχει ιδιαίτερη σημασία. Η ζωή, η οικονομία και η ψυχολογία των πολιτών θέλουμε και επιβάλλεται να επανέλθουν σε μια νέα κανονικότητα, από την οποία όμως δεν θα μας διαφεύγει η επίγνωση ότι αυτός ο ιός ήρθε για να μείνει και ότι πρέπει όλοι να συνεχίσουμε να συμπεριφερόμαστε σαν «σιωπηλοί», δηλαδή ασυμπτωματικοί, φορείς του. Ο κίνδυνος ενός δεύτερου κύματος ελλοχεύει ανά πάσα στιγμή.

Δεν υπάρχουν μαγικές συνταγές για τον έλεγχο της πανδημίας, πρέπει μόνο να πρυτανεύσει η κοινή λογική στη συμπεριφορά μας και να μεριμνήσουμε για την ουσιαστική

εξοικειωσή μας με τους τρόπους ατομικής και κοινωνικής θωράκισης έναντι του ιού. Οι επιτυχημένες διεθνείς πρακτικές σταδιακής επαναφοράς στην οικονομική και κοινωνική δραστηριότητα βασίζονται στο εξής τρίπτυχο: μέτρα κοινωνικής απόστασης, ατομική υγιεινή και σωστή χρήση της μάσκας στους κλειστούς δημόσιους χώρους. Δεν είναι τυχαίο ότι χώρες με προηγούμενη εμπειρία στην αντιμετώπιση επιδημιών (SARS, MERS) έχουν ήδη αποκαταστήσει μεγάλο μέρος της δραστηριότητάς τους.

Στην Ελλάδα συγκεντρώνουμε πολλά αισιόδοξα στοιχεία για να ελέγξουμε την πανδημία. Έχουμε πράξει εγκαίρως και με τον σωστό τρόπο. Η κοινωνία μας είναι πλέον εκπαιδευμένη και σε εγρήγορση ως προς τον καθοριστικό ρόλο της στην επιβράδυνση της διασποράς του ιού. Επίσης, έχουμε υπάξει τυχεροί: ο ιός εξαπλώθηκε σε μεγάλο βαθμό με γεωγραφικά και οικονομικά χα-

ρακτηριστικά, πλήττοντας κυρίως τα πολυπληθή και μεγάλης κινητικότητας οικονομικά κέντρα της Ευρώπης. Η τύχη μπορεί να μας βοηθήσει ακόμα περισσότερο, ειδικά τους επόμενους μήνες, ενόψει του καλοκαιριού. Όμως τίποτα δεν μπορεί να επαφίεται στην καλή μας τύχη και τίποτα δεν μπορεί να υποκαταστήσει την ορθή κοινωνική συμπεριφορά και την ατομική ευθύνη. Απομένει να κεφαλαιοποιήσουμε αυτή την εμπειρία κάνοντας το επόμενο βήμα τεράστιας σημασίας: να εκπαιδευτούμε στη σωστή χρήση της μάσκας. Από πλευράς ιατρικής κοινότητας, θα μεριμνήσουμε για την εκπαίδευση των πολιτών με κάθε διαθέσιμο τρόπο, παραμένοντας ενωμένοι και σε συνεργασία με την πολιτεία.

Τέλος, η επιτυχής εφαρμογή της αποκλιμάκωσης των μέτρων θα συνδασθεί με μεθόδους επιδημιολογικής και εργαστηριακής επιτήρησης. Η αύξηση του αριθμού των διαγνω-

στικών μοριακών ελέγχων σε κλειστές δομές και στην κοινότητα έχει αποτελέσει διεθνώς μια επιτυχημένη πρακτική και οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες προσανατολίζονται προς αυτή την κατεύθυνση. Ο εκτεταμένος δειγματοληπτικός έλεγχος ανά γεωγραφική περιοχή στη χώρα μας, συμπτωματικών και ασυμπτωματικών ατόμων, από τις πρώτες κιόλας ημέρες χαλάρωσης των μέτρων και η συνεχής αξιολόγηση των ευρημάτων βάσει συγκεκριμένων δεικτών αναφοράς αποτελούν τα κυριότερα κριτήρια εξέλιξης της πορείας της πανδημίας – αλλά και οδηγό για την περαιτέρω αποκλιμάκωση των περιορισμών ή για ενδεχόμενες διορθωτικές κινήσεις, με επαναφορά κάποιων μέτρων.

* Ο κ. Αθανάσιος Τσακρής (atsakris@gmail.com) είναι καθηγητής Μικροβιολογίας, διευθυντής Εργαστηρίου Μικροβιολογίας της Ιατρικής Σχολής, αντιπρύτανης του ΕΚΠΑ.

Στέφανος Παπαπαναγιώτου: Ανέμελες ημέρες στη Ζάκυνθο, καλοκαίρι 2019.

Αντωνία Τριχοπούλου (δεξιά): Δύο Ελληνίδες γευματίζουν με θέα στη Βοστώνη, Ιανουάριος 2020.

Μανώλης Οικονόμου: Βράδυ Σαββάτου στο κέντρο της Αθήνας, η ίδια συνήθεια, εδώ και 21 χρόνια.

Φάνης Πανταζής: Περυσινή εκδρομή συμμαθητών, τάξης του '58, στη Βόρεια Ελλάδα.

Εκείνο που νοσταλγώ περισσότερο...

Αναγνώστες της «Κ» μοιράζονται αναμνήσεις από την προ κορωνοϊού εποχή, τότε που τα απλά θεωρούνταν δεδομένα

Των **ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ**
και **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Εδώ και λίγες ημέρες απευθυνάμε σε εσάς, τους αναγνώστες μας, μια διαφορετική πρόσκληση. Να μοιραστείτε μαζί μας μια ανάμνηση που νοσταλγείτε από τη ζωή πριν από το ξέσπασμα της πανδημίας. Η ανταπόκριση ήταν μεγάλη, από φωτογραφίες, βίντεο, κείμενα από όλη την Ελλάδα αλλά και το εξωτερικό. Στιγμές οικογενειακές, με φίλους, κυριακάτικα τραπέζια και γλέντια στο χωριό, πάρτι, συναυλίες, παραστάσεις, ταξίδια. Αλλά και κάποιες τόσο μηχανικά επαναλαμβανόμενες, καθημερινές στιγμές, που δεν θα μπορούσαμε να φανταστούμε ποτέ πως θα μας λείψουν, όπως μια μετακίνηση με το μετρό ή η αναμονή για το πρωινό σχολικό.

Μοιραζόμαστε, στην έντυπη και κυρίως στην ηλεκτρονική έκδοση, τη συμμετοχή σας στην ανάγκη όλων μας να ξαναβρούμε τη ζωή μας όπως την αφήσαμε.

Ρένα Παπαντωνίου

Τα χέρια της γιαγιάς μου. Ετών; Δεν μου είπε ποτέ. Το κρατούσε μυστικό. Πλησιάζει τα εκατό. Την είδα τελευταία φορά πριν από την καραντίνα. Δεν με θυμάται πια, αλλά τη θυμάμαι εγώ, και επειδή αγαπούσα πάντα τα χέρια της, τα φωτογράφισα για να μην ξεχάσω τα όμορφα της δάκτυλα. Με κράτησαν, με καϊδέψαν, με τάισαν, με χόρεψαν, με μάλωσαν, με παρότρυναν, με ξεπροβόδιαν. Και ο μόνος τρόπος τώρα να καταλάβει πόσο το εκτιμώ, είναι να τα κρατώ εγώ. Χέρια παρήγορα, ενθαρρυντικά. Για να μην αισθανόμαστε μόνες. Και την άλλη φορά θα της βάψω τα νύχια. Της αρέσουν περιποιημένα.

Ιωάννα Γεωργοπούλου

Μία παράσταση στην Επίδαυρο δεν είναι απλά ένα θέαμα, είναι μια εμπειρία. Φέτος αυτή η εμπειρία μπαίνει σε εκκρεμότητα. Πάντα η ανακοίνωση του προγράμματος του Φεστιβάλ ήταν μια αφορμή να κανονίσω με αγαπημένους ανθρώπους μια σύντομη εκδρομή. Μία συνάντηση για να μοιραστούμε το τετέρισμα των τζιτζικιών, το

«Μία παράσταση στην Επίδαυρο δεν είναι απλά ένα θέαμα, είναι μια εμπειρία» για την Ιωάννα Γεωργοπούλου. «Τα χέρια της γιαγιάς μου», από τη Ρένα Παπαντωνίου (πάνω δεξιά). «Πότε θα ξαναβρεθώ με την ομάδα»; ρωτάει τον Δημήτρη Τζιώτη ο εξαχρονος γιος του (κάτω δεξιά).

Από αριστερά. Λίνα Μπέμνη: κρυφά, φωτογραφίζει ένα νεαρό ζευγάρι Αμερικανών στο μετρό. Αφροδίτη Μαντά και Εφη Κόκκα: Ολα γύρω από ένα τραπέζι γίνονται, με φίλους ή με την οικογένεια. Μαρία Γεωργάλου: Αίγινα, αγώνας δρόμου. Τρέχεις, περπατάς, αντέχεις, τερματίζεις.

πλιοβασίλεμα, το ζεστό αεράκι, την ανάβαση, τον συνωστισμό και τη «στρατηγική» επιλογή θέσης με την ελπίδα ότι θα ανταποκριθούμε πνεύματι τε και σώματι στην αρχιτεκτονική των αρχαίων. Στο θέατρο που συναντιούνται, αναμειγνύονται και διασπείρονται άφοβα πολιτισμοί και που

ο βήκας διακέεται με ταχύτητα κορωνοϊού, αναμένουμε το τρίτο χτύπημα του κουδουνιού. Σιγουριάς με την ελπίδα ότι θα ανταποκριθούμε πνεύματι τε και σώματι στην αρχιτεκτονική των αρχαίων. Στο θέατρο που συναντιούνται, αναμειγνύονται και διασπείρονται άφοβα πολιτισμοί και που

Εφη Κόκκα
Μου λείπουν η βόλτα στα μαγαζιά, οι φίλοι μας σε ένα ουζερί δίπλα

στη θάλασσα, τα μαθήματα γυμναστικής, τα νέα μας γραφεία που μόλις μετακομίσαμε δεν προλάβαμε να χαρούμε, το οικογενειακό τραπέζι στο σπίτι της γιαγιάς και του παππού την Καθαρά Δευτέρα. Άννα, Βασιλεία, Νικολέττα και Δημήτρη, μαμά-μπαμπά, Κωνσταντίνε, Αρχοντία και Χρήστο.

Ολοι εσείς μου λείπετε, όλοι μαζί και οι δέκα, σε ένα τραπέζι, μία Καθαρά Δευτέρα.

Δημήτρης Τζιώτης

Τέλη Ιανουαρίου έκανε ο εξαχρονος γιος μου το πρώτο μάθημα ποδοσφαίρου σε έναν σύλλογο στη γειτονία μας. Ενθουσιάστηκε

και έκτοτε πηγαίναμε τρεις φορές την εβδομάδα. Ξεκίνησε να κάνει φίλους, να δένεται με τον προπονητή του, εγώ είχα βρει μια ώρα που χαλάρωνα περιμένοντάς τον να τελειώσει. Την εβδομάδα που έκλεισαν τα σχολεία σταμάτησαν και οι προπονήσεις και όλο αυτό το διάστημα που μένουμε σπίτι με ρωτάει σχεδόν κάθε μέρα: «Πότε θα ξαναβρεθώ με την ομάδα;».

Φάνης Πανταζής

Περιορισμένος στο σπίτι, πέρα από τα εγγόνια, αυτό που μου έλειψε και που αναπολώ, ήταν αυτή η ετήσια σύναξη, σχεδόν πάντα την περίοδο Απριλίου-Ιουνίου και η χαρά της ανδροπαρέας, των συμμαθητών και φίλων, που και τώρα ακόμη, μετά τόσα χρόνια, δεν χόρτασαν να γνωρίζουν νέους ή να ξαναεπισκέπτονται γνωστούς τόπους. Οι κουβέντες στο βαν, οι προτροπές «να μη δούμε και αυτό που είναι στον δρόμο μας», οι αναλύσεις στο βραδινό τραπέζι, οι αναμνήσεις από το σχολείο. Τα τελευταία χρόνια γυρίσαμε την Ηπειρο, τη Μακεδονία και τη Θράκη. Φέτος προγραμματίζαμε να πάμε Πολωνία αλλά... Δεν το βάζουμε όμως κάτω! Το 2021 είναι κοντά. (Η φωτογραφία είναι από την περυσινή εκδρομή κάποιων συμμαθητών της τάξης του '58 του Κολλεγίου Αθηνών στην Κεντρική και Δυτική Μακεδονία).

Στέφανος Παπαπαναγιώτου

Σας στέλνω το αγαπημένο μου βίντεο που έχω τραβήξει με το κινητό μου στη Ζάκυνθο σε boat party το 2019. Το βάζω συνέχεια τις τελευταίες μέρες στο repeat μιας και μου λείπουν αυτές οι ανέμελες μέρες, ο ήλιος στα κορμιά μας, η μουσική στα αυτιά μας, το Ιόνιο ως μόνιμο «χαλί» και οι άνθρωποι τριγύρω μου. Πραγματικά όμως...

Αντωνία Τριχοπούλου

23 Ιανουαρίου 2020 γεύμα με Ελληνίδα Fulbright υπότροφo στη Βοστώνη, συζητώντας για το γονίδιο των ελληνικών αρωματικών φυτών, με ένα ποτήρι ασύρτικο κρασί... Ήταν να πάω πάλι τον Απρίλιο αλλά... Υπομονή, και θα έρθουν γελαστές μέρες.

Αναπολώντας τα τραπέζια, τους φίλους, τις βόλτες, τον... συνωστισμό

Κώστας Λαμπρόπουλος

Μέσα Φεβρουαρίου βρεθήκαμε με όλα τα αδέρφια μου και τις οικογένειές μας στο χωριό μας, στα Σιταράλωνα. Σάββατο βράδυ μαζευτήκαμε σε μια ταβέρνα, βάλαμε τα ψητά στη σούβλα, βγήκε το καλό κρασί και σιγά σιγά άρχισαν να μαζεύονται συγγενείς και φίλοι. Κάποια στιγμή πέρασαν δύο νεαροί με όργανα και ξεκίνησε το γλέντι. Το πλάνο ήταν πως το Πάσχα θα ανταμώναμε ξανά. Ολα άλλαξαν όμως, οι φίλοι από το χωριό μάς στέλνουν βίντεο από τη μητέρα μου που είναι εκεί μόνη της. Όλοι ανυπομονούμε για το πότε θα ξαναβρεθούμε όλοι μαζί γύρω από το ίδιο τραπέζι.

Αφροδίτη Μαντά

Ολα γύρω από ένα τραπέζι γίνονται. Μου έλειψαν πολύ οι φίλοι γύρω από ένα τραπέζι. Ο ήχος των ποτηριών, η μυρωδιά του κρασιού, το ανεπαίσθητο άγγιγμα ανθρώπων που αγαπώ, η ματιά που κάνεται στον καλοκαιρινό ορίζοντα,

ένας χορός των αισθήσεων. Όταν όλα αυτά τα παράξενα τελειώσουν, θέλω να πάω στο Μεγανήσι, στη Λευκάδα. Να έχω κατακόκκινο πρόσωπο από τον ήλιο, να είναι τα μαλλιά μου άγρια από το αλάτι της θάλασσας, να κάτσω στην

Κώστας Λαμπρόπουλος: «...πέρασαν δύο νεαροί με όργανα και ξεκίνησε το γλέντι» (αριστερά). «Μου λείπει ένα πάρτι με φίλους», λέει η Καλλιόπη Χαλαλάμπους.

πλεκτά καρέκλα του Ερρίκου και να μην σκέφτομαι, μόνο να νιώθω. Να έχω μαζί οικογένεια και φίλους, σαν χορό κυκλωτικό. Δεν είναι απαραίτητο να μιλάμε, έτσι κι αλλιώς η επικοινωνία γίνεται με τόσους διαφορετικούς και μαγικούς τρόπους. Αυτή η επικοινωνία μου έχει λείψει περισσότερο από όλα. Να κάθoμαι με τους ανθρώπους μου και να μιλάνε όλα γύρω μας.

Μαρία Γεωργάλου

Αίγινα 21/1/2018, αγώνας δρόμου "Ιωάννης Καποδίστριας". Στον δρόμο. Τρέχεις, περπατάς, αντέχεις, τερματίζεις. Ο μόνος αντίπαλος, ο εαυτός σου. Να ξεπεράσεις τα όρια, να είναι ένα δευτερόλεπτο πιο γρήγορος από τον προηγούμενο αγώνα. Όλοι μαζί και καθένας μόνος με την ψυχή, με το σώμα. (...) Η Αίγινα είναι μια πόλη αλλιώς σήμερα. Έχει γιορτή. Περισεύει χρώμα, περισεύει

χαρά. Άνθρωποι που έχουν τερματίσει τριγυρίζουν στους άδειους δρόμους από αυτοκίνητα. Κάθονται κουρασμένοι στα σοκάκια της, απολαμβάνουν την ομορφιά της και τη νίκη τους. Έχουν κερδίσει το στοίχημα με τον εαυτό τους. Ναι, αυτό ήταν ευτυχία», έγραφα στο ημερολόγιό μου τότε, τώρα ανησυχώ. Ο γιος μου είναι στην Αγγλία, η κόρη μου είναι έγκυος και τώρα τρέχω να πάρω μάσκα, να προλάβω, να αντέξω, να τους ξαναδώ και τώρα τρέχω να ξορκίσω το κακό.

Λίνα Μπέμνη

Το ζευγάρι της φωτογραφίας το συνάντησα στο μετρό πέρυσι το καλοκαίρι. Ήταν νεαροί Αμερικανοί, γύρω στα 20. Εδειχναν πολύ χαλαροί και εξοικειωμένοι με την αθηναϊκή πραγματικότητα συζητώντας για ψώνια στο σούπερ μάρκετ και άλλα τέτοια ασήμαντα. Σε όλη τη διάρκεια της διαδρομής αυτός της έσφιγγε τα δάκτυλα με τόσο ένταση που είχε ασπρίσει το χέρι του, ενώ οι φωνές τους παρέμεναν απο-

λύτως ήρεμες και η κουβέντα χαλαρή. Ακούμπωσα την κάμερα στα γόνατα και τράβηξα δύο-τρεις πόζες χωρίς να βλέπω τι βγάζω και χωρίς να με πάρουν ειδοίση.

Μανώλης Οικονόμου

Είναι Σάββατο βράδυ, μάλλον ξημερώματα Κυριακής, και ξεκινάω να ετοιμάζομαι για να πάω περπατώντας στο κέντρο της Αθήνας, Πανεπιστημίου και Σίνα γωνία. Φοράω το μπουφάν μου, παίρνω τα κλειδιά μου και κλείνω πίσω την πόρτα της εισόδου. Ο δρόμος έρημος, με τα κίτρινα φώτα της πόλης να φωτίζουν τα άδεια πεζοδρόμια. Μήνυμα έστειλα; Αναρωτιέμαι, δεν υπάρχει ανάλογος κωδικός κι επιστρέφω σπίτι μου. Να μια συνήθεια που συνεδηγοποιώ ότι έχω κι εγώ και συμπληρώνει 21 χρόνια, ερχόμενη από το μακρινό 1999.

Καλλιόπη Χαλαλάμπους

Αυτό μου λείπει, ένα πάρτι με φίλους. Θέλω συνωστισμό, φοβάμαι και να το γράψω.

Οι πολίτες έξω, τα Ι.Χ. σε καραντίνα

Η μία μετά την άλλη, μεγάλες πόλεις επιλέγουν η επιστροφή στην κανονικότητα να γίνει από πιο «πράσινους» δρόμους

Ο **κατάλληλος** όρος είναι «κοσμογονία». Στις πόλεις όλου του κόσμου, ποδηλατικές υποδομές express ξεπηδούν από παντού για να εξυπηρετήσουν τον όλο και μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων που επιλέγουν το ποδήλατο για μετακίνηση και σωματική άσκηση. Στη Νέα Υόρκη, στο Βερολίνο, στο Παρίσι, στις Βρυξέλλες και στο Μιλάνο, ο κορωνοϊός έγινε ο καταλύτης για να κατανεμηθεί εκ νέου ο δημόσιος χώρος με πιο ορθολογικό τρόπο.

Βασικός γνώμονας όλων των παρεμβάσεων είναι η αφαίρεση χώρου από το αυτοκίνητο, με διαπλατύνσεις πεζοδρομίων, δημιουργία νέων ποδηλατοδρόμων και διαπλατύνση των υπαρχόντων ώστε να εξυπηρετούν ακόμη μεγαλύτερο αριθμό ποδηλάτων (απλών ή ηλεκτρικά υποβοηθούμενων) και πατινιών.

Οι λεπτομέρειες των παρεμβάσεων που εκτελούνται με κινηματογραφική ταχύτητα σε κάθε πόλη είναι εντυπωσιακές, αλλά αυτό που πρώτα πρέπει να γίνει αντιληπτό είναι η κεντρική ιδέα. Το γεγονός, δηλαδή, ότι το Ι.Χ. είναι το πλέον σπάταλο όχημα από πλευράς χώρου (και χρήματος – πράγμα όχι αμελητέο σε περίοδο σαρωτικής οικονομικής κρίσης).

Οι Αρχές βρίσκονται ταυτόχρονα μπροστά στην ανάγκη για αποσυμφόρηση των μέσων μεταφοράς και για αποτροπή του κυκλοφοριακού χάους. Καθώς τα περιοριστικά μέτρα αίρονται, οι μετακινήσεις αυξάνονται, αλλά ο φόβος της χρήσης μέσων μαζικής μεταφοράς παραμένει, με κίνδυνο η εικόνα των πόλεων να φθάσει να θυμίζει, επί καθημερινής βάσης, την εικόνα των ατέλειωτων μποτλιαρισμάτων που προκύπτουν όταν απεργούν τα μέσα μεταφοράς. Από τον καθαρό αέρα της καραντίνας, οι πόλεις όλου του κόσμου κινδυνεύουν να περάσουν στον εφιάλτη της πιο πνιγνής ρύπανσης. Στο Μιλάνο, οι Αρχές υπολόγισαν ότι, προκειμένου να κρατηθούν οι αποστάσεις ασφαλείας, θα πρέπει οι μετακινήσεις με το μετρό να μην ξεπερνούν τις 400.000 την ημέρα – αντί του

Η **ανάγκη** τήρησης αποστάσεων στα μέσα μαζικής μεταφοράς θα οδηγήσει εκατομμύρια πολίτες να στραφούν στα αυτοκίνητά τους για τις μετακινήσεις τους. Αυτό θα έχει ως συνέπεια ατελείωτα μποτλιαρίσματα και μεγάλη ατμοσφαιρική ρύπανση στις πόλεις. Οι σε όλες, καθώς πολλές λαμβάνουν μέτρα διευκόλυνσης των μετακινήσεων με ποδήλατο και δραστικού περιορισμού των Ι.Χ.

Με ταχείς ρυθμούς δημιουργούνται πεζόδρομοι και ποδηλατόδρομοι σε πολλά αστικά κέντρα του πλανήτη.

1.400.000 μετακινήσεων πριν από την πανδημία.

«Είναι αδύνατο να βγάλουμε ένα εκατομμύριο επιπλέον αυτοκίνητα στους δρόμους», σημείωσε ο επικεφαλής συγκοινωνιακής πολιτικής της πόλης, ανακοινώνοντας την άμεση κατασκευή δεκάδων νέων ποδηλατοδρόμων. Οι περισσότερες μετακινήσεις στο Μιλάνο γίνονται σε ακτίνα 4 χιλιομέτρων, απόσταση που καλύπτεται με εξαιρετική άνε-

ση με το ποδήλατο – το μόνο που έλειπε για τους ποδηλάτες ήταν η αίσθηση ασφάλειας που δημιουργεί η ύπαρξη χωριστών υποδομών.

Σε γιγάντιες πόλεις όπως το Παρίσι τα πράγματα είναι πιο δύσκολα, ιδίως σε σχέση με τις καθημερινές μετακινήσεις εργαζομένων από τα μακρινά προάστια στο κέντρο της πόλης με το δίκτυο του προαστιακού σιδηροδρόμου (RER). Υπάρχουν άνθρωποι που αναπόφευκτα θα επιστρέψουν στην καθημερινή χρήση μέσων μεταφοράς – ή που εξ ανάγκης δεν σταμάτησαν καθόλου να τα χρησιμοποιούν στη διάρκεια της καραντίνας. Υπάρχουν άλλοι που θα καταφύγουν αναγκαστικά στα Ι.Χ. λόγω χιλιομετρικής απόστασης ή φυσικής κατάστασης. Το στοίχημα, όμως, για τις Αρχές του Παρισιού είναι

να περιοριστούν οι δύο αυτές κατηγορίες (των χρηστών μέσων μεταφοράς και των οδηγών) στα απολύτως απαραίτητα και να μαζικοποιηθεί η χρήση ποδηλάτου για όλες τις υπόλοιπες μετακινήσεις. Η δήμαρχος του Παρισιού, Αν Ινταλγκό, η οποία είχε προχωρήσει να υλοποιήσει σημαντικά έργα ποδηλατοδρόμων στην πόλη, τώρα ανακοίνωσε συμπληρωματικό δίκτυο ποδηλατικών υποδομών μήκους 650 χιλιομέτρων.

Με διαδικασίες εξπρές

Στη Βρετανία, οι Αρχές ανακοίνωσαν ότι οι πεζοδρομίες και οι παρεμβάσεις βιώσιμης κινητικότητας μπορούν να γίνουν με διαδικασίες εξπρές, απαλλάσσοντας τους δήμους από κοπώδεις και χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες, ενώ στο Βέλγιο οι Αρχές

εξέδωσαν εγχειρίδιο για το πώς δημιουργούνται ποδηλατόδρομοι express. Μία από τις βασικές οδηγίες: «Αφαιρέστε μία ολόκληρη λωρίδα κυκλοφορίας, μην υπερδεύετε με νέες διαγραμμίσεις». Σε κάποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούνται κώνοι, όπως αυτοί που ενημερώνουν τους οδηγούς ότι έφθασαν σε εργοτάξιο, σε άλλες περιπτώσεις νέες γραμμές στο οδόστρωμα, σε άλλες καταργούνται λωρίδες στάθμευσης αυτοκινήτων. Το «μενού» έχει πολλές επιλογές, αλλά η αδράνεια δεν είναι μία από αυτές, γιατί οι συνθήκες έχουν αλλάξει.

Την εποχή της πανδημίας, ο συνωστισμός σε στενά πεζοδρόμια πρέπει να αποφεύγεται – στη διάρκεια της καραντίνας το πρόβλημα αυτό λυνόταν με τη μετατόπιση των πεζών στο οδόστρωμα,

Η... προτεραιότητα στα ποδήλατα πρέπει να συνεχιστεί

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΙΑΛΙΟΥ**

Ηδη, από την προηγούμενη Τετάρτη, στις πόλεις μας κάτι έδειχνε να αλλάζει. Μετά τις ανακοινώσεις του πρωθυπουργού για την (από αύριο) σταδιακή χαλάρωση των μέτρων, όλοι διαπιστώσαμε την αυξανόμενη μέρα με την ημέρα επάνοδο του αυτοκινήτου στους δρόμους. Και εκείνη η συνθήκη που δημιουργήθηκε στις γειτονίες μας για ενάμιση μήνα λόγω της καραντίνας, που ζήσαμε όλοι περπατώντας ή κάνοντας ποδήλατο, ή ανακαλύπτοντάς το εκ νέου, ήταν μια χαμένη ευκαιρία; Δεκάδες πόλεις σε όλο τον κόσμο εκμεταλλεύθηκαν την καραντίνα και εφάρμοσαν με συνοπτικές διαδικασίες μέτρα για την επέκταση του χώρου των πεζών – όχι μόνο ως μέτρο βελτίωσης της ποιότητας ζωής, αλλά και ως υγειονομικό μέτρο – και την κυκλοφορία των ποδηλάτων. Η Μονάδα Βιώσιμης Κινητικότητας του τμήματος Αγρονόμων-Τοπογράφων του ΕΜΠ δημιούργησε το «Παρατηρητήριο COVID-19», καταγράφοντας αυτές τις εξελίξεις.

«Η τάση ξεκίνησε από τα μέσα Μαρτίου», λέει η συγκοινωνιολόγος Μαρία Σίτα, μέλος της μονάδας. «Πρώτα ήρθαν οι ειδήσεις για την τεράστια μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις πόλεις, λόγω της μείωσης της κυκλοφορίας. Μετά, κάποιες πόλεις άρχισαν σε χρόνο ρεκόρ, 10-15 ημερών, να λαμβάνουν μέτρα για να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του social distancing

(της τήρησης αποστάσεων). Είδαν ότι δεν μπορείς να περπατήσεις με ασφάλεια σε πεζοδρόμιο πλάτους 1,5 μ. και άρχισαν να καταργούν μια λωρίδα κυκλοφορίας ή στάθμευσης σε μεγάλους οδικούς άξονες για να την αποδώσουν στους πεζούς και στο ποδήλατο. Σε πολλές χώρες οι γιατροί ζήτησαν να μειωθεί το όριο ταχύτητας για να μειωθούν τα τροχαία, λόγω της πίεσης που δέχονται τα συστήματα υγείας. Αυτό ήταν το έναυσμα».

Παγκόσμιο φαινόμενο

Την ίδια στιγμή και στην Ελλάδα το ποδήλατο εμφανίστηκε μαζικά στους δρόμους. «Από τα ποδηλατικά μαθαίνουμε για μια εκτίναξη της ζήτησης. Όχι τόσο για αγορά νέων ποδηλάτων, όσο για επισκευή παλαιών. Τελικά, υπήρχαν πολλά ποδήλατα κλεισμένα για καιρό σε υπόγεια και κλιμακοστάσια», λέει η κ. Σίτα. «Ηταν ένα παγκόσμιο φαινόμενο. Στη Γλασκώβη που έχει αυτόματους μετρητές και δεν είναι αυτό που θα λέγαμε... ποδηλατούπολη, καταγράφηκε αύξηση 205% στο ποδήλατο και μείωση 75% στο αυτοκίνητο. Και μετά ήρθαν τα μέτρα. Μεγάλες πόλεις όπως το Βερολίνο και η Βαρκελώνη έδωσαν λωρίδες κυκλοφορίας στο ποδήλατο, οι Βρυξέλλες άλλαξαν από τη μια μέρα στην άλλη τα όρια ταχύτητας, η Βουδαπέστη και η Βιέννη έδωσαν εκτάκτως οδούς μόνο στους πεζούς. Κι όλα αυτά με ελάχιστο κόστος: διαχωρίζοντας τον ποδηλατόδρομο με μπογιά στο οδόστρωμα

Οι **οικογένειες** ολόκληρες με τα ποδήλατά τους έκαναν την εμφάνισή τους σε δρόμους της Αθήνας τις προηγούμενες εβδομάδες. Από αύριο, δυστυχώς, αναμένεται νέα επέλαση των Ι.Χ.

Μια καλή συνήθεια, που υιοθετήθηκε από πολλούς τις ημέρες της καραντίνας και βοηθά την ποιότητα ζωής στις πόλεις, από αύριο απειλείται να γίνει παρενθese.

και μερικά φορτηγά εμπόδια, όπως κώνους».

Στην Ελλάδα, ο γενικός γραμματέας Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος Ευθύνης Μπακογιάννης έστειλε στο υπουργείο Υποδομών

μία σειρά προτάσεων αναλόγων με αυτές που ελήφθησαν σε πολλές ευρωπαϊκές πόλεις. Οι προτάσεις του δεν εισακούστηκαν. Αντίθετα, ο υφυπουργός Μεταφορών Γιάννης Κεφαλογιάννης προέτρεψε τους πολίτες να χρησιμοποιούν το Ι.Χ. για τις μετακινήσεις τους, ώστε να αποφευχθεί ο συνωστισμός στις συγκοινωνίες.

«Τις ημέρες αυτές, λόγω των περιορισμών, διαπιστώσαμε όλοι πόσο ανάγκη είχαμε να κυκλοφορήσουμε στο αστικό περιβάλλον και θυμηθήκαμε αυτό που είχαμε ξεχάσει: το περπάτημα και το ποδήλατο. Ανακαλύψαμε μια ποιότητα που την είχαμε αμελήσει», λέει ο κ. Μπακογιάννης. «Αυτό δεν έγινε χωρίς προβλήματα. Ξαφνικά αυτοί

που χρησιμοποιούσαν αυτοκίνητο είχαν να αντιμετωπίσουν πολλά-πλάσιους πεζούς και ποδηλάτες, στην Πάτρα έγινε και ένα θανατηφόρο τροχαίο. Σταδιακά, όμως, οι οδηγοί άρχισαν να προσέχουν, γιατί και οι ίδιοι μετά τη δουλειά τους μπορεί να περπατούσαν με τα παιδιά τους στη γειτονιά. Όλη αυτή η περίοδος μας προσέφερε μια μεγάλη ευκαιρία, να καταλάβουμε πόσο εύκολο είναι να βάλουμε το ποδήλατο στη ζωή μας όχι μόνο για άσκηση και αναψυχή, αλλά και για όλες τις τοπικές μας μετακινήσεις. Με αυτή την έννοια, η κίνηση του υπουργείου Μεταφορών να ενθαρρύνει τη χρήση Ι.Χ. από τη Δευτέρα νομίζω ότι περνά λάθος μήνυμα».

στο εξής, εκατοντάδες πόλεις σε όλο τον κόσμο το λύνουν με διαπλατύνσεις πεζοδρομίων. Οι διαπλατύνσεις και πεζοδρομίες εξυπηρετούν και τον στόχο της διάσωσης της οικονομικής δραστηριότητας, εφόσον οι δραστηριότητες σε ανοικτούς χώρους ενέχουν λιγότερους κινδύνους. Και σε αυτή την περίπτωση τα αυτοκίνητα αποδεικνύονται «λίπος» που μπορεί να φύγει, ώστε να απλωθούν τα καταστήματα εστίασης στο οδόστρωμα, τηρώντας τις αποστάσεις ασφαλείας και συνεχίζοντας απρόσκοπτα τη λειτουργία τους.

Στο Βερολίνο

Δεν είναι όλες οι πόλεις του κόσμου το ίδιο προχωρημένες στο θέμα των βιώσιμων μετακινήσεων, αλλά σε όλες ανεξαιρέτως καταγράφηκε αύξηση της χρήσης του ποδηλάτου και βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας στη διάρκεια της καραντίνας. Οι Αρχές του Βερολίνου ήταν μεταξύ των πρώτων που εφάρμοσαν τη διαπλατύνση ποδηλατολωρίδων, από την αρχή κιόλας της καραντίνας. Τότε, το μέτρο είχε χαρακτηριστεί «άσκοπη πρόκληση από το ποδηλατικό λόμπι». Κανείς δεν έχει πλέον την ίδια άποψη, καθώς η χρήση του ποδηλάτου διευρύνεται ακόμη και σε μια πόλη με ήδη υπάρχουσες υποδομές, όπως είναι η γερμανική πρωτεύουσα.

Σιγά σιγά, το ερώτημα μετατοπίζεται αλλού. Θα υπάρχουν αρκετά ποδήλατα για να καλύψουν την αλματώδη αύξηση της ζήτησης; Την ώρα που δεκάδες κλάδοι της παγκόσμιας οικονομίας βουλιάζουν, οι πωλήσεις ποδηλάτων απογειώνονται. «Δεν προλαβαίνουμε, το τηλέφωνο χτυπάει ασταμάτητα», είπε γελώντας στην εφημερίδα «Γκάρντιαν» ο ιδιοκτήτης καταστήματος ποδηλάτων στην Αυστραλία, που τρέχει και δεν φτάνει παρότι προσέλαβε επιπλέον προσωπικό και αύξησε τις βάρδιες. «Τα ποδήλατα έχουν γίνει το νέο χαρτί τουαλέτας», λέει ο ίδιος.

REUTERS, ABC

Οι προτάσεις

Μείωση ορίου ταχύτητας στις γειτονίες στα 30 χλμ. Δημιουργία «έκτακτων» διαδρομών πεζών σε τμήματα του οδικού δικτύου όπου δεν υπάρχουν πεζοδρόμια, με εκτροπή της στάθμευσης στη μία μόνο πλευρά της οδού. Δημιουργία «έκτακτων» λωρίδων πλάτους τριών μέτρων για δίκυκλα και ποδήλατα σε κεντρικές οδικές αρτηρίες του αστικού δικτύου (Ιεωφόροι Αθηνών, Βουλιαγμένης, Κατεχάκη, Κηφισίας, Μεσογείων, Ιερά Οδός,) με ειδική διαγράμμιση στη δεξιά πλευρά του οδοστρώματος για όσα διαρκεί ο περιορισμός. Αυτές ήταν οι προτάσεις προς το υπουργείο Υποδομών, για τη λήψη έκτακτων μέτρων. «Αν θέλουμε να εξακολουθήσουν οι πολίτες να περπατούν στις γειτονίες τους και να χρησιμοποιούν ποδήλατο για τις τοπικές μετακινήσεις τους, ακόμα και για την εργασία τους αν είναι κοντά, πρέπει να τους προστατεύσουμε και να τους υποστηρίξουμε», λέει ο κ. Μπακογιάννης. «Δυστυχώς, η νομοθεσία μας δεν βοηθά: είναι παράλογο ότι ένας δήμος δεν μπορεί να μειώσει τις λωρίδες κυκλοφορίας των Ι.Χ. ή να καταργήσει θέσεις στάθμευσης σε μια πλευρά ενός δρόμου χωρίς να περάσει από μια τεράστια γραφειοκρατική διαδικασία και να λάβει την έγκριση της Αποκεντρωμένης Διοίκησης».

Ψυχρός Πόλεμος ΗΠΑ και Κίνας

Η πανδημία δρα ως καταλύτης, κλιμακώνοντας την αντιπαράθεση, τη στιγμή που η διεθνής συνεργασία είναι ζωτικά αναγκαία

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Την περασμένη Κυριακή, η εφημερίδα Global Times, αγγλόφωνη έκδοση της «Λαϊκής Ημερησίας», δηλαδή του επίσημου οργάνου του Κ.Κ. Κίνας, αφιέρωνε το κύριο άρθρο της στον Μάικ Πομπέο. Ήταν ένας πραγματικός λίβελλος, καθώς η εφημερίδα χαρακτήριζε τον Αμερικανό αξιωματούχο ως «τον χειρότερο υπουργό Εξωτερικών» των ΗΠΑ, εκτιμώντας ότι «ο πρώην διευθυντής μυστικών υπηρεσιών εννοεί να μετατρέψει το Στέιτ Ντιπάρτμεντ σε παράρτημα της CIA».

Αφορμή για την έκρηξη οργής του Πεκίνου στάθηκαν προγενέστερες δηλώσεις του Πομπέο, ο οποίος κατηγόρησε την Κίνα ότι έκρυβε τα πραγματικά στοιχεία για τον κορωνοϊό στα πρώτα στάδια της επιδημίας, επιφέροντας τεράστια υγειονομική και οικονομική ζημία στις ΗΠΑ. Στο μεταξύ, ο Ρεπουμπλικανός γενικός εισαγγελέας του Μιζούρι είχε ασκήσει αγωγή στο κινεζικό κράτος, αξιώνοντας οικονομική αποζημίωση. Μια πρωτοφανής στα δικαστικά χρονικά κίνηση, η οποία είναι απίθανο να έχει συνέχεια, δεν παύει όμως να προσθέτει άλλη μια πινελιά στο σκηνικό του νέου Ψυχρού Πολέμου, αυτή τη φορά μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας.

Το γεγονός ότι η Global Times άφησε στο απυρόβλητο τον Ντόναλντ Τραμπ δεν αλλάζει και πολύ τα πράγματα. Και ο Αμερικανός πρόεδρος φροντίζει να διατηρεί μια πολιτισμένη σχέση με τον Κινέζο ηγέτη Σι Τζινπίνγκ, αλλά δεν φείδεται βιτριολικών επιθέσεων εναντίον της χώρας του. Από την πρώτη στιγμή που κατεγράφησαν κρούσματα της COVID-19 στις ΗΠΑ, έκανε λόγο για «κινεζικό ιό». Σύμφωνα με ρεπορτάζ του αμερικανικού Τύπου, το τελευταίο διάστημα ο Τραμπ πνέει μένεα εναντίον της Κίνας, θεωρώντας ότι κινδυνεύει να χάσει τις εκλογές του Νοεμβρίου λόγω των δυσμενέσεων που οικονομικές επιπτώσεων από την κινεζικής προέλευσης πανδημία.

Ολοι γνωρίζουν, βέβαια, ότι η δυσχερής θέση του Αμερικανού προέδρου είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα των δικών του πράξεων και παραλείψεων, με αποκορύφωμα την ύλαστική έμπνευσή του για ενδεχόμενες θεραπείες με σολάριουμ υπερυψωμένων ακτίνων και ενέσεις χλωρίνης, μια τοποθέτηση που θα συνοδεύει στον αιώνα τον άπαντα την πολιτική του βιογραφία. Προσπαθώντας να αλλάξει την ατζέντα και να αφήσει πίσω του αυτό το ατόπημα, ο Ντόναλντ Τραμπ επανήλθε στις αιτιάσεις του εναντίον της Κίνας την

Ο Αμερικανός πρόεδρος φροντίζει να διατηρεί μια πολιτισμένη σχέση με τον Κινέζο ηγέτη Σι Τζινπίνγκ, αλλά δεν φείδεται βιτριολικών επιθέσεων εναντίον του Πεκίνου. Ο Τραμπ θεωρεί ότι κινδυνεύει να χάσει τις εκλογές του Νοεμβρίου λόγω των δυσμενέσεων οικονομικών επιπτώσεων από την πανδημία.

Ανησυχία στην Ευρώπη για τις δυνητικές επιπτώσεις της σύγκρουσης σε μια ήδη επιβαρυνόμενη παγκόσμια οικονομία.

περασμένη Δευτέρα, δηλώνοντας ότι οι ομοσπονδιακές αρχές διεξάγουν έρευνες για να εξακριβώσουν πόσο διαδόθηκε ο ιός και επιφυλάχθηκε για αντίποινα.

Για να πούμε την αλήθεια, ο Τραμπ δεν είναι μόνος στις αιτιάσεις του. Στις 14 Απριλίου, η εφημερίδα Washington Post πλάσαρε το σενάριο να έχει ξεφύγει κατά λάθος ο ιός από το νέο ερευνητικό κέντρο βιοτεχνολογίας της Γουσχάν, το οποίο κατασκευάστηκε το 2017 με τη βοήθεια της Γαλλίας. Παρέθεσε μάλιστα τηλεγραφήματα της αμερικανικής πρεσβείας στο Πεκίνο από τον Ιανουάριο του 2018, τα οποία προειδοποιούσαν για κενά ασφαλείας στο εν λόγω εργαστήριο. Τις επόμενες ημέρες, ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν και ο Βρετανός υπουργός Εξωτερικών Ντόνινακ Ράμπιν άφηναν και αυτοί σκιές, ζητώντας εξηγήσεις από το

Το παράδειγμα των επιστημόνων

Κινδυνεύοντας να βρεθούν ανάμεσα στα πυρά που εκτοξεύονται από Ουάσινγκτον και Πεκίνο, οι Ευρωπαίοι έχουν κάθε λόγο να ανησυχούν. Η Γηραιά Ηπειρος έζησε, πριν από έναν αιώνα, τις ζοφερές επιπτώσεις από τους εμπορικούς πολέμους ύστερα από την κατάρρευση του κανόνα του χρυσού και δεν θα έχει κανένα συμφέρον από την επανάληψη αυτού του σεναρίου, τη στιγμή που η ανθρωπότητα χρειάζεται όσο ποτέ άλλοτε τη διεθνή συνεργασία. Το μόνο αισιόδοξο στοιχείο μέχρι στιγμής είναι ότι η επιστήμη, που από τη φύση της δεν γνωρίζει σύνορα, δεν φανίνεται πρόθυμη να ακολουθήσει τον συγκρουσιακό δρόμο των πολιτικών. Το Πανεπιστήμιο Κολούμπια, στη Νέα Υόρκη, συνεργάζεται άψογα με το κινεζικό Κέντρο Ελέγχου των Λοιμώξεων σε εντατικές έρευνες γύρω από την πορεία διάδοσης του ιού σε όλη την κινεζική επικράτεια. Θα ευχόταν κανείς μια ανάλογη, εντατική συνεργασία ανάμεσα σε ΗΠΑ, Κίνα και Ευρώπη για την ταχύτερη ανακάλυψη και μαζική παραγωγή του εμβολίου για την COVID-19, αλλά στις μέρες μας αυτό που επιτάσσει η κοινή λογική μοιάζει με ονειροφαντασίωση.

Πεκίνο. Πιο προχωρημένος, ο πρωθυπουργός της Αυστραλίας Σκοτ Μόρισον ζήτησε να διεξαχθεί διεθνής έρευνα για το θέμα, κατά το πρότυπο των ερευνών για όπλα μαζικής καταστροφής.

Η αντίδραση του Πεκίνου ήταν άμεση. Αρκετοί Κινέζοι αξιωματούχοι όχι μόνον απέρριψαν κατηγορηματικά τις κατηγορίες για το εργαστήριο της Γουσχάν, αλλά προσπάθησαν να αντιστρέψουν την εικόνα, διατυπώνοντας την (εξίσου αστήρικτη) εικασία ότι Αμερικανοί

στρατιώτες «φύτεψαν» στην κινεζική μεγαλούπολη τον ιό στη διάρκεια των αγώνων Military World Games, που φιλοξενήθηκαν εκεί τον περασμένο Οκτώβριο. Το κινεζικό υπουργείο Εξωτερικών απείλησε ανεπίφραστα τον Μόρισον ότι, αν συνεχίσει την εκστρατεία του, θα επιστρέψει μπόϊκοτ στα αυστραλιανά κρασιά και βοδινά (κύριος εξαγωγικός προορισμός των οποίων είναι η Κίνα), ενώ η χώρα του θα στερnhθεί το συνάλλαγμα από δεκάδες χιλιάδες Κινέζους φοιτητές. Διπλωματικά

Η διαμάχη έχει επεκταθεί και στη σφαίρα της συνωμοσιολογίας και στα σενάρια για την «πατρότητα» του ιού.

διαβήματα της Κίνας υποχρέωσαν την υπηρεσία εξωτερικής πολιτικής της Ε.Ε., υπό τον Τζοζέπ Μπορέλ, να απαλείψει αναφορές περί «εκστρατείας παραπληροφόρησης» από την πλευρά της Κίνας σε έκθεση για την εξέλιξη της πανδημίας.

Ασφαλώς οι σχέσεις μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας ήταν τεταμένες και προκορωνοϊού. Ο εμπορικός πόλεμος χαμηλής έντασης της κυβέρνησης Τραμπ, με αιχμή το κινεζικό μεγαθήριο των τηλεπικοινωνιών Huawei και τα δίκτυα κινητής τηλεφωνίας πέμπτης γενεάς (5G), όπως και οι κυρώσεις σε κινεζικές εταιρείες τεχνικής νοσημοσύνης, ήδη απειλούσαν να φέρουν σε μετωπική ρήξη τους δύο ισχυρότερους πόλους της παγκοσμιοποίησης. Ωστόσο η ασύμμετρη ανταπόκριση των δύο μεγάλων δυνάμεων στην πανδημία ήρθε να ενισχύσει τους φόβους της Ουάσινγκτον για μεγέθυνση της κί-

νεζικής οικονομικής και γεωπολιτικής ισχύος.

Ενώ στην αρχή η κυβέρνηση Τραμπ είδε την επιδημία ως «κινεζικό Τσερνόμπιλ», στη συνέχεια η Κίνα κατάφερε να θέσει υπό έλεγχο τη νόσο και να επιδοθεί σε μια δυναμική διπλωματία ήπιας ισχύος με την προσφορά ιατρικού και προστατευτικού εξοπλισμού, ενώ η Αμερική αντιμετώπιζε τρομακτικό υγειονομικό, οικονομικό και ηθικό κόστος. Την περασμένη Δευτέρα, η Γερμανίδα υπουργός Αμυνας Άνγκερ Κραμπ-Καρνμπάουερ μετέβη προσωπικά στο αεροδρόμιο της Λειψίας για να υποδεχθεί, ευγνώμων, αεροπλάνο που μετέφερε 10 εκατομμύρια μάσκες από την Κίνα, ενώ ο ιδρυτής της Alibaba (κινεζικού αντιστοίχου της Amazon) Τζακ Μα συναγωνίζεται τον Μπιλ Γκέιτς σε διεθνή ανθρωπιστική βοήθεια.

Η «κίτρινη απειλή»

Γεγονός είναι ότι η υστερία για την «κίτρινη απειλή» έχει γίνει κάτι σαν εθνικό σπορ στην Ουάσινγκτον, όπως έγραφε τελευταία αρθρογράφος των Times. Πρόσφατη έρευνα του Pew Research Institute έδειξε ότι τα δύο τρίτα των Αμερικανών έχουν αρνητική έως πολύ αρνητική γνώμη για την Κίνα. Η εχθρότητα απέναντι στο Πεκίνο είναι το μόνο πράγμα που ενώνει αυτή τη στιγμή τους Δημοκρατικούς και τους Ρεπουμπλικανούς, καθώς και τα δύο στρατόπεδα προσπαθούν να κερδίσουν ψήφους ενόψει των εκλογών του Νοεμβρίου. Προ ημερών, η εκστρατεία του Τζο Μπάιντεν έβαλε πληρωμένη διαφήμιση σε τηλεοπτικά δίκτυα όπου κατηγορούσε τον Τραμπ ότι είναι πολύ ενδοτικός έναντι του Πεκίνου.

Από πολλές απόψεις, οι φόβοι για επικίνδυνη ενδυνάμωση της Κίνας μέσα από την παρούσα κρίση φαίνονται υπερβολικοί. Η χώρα είχε για πρώτη φορά σημαντική συρρίκνωση της οικονομίας της (κατά 6,8% το πρώτο τρίμηνο του 2020 σε σύγκριση με το περυσινό), ενώ ήδη πλήττεται από κύμα απαναπατισμού αμερικανικών και ιαπωνικών επιχειρήσεων. Ενδεχομένως η Δύση θα έπρεπε, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα, να ανησυχεί λιγότερο για την ισχύ της Κίνας και περισσότερο για τη σχετική αδυναμία της. Ενώ στην κρίση του 2008 η ασιατική δύναμη αναδείχθηκε σε ατμομηχανή για την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας με το αστρονομικό πρόγραμμα επενδύσεων που έφτανε στο 13% του ΑΕΠ, το φετινό πρόγραμμα στήριξης μόλις που ανέρχεται στο 3%.

Δεσποτεία και δημοκρατία την εποχή του κορωνοϊού

Του ROGER COHEN
THE NEW YORK TIMES

Η πρώτη μεγάλη κρίση του «μετα-αμερικανικού» κόσμου βρίσκεται ακόμη στο αρχικό της στάδιο. Η πανδημία απαιτούσε παγκόσμια αντιμετώπιση. Αντί γι' αυτό, ο ένοικος του Λευκού Οίκου συνέχισε να κομπάζει και να φυλαρεί, επιμένοντας ότι η Αμερική δεν κινδυνεύει.

«Δεν υπάρχει ίχνος ηγετικής πρόθεσης από μέρους των ΗΠΑ. Αυτό είναι πρωτοφανές», είπε ο πρώην πρωθυπουργός της Σουηδίας, Καρλ Μπλιντ. Οι ΗΠΑ έψαψαν να αποτελούν σημείο αναφοράς, με το βραβείο εξαφάνισαν να απονέμεται στον Αμερικανό υπουργό Εξωτερικών, Μάικ Πομπέο.

Στο μεταξύ, κανείς δεν κάλυψε το κενό που άφησε πίσω της η Ουάσινγκτον. Όσοι αφίξεις κινεζικών αντιπροσωπειών και να καταγραφούν με αεροπλάνα γεμάτα υγειονομικά εφόδια, κανείς δεν θα ξεχάσει ότι όλα ξεκίνησαν με ένα βιολογικό Τσερνόμπιλ στην επαρχία Γουσχάν, το οποίο οι κινεζικές αρχές απέκρυψαν για εβδομάδες, όπως κάνουν όλες οι δικτατορίες. Οι ασιατικές χώρες που αντιμετώπισαν με μεγαλύτερη επιτυχία την πανδημία είναι δημοκρατίες, όπως η Νότια Κορέα και η Ταϊβάν, αποδεικνύοντας ότι η μάχη μετα-

ξύ αυταρχισμού και δημοκρατίας δεν έχει κριθεί ακόμη. Η Μεγάλη Υφεση, που άρχισε το 1929, προκάλεσε δύο ιστορικές εξελίξεις: στις ΗΠΑ, οδήγησε στο Νιου Ντίλ του Ρούζβελτ, ενώ στην Ευρώπη ενόησε την άνοδο του Χίτλερ το 1933 και την εξάπλωση του φασισμού, καταλήγοντας στην ανείπωτη καταστροφή του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Αυτή τη φορά, ο κορωνοϊός –και όχι κάποιος πόλεμος– υποχρεώνει σε διακοπή της βιομηχανικής

Η μάχη για ανθρωπιά και αλληλεγγύη στον «μετα-αμερικανικό» κόσμο μόλις ξεκίνησε.

παραγωγής. Περισσότεροι από 26 εκατ. Αμερικανοί οδηγούνται στην ανεργία, ενώ οι μισθοί των Ευρωπαίων εργαζόμενων «κρατικοποιούνται», όπως είπε ο Εμανουέλ Μακρόν. Δεν είναι, ωστόσο, πολύ αργά για να αποτραπούν οι δεινές επιπτώσεις της πρωτοφανούς αυτής οικονομικής κατάρρευσης.

Οι ΗΠΑ του Τραμπ, τις οποίες το γερμανικό περιοδικό Der Spiegel αποκαλεί πλέον «ο Αμερικανός ασθενής», είναι ώριμες για αυταρχική σττροφή. Πνιγμένη στα

Ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν υποστήριξε ότι ο κορωνοϊός πρέπει να σημάνει την επικράτηση του «ανθρώπινου» επί του «οικονομικού».

ψέματα του Τραμπ, χτυπημένη από τον κορωνοϊό, θαμμένη στην ανικανότητα, μαστιγωμένη από την ιδεολογική πόλωση και διοικητική παρακμή, η χώρα πλησιάζει στις εκλογές του Νοεμβρίου, όπου όλα –όπως η νοθεία, η προδοτικότητα και η αναβολή– είναι πιθανά. Η ψυχοσύνθεση του Τραμπ δεν του επιτρέπει να αποδεχθεί την ήττα, οι προοπτικές της οικογένειάς του μακριά από την προεδρία είναι ζωφερές και η κρίση προσφέρει ιδα-

νική αφορμή για υφαρπαγή της εξουσίας. Ο πόλεμος, με τον οποίο η πανδημία έχει πολλά κοινά, εννοεί την επέκταση της ισχύος της εκτελεστικής εξουσίας, όπως είχε προειδοποιήσει ο Τζέιμς Μάντισον, ένας εκ των πατέρων της αμερικανικής δημοκρατίας.

Ο Τραμπ αποτελεί προσωποποίηση της κοινωνικής κατάρρευσης, την οποία τόσο ικανά εκμεταλλεύεται. Υβρίζει τον Τύπο, δημιουργεί αμφιβολίες για την ανεξαρτησία των Δικαιοσύνης, καταργεί τον έλεγχο

της εξουσίας και την ίδια την αλήθεια, επιβάλλοντας μια ιδιότυπη μορφή λαϊκίστικης δικτατορίας.

Τα πράγματα στην Ευρώπη είναι διαφορετικά. Οι διαφορές μεταξύ εύπορου Βορρά και φτωχότερου Νότου οξύνθηκαν συνεπεία της πανδημίας. Την ίδια ώρα, το χάσμα μεταξύ των δημοκρατιών της Δυτικής Ευρώπης και των αυταρχικών κυβερνήσεων της Πολωνίας και της Ουγγαρίας αποκαλύφθηκε, δοκιμάζοντας την ενότητα και την αλληλεγγύη της Ενωσης. Παρά τα προβλήματα, όμως, δεν πρέπει να ξεγράφουμε την Ευρώπη.

Η στάση της Ε.Ε.

Η αρχική αντίδραση της Ε.Ε. υπήρξε αναίμακτη. Η Λομβαρδία δεν πρόκειται να ξεχάσει ότι αφέθηκε στην τύχη της. Η απόφαση των Βρυξελλών να διαθέσουν δισεκατομμύρια ευρώ σε βοήθεια προς τη Βουδαπέστη, στο πλαίσιο της επενδυτικής πρωτοβουλίας αντιμετώπισης του κορωνοϊού την ίδια ημέρα που ο Ορμπαν άρχισε να κυβερνά με διατάγματα, ήταν «παρανοϊκή, κακή και επικίνδυνη», όπως είπε ο Γάλλος πολιτικός επιστήμονας Ζακ Ρουπνίκ. Ο Ορμπαν είναι ένας πολιτικός που προκαλεί τον θαυμασμό του Τραμπ.

Στο πρόσωπο της Αγκελα Μέρκελ, η Ευρώπη ανακάλυψε πάλι μία

ηγέτιδα ικανή να εμπνεύσει χάρη στην ειλικρίνεια και στη σοβαρότητά της. Οι ευρωπαϊκές κοινωνίες είναι, στο μεταξύ, καλύτερα προετοιμασμένες από ό,τι οι ΗΠΑ, χάρη στο κράτος πρόνοιας, για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Σε συνέντευξή του, ο πρόεδρος Μακρόν υποστήριξε ότι ο κορωνοϊός πρέπει να σημάνει την επικράτηση του «ανθρώπινου» επί του «οικονομικού», εννοώντας την ευρωπαϊκή αλληλεγγύη πάνω στον αμερικανικό ασυγκράτητο καπιταλισμό.

Αυτό που παραμένει ξεκάθαρο, όμως, είναι ότι η Ε.Ε. οφείλει να παραμείνει υπερασπιστής των φιλελεύθερων δημοκρατικών αξιών, οι οποίες διακυβεύονται από τον απειλητικό κόσμο του Τραμπ, του Πούτιν και του Σι Τζινπίνγκ. Η μεγάλη μάχη δημοκρατίας - δικτατορίας του 21ου αιώνα δεν έχει κριθεί ακόμη. Η κρίσημη ημερομηνία είναι τώρα η 3η Νοεμβρίου. Μια νίκη του Τραμπ στις προεδρικές εκλογές θα δυσχεράνει το έργο του δημοκρατικού στρατοπέδου, που εκπροσωπούν η Μέρκελ και ο Μακρόν. Αν, όμως, νικήσει ο Τζο Μπάιντεν, η αμερικανική ευπρέπεια και οι δημοκρατικές αρχές θα επανέλθουν σε έναν ριζικά διαφορετικό κόσμο, στον οποίο οι ηγέτες αυταρχικών καθεστώτων δεν θα έχουν πια λευκή επιταγή.

A.P. PATRICK SEMANSKY

Στρατιωτικό όχημα έμφορτο με το υγειονομικό υλικό που μετέφερε στις ΗΠΑ, στην αεροπορική βάση Αντρίου, το εικονιζόμενο τουρκικό μεταγωγικό.

Στην Αμερική αντισηπτικά και μάσκες, στους S-400 «πάγος»

Η προσπάθεια εργαλειοποίησης, σε όλα τα επίπεδα, της πανδημίας από τον Ερντογάν

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Το δεύτερο φορτίο ιατρικής βοήθειας από την Τουρκία στις ΗΠΑ, το οποίο περιείχε δεκάδες χιλιάδες μάσκες, προστατευτικές στολές, αντισηπτικά και ασιίδες προσώπου, έφτασε σε κουτιά που έφεραν τους στίχους του σούφι ποιητή Τζελαλεντίν Ρουμί, στα τουρκικά και τα αγγλικά: «Μετά την απόγνωση υπάρχει τόσο πολλή ελπίδα και μετά το σκότος ένας πολύ φωτεινότερος ήλιος». Ωστόσο, η γειτονική χώρα δύσκολα μπορεί να υποθετήσει την αισιοδοξία της ποίησης του Ρουμί. Η πανδημία έχει πλήξει αμείλιχτα τον πληθυσμό με 3.000 νεκρούς από τον κορωνοϊό, αλλά και την ούτως ή άλλως δοκιμαζόμενη οικονομία της χώρας. Ακόμη, δε, δεν έχει προσδιοριστεί ο οδικός χάρτης για την έξοδο από την καραντίνα, καθώς τα περιοριστικά μέτρα ελήφθησαν καθυστερημένα και προκαλέσαν χάος, αφού ανακινώθηκαν απότομα. Οδήγησαν άλλωστε στην παραίτηση του υπουργού Εσωτερικών, Σουλεϊμάν Σοϊλού, η οποία δεν έγινε δεκτή από τον Ταγίπ Ερντογάν.

Ο κορωνοϊός εξυπηρετεί τον Ερντογάν ως πρόσχημα για πολλαπλές πολιτικές αποφάσεις του: από την προσφυγή στο ΔΝΤ για την αναζήτηση βοήθειας έως την καθυστέρηση ανάπτυξης των ρωσικών S-400. Ο εκπρόσωπος του προέδρου, Ιμπραήμ Καλίν, επιβεβαίωσε τη σχετική εξέλιξη, που αποκάλυψε το Ρόιτερς και η οποία αναμένεται να ικανοποιήσει την Ουάσιγκτον. «Έχει υπάρξει κάποια καθυστέρηση εξαιτίας του κορω-

νοϊού, αλλά θα προχωρήσουμε όπως έχει σχεδιασθεί», δήλωσε ο Ιμπραήμ Καλίν κατά τη διάρκεια online συνάντησης του Ατλαντικού Συμβουλίου στην οποία είχε προσκληθεί, προσθέτοντας ότι ο Ερντογάν είχε πει αρκετές φορές στον Αμερικανό πρόεδρο ότι ενδιαφέρεται επίσης για την αγορά των αμερικανικών συστημάτων Patriot.

Η επίκληση του κορωνοϊού για την καθυστέρηση δεν νχει ιδιαί-

Η τουρκική αστυνομία έχει συλλάβει σε ένα μήνα τουλάχιστον 400 πολίτες με την κατηγορία ότι έχουν κάνει «προκλητικές» αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

τερα πειστική, αφού η Τουρκία δεν έχει αναστείλει τις επιχειρήσεις της στη Συρία, στη Λιβύη κ.λπ. Το αντίθετο, μάλιστα. Η Αγκυρα έχει στείλει εσχάτως drones και ενισχύσεις στη Λιβύη με αποτέλεσμα να αλλάξουν οι συσχετισμοί στο πεδίο της μάχης εις βάρος του στρατηγού Χαλίφα Χαφτάρ. Η ειδική απεσταλμένη του ΟΗΕ στη χώρα, Μισέλ Ουίλιαμς, εμφανίστηκε πρόσφατα ιδιαίτερα προβληματισμένη, λέγοντας ότι η Λιβύη έχει γίνει πεδίο δοκιμών νέων όπλων.

Η επίθεση στο Αφρίν της βόρειας Συρίας, που ελέγχεται από την Τουρκία εδώ και δύο χρόνια,

με τουλάχιστον 40 νεκρούς αμάχους αυτήν την εβδομάδα, αποδόθηκε από την Αγκυρα στους Κούρδους της Συρίας (YPG). Ήταν μία από τις χειρότερες επιθέσεις στην περιοχή αφότου περιήλθε στον έλεγχο των Τούρκων. Υπενθυμίζεται πως η υποστήριξη των ΗΠΑ προς τους Κούρδους της Συρίας παραμένει ένα από τα μεγαλύτερα «αγκάθια» στις αμερικανοτουρκικές σχέσεις.

Την ίδια στιγμή, οι οικονομολόγοι εκτιμούν ότι το ΔΝΤ, που επί μακρόν βρέθηκε στο στόχαστρο του Ερντογάν, είναι η μοναδική εναλλακτική του για να αντιμετωπίσει τα οικονομικά δεινά της χώρας. Από την πλευρά του, το Ταμείο φέρεται επίσης έτοιμο να συνεργαστεί με την Αγκυρα. Χωρίς ξένα κεφάλαια είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς πώς η κυβέρνηση θα χρηματοδοτήσει το τεράστιο δημοσιονομικό κενό που αναμένεται να προκαλέσει η πανδημία.

Ο αυταρχισμός του Ερντογάν έχει φτάσει σε νέα ύψη, ανέφερε αυτήν την εβδομάδα ο Μάικλ Ρούμπιν, πρώην αξιωματούχος του Πενταγώνου και αναλυτής διεθνών υποθέσεων. «Ήταν ένας κακός μήνας για τον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν και όπως συννηθίζεται τα τελευταία 17 χρόνια, είναι ακόμη χειρότερος για όσους προσπαθεί να δαιμονοποιήσει ο Τούρκος κυκλοθυμικός ηγέτης», δήλωσε, αναφερόμενος σε δημοσιογράφους, αντιπροσώπους, πολιτικούς κρατούμενους και άλλους επικριτές του. Η τουρκική αστυνομία έχει συλλάβει σε ένα μήνα τουλάχιστον 400 ανθρώ-

πους με την κατηγορία ότι έχουν κάνει «προκλητικές» αναρτήσεις σε μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Η πολλαπλή εργαλειοποίηση της πανδημίας από την Τουρκία έχει, σύμφωνα με αναλυτές, στόχο να εξευμενίσει τις ΗΠΑ και να κατευνάσει τις αντιδράσεις στο εσωτερικό μέτωπο, καθώς το ένα τρίτο της κοινής γνώμης θεωρεί ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί μέσα στο 2020 και 40% των ερωτηθέντων σε δημοσκοπήση ανησυχούν για τη δουλειά τους. Ο Ερντογάν γνωρίζει καλά ότι ο πρόεδρος των ΗΠΑ είναι από τους σημαντικότερους συμμάχους του στην Ουάσιγκτον. Δεν είναι τυχαίο ότι μαζί με την αποστολή ιατρικού υλικού, ο Τούρκος πρόεδρος κάλεσε με συνοδευτική επιστολή του τον Τραμπ να εκτιμήσει την επίδειξη αλληλεγγύης εκ μέρους της χώρας του. «Ελπίζω πως την ερχόμενη περίοδο με το πνεύμα αλληλεγγύης που έχουμε επιδείξει στη διάρκεια της πανδημίας, το Κογκρέσο και τα ΜΜΕ των ΗΠΑ θα κατανοήσουν καλύτερα τη στρατηγική σημασία των διμερών σχέσεων», έγραψε στην επιστολή.

Η τουρκική διπλωματία της μάσκας και η επιστολή έχουν στόχο να καλλιεργήσουν τον άμεσο διάυλο επικοινωνίας με τον Αμερικανό πρόεδρο. Διεθνολόγοι αναρωτιούνται, ωστόσο, πώς με τις τελευταίες του κινήσεις και δη την αναβολή ανάπτυξης των S-400, ο Ερντογάν θα καταφέρει να κρατήσει ταυτόχρονα καλή σχέση με τον Τραμπ, χωρίς να εξοργίσει τον Ρώσο πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν.

Κλιμακώνεται επικίνδυνα η ένταση στον Περσικό Κόλπο

Νέα αντιπαράθεση ΗΠΑ - Ιράν

Αν ήλπιζε κανείς ότι η πανδημία θα έβρισκε τους τόνους στην αντιπαράθεση ΗΠΑ και Ιράν, καθώς και οι δύο χώρες έχουν πληγεί σοβαρά από την ασθένεια, κακώς ήλπιζε. Την περασμένη εβδομάδα, ο Αμερικανός πρόεδρος διέταξε τους κυβερνήτες των αμερικανικών πολεμικών πλοίων στον Περσικό Κόλπο να «καταρρίψουν» ιρανικά πλοία εάν αυτά παρενοχλούν αμερικανικές δυνάμεις. Το Ιράν απάντησε σε ανάλογο τόνο, αν και αργότερα ο ανώτατος ηγέτης της χώρας, Χασάν Ροχανί, δήλωσε πως το Ιράν δεν θα είναι αυτό που θα αρχίσει εκθροπράξεις. Οι στρατηγικοί στόχοι των δύο χωρών στην περιοχή παραμένουν οι ίδιοι ασχέτως της πανδημίας, η οποία μάλιστα θα μπορούσε να αποτελέσει κίνητρο, προκειμένου Ουάσιγκτον και Τεχεράνη να συντηρήσουν την ένταση ώστε να στρέψουν αλλού τα φώτα της δημοσιότητας από τους χιλιάδες νεκρούς που έχει προκαλέσει η ασθένεια.

Αφορμή για τη νέα κλιμάκωση στάθηκε περιστατικό στον Περσικό Κόλπο όπου, σύμφωνα με την Ουάσιγκτον, οπλισμένα ταχύπλοα των Φρουρών της Επανάστασης παρενόχλησαν νηοπομπή αμερικανικών πολεμικών πλοίων. Ο Ντόναλντ Τραμπ έγραψε στο Twitter: «Έδωσα οδηγίες στο αμερικανικό πολεμικό ναυτικό να καταρρίψει και να καταστρέψει οποιαδήποτε ιρανική κανονισφόρο αν παρενοχλεί τα πλοία μας στη θάλασσα». Η άστοχη επιλογή του ρήματος δεν θα πρέπει να εκπλήσσει, δεδομένου πως πέρυσι είχε δηλώσει πως ο αμερικανικός επαναστατικός στρατός είχε «καταλάβει τα αεροδρόμια» των Βρετανών τη δεκαετία του 1970, υπενθυμίζει το BBC. Το επεισόδιο στον Περσικό Κόλπο περιελάμβανε

τη διέλευση ιρανικών ταχύπλοων ακόμη και εννέα μέτρα διπλά από αμερικανικά πολεμικά σκάφη. Ακολούθησαν οι συνθήσεις αλληλοκατηγορίες και απειλές μεταξύ των δύο πλευρών, με τους Φρουρούς της Επανάστασης να παραδέχονται ότι υπήρξε επεισόδιο, αλλά να κατηγορούν τους Αμερικανούς. Ούτως ή άλλως, οι Αμερικανοί πλοίαρχοι έχουν το δικαίωμα να ανοίξουν πυρ κατά ιρανικών σκαφών εάν κρίνουν ότι απειλείται η ασφάλεια του πλοίου και του πληρώματος.

Παρ' όλα αυτά, η απειλή Τραμπ ήταν η σημαντικότερη που έχει καταγραφεί για ανάληψη στρατιωτικής δράσης κατά του Ιράν από την αρχή του έτους, όταν αμερικανικό

Η κατάρρευση των τιμών του πετρελαίου φέρνει σε διεινή θέση το καθεστώς της Τεχεράνης.

μη επανδρωμένο αεροσκάφος είχε σκοτώσει τον δεύτερο στην ιεραρχία των Φρουρών της Επανάστασης, στρατηγό Κασέμ Σουλεϊμάνι. Το να προβλέψει κανείς τι θα συμβεί στη συνέχεια θα ήταν ιδιαίτερα παρακινδυνευμένο, καθώς από τη μια πλευρά υπάρχει ο απρόβλεπτος Τραμπ και από την άλλη οποιαδήποτε ιρανική κανονισφόρο αν παρενοχλεί τα πλοία μας στη θάλασσα». Η άστοχη επιλογή του ρήματος δεν θα πρέπει να εκπλήσσει, δεδομένου πως πέρυσι είχε δηλώσει πως ο αμερικανικός επαναστατικός στρατός είχε «καταλάβει τα αεροδρόμια» των Βρετανών τη δεκαετία του 1970, υπενθυμίζει το BBC. Το επεισόδιο στον Περσικό Κόλπο περιελάμβανε

REUTERS, A.P.

US NAVAL FORCES CENTRAL COMMAND / REUTERS

Ταχύπλοο των Φρουρών της Επανάστασης ενώ περνάει μια ανάσα από πολεμικό σκάφος των ΗΠΑ στον Περσικό κόλπο. Ο Αμερικανός πρόεδρος έδωσε το πράσινο φως στις αμερικανικές δυνάμεις να... καταρρίψουν τα ιρανικά σκάφη που τις παρενοχλούν.

«Συμπτώματα» εκνευρισμού στην Τουρκία λόγω κορωνοϊού

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Την εξαιρετικά τεταμένη κατάσταση στο εσωτερικό της Τουρκίας αντανάκλα η απροθυμία της Αγκυρας να ανοίξει με την Αθήνα έναν σταθερό διάυλο, ο οποίος και θα ξεπερνά τις άτυπες συζητήσεις περί αμφίπλευρης απόσυρσης από προγραμματισμένες ασκήσεις εν μέσω κορωνοϊού. Μετά την έλλειψη βούλησης της Αγκυρας ώστε να συμφωνήσει σε ουσιαστικά μέτρα οικοδόμησης εμπιστοσύνης (ΜΟΕ), ακολουθεί η σιγή ασυρμάτου στην επί της αρχής συμφωνία των δύο πλευρών για επανέναρξη των διερευνητικών επαφών.

Παρά την «ανέκαθεν», όπως αναφέρει τακτικά ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών Μεβλούτ Τσαβούσογλου, ετοιμότητα για την επανέναρξη των διερευνητι-

κών επαφών, η Αγκυρα δεν έχει προχωρήσει σε καμία κίνηση καλής θέλησης, παρά, σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, την προσπάθεια της Αθήνας να ανοίξει τους διαύλους, ιδιαίτερα μετά τις τελευταίες πολιτικές διαβουλεύσεις σε επίπεδο γενικών γραμματέων υπουργείων Εξωτερικών, στις αρχές Ιανουαρίου, στην Αγκυρα.

Η πρόταση που έκανε ο Τούρκος υπουργός Εθνικής Αμυνας Χουλουσί Ακάρ στον ομόλογό του Νίκο Παναγιωτόπουλο για αμοιβαία απόσυρση των δύο μεγάλων αεροναυτικών ασκήσεων Ελλάδας και Τουρκίας που ήταν προγραμματισμένες για την περίοδο Απριλίου-Μαΐου («Καταγίδα '20» και «Γαλάζια Πατρίδα '20» αντιστοίχως), συζητήθηκε από την Αθήνα με εξαιρετική επι-

Η Ελλάδα αποφάσισε να διατηρήσει την πλήρη εξέλιξη της «Καταγίδας '20», όχι όμως σε ενιαία φάση, αλλά σε τρεις διαδοχικές.

φυλακτικότητα. Και τούτο διότι στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, η τουρκική αεροπορία συνέχισε την τακτική των υπερπτήσεων, η στρατοχωροφυλακή της συντήρησε την ένταση στον Εβρο με διάφορους τρόπους, ενώ με την εκπομπή σε διεθνή συχνότητα σημάτων περί «παραβίασης της Συνθήκης της Λωζάννης» από τα πολεμικά πλοία της Ελλάδας που βρίσκονται σε Σαμοθράκη, Λή-

μνο, Λέσβο και Ψαρά, η Τουρκία επιχείρησε να διεθνοποιήσει τις απόψεις της.

Επιπλέον, στην Αθήνα παρατήρησαν με έκπληξη και ορισμένες εκτός διπλωματικού σαβουάρ βιβρ κινήσεις και μάλιστα δίχως κανένα αντίκρισμα, όπως το αναιτιολόγητα επιθετικό τουίτ του κ. Τσαβούσογλου στην ευχαριστήρια αναφορά του υπουργού Εξωτερικών Νίκου Δένδια για τη βοήθεια που παρείχαν και οι Αρχές της Αγκυρας στον επαναπαρισμό τριών Ελλήνων ναυτικών από τη Τζιμπουτί. Κατόπιν τούτων, η ελληνική πλευρά αποφάσισε να διατηρήσει την πλήρη εξέλιξη της «Καταγίδας '20», όχι όμως σε ενιαία φάση, αλλά σε τρεις διαδοχικές.

Παράλληλα, η Αθήνα είναι ενεργητική σε επίπεδο NATO.

Ανώτατες στρατιωτικές πηγές αναφέρουν ότι η Τουρκία πιέζει για ενίσχυση των προσαρμοσμένων μέτρων του NATO για την ενίσχυση της ανατολικής περιφέρειάς της, παράλληλα με την προσπάθεια διακοπής της δράσης του στολισκού της «SNMG-2» στο Αιγαίο που έχει ως σκοπό την επιτήρηση των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών. Σημειώνεται η επίκληση των μηδενικών μεταναστευτικών ροών από την Τουρκία στο Αιγαίο, ως επιχείρημα για τη σκοπιμότητα διακοπής της δράσης της «SNMG-2». Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, φαίνεται ότι η Ελλάδα ωφελείται από τις εξελίξεις, δεδομένων ειδικά των παρεμβάσεων των ΗΠΑ εντός NATO για ταυτόχρονη ενίσχυση και των δύο δράσεων από τα κράτη-μέλη της Συμμαχίας.

Η Λιβύη

Σε ένα άλλο μέτωπο, η Αγκυρα επιχειρεί να υπονομεύσει τη ναυτική επιχείρηση «Ειρήνη» με την ενεργό συνεργασία του Φαγέζ αλ Σαράζ, παράλληλα με την προσπάθεια διακοπής της δράσης της «SNMG-2». Σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, φαίνεται ότι η Ελλάδα ωφελείται από τις εξελίξεις, δεδομένων ειδικά των παρεμβάσεων των ΗΠΑ εντός NATO για ταυτόχρονη ενίσχυση και των δύο δράσεων από τα κράτη-μέλη της Συμμαχίας.

Η μπάλα στους... επιδημιολόγους

Η κυβέρνηση «άναψε το πράσινο φως» και η ΚΟΠ αποφασίζει για το πρωτάθλημά μας

Μετά την σύσκεψη στο προεδρικό την περασμένη Πέμπτη 30 Απριλίου, μεταξύ της Κυβέρνησης και παραγόντων από τις Αθλητικές Ομοσπονδίες, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Αναστασιάδης, αφού εξήγησε τις κυβερνητικές αποφάσεις σε σχέση με τον Αθλητισμό στον πρόεδρο της Κυπριακής Ομοσπονδίας Ποδοσφαίρου, Γιώργο Κούμα, ξεκαθάρισε ότι είναι στα χέρια της ΚΟΠ η τύχη των εγχώριων διοργανώσεων και της σεζόν 2019 – 2020.

Ο πρόεδρος της ΚΟΠ ενημέρωσε τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για τα χρονοδιαγράμματα που απαιτούνται για ολοκλήρωση του πρωταθλήματος, ενώ έγινε ενημέρωση και για τα οικονομικά δεδομένα και τις απώλειες εσόδων που έχουν οι ομάδες με την πανδημία του κορωνοϊού. Σημαντικά θα είναι και η άποψη των επιδημιολόγων με τους οποίους θα έχει επαφές η Κυπριακή Ομοσπονδία Ποδοσφαίρου προτού πάρει οριστική απόφαση για την τύχη του πρωταθλήματος.

Ο Γιώργος Κούμας είχε στην συνέχεια επικοινωνία με την UEFA την οποία ενημέρωσε για τις κυβερνητικές αποφάσεις. Δεσμεύτηκε ότι θα προχωρήσει στις επόμενες 2-3 μέρες, μαζί με την υπόλοιπη ηγεσία της ΚΟΠ στη διαδικασία λήψης απόφαση για το μέλλον των ποδοσφαιρικών διοργανώσεων. Την ώρα που θα διαβάζετε αυτό το ρεπορτάζ πιθανότητα θα γνωρίζετε και την απόφαση της ΚΟΠ.

Θετικοί για δράση στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα, μετά το διάγγελμα του Κυριάκου Μητσοτάκη, όλα δείχνουν πως η σεζόν θα ολοκληρωθεί με τους αγώνες να γίνονται χωρίς κόσμο. Εδώ να τονίσουμε ότι αν τελικά αποφασιστεί να ολοκληρωθεί η σεζόν και στην Κύπρο, οι αγώνες θα γίνουν χωρίς κόσμο. Για το κομμάτι των ατομικών προπονήσεων -σε πρώτη φάση- η υγειονομική επιτροπή στην Ελλάδα τοποθετήθηκε θετικά, ώστε σχετικά γρήγορα να μπορέσουν οι ποδοσφαιριστές ανά μικρά γκρουπ να ξεκινήσουν πρόγραμμα με τους γυμναστές της ομάδας τους. Φυσικά, θα υπάρχει η απαραίτητη απόσταση μεταξύ τους. Αφού πρώτα ισχύσει αυτό το μέτρο, θα ακολουθήσουν οι ομαδικές προπονήσεις. Πάντως, οι γιατροί βλέπουν θετικά το αίτημα της Αίγκας και αυτό έχει οπωσδήποτε τη σημασία του.

Οι τέσσερις που το έκλεισαν

Στις υπόλοιπες χώρες, υπάρχει θέληση να παίξουν αλλά σε κάποιες χώρες είναι ανέφικτο. Σκωτία, Βέλγιο, Ολλανδία και Γαλλία ήδη το έκλεισαν με τις δυο τελευταίες χώρες να το κάνουν με απόφαση των κυβερνήσεων. Στην Πορτογαλία η πρόθεση ήταν και πα-

Ο μεγαλύτερος φόβος των ειδικών στην Αγγλία είναι μια υγειονομική βόμβα που μπορεί να αποτελέσουν οι πανηγυρισμοί των φίλων της Λίβερπουλ για το πρωτάθλημα.

Η UEFA τονίζει πως

οι δικές της διοργανώσεις θα βρεθεί τρόπος να τελειώσουν, ακόμα και μέσα στον Αύγουστο.

ραμένει να γίνουν οι αγώνες, στην Ιταλία το παλεύουν αλλά η κυβέρνηση φαίνεται αρνητική ενώ σε παρόμοια κατάσταση μοιάζει να είναι και η Ισπανία αν και στις 18/6 ελπίζουν πως θα καταφέρουν να ξεκινήσουν.

Στη Γερμανία, από αθλητικές πλευράς, ανακοίνωσαν πως είναι έτοιμοι να ξεκινήσουν 9 Μαΐου αλλά η κυβέρνηση ακόμα δεν έχει ανάψει πράσινο φως και όσο πλησιάζουμε στην ημερομηνία το πράγμα δυσκολεύει.

Η πιο σύνθετη κατάσταση αυτή τη στιγμή μοιάζει να είναι στην Αγγλία, όπου οι σύλλογοι παρουσιάζονται διχασμένοι. Λόγων του σοβαρού προβλήματος με τον ιό, έπρεσε στο τραπέζι να γίνουν οι αγώνες σε ουδέτερο γήπεδο και αυτό προκάλεσε αντιδράσεις. Επίσης οι ποδοσφαιριστές φοβούνται για την υγεία τους και εκφράζουν ανησυχίες για να μην πιεστούν να μπουν στο γήπεδο.

Η UEFA, από μεριάς της, τονίζει πως οι δικές της διοργανώσεις θα βρεθεί τρόπος να τελειώσουν, ακόμα και μέσα στον Αύγουστο, αν χρειαστεί να φτάσουμε μέχρι εκεί. Μάλιστα η απόφαση είναι όπως συμπεριληφθούν κανονικά ομάδες που οι χώρες τους θα απαγορεύσουν τους αγώνες εντός του εδάφους τους. Η λύση είναι να πάνε να παίξουν σε χώρα που αυτό θα επιτρέπεται.

ΠΑΡΑΣΚΗΝΙΑ

Ζημιές και «ζημιές»

Το αιτιολογικό των ομάδων του Β' γκρουπ στο αίτημα να μην αγωνιστούν για το υπόλοιπο της περιόδου, ακόμη και στην περίπτωση διεξαγωγής αγώνων, επικεντρώνεται στο οικονομικό και στην απώλεια εσόδων κατά το διάστημα της διακοπής και στο ενδεχόμενο διεξαγωγής αγώνων χωρίς κόσμο. Αν υπολογίσουμε πως οι τηλεοπτικές πλατφόρμες θα πληρώσουν κανονικά το υπόλοιπο που αναλογεί στη φρετινή χρονιά, σε περίπτωση ολοκλήρωσης του πρωταθλήματος, αν υπολογίσουμε πως οι χορηγοί θα πρέπει να ανταποκριθούν, αν πάρουν την ανάλογη προβολή για άλλους δύο περίπου μήνες, τι μένει; Πόσες εισπράξεις κάνουν από εισιτήρια, ομάδες με, ούτως ή άλλως, μικρό αριθμό φιλάθλων; Εκτός και αν μιλάμε για «ζημιές» που έχουν να κάνουν με ανταπόκριση σε συμβόλαιο τα οποία θα έπρεπε κανονικά να πληρωθούν ή και «ζημιά» στην αποτυχία υλοποίησης κάποιων αγωνιστικών στόχων, οι οποίοι θα μπορούσαν να... υλοποιηθούν χωρίς κάποιοι να αγωνιστούν...

* * * * *

Μεταγραφολογία

Πλησιάζοντας το τέλος της κάθε ποδοσφαιρικής περιόδου, το να προκύψουν σενάρια περί μεταγραφών, μετακινήσεων ποδοσφαιριστών, εντός Κύπρου, από μία ομάδα σε άλλη και γενικότερα εκτιμήσεις για προσθαφαιρέσεις σε κάποια ρόστερ, μπορεί να εκληφθεί και ως φαινόμενο φυσιολογικό. Σε μικρότερο βαθμό, λόγω της ιδιαίτερης κατάστασης που επικρατεί, κάτι ανάλογο προκύπτει και τις τελευταίες μέρες. Φαίνεται, ωστόσο, πως οι... σεναριογράφοι των ημερών αγνοούν κάτι πολύ σημαντικό. Την πολύ πιο δύσκολη οικονομική κατάσταση όλων πλέον των σωματείων – εταιριών. Γι' αυτό και καλό είναι, πολύ πιο συγκατημένες να είναι οι προβλέψεις και οι εκτιμήσεις για πικρές μεταγραφές και υπερβάσεις προηγούμενων χρόνων.

* * * * *

Αν κάτι σώζεται

Ήταν πολύ έντονη εβδομάδα για ολόκληρη την Κύπρο αυτή που προηγήθηκε, με ζυμώσεις επί ζυμώσεων σε όλα τα επίπεδα. Έχουν υπάρξει ανακοινώ-

Ο συνάδελφος στο «αδελφικό» μας ΣΠΟΡ FM στην Ελλάδα, Χρήστος Σωτηρακόπουλος με άρθρο του εξηγεί πολύ αναλυτικά αυτό που κάνει τη μεγάλη διαφορά σε Αγγλία, Ιταλία και Γερμανία, από αθλητικές πλευρές, η επανεκκίνηση των πρωταθλημάτων τη στιγμή που σε Ολλανδία, Βέλγιο και Γαλλία αποφασίστηκε η διακοπή της σεζόν με συνοπτικές διαδικασίες: Είναι οι μέρες τέτοιες που όσο περνάει ο καιρός τόσο περιμένει η UEFA να μάθει όσα αποφασίζουν οι Κυβερνήσεις των χωρών για τον αθλητισμό τους και να ενημερωθεί από τις ποδοσφαιρικές ομοσπονδίες για την τύχη της φρετινής σεζόν.

Σε Ολλανδία, Βέλγιο και Γαλλία τα πρωταθλήματα ολοκληρώθηκαν άδοξα, η χρονιά διεκόπη και δόθηκε νέο ραντεβού για μετά το καλοκαίρι με τη νέα αγωνιστική περίοδο, Θεού θέλοντος και... πανδημίας επιτρεπούσης

Την ίδια στιγμή, αναρωτιούνται όλοι γιατί στην Αγγλία, την Ιταλία και τη Γερμανία κάθονται και συζητούν συνεχώς για να συνεχιστεί η δράση. Η απάντηση σε αυτό είναι πάρα πολύ απλή και κρύβεται πίσω από τα τηλεοπτικά συμβόλαια.

Είναι απόλυτα χαρακτηριστικά τα ποσά που εξασφαλίζουν οι μεγάλες Λίγκες από τα τηλεοπτικά δικαιώματα και την καώδη διαφορά που έχουν μεταξύ τους. Τα τρία πρωταθλήματα των Ολλανδίας, Βελγίου και Γαλλίας μαζί, έχουν ετήσια έσοδα κάτι περισσότερο από 100 εκατομμύρια. Μαζί!

σεις και από αύριο μπαίνουμε στην αντίστροφη μέτρηση για την επιστροφή σε κάποια κανονικότητα. Στα του ποδοσφαίρου λειτουργήσαμε όπως παραδοσιακά λειτουργούμε, με τον καθένα να προσπαθεί να αρπάξει την ευκαιρία για να βγει και κερδισμένος από αυτή την κρίση. Η πλάκα βέβαια η μεγάλη θα ξεκινήσει όταν θα πρέπει να κάτσουν στο Δ.Σ. της ΚΟΠ να πάρουν μια απόφαση για την επόμενη μέρα. Εκεί θα δοκιμαστούν και τα ενιαία μέτωπα που φαίνεται να έχουν σχηματιστεί.

* * * * *

Χρειάζονται 15 ξένοι;

Στην πετόσφαιρα έχει δημοσιοποιηθεί από την ομοσπονδία πως μελετούν το ενδεχόμενο να γίνουν χωρίς ξένους τα πρωταθλήματα του χρόνου για να μπορέσουν οι ομάδες να σταθούν στα πόδια τους χωρίς να διαλυεί ο όποιος ανταγωνισμός. Εκεί βέβαια ουσιαστικές ελπίδες διάκρισης στην Ευρώπη δεν υπάρχουν, σε αντίθεση με το ποδόσφαιρο που έζησε στα λούσα και στα ταξίδια εδώ και 12 χρόνια. Πλέον τα δεδομένα αλλάζουν

Στην Πρέμιερ, μόνη της, μαζί με τα διεθνή δικαιώματα και τις αναμεταδόσεις στον υπόλοιπο κόσμο, το ποσό αυτό για κάθε έτος ανέρχεται περίπου στο 1,5 δισεκατομμύριο ευρώ!

Αυτή τη στιγμή, είναι πολύ λογικό και μάλλον πιο φρόνιμο να συζητηθεί και να βρεθεί η λύση για τη συνέχιση της τρέχουσας αγωνιστικής περιόδου, καθώς όλο και περισσότερο

Είναι απόλυτα χαρακτηριστικά τα ποσά που εξασφαλίζουν οι μεγάλες Λίγκες και η καώδης διαφορά που έχουν μεταξύ τους.

ακούγεται ότι και το επόμενο φθινόπωρο κανείς δεν μπορεί να ξέρει τι θα συμβεί σε περίπτωση δεύτερου κύματος της πανδημίας.

Από τη στιγμή που μπορεί μέσα στον Οκτώβριο, τον Νοέμβριο ή τον Δεκέμβριο ν' αλλάξει ξανά η ζωή μας, φαντάζει ανούσιο να γίνεται κουβέντα για το πότε θα ξεκινήσει η νέα ποδοσφαιρική χρονιά, για την οποία ουδείς μπορεί να ξέρει πώς θα διαμορφωθεί, αν θα διακοπεί και πώς θα έρθουν τα πράγματα εκείνη την περίοδο.

Οπότε ασ γίνει προσπάθεια να κλείσει ομαλά η φρετινή σεζόν, ακόμα κι να φτάσει μέχρι τον Ιούλιο και χρειαστεί να γίνουν παιχνίδια και τότε...

απότομα στο οικονομικό κομμάτι και αναμένονται σοβαρές μειώσεις στο μπάζετ των ομάδων. Η απορία είναι κατά πόσο έχει νόημα να φέρνεις αμφιδύλου ποιότητας ξένους, να γεμίσεις το ρόστερ σου αντί να δίνεις ευκαιρίες σε Κύπριους παίκτες και ειδικότερα νεαρούς από τις ακαδημίες. Η ΚΟΠ, εξετάζοντας το θέμα υπό τις ειδικές συνθήκες που βιώνουμε, θα μπορούσε να αυξήσει τον αριθμό των γηγενών παικτών στα ρόστερ και όταν επανέλθουμε οικονομικά το ξανασυζητάμε.

* * * * *

Εισβολή - πραξικόπημα

Ανάμεσα στα επιχειρήματα που προέβαλαν κάποιοι παράγοντες για να μην ξεκινήσει το πρωτάθλημα, ήταν και το επιχειρήμα ότι δεν μπορούμε να παίξουμε μπάλα μεταξύ 15 και 20 Ιουλίου, επικαλούμενος ασέβεια προς τις επετείους του πραξικοπήματος και της εισβολής. Το ότι η πατριδοκαπηλία αποτελεί βασικό στοιχείο της κοινωνίας μας το γνωρίζαμε, αλλά κάποιοι το πήγαν ένα βήμα παρά πέρα.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Οπως στον Μεσαίωνα

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Ας υποθέσουμε ότι είμαστε στο βαγόνι του χρόνου και σουλατσόμαστε ανάμεσα σε διαφορετικές εποχές. Πρώτος μας σταθμός η Κύπρος του 21ου αιώνα. Το να κατοικεί κανείς στο νησί και να μην γνωρίζει το όνομα του Δρα Κωστρίκη, είναι βέβαιο ότι απέχει από την πραγματικότητα για διάφορους λόγους, κυρίως υγείας ή χρήσης παραισθησιογόνων ουσιών. Η φηγούρα του εν λόγω επιστήμονα έχει μπει στα

σιπίτια όλων και είναι πλέον τόσο προβεβλημένη, όσο ο Στάλιν στην Σοβιετική Ένωση ή η βασίλισσα στην Αγγλία. Λογικό. Στο πρόσωπό του έχει μορφοποιηθεί η επισημονική ομάδα, οι εισηγήσεις της οποίας καθόρισαν την ζωή μας τον τελευταίο ενάμιση μήνα. Συμφωνεί, διαφωνεί, συμπαθεί ή αντιπαθεί με τον εν λόγω επιστήμονα, όλοι θα πρέπει ν' αναγνωρίσουμε ότι αυτός και οι συνάδελφοί του έπαιξαν καταλυτικό ρόλο σε μια εποχή που ποτέ δεν θα ξεχάσουμε. Ας αναχωρήσουμε πια με το φαντασιακό βαγόνι μας με προορισμό τον Μεσαίωνα της Ευρώπης. Την πιο σκοταδιστική εποχή της ανθρωπότητας, όπου η όποια επιστημονική σκέψη θεωρείτο προϊόν διαβολικής πράξης. Επί τούτου, επινοήθηκαν από τους προύχοντες της τότε εποχής, σωρεία βασανιστηρίων προκειμένου να σωφρονιστούν και να επανέλθουν στο «δρόμο του Θεού». Και αν όχι, τότε τους έστελναν για κατ' ιδίαν συνάντηση μαζί του κυρίως διά της πυράς (δες την ιστορία του επιστήμονα Τζορτάνο Μπρούνο και ακόμη καλύτερα το άγαλμά του στην Ρώμη στην πανέμορφη πλατεία του Κάμπο ντε Φιόρι).

Δικαίως μάλλον θ' αναρωτιέσαι, τι σχέση έχουν ο Κωστρίκης, ο Μεσαίωνας και ο Τζορτάνο Μπρούνο. Και όμως δεν πολύ απέχουν αν λάβεις υπόψη ότι η επιστημοσύνη στην Κύπρο δεν λογίζεται από πολλούς ως το Α και το Ω για την ευημερία μας. Πέρα για πέρα λογικό, αφού η Κύπρος ούτε Αναγέννηση πέρασε, ούτε και φυσικά Διαφωτισμό.

Συνεπώς, με μια ομολογουμένης επιφανειακή προσέγγιση, τα ψεγάδια του Μεσαίωνα είναι πέρα για πέρα εμφανή στην κοινωνία μας. Σε τέτοιο σημείο που ακόμη και ο άνθρωπος που όπως ισχυρίζεται, ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, αντιμετώπισε με τους συνεργάτες του την πανδημία στην Κύπρο, έγινε δέκτς απειλητικού μηνύματος. Από κάποιον προφανώς που τον θεώρησε αιρετικό. Όπως τότε... τον Μεσαίωνα.

Θέληση να υπάρχει...

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΗ**

Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο η υγεία οποιουδήποτε προσώπου και στην προκειμένη περίπτωση αθλητή – ποδοσφαιριστή, προπονητή, διαιτητή ή γενικότερα ατόμων εργαζομένων στο χώρο του ποδοσφαίρου. Καμία ανάγκη επανεκκίνησης, περιορισμού οικονομικής ζημιάς και ό,τι άλλο μπορεί να ισχύει, δεν αξιολογείται υπεράνω της υγείας. Και για την υγεία, το τι πρέπει ως μέτρο προστασίας να εφαρμόζεται ή να... χαλαρώνει, σε σχέση με το προηγούμενο χρονικό διάστημα, πρέπει να αποφασίζουν οι ειδικοί. Και στην προκειμένη περίπτωση, οι ειδικοί έκριναν πως, αν μη τι άλλο, υπάρχει δυνατότητα, υπάρχει ελπίδα για το κυπριακό πρωτάθλημα και τη φρετινή αγωνιστική περίοδο.

Κανείς δεν μπορεί να γνωρίζει πώς θα εξελιχθεί η κατάσταση από αύριο στην Κύπρο, με την εφαρμογή του πρώτου σταδίου χαλαρωτικών μέτρων και λογική είναι η... συγκρατημένη ανυσυχία για τον αριθμό επιβεβαιωμένων κρουσμάτων τις επόμενες μέρες. Ωστόσο, όπως ισχύει σε όλους τους άλλους τομείς της κυπριακής κοινωνίας, έτσι και στο ποδόσφαιρο, θα πρέπει να δοκιμάσουμε. Λογικό επίσης και το επιχειρήμα, πως οι ποδοσφαιριστές, γενικότερα όλοι όσοι μπορεί να εμπλακούν στην επάνοδο, αρχικά προπονήσεων και αργότερα (ίσως) αγώνων, πολύ πιο εύκολα μπορεί να πειθαρχήσουν, εφαρμόζοντας τα κατάλληλα μέτρα, σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο που θα μπει και θα βγει σε μια υπεραγορά, σ' ένα κατάστημα, σε μια εκκλήση.

Πιο απλά λοιπόν, οι ειδικοί μας είπαν κάντε την επανεκκίνηση, δοκιμάστε το. Μένει τώρα να διαφανεί η θέληση των ανθρωπώνων του κυπριακού ποδοσφαίρου. Δεδομένο πως δεν το επιθυμούν όλοι. Κάποιοι μάλιστα, το είχαν ξεκαθαρίσει από τις προηγούμενες εβδομάδες. Το «κλειδί» κρατάνε οι μεγάλοι του κυπριακού ποδοσφαίρου και βέβαια η ηγεσία. Όλοι αυτοί δηλαδή, που τις προηγούμενες μέρες διαβεβαίωναν για την επιθυμία τους να συνεχίζουν το φρετινό πρωτάθλημα, εάν οι συνθήκες το επιτρέψουν, τονίζοντας παράλληλα τη σημασία, όλα να κριθούν στο γήπεδο και όχι σε αποφάσεις βασισμένες σε κάποια κριτήρια ή στη βαθμολογία του περασμένου Μάρτη.

Θα διαφανεί και σύντομα μάλιστα, αν όντως υπάρχει θέληση και διάθεση. Αν όντως νοιαζόμαστε και πόσο για το καλό του κυπριακού ποδοσφαίρου, χωρίς να παραγνωρίζεται το σωματειακό συμφέρον.

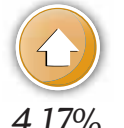
Και πάντα με γνώμονα, πως η υγεία του οποιουδήποτε δεν διαπραγματεύεται.

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,59%Χ.Α.
12,52%

Dow Jones

3,26%

Nasdaq

4,17%

Nikkei

6,33%

Dax

6,65%

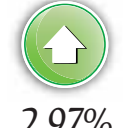

FTSE 100

5,97%

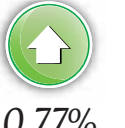
ΗΠΑ
Υφεση 4,8%
το πρώτο
τρίμηνο
του 2020
Σελ. 10

Πετρέλαιο

2,97%

€/ \$

0,77%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΛΛΗΝΕΣ ΙΔΙΟΚΤΗΤΕΣ

Φοβούνται λουκέτα
στον κλάδο εστίασης

Μη βιώσιμο θεωρούν οι αλυσίδες εστίασης και ιδιοκτήτες εστιατορίων το σχέδιο επαναλειτουργίας των επιχειρήσεων. Αν και αναγνωρίζουν την ανάγκη μέτρων προστασίας, τονίζουν ότι οι περιορισμοί φέρνουν δραστική μείωση του τζίρου, και χωρίς κρατική στήριξη θα έλθουν «λουκέτα». **Σελ. 5**

ΕΛΛΑΔΑ

Ερχεται πάλι άνοιξη
στην αγορά ακινήτων

Σε πλεονεκτική θέση φαίνεται ότι θα βρεθεί η ελληνική αγορά ακινήτων μόλις αρθούν τα μέτρα περιορισμού των ταξιδιών από και προς άλλες χώρες και επιστρέψουν οι ξένοι επενδυτές. Στην «εμπροσθοφυλακή» αναμένεται να βρεθεί για μια ακόμα φορά το πρόγραμμα «χρυσή βίζα». **Σελ. 12**

Ανοίγει το εμπόριο, ελπίζει η οικονομία

Η πρώτη φάση της χαλάρωσης των μέτρων λυδία λίθος για επανεκκίνηση και ανάκαμψη

Ως το κλειδί που θα ανοίξει το δρόμο για επανεκκίνηση της οικονομίας θεωρείται η επαναλειτουργία του τομέα των κατασκευών σε συνάρτηση με την επανέναρξη της βιομηχανικής και εμπορικής δραστηριότητας. Εκτιμάται ότι θα αποτε-

λέσουν το εφελτήριο, ώστε να ξαναγυρίσει το γρανάζι της οικονομικής ανάκαμψης και ανάπτυξης. Σύμφωνα με επίσημη πληροφόρηση από το Υπ. Οικονομικών και την έκθεση της διυπουργικής επιτροπής, είναι σημαντικό για την οικο-

νομία όπως η βιομηχανία, ο μεταποιητικός τομέας και οι μεταφορές (με εξαίρεση τις αερομεταφορές) λειτουργήσουν πλήρως. Ο τομέας του χονδρικού και λιανικού εμπορίου αποτελεί τον μεγαλύτερο τομέα τόσο σε προστιθέμενη αξία (ΠΑ),

ύψους 1.948 εκατ. ευρώ το 2017, όσο και σε απασχόληση, με 67.471 εργαζόμενους. Ο υποτομέας του λιανικού εμπορίου (εξαιρουμένων των αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών) αντιστοιχεί περίπου στο 50% της ΠΑ του τομέα του λιανικού και

χονδρικού εμπορίου. Η απασχόληση ανέρχεται σε 38.303 άτομα. Ο τομέας των κατασκευών αποτελεί ένα σημαντικό τομέα της κυπριακής οικονομίας, συνεισφέροντας το 5,2% της συνολικής ΠΑ και απασχολεί 30.187 άτομα. **Σελ. 3**

Καλύπτουν μισθούς 30 εκατ. ατόμων τα κράτη της ΕΕ

Πάνω από 30 εκατ. Ευρωπαίοι εργαζόμενοι, περίπου το 1/5 του εργατικού δυναμικού Γερμανίας, Γαλλίας, Βρετανίας, Ιταλίας και Ισπανίας, στέφονται στο κράτος ζητώντας να καλύψει τον μισθό τους. Έχουν ήδη υποβάλει αιτήσεις στα προσωρινά προγράμματα που σχεδίασαν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις για να αποτρέψουν την ιλιγγιώδη εκτίναξη της ανεργίας, ως συνεπακόλουθο της πανδημίας. Ο αριθμός όλων αυτών των δυνάμει ανέργων της Ευρώπης υπερβαίνει ήδη τα 26 εκατ. Αμερικανών που υπέβαλαν αίτηση για επίδομα ανεργίας στη διάρκεια των πέντε τελευταίων εβδομάδων του κοινωνικού αποκλεισμού. **Σελ. 9**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΒΑΣΙΛΗ ΖΗΡΑ

Ο κίνδυνος της επιστροφής στην... κανονικότητα

Με ανησυχία η επιστροφή στην κανονικότητα και το ενδεχόμενο να επανακάμψει η επιδημία, σε περίπτωση που δεν επιδείξουμε την υπευθυνότητα των δύο τελευταίων μηνών. Με ανησυχία, όμως, ακόμη περισσότερο η κανονικότητα στην οποία επιστρέφουμε.

Την προηγούμενη φορά που... επιστρέψαμε, ύστερα από την κρίση χρέους, σε κανονικότητα, ήταν, μέσες - άκρες, η ίδια που μας οδήγησε στην κρίση. Αφού χάσαμε το ένα τέταρτο του ΑΕΠ, αφού εξορίσαμε τα καλύτερα μυαλά και χιλιάδες ζωές καταστράφηκαν, επανήλθαμε στο ίδιο μοντέλο ανάπτυξης. Παρά το υψηλό τίμημα, χάσαμε την ευκαιρία της κρίσης.

Τούτη τη φορά, η επιστροφή στην κανονικότητα θα συνοδεύεται από βαθιά ύφεση. Οποιο οικονομικό μοντέλο κι αν εμπορευθεί κανείς, κοινή συνισταμένη

όλων είναι πως η δική μας κανονικότητα θα έχει βαθύτερη ύφεση από αυτή άλλων χωρών, για δύο λόγους: πρώτον, τη μεγάλη εξάρτηση από τον τουρισμό και δεύτερον, τη μεγάλη συμμετοχή μικρομεσαίων επιχειρήσεων και αυτοαπασχολούμενων στην οικονομική δραστηριότητα. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, οι πλεόν πτυπτόμενοι τομείς είναι η κατασκευή μέσων μεταφοράς, η οικοδομή, το χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τα ξενοδοχεία και εστιατόρια, τα ακίνητα, οι επαγγελματικές και άλλες προσωπικές υπηρεσίες. Αν εξαιρέσει κανείς τον πρώτο κλάδο (εμείς Airbus και Boeing δεν έχουμε) όλα τα υπόλοιπα είναι η επιτομή της ελληνικής οικονομίας.

Επίσης, η κανονικότητά μας περιλαμβάνει ένα τραπεζικό σύστημα βαριά τραυματισμένο, εγκλωβισμένο στην προσπάθεια να

λύσει το πρόβλημα των μη εξυπηρετούμενων δανείων, ανικάνο να χρηματοδοτήσει την ανάκαμψη. Οι προϋποθέσεις να πάει καλύτερα μια ακόμη κρίση είναι εδώ. Σε μερικές εβδομάδες, η κυβέρνηση θα κληθεί να λάβει δύσκολες αποφάσεις. Θα πρέπει να αποφασίσει πώς θα αξιοποιήσει τα συρρικνωμένα δημοσιονομικά περιθώρια και την όποια ρευστότητα πάρουμε από τους ευρωπαϊκούς θεσμούς. Ήδη οι διεκδικητές είναι πολλοί. Εμαθα, για παράδειγμα, πως κάποιοι ξενοδόχοι πλέουν να ρυθμιστούν για μια ακόμη φορά και τα παλιά τους δάνεια, από τη δεκαετία του '90. Μικρές και μεγαλύτερες επιχειρήσεις ζητούν να καλυφθεί από τον προϋπολογισμό η απώλεια εισοδημάτων, οριζόντια, χωρίς κριτήρια.

Τα λεφτά θα είναι λίγα και - τουλάχιστον τα μισά - δανεικά. Γι'

αυτό θα πρέπει να γίνουν δύσκολες επιλογές. Το μοιράζω λεφτά σε όλους, όπως στην πρώτη φάση της κρίσης, δεν είναι ούτε δύσκολο, ούτε επιλογή. Επιλογή είναι να απαιτήσεις από επιχειρήσεις που είχαν και καλά χρόνια, να βάλουν το χέρι στην τσέπη και να μοιραστούν το κόστος με τους φορολογούμενους. Επιλογή είναι η στήριξη των βιώσιμων επιχειρήσεων και όχι όσων θα χρησιμοποιήσουν την κρίση ως άλλοθι και τη διατήρηση των θέσεων εργασίας ως απειλή για να αγοράσουν - με μόνιμο χρέος - ακόμη λίγους μήνες ζωής.

Επιλογή είναι η ενίσχυση κλάδων που παράγουν προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας.

Επιλογή είναι ρήτρες ώστε να αποκλειστούν επιχειρήσεις που δεν πληρούν κριτήρια κοινωνικής

υπευθυνότητας, που παραβιάζουν συστηματικά την εργατική νομοθεσία και η διαδρομή τους είναι το άθροισμα αλληπάλληλων ρυθμίσεων οφειλών σε τράπεζες και Δημόσιο.

Επιλογή είναι η ενίσχυση επιχειρήσεων που έχουν ενσωματώσει στα σχέδιά τους τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς είναι πιο κερδοφόρες, πιο εξωστρεφείς, αμείβουν καλύτερα τους εργαζόμενους, είναι εν τέλει χρήσιμες όχι μόνο για τους μετόχους τους, αλλά για την οικονομία συνολικότερα.

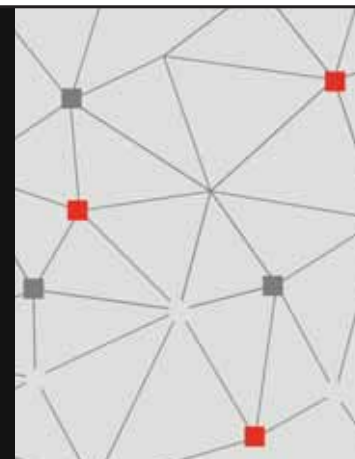
Επιλογή είναι να πάρεις άμεσα αποφάσεις για να αποκτήσει επιτέλους η οικονομία τραπεζικό σύστημα. Αν η επιστροφή στην κανονικότητα σημαίνει business as usual, απλώς θα πληρώσουμε ακριβά για να χάσουμε μια ακόμη κρίση, περιμένοντας να ενοικήσει η επόμενη.

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	1,91%	-0,25%
Γερμανία	-0,50%	-0,07%
Γαλλία	0,05%	-0,02%
Ιταλία	1,75%	-0,23%
Ισπανία	0,79%	-0,25%
Ιρλανδία	0,12%	-0,13%
Ελλάδα	2,13%	-0,17%
Ην. Βασίλειο	0,28%	0,00%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο Χρέος	Βραχυπρόθεσμο Χρέος
DBRS	BBB (low)	R-2 (middle)
Fitch	BBB-	F3
Moody's	Ba2	NP
S&P	BBB-	A-3

PwC's CFO Pulse Survey

Ποια μέτρα λαμβάνουν οι Οικονομικοί Διευθυντές για να ανταποκριθούν στις προκλήσεις του COVID-19
pwc.com.cy/covid-cfo

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΣΤΑΣΙΝΟΥ*

Τρεις προτεραιότητες για την οικονομία

Μετά την τραυματική περίοδο των μνημονίων στην πατρίδα μας και ενώ φάνηκε ότι θα κάνουμε μια νέα αρχή, βρεθήκαμε μπροστά στην αντιμετώπιση μιας νέας διεθνούς κρίσης, λόγω της πανδημίας. Η κυβέρνηση μέχρι σήμερα πέτυχε το βέλτιστο αποτέλεσμα σε συνεργασία με εξαιρετικούς επιστήμονες και με μια πρωτοφανή υπεύθυνη και πειθαρχημένη στάση της συντριπτικής πλειονότητας των πολιτών. Είναι βέβαιο ότι έχουμε πολύ χρόνο μπροστά μας για την οριστική αντιμετώπιση του ιού και θα πρέπει να κάνουμε πολλά προσεκτικά και μελετημένα βήματα, με δεδομένο ότι η ελληνική κοινωνία έχει μειωμένες αντοχές λόγω της δεκαετούς οικονομικής κρίσης.

Κατά την άποψή μου, αποτελεί μονόδρομο η αξιοποίηση του θετικού διεθνούς κλίματος για την αντιμετώπιση της πανδημίας από τη χώρα μας, καθώς και η θετική αποδοχή των μέτρων από την πλειονότητα της κοινωνίας γνώμης. Τι χρειαζόμαστε το αμέσως επόμενο διάστημα στην οικονομία της χώρας; Τρεις είναι οι προτεραιότητες κατά την άποψή μου:

1. Να στηρίξουμε τον τουρισμό.
2. Να είμαστε δίπλα στους συμπολίτες μας που έχουν ανάγκη.
3. Να υπάρχει εκτεταμένη μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων το 2020 και το 2021.

Πώς μπορούν να γίνουν τα παραπάνω;

Η Ελλάδα θεωρείται αυτή τη στιγμή από τις πιο ασφαλείς χώρες για να κάνει κάποιος τουρισμό, χωρίς να κινδυνεύει από τον κορωνοϊό. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να διασφαλίσουμε ότι όποιος φτάνει στη χώρα θα ελέγχεται με αξιόπιστο τεστ, θα μετακινείται με συγκεκριμένη διαδικασία, θα κάνει ό, τι ζητάει κάποιος στις διακοπές του και θα διασφαλίσουμε ότι δεν θα κινδυνέψει να κολλήσει τον ιό εδώ. Αν πετύχουμε όλα τα παραπάνω και επιστρέψει υγιής στην πατρίδα του, τότε θα έχουμε κάνει τη μεγαλύτερη διαφήμιση στη χώρα μας. Θα πει κάποιος, εύκολα τα λες, δύσκολα τα κάνεις. Έτσι είναι, αλλά πιστεύω ότι μπορούμε να το καταφέρουμε με την κατάλληλη συνεργασία, κυβέρνηση, φορέων του τουρισμού, επιστημόνων υγείας, άλλων ειδικοτήτων επιστημόνων που απαιτούνται και

εργαζομένων στον τουρισμό.

Ερχομαι στο δεύτερο θέμα που έθεσα ως προτεραιότητα. Σχεδόν όλοι οι πολίτες έχουν ανάγκη από στήριξη, αλλά όλοι αντιλαμβάνομαστε ότι δεν υπάρχουν απεριορίστοι δημόσιοι πόροι. Πώς μπορούμε να τους αυξήσουμε; Δίνοντας κίνητρο στους πολίτες που έχουν τη δυνατότητα. Προτείνω για το επόμενο τετράμηνο, όποιος πολίτης πληρώσει εφάπαξ φορολογικές και ασφαλιστικές υποχρεώσεις που έχει σε διακανονισμό να δικαιούται έκπτωση 25%.

Τέλος, χρειαζόμαστε να επενδυθούν ιδιωτικά κεφάλαια άμεσα. Πώς όμως μπορεί να γίνει ταχεία επένδυση χρημάτων; Προφανώς αυτό μπορεί να συμβεί μόνο με ισχυρό κίνητρο για τους επενδυτές. Η πρότασή μου είναι απλή. Οποιος δαπανήσει σε κάποια επένδυση από 1/3/2020 και μέχρι 31/12/2021 κάποιο ποσό να δικαιούται ένα κουπόνι συμψηφισμού φορολογικών υποχρεώσεων, διάρκειας μιας επταετίας, με αξία ίση με το 25% όσων χρημάτων δαπανήσει σε αυτό το χρονικό διάστημα και όχι του συνόλου της αξίας της επένδυσης. Έτσι, αν κάποιος έχει ξεκινήσει μια επένδυση, θα επιταχύνει τη διαδικασία δαπάνων, στηρίζοντας την εργασία και την οικονομία. Επίσης, αν κάποιος ήταν επιφυλακτικός στο να επενδύσει, θα έχει ισχυρό κίνητρο. Τέλος, θα προσελκύσουμε νέους ξένους επενδυτές σε μια χώρα που αποδείχθηκε το τελευταίο διάστημα αξιόπιστη και σοβαρή.

Σε μια ιστορική περίοδο που διανύουμε, η λογική της καλής διαχείρισης δεν είναι αρκετή, ειδικά σε μια χώρα που πέρασε μια δεκαετή κρίση. Χρειάζεται αποφασιστικότητα και τολμηρές αποφάσεις. Η Ευρώπη έδειξε ότι, προς το παρόν, δεν είναι ώριμη να λάβει τέτοιες αποφάσεις, αλλά ελπίζουμε ότι σύντομα θα το αντιληφθεί και θα αλλάξει ρότα. Μέχρι τότε, όμως, η Ελλάδα μας δεν έχει την πολυτέλεια να περιμένει. Η κυβέρνηση έδειξε ότι μπορεί να λάβει θυπουργός έδειξε ότι μπορεί να λάβει γρήγορα τολμηρές αποφάσεις. Ας ελπίζουμε στο καλύτερο, γιατί αποδείξαμε ότι όλοι μαζί μπορούμε.

* Ο Κ. Γιώργος Στασινός είναι πρόεδρος του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδος.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Δεν αλλάζει το προφίλ κινδύνου

Τις δύο πρώτες φάσεις χαλάρωσης των μέτρων παρουσίασε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σε διάγγελμα που απηύθυνε την Τετάρτη το βράδυ. Αν και η προσοχή όλων ήταν στραμμένη στα μέτρα που καταργούνται σε κάθε μια από τις δύο φάσεις, ο ΠτΔ στήριξε τη θέση και τις αποφάσεις σε σαφείς αναφορές πρακτικών άλλων χωρών. Ο ΠτΔ στήριξε τα ενδεχομένως λιγότερο τολμηρά από τα αναμενόμενα μέτρα, αναφέροντας ότι «χώρες που έχουν υιοθετήσει την αποκλιμάκωση μέτρων, προκειμένου να επιτύχουν νωρίτερα την επανεκκίνηση της οικονομίας, καταγράφουν νέα έξαρση των κρουσμάτων και οπισθοδρόμηση από την επιτυχή πορεία που αρχικά κατέγραψαν». Ομολογουμένως, η συντηρητική προσέγγιση που ακολουθήθηκε μέχρι σήμερα, όσον αφορά στον τρόπο με τον οποίο αξιολογείται η κατάσταση και λαμβάνονται οι αποφάσεις, υπήρξε άκρως επιτυχημένη και δεν συντρέχει κανένας λόγος για τη διαφοροποίησή της τώρα.

• • • •

Μετρημένες κουβέντες

Ως την πιο επικίνδυνη και δύσκολη φράση αντιμετώπισης της κρίσης χαρακτήρισε ο ΥΠΟΙΚ την περίοδο που ξεκινά από αύριο και θα καθορίσει με ποια δεδομένα θα επιχειρηθεί η τρίτη φάση για την ανάκαμψη της οικονομίας. Ο ΥΠΟΙΚ σημείωσε, εξάλλου, ότι το πακέτο μέτρων διάρκειας μόλις μερικών μηνών ανέρχεται στο 7% του ΑΕΠ καθιστώντας το ένα από τα μεγαλύτερα στην Ευρώπη. Το βήμα μπροστά που επιχειρείται, σημείωσε ο ΥΠΟΙΚ, είναι τόσο σημαντικό που αν δεν είναι επιτυχημένο μπορεί να μας πάει και δυο βήματα πίσω. Η υιοθέτηση λάθος πολιτικών, τόνισε, πρέπει να αποφευχθεί αφού είναι δυνατόν να μας οδηγήσουν σε απώλεια της επενδυτικής βαθμίδας. Πράγμα που σημαίνει ότι η χρηματοδότηση των αναγκών μας δεν θα μπορεί να γίνεται από τις αγορές και θα χρειαστεί να ενταχούμε σε κάποιο είδους μηχανισμό στήριξης. Αυτό το σενάριο είναι προφανώς ένα από εκείνα που επεξεργάζεται η οικονομική ομάδα, το οποίο σημειώνεται ότι συνιστά το επονομαζόμενο ως «worst case scenario».

• • • •

Δυσοίωνες προβλέψεις

Τη χειρότερη μείωση του ΑΕΠ από τον Β΄ παγκόσμιο πόλεμο προβλέπει το οικονομικό επιτελείο της γερμανικής κυβέρνησης. Σύμφωνα με τις κυβερνητικές εκτιμήσεις, η πτώση αναμένεται να ξεπεράσει το 6% και αυτό περιλαμβάνεται στις εαρινές προβλέψεις προκαλώντας το λιγότερο αισιόχορο στους οικονομικούς παράγοντες. Επομένως, με βάση τη συγκεκριμένο σενάριο, η ανεργία θα σκαρφαλώ-

Η νέα τάξη πραγμάτων μετά την άρση του lockdown επιτάσσει τη χρήση μάσκας προσώπου.

σει στο 5,8% ενώ η κατανάλωση θα μειωθεί κατά 7,4% σε σχέση με ένα χρόνο πριν. Μειωμένες αναμένονται πως θα είναι και οι εξαγωγές σημειώνοντας πτώση 11,6%. Η πτώση στις πωλήσεις αυτοκινήτων κάθε είδους είναι

κάτι που προβληματίζει το γερμανικό οικονομικό επιτελείο σε βαθμό που επεξεργάζονται σχέδιο τόνωσης της αυτοκινητοβιομηχανίας, με κυβερνητικά κίνητρα που θα δοθούν στους πολίτες για να αντικαταστήσουν το παλιό τους αυτοκίνητο.

• • • •

Καινούργιο αξεσουάρ για όλους

«**Μάσκες** προσώπου» όπως λέμε «ζώνες ασφαλείας» και «κράνος των μοτοσικλετιστών». Κάπως έτσι περιγράφεται η νέα τάξη πραγμάτων που θέλει την υποχρεωτική χρήση μάσκας σε πολυσύχναστους χώρους. Σύμφωνα με τους επιστήμονες, η χρήση της μάσκας είναι συνυφασμένη με την καταργηση του lockdown και σε καμία περίπτωση δεν υποκαθιστά τους κανόνες προσωπικής υγιεινής. Η χρήση μάσκας από όλους γίνεται τόσο σημαντική ώστε σε αρκετές περιπτώσεις η μη τήρηση του μέτρου να τιμωρείται με τσουκτερό χρηματικό πρόστιμο, ανάλογο με εκείνο που επιβαλλόταν για την παραβίαση των περιοριστικών μέτρων. Όπως δείχνουν όλα, η νέα αγορά για τη οποία κάναμε λόγο την προηγούμενη φορά ήρθε για να μείνει και να αναπτυχθεί. Θα αναμένουμε στο σύντομο μέλλον και σημαντικές επενδυτικές πρωτοβουλίες για ανάπτυξη της νέας αυτής αγοράς αξεσουάρ, όπως πάει να καθιερωθεί.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Κατώτατο Όριο Τιμής

Στις περιπτώσεις όπου το κράτος θεωρεί πως η τιμή που έχει διαμορφωθεί στην αγορά για συγκεκριμένο αγαθό ή υπηρεσία είναι υπερβολικά χαμηλή και «κάνει» για τους προμηθευτές, τότε μπορεί να παρέμβει και να καθορίσει κατώτατο όριο τιμής, το οποίο φυσικά θα είναι ψηλότερο από την τιμή ισορροπίας (αγοραία τιμή). Το κατώτατο αυτό όριο τιμής ονομάζεται επίσης και τιμή ασφαλείας και αποτελεί την ελάχιστη τιμή πώλησης του συγκεκριμένου αγαθού ή υπηρεσίας στην αγορά.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Το διατλαντικό ταξίδι των πιθήκων πάνω σε φυσικές «σχεδιές»

Τέσσερα απολιθωμένα δόντια ενός εξαφανισμένου πλέον είδους μαϊμούς, που βρέθηκαν από παλαιοντολόγους στο Περού, μας αναγκάζουν να αναθεωρήσουμε πολλά από όσα ξέραμε για εκείνη την περίοδο (και για τα διατλαντικά ταξίδια). Οι πιθήκοι στους οποίους ανήκαν τα δόντια περιλαμβάνονταν σε μια εξαφανισμένη οικογένεια πιθήκων που ζούσε στην Αφρική μέχρι πριν από 23 εκατομμύρια χρόνια.

Οι Αμερικανοί επιστήμονες, που έκαναν την ανακάλυψη και έγραψαν μελέτη που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Science, θεωρούν ότι οι μικροσκοπικοί πιθήκοι είχαν καταφέρει να διασχίσουν τον Ατλαντικό Ωκεανό πριν από περίπου 35 εκατομμύρια χρόνια επάνω σε στρώματα βλάστησης και δένδρων που είχαν παρাসυρθεί από τον αέρα και τα θαλάσσια ρεύματα. «Πρόκειται περί μοναδικής ανακάλυψης», είπε ο Ερικ Ζάιφερτ, καθηγητής στο Πανεπιστήμιο της Νότιας Καρολίνας. Ο ίδιος παραδέχεται ότι ήταν διστακτικός να υποστηρίξει τη θεωρία ότι οι πιθήκοι διέσχισαν τον Ατλαντικό, ώστε να πάνε στη Νότια Αμερική, μέχρι που είδε ένα βίντεο που δείχνει μια «σχεδιά» από βλάστηση και δένδρα να επιπλέει στο κανάλι του Παναμά πριν από λίγα χρόνια. Στο βίντεο, η φυσική «σχεδιά» φαίνεται να έχει διαστάσεις αρκετών δεκάδων μέτρων σε μήκος και πλάτος και περιελάμβανε

Οι Αμερικανοί επιστήμονες έφτασαν σε αυτό το συμπέρασμα ανακαλύφθηκαν στην όχθη ενός απολιθωμένου δοντιού ενός εξαφανισμένου, πλέον, είδους μαϊμούς στο Περού.

Μικροσκοπικές μαϊμούδες είχαν καταφέρει να διασχίσουν τον Ατλαντικό Ωκεανό πριν από περίπου 35 εκατομμύρια χρόνια.

ορισμένα δένδρα ύψους αρκετών μέτρων. «Αν ένα μικρό πρωτεύον ανέβηκε σε μια σχεδιά σαν αυτή, φαίνεται πολύ πιθανό να κατάφερε να καλύψει τόσο μεγάλη απόσταση», λέει ο Ζάιφερτ στο CNN.

Κατά τον Ζάιφερτ αυτές οι φυ-

σικές «σχεδιές» είναι πιθανό να διέθεταν όρθια δένδρα που είχαν φρούτα από τα οποία θα μπορούσαν να είχαν τραφεί οι πιθήκοι τους οποίους ονόμασε Ucayalipithecus perdita. Το πρώτο συνθετικό της λέξης προέρχεται από τη λέξη Ucayal, που είναι η περιοχή του Περού στον Αμαζόνιο όπου ανακαλύφθηκαν τα τέσσερα απολιθωμένα δόντια των πιθήκων. Το δεύτερο συστατικό προέρχεται από την ελληνική λέξη πιθήκος, ενώ perdita σημαίνει χαμένος στα λατινικά. Το μέγεθος αυτών των πιθήκων ήταν πολύ μικρό, ζυγίζαν περίπου 350 γραμμάρια και ζούσαν σε δένδρα όπου τρέφονταν κατά κύριο λόγο με φρούτα. «Τα δόντια του Ucayalipithecus μας επιτρέπουν να τον τοποθετήσουμε στο οικογενειακό δένδρο των πρωτευόντων, αλλά μας λένε επίσης κάτι για το τι έτρωγε. Φαίνεται ότι έτρωγε πρωτίτως φρούτα», λέει ο Ζάιφερτ. Τα τέσσερα δόντια ανακαλύφθηκαν στην όχθη ενός ποταμού που ανήκει στο σύστημα του Αμαζονίου σε μια πολύ απομονωμένη περιοχή του Περού όπου δεν υπάρχουν δρόμοι. «Είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ανακαλύφθηκαν (σ.σ. τα δόντια) σε ένα απομακρυσμένο μέρος στη μέση του πουθενά, ότι οι πιθανότητες να βρούμε αυτά τα κομμάτια ήταν εξαιρετικά μικρές και ότι αποκαλύπτουν ένα τόσο απίθανο ταξίδι που έκαναν αυτοί οι πιθήκοι», καταλήγει ο Ζάιφερτ.

Οταν ο Νεάντερταλ είχε φτιάξει σκονινί

Της **SHOBHAN ROBERT**
THE NEW YORK TIMES

Πληθαίνουν διαρκώς οι γνώσεις μας για τον Άνθρωπο του Νεάντερταλ, που βέβαια, παραμένει διάσημος για τον... ολοκληρωτικό αφανισμό του, πριν από 40.000 χρόνια. Αυτοί οι προϊστορικοί άνθρωποι, όπως διαπιστώνεται, είχαν πολλά таланτα: ήταν καλλιτέχνες και διακοσμούσαν τα σπήλαιά τους, κυνηγού μεγάλων και μικρών θηραμάτων όπως ελάφια, ταύροι, πάπιες και κουνέλια, αλλά και επιδείξιο ψαράδες.

Μία νέα μελέτη, που δημοσιεύθηκε στην επιθεώρηση Scientific Reports προσθέτει στις δεξιότητες των Νεάντερταλ μια ακόμα: την τεχνολογία των ινών και πιθανώς και τη μαθηματική γνώση, καθώς κομμάτια σκονινιού που βρέθηκαν, συνδυάζονται σε ζευγάρια έτσι ώστε να δημιουργούν ένα δυνατό κορδόνι.

Ο Μπρους Χάρντι, παλαιοντολόγος στο κολλέγιο Κένιον του Οκάιο, που υπογράφει τη μελέτη, επισημαίνει ότι η ανακάλυψη του αρχαιότερου σκονινιού στον κόσμο, στην πραγματικότητα ανατρέπει το στερεότυπο που έχουμε για τους Νεάντερταλ, σύμφωνα με το οποίο, δεν ανέπτυσσαν καμία δραστηριότητα. Απόδειξη για το αντίθετο είναι ένα απειροελάχιστο κομμάτι κορδόνι, μήκους 0,635 εκατοστών, ηλικίας 50.000 ετών, που βρέθηκε κολλημένο σε λίθινο εργαλείο στην αρχαιολογική ανασκαφή στο Αμπρί ντι Μαρέ στη

Το πρόσωπο ενός Νεάντερταλ απεικονίζεται σε σπηλιά, στο Μουσείο Νεάντερταλ της κροατικής πόλης Κραπίνα.

Ενα κομμάτι κορδόνι, μήκους 0,635 εκατοστών, ηλικίας 50.000 ετών, ανακαλύφθηκε στη νοτιοανατολική Γαλλία.

νοτιοανατολική Γαλλία. Οι Νεάντερταλ κατοικούσαν κατά περιόδους στην περιοχή, όπου κυνηγούσαν ελάφια, πριν από 90 έως 42.000 χρόνια.

Η Μαρί Ελέν Μονσέλ, αρχαιολόγος και επικεφαλής ερευνών στο Εθνικό Μουσείο Φυσικής Ιστορίας στο Παρίσι, η οποία συνυπογράφει την έρευνα, επισημαίνει ότι «η τοποθεσία της ανασκαφής είναι πολύ πλούσια σε ευρήματα, όπως υπολείμματα φωτιάς, οστά και εργαλεία. Εντοπίσαμε πολλά εργαλεία που είχαν εγκαταλειφθεί από τους Νεάντερταλ ανάμεσα σε οστά ελαφιών. Σε ένα από αυτά εντοπίστηκε ένα μικρό υπόλοιμμα, μπλεγμένων φυτικών ινών». Αυτό ακριβώς το μπλέξιμο των ινών είναι το κλειδί για τη δημιουργία σκονινιού. Η τεχνονγνωσία μπλεξιμάτων των ινών είναι θεμελιώδης για τον άνθρωπο, τονίζει ο δρ Χάρντι, και δεν θα βρισκόμασταν στο σημείο που είμαστε αν δεν υπήρχαν αυτές οι μπλεγμένες ίνες.

Οι αρχαιολόγοι που εντόπισαν το σκονινί πραγματοποιούν ανασκαφές στην τοποθεσία για περισσότερο από μία δεκαετία. Επί του παρόντος, δεν μπορούν να προσδιορίσουν την ακριβή χρήση του τμήματος σκονινιού που βρέθηκαν, αλλά πιστεύουν ότι συνδυάζονταν με τη δημιουργία μεγαλύτερων αντικειμένων όπως τσάντες, καλάνια, παγίδες, ή ακόμα και βάρκες. Τελικό συμπέρασμα της ανακάλυψης, σύμφωνα με τον δρ Χάρντι, είναι ότι και οι Νεάντερταλ δεν διέφεραν τόσο πολύ από τον Χόμο Σάπιενς.

Χαρτογραφούν τα νερά στην οικονομία

Το άνοιγμα της πρώτης φάσης της χαλάρωσης των μέτρων, η λειτουργία επιχειρήσεων και πού ποντάρει το Υπουργείο

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να ανακοινώνει πρόσθετα μέτρα ρευστότητας προς τις τράπεζες καθώς εκτιμά πως η ύφεση στην οικονομία της Ευρωζώνης θα ανέλθει στο 12% και με όλες τις κυβερνήσεις να έχουν χρησιμοποιήσει όλα τους τα δημοσιονομικά εφόδια, είναι ξεκάθαρο πως το μέγεθος της οικονομικής κρίσης δεν είχε γίνει αντιληπτό ότι θα είναι τόσο μεγάλο. Τα δημοσιονομικά περιθώρια των κρατών εξαντλούνται και οι οικονομίες ανοίγουν σιγά – σιγά. Κάποιες χώρες της Ε.Ε. που έχουν επιτύχει τον έλεγχο του βαθμού μεταδοτικότητας του ιού ξεκίνησαν την εφαρμογή της πρώτης φάσης του σχεδιασμού τους για άρση των περιορισμών, ενώ άλλες έχουν ανακοινώσει την πρόθεσή τους να ακολουθήσουν. Οι περισσότερες περιλαμβάνουν στην 1η φάση το άνοιγμα των μικρών καταστημάτων λιανικής πώλησης και εργοταξίων, στη 2η φάση τα μεγαλύτερα καταστήματα λιανικής πώλησης και τα νηπιαγωγεία και στην 3η φάση τους χώρους εστίασης και τα καταλύματα, πλάνο που θα ακολουθήσει και η Κύπρος. Για το συνολικό πακέτο στήριξης της οικονομίας που εξαγγέλθηκε, ο υπουργός Οικονομικών Κωνσταντίνος Πετρίδης έχει δηλώσει πως ισοδυναμεί με περίπου 7% του ΑΕΠ, ή αλλιώς, 3 δισ. ευρώ, περιλαμβάνοντας δημοσιονομικά μέτρα και μέτρα ρευστότητας, την ίδια ώρα που τα έσοδα του κράτους σημείωναν μεγάλη πτώση λόγω των μέτρων που έχουν παρθεί. Στα αρχικά στάδια του «lockdown» της Κύπρου που δεν ήταν σίγουρο το πόσο θα διαρκέσει, είχε μεταφερθεί στα ΜΜΕ ότι τα πλεονάσματα των

Οι προβλεπόμενες χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους έχουν αναθεωρηθεί προς τα πάνω με τη συρρίκνωση να φθάνει το -13% κατά το 2020.

800 εκατ. ευρώ θα αρκούσαν για να μην πληγεί οικονομικά η Κύπρος ή τελοσπάντων θα λειτουργούσαν ανασταλτικά στο να μην βαθύνει πλήρως η οικονομία. Ωστόσο, δεν ήταν έτσι και είδαμε την Κύπρο να δανείζεται δύο φορές, με τις προβλεπόμενες χρηματοδοτικές ανάγκες του κράτους να έχουν αναθεωρηθεί προς τα πάνω με βάση το ακραίο σενάριο συρρίκνωσης της οικονομίας που φθάνει το -13% κατά το 2020 και προσεγγίζει περίπου τα 5,2 δισ. ευρώ για την περίοδο Απριλίου 2020 έως Σεπτεμβρίου 2021. Ο Υπουργός προ ημερών ανέφερε πως η αντιμετώπιση της κρίσης του 2013 βασιζόταν σε μεγάλο βαθμό στην περικοπή δαπανών και στην σμίκρυνση του τραπεζικού τομέα. Αντιθέτως, όπως εξήγησε, η αντιμετώπιση της κρίσης είναι η δρα-

Η αντιμετώπιση της κρίσης είναι η δραματική αύξηση των δαπανών, η κατακόρυφη πτώση των δημόσιων εσόδων και η υπέρμετρη αύξηση του δημόσιου χρέους.

ματική αύξηση των δαπανών, η κατακόρυφη πτώση των δημοσίων εσόδων και η υπέρμετρη αύξηση του δημοσίου χρέους. «Η τρίτη περίοδος της κρίσης του 2013, με τη διάσωση των δημοσίων οικονομικών και του τραπεζικού τομέα (με τον τρόπο που έγινε) βασίστηκε στην ανάκαμψη της οικονομίας μέσω της

προώθησης συγκεκριμένων κινήτρων. Σε αντίθεση, η περίοδος ανάκαμψης της κρίσης του COVID19 θα επέλθει αυτόματα με την επαναφορά της ζήτησης, μέσω της διατήρησης των εισοδημάτων σε ικανοποιητικό επίπεδο και τη συνέχιση της δραστηριοποίησης των επιχειρήσεων τόσο σε εθνικό όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο», ανέφερε χαρακτηριστικά.

Εκκίνηση της μηχανής

Από αύριο, Δευτέρα 4 Μαΐου μέχρι και 20 Μαΐου 2020, αρχίζει η 1η φάση των χαλαρώσεων. Ο αριθμός των sms θα αυξηθεί στα 3 για μετακινήσεις πολιτών και από επιχειρηματικής σκοπιάς θα ανοίξει το λιανικό εμπόριο (δίκως εκείνα που είναι εντός πολυκαταστημάτων), ο τομέας των κατασκευών, λαϊκές

αγορές και παζάρια, οδοντιατρικά γραφεία, πλυντήρια αυτοκινήτων, στάθμευση κρουαζιερόπλοιων για ανεφοδιασμό (χωρίς αποβίβαση επιβατών ή αντικατάσταση πληρωμάτων) και αντικατάσταση πληρωμάτων για εμπορικά σκάφη και η μετακίνηση ιδιωτικών σκαφών σε αδειοδοτημένους χώρους, για σκοπούς ελλειμνισμού, συντήρησης και επισκευών. Παράλληλα, θα αρθούν και τα μέτρα για κλείσιμο των υπεραγορών και των φούρνων τις Κυριακές. Πως όμως λήφθηκαν υπόψη τα συγκεκριμένα κριτήρια των οικονομικών τομέων και δραστηριοτήτων που θα επαναλειτούργησουν ανά φάση; Σύμφωνα με επίσημη πληροφόρηση από το Υπουργείο Οικονομικών και την έκθεση της διυπουργικής επιτροπής, είναι σημαντικό για την οικονομία όπως η βιομηχανία, ο μεταποιητικός τομέας και οι μεταφορές (με εξαίρεση τις αερομεταφορές), που παρόλο που δεν έχει ανασταλεί η λειτουργία τους με οποιοδήποτε Διάταγμα, σε κάποιες περιπτώσεις έχουν ανασταλεί ή περιοριστεί σημαντικά οι εργασίες τους, να λειτουργούν πλήρως. Βάσει της επίσημης έκθεσης της αρμόδιας Επιτροπής, ο τομέας του χονδρικού και λιανικού εμπορίου αποτελεί τον μεγαλύτερο τομέα τόσο σε προστιθέμενη αξία (ΠΑ), ύψους 1.948 εκατ. ευρώ το 2017 το οποίο αντιστοιχεί σε 11,2 % , όσο και σε απασχόληση, με 67.471 εργαζόμενους ή ως ποσοστό στο σύνολο της απασχόλησης φθάνει το 16,6%. Ο υποτομέας του λιανικού εμπορίου (εξαιρουμένων των αυτοκινήτων και μοτοσυκλετών) αντιστοιχεί περίπου στο 50% της ΠΑ του τομέα του λιανικού και χονδρικού εμπορίου. Η απασχόληση ανέρ-

χεται σε 38.303 άτομα, ή ως ποσοστό στο σύνολο της απασχόλησης φθάνει το 9,4% με σύνολο 9.438 επιχειρήσεων, ενώ το μερίδιο στα κρατικά έσοδα ανέρχεται στο 12%. Στην έκθεση εξηγείται πως, λόγω της μεγάλης συνεισφοράς του τομέα στην οικονομία και στην απασχόληση, κρίνεται απαραίτητη η συμπερίληψη του λιανικού εμπορίου στην 1η φάση άρσης των περιοριστικών μέτρων. Δεδομένου ότι ο τομέας αποτελείται από μεγάλο αριθμό μικρών επιχειρήσεων, κρίνεται σκόπιμη η γρήγορη επαναδραστηριοποίηση τους αφού, σύμφωνα και με σχετική βιβλιογραφία, η παρατεταμένη αδρανοποίησή τους αυξάνει την πιθανότητα να οδηγηθούν σε πτώχευση.

Στυλοβάτης οι κατασκευές

Βάσει της σχετικής έκθεσης, ο τομέας των κατασκευών αποτελεί ένα σημαντικό τομέα της κυπριακής οικονομίας, συνεισφέροντας το 5,2% της συνολικής ΠΑ. Σημειώνεται ότι η σημασία του τομέα είναι πολύ μεγαλύτερη εάν ληφθούν υπόψη και οι παρεμφερείς υπηρεσίες που απαιτούνται για τη λειτουργία του. Στον εν λόγω τομέα απασχολούνται γύρω στα 30.187 άτομα (7,4% της συνολικής απασχόλησης), είναι ο δεύτερος τομέας σε αριθμό επιχειρήσεων και το μερίδιο του στα κρατικά έσοδα ανέρχεται στο 16%. Ο κατασκευαστικός τομέας εντάχθηκε στην 1η φάση άρσης των περιοριστικών μέτρων αφού αναμένεται να επιδράσει θετικά σε πολλούς άλλους τομείς και επιχειρήσεις.

Σημαντικό να προστεθεί πως οποιεσδήποτε αρνητικές εξελίξεις προκύψουν θα πρέπει να αναγνωρίζονται και να λαμβάνονται τα απαραίτητα διορθωτικά μέτρα.

ΑΡΧΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ
ΕΞΑΡΤΗΣΕΩΝ ΚΥΠΡΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΑΒΟΥΛΕΥΣΗ

Εθνική Στρατηγική για Αντιμετώπιση των Εξαρτήσεων 2021 - 2028

Δείτε το προσχέδιο και
καταθέστε τα σχόλια και τις εισηγήσεις σας
στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις
evi.kyprianou@naac.org.cy / info@naac.org.cy

ΠΙΟ ΚΟΝΤΑ ΣΕ ΑΛΗΘΙΝΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ ΖΩΗΣ,
ΜΑΚΡΙΑ ΑΠΟ ΕΞΑΡΤΗΣΕΙΣ

<https://bit.ly/2zwvZ6k>

35 Iosif Hadjiosif and Andreas Avraamides, 1st floor, 2028 Strovolos, Nicosia, Cyprus
Tel.: +357 22442960 / +357 22442972. Fax: +357 22305190
www.naac.org.cy, info@naac.org.cy

Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ

ΕΝΟΙΚΙΑΣΗ ΓΡΑΦΕΙΑΚΩΝ ΧΩΡΩΝ ΣΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ο Οργανισμός Χρηματοδοτήσεως Στέγης δέχεται προτάσεις για την ενοίκιαση κατάλληλου χώρου για προσωρινή χρήση μέχρι το τέλος Νοεμβρίου 2020 με δικαίωμα παράτασης μετά από συμφωνία των δύο μερών. Το προτεινόμενο υποστατικό θα πρέπει να είναι ελεύθερο παντός βάρους και ο ιδιοκτήτης θα πρέπει να έχει εξασφαλισμένες όλες τις σχετικές άδειες σύμφωνα με τον Νόμο.

Χαρακτηριστικά υποστατικού

- Τοποθεσία: Να βρίσκεται στην περιοχή Λευκωσίας με εύκολη πρόσβαση.
- Εμβαδό 350 + τετραγωνικά μέτρα.
- Ικανότητα διαρρύθμισης του χώρου σε πιο μικρές αίθουσες (π.χ. 150/75/75).
- Να διαθέτει χώρους εργασίας για 35-40 άτομα. Μπορεί να είναι μικρά γραφεία με καρέκλες ή πιο μεγάλα γραφεία με περισσότερους από 1 χρήστη στο καθένα.
- Υφιστάμενη καλωδίωση τόσο για δίκτυο, όσο και για παροχή ηλεκτρικού ρεύματος.
- Εξαερισμό και κλιματισμό.
- Αποχωρητήρια ανδρών και γυναικών και κουζίνα.
- Να πληροί τις προδιαγραφές της νομοθεσίας για ασφάλεια και υγεία.

Τα πιο κάτω χαρακτηριστικά θα αποτελούν πλεονέκτημα:

- Ύπαρξη δημοσίων χώρων στάθμευσης πλησίον του ακινήτου.
- Internet access (100-120/10-12 Mbps).
- Switch (δικτύου) Η δομημένη καλωδίωση να τερματίζεται σε patch panel σε κάποιο μικρό computer room.
- Τηλεφωνία (να υποστηρίζει υπηρεσία BBT)
- Οπτικοακουστικός εξοπλισμός (3 X [projector, screen, speakers, microphones])
- Ηλεκτρονικοί υπολογιστές / εκτυπωτής.
- Ύπαρξη Ευέλικτου φωτισμού.

Ο Οργανισμός διατηρεί το δικαίωμα να επισκεφθεί επί τόπου τους προτεινόμενους χώρους.

Περιεχόμενο Προσφοράς

Με τη Δήλωση Ενδιαφέροντος, θα πρέπει να υποβληθούν αντίγραφα των πιο κάτω:

- Τίτλου Ιδιοκτησίας
- Πολεοδομικής Άδειας και Άδειας Οικοδομής (ή Πιστοποιητικού Τελικής Έγκρισης του υποστατικού)
- Πρόσφατου Τοπογραφικού Σχεδίου, στο οποίο να υποδεικνύεται η θέση του υποστατικού
- Αρχιτεκτονικών Σχεδίων (κατόψεις μόνο)
- Καταλόγου εμβαδών και σχεδίου εμβαδομέτρησης όλων των χώρων.
- Λεπτομερείων για το διαθέσιμο εξοπλισμό και τα χαρακτηριστικά του χώρου.

Να υποβληθούν επίσης:

- Ενυπόγραφη δέσμευση/δήλωση από συνιδιοκτήτες, αν η οικοδομή έχει πέραν του ενός ιδιοκτήτη, για το πραγματικό ενδιαφέρον ενοικίασης.
- Δήλωση με το προτεινόμενο μηνιαίο ενοίκιο και το κόστος κοινοχρήστων.
- Έντυπο με την ακριβή διεύθυνση του υποστατικού.
- Έντυπο στο οποίο να αναφέρεται ο διαθέσιμος αριθμός των ιδιωτικών χώρων στάθμευσης (καλυμμένων και ακάλυπτων) του υποστατικού.

Προτάσεις που δεν θα περιλαμβάνουν όλες τις πιο πάνω πληροφορίες, δεν θα εξετάζονται. Οι προτάσεις θα πρέπει να αποσταλούν με ηλεκτρονικό ταχυδρομείο στη διεύθυνση tenders@hfc.com.cy μέχρι και την Παρασκευή, 8 Μαΐου 2020 και ώρα 13:00, Για περισσότερες πληροφορίες, μπορείτε να επικοινωνείτε με τον Λειτουργό Διοικητικών Υπηρεσιών του Οργανισμού, στο τηλέφωνο 22 503 507 ή στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο eleftheriosleftheriou@hfc.com.cy

Φρουδες ελπίδες για τις πολιτογραφήσεις

Μη εξασφαλισμένη η συνέχιση του προγράμματος με την Κομισιόν να το παρακολουθεί στενά - Πως κινείται η κυβέρνηση

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Δέκεται πιέσεις από εσωτερικό και εξωτερικό το πρόγραμμα των πολιτογραφήσεων ξένων επενδυτών, αλλά δεν είναι εξασφαλισμένη η συνέχιση της λειτουργίας του. Σε μία προοπθεία αναχαίτισης των οικονομικών απωλειών και της εισροής κεφαλαίων στην οικονομία είναι ήδη γνωστό πως στο Υπουργείο Εσωτερικών έχουν επισημειωθεί οι διαδικασίες για εξέταση των αιτήσεων των επενδυτών ώστε να πολιτογραφηθούν Κύπριοι. Οι αιτήσεις του 2019 έχουν μπει σε μια «fast forward» διαδικασία εξέτασης βάσει εντολών του υπουργού Εσωτερικών Νίκου Νουρή, ενώ την ίδια ώρα κόμματα προκρίνουν πως το πρόγραμμα των πολιτογραφήσεων θα λειτουργήσει υποστηρικτικά στην οικονομία. Στις εισηγήσεις των κομμάτων προς το Υπουργείο Οικονομικών αναφορικά με τα μέτρα που πρέπει να λάβει (οι εισηγήσεις ήταν στη βάση του Σχεδίου κρατικών εγγυήσεων), το ΔΗΚΟ αναφέρει πως πρέπει να γίνει αποδέσμευση της σημαντικής ρευστότητας που ήδη υπάρχει στις κυπριακές τράπεζες από το πρόγραμμα των πολιτογραφήσεων με την άμεση έγκριση των 700 και πλέον αιτήσεων που πληρούν τα κριτήρια. Η Αλληλεγγύη από την άλλη ζητά την επιτάχυνση της εξέτασης των αιτήσεων πολιτογραφήσεων μέσω του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος, ενώ η ΔΗΠΑ ζητά κάτι πιο γενικό, όπως τον επανασχεδιασμό του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος. Όλα τα παραπάνω όμως φαντάζουν ως «κινήσεις πανικού», διότι το διακύβευμα είναι άλλο. Προ δύο εβδομάδων εστάλη προς τις κυπριακές αρχές επιστολή από την Κομισιόν αναφορικά με το πρόγραμμα των πολιτογραφήσεων, αποδεικνύοντας για ακόμη μία φορά από πόσο κοντά εξακολουθούν να παρακολουθούν οι Ευρωπαίοι τα προγράμματα κατ' εξαίρεση πολι-

Σε μία προσπάθεια αναχαίτισης των οικονομικών απωλειών και της εισροής κεφαλαίων στην οικονομία είναι ήδη γνωστό πως στο Υπουργείο Εσωτερικών έχουν επισημειωθεί οι διαδικασίες για εξέταση των αιτήσεων των επενδυτών του 2019.

τογράφησης. Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε το χρονικό πλάνο με το οποίο θα αρχίσουν να τερματίζονται τα επενδυτικά προγράμματα πολιτογράφησης επενδυτών από συγκεκριμένα κράτη, επιστολή ημερομηνίας 1ης Απριλίου. Παράλληλα, στο εσωτερικό της χώρας παρατηρείται μία «κόντρα» μεταξύ του αρμόδιου Υπουργείου και της Βουλής των Αντιπροσώπων, αφού ακόμα αναμένονται οι κανονισμοί αναφορικά με την πολιτογράφηση επενδυτών, σε μια προσπάθεια ενίσχυσης του ελέγχου του προγράμματος που δέχθηκε εντός του 2019 τόση κριτική. Από τον Φεβρουάριο του 2019 άλλωστε, έχει ψηφιστεί νόμος ώστε η πολιτογράφηση επιχειρηματιών από τρίτες χώρες και η τιμητική πολιτογράφηση για το δημόσιο συμφέρον να εγκρίνεται με κανονισμούς από τη Βουλή και έπειτα να δημο-

Στη Βουλή δεν έχουν φτάσει ακόμα οι κανονισμοί και έπρεπε βάσει των ψηφισθέντων να είχαν κατατεθεί μέχρι τα τέλη του Ιανουαρίου του 2020.

σιεύονται στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Στη Βουλή δεν έχουν φτάσει ακόμα οι κανονισμοί και έπρεπε βάσει των ψηφισθέντων να είχαν κατατεθεί μέχρι τα τέλη του Ιανουαρίου του 2020 και το Υπουργείο έχει καταθέσει σειρά εισηγήσεων προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Παράλληλα, ο Οργανισμός μας θα χρειαστεί να εξοπλιστεί με όλα τα απαραίτητα μέσα για να δώσει με αξιώσεις τη μάχη της θετικής προβολής της Κύπρου στο εξωτερικό. Ήδη, ο Invest Cyprus προχώρησε στην πλήρη αναδιάρθρωση του επικοινωνιακού του πλάνου διοργανώνοντας webinars και αξιοποιώντας ταυτόχρονα τη δύναμη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και εντατικοποιώντας την παρουσία μας σε αυτά, καθώς και στο διεθνή Τύπο με αρθρογραφία σε τακτική βάση για τη διαμόρφωση μιας θετικής εικόνας για τη χώρα μας.

ΑΡΘΡΟ / Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΜΠΑΝΕΛΛΑ*

Από την επανεκκίνηση στην ανάκαμψη: Η σημασία της προσέλκυσης επενδύσεων

Η Κύπρος πέρασε με άριστα τις εξετάσεις σε ό,τι αφορά τις προσπάθειες περιορισμού της πανδημίας, λαμβάνοντας δύσκολες αποφάσεις εγκαίρως. Την ίδια στιγμή προώθησε τα απαραίτητα μέτρα στον σωστό χρόνο προς την κατεύθυνση της στήριξης της οικονομίας. Οι δημοσκοπήσεις καταδεικνύουν ότι η κοινωνία δίνει στην κυβέρνηση υψηλό βαθμό για τη διαχείριση της κρίσης, ενώ ανάλογη εικόνα για τους κυβερνητικούς χειρισμούς έχουν και οι ξένοι επενδυτές οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην Κύπρο, όπως προέκυψε από τα αποτελέσματα της ενδοσκοπήσης που έγινε μεταξύ ξένων επενδυτών, στο πλαίσιο του on line briefing που διοργάνωσε την προσημν βδομάδα ο Κυπριακός Οργανισμός Προώθησης Επενδύσεων (Invest Cyprus), με τη συμμετοχή του υπουργού Οικονομικών κ. Κωνσταντίνου Πετρίδη. Ο βαθμός ικανοποίησης των ξένων επενδυτών είναι προφανώς μείζονος σημασίας. Μετά τη διαχείριση των συνεπειών της πανδημίας, εισερχόμαστε πλέον στη δεύτερη φάση, αυτήν της επανεκκίνησης, με τη σταδιακή άρση των περιορισμών. Αυτή η φάση θα έχει διάρκεια και απαιτείται υπευθυνότητα από όλους, ενώ θα χρειαστεί να προωθηθούν σημαντικές αποφάσεις, αλλά και μεταρρυθμίσεις, για να καταφέρουμε να κερδίσουμε το μεγάλο στοίχημα της σταδιακής ανάκαμψης. Μπορεί να βιώνουμε μία κρίση με πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά, ωστόσο, η εμπειρία που αποκομίσαμε από την κρίση του 2013 μας διδάσκει ότι στις ξένες επενδύσεις βρίσκεται το κλειδί για την ανάκαμψη της οικονομίας. Είναι

λοιπόν σαφές ότι η επανεκκίνηση της οικονομίας θα στηριχθεί στις εγχώριες δυνάμεις, όμως η ανάκαμψη θα έρθει και αυτήν τη φορά μέσα από την εξωτερική ζήτηση. Σε αυτή τη διαδικασία θα έχει και πάλι ιδιαίτερο ρόλο να διαδραματίσει ο Invest Cyprus, ως η αρμόδια κρατική εταιρεία: - για την προβολή και ενίσχυση της εικόνας της Κύπρου ως αξιόπιστου και ελκυστικού επενδυτικού προορισμού και ανταγωνιστικού διεθνούς επιχειρηματικού κέντρου. - για την παροχή στήριξης στους ξένους επενδυτές που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο. - για την υποστήριξη της κυβέρνησης με εισηγήσεις που στοχεύουν στη βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου των ξένων επενδύσεων. Τις τελευταίες εβδομάδες ο Invest Cyprus επικεντρώθηκε στην παροχή υποστήριξης και κάθε είδους βοήθειας σε ξένους επενδυτές, λαμβάνοντας υπόψη ότι ο βαθμός ικανοποίησης τους από τη χώρα που τους φιλοξενεί ενδεχομένως να κρίνει την παραμονή τους στη χώρα μας ή ακόμη και μελλοντικές τους αποφάσεις για επέκταση δραστηριοτήτων ή νέες επενδύσεις, που θα δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, φέρνοντας επιπλέον έσοδα στο κράτος. Είναι για αυτό που θεωρούμε πολύ σημαντικό στοιχείο τον υψηλό βαθμό ικανοποίησης που καταγράφεται μεταξύ ξένων επενδυτών για τα μέτρα που έλαβε η κυβέρνηση στη διάρκεια της κρίσης. Μπαίνοντας πλέον στο στάδιο της επανεκκίνησης της οικονομίας, καλούμαστε να λάβουμε σημαντικές αποφάσεις. Καλούμαστε να εστιάσουμε στη θετική προβολή της Κύ-

πρου στο εξωτερικό, στοχεύοντας στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων. Παράλληλα, η περίοδος προσφέρεται για να επεξεργαστούμε εισηγήσεις και να λάβουμε αποφάσεις, για τη βελτίωση του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τις ξένες επενδύσεις και για την προώθηση νομοσχεδίων που εκκρεμούν. Προς αυτήν την κατεύθυνση, ο Invest Cyprus έχει καταθέσει σειρά εισηγήσεων προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Παράλληλα, ο Οργανισμός μας θα χρειαστεί να εξοπλιστεί με όλα τα απαραίτητα μέσα για να δώσει με αξιώσεις τη μάχη της θετικής προβολής της Κύπρου στο εξωτερικό. Ήδη, ο Invest Cyprus προχώρησε στην πλήρη αναδιάρθρωση του επικοινωνιακού του πλάνου διοργανώνοντας webinars και αξιοποιώντας ταυτόχρονα τη δύναμη των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και εντατικοποιώντας την παρουσία μας σε αυτά, καθώς και στο διεθνή Τύπο με αρθρογραφία σε τακτική βάση για τη διαμόρφωση μιας θετικής εικόνας για τη χώρα μας. Κοινός στόχος όλων είναι η οικοδόμηση συνθηκών μακροχρόνιας ευημερίας στον τόπο μας. Είναι πρόδηλο ότι ο δρόμος προς την ανάκαμψη περνά και πάλι μέσα από την προσέλκυση άμεσων ξένων επενδύσεων προστιθέμενης αξίας και την περαιτέρω βελτίωση του επενδυτικού κλίματος στη χώρα. Ως Οργανισμός είμαστε αποφασισμένοι να συμβάλουμε καθοριστικά προς αυτήν την κατεύθυνση.

*Γενικός Διευθυντής Κυπριακού Οργανισμού Προώθησης Επενδύσεων (Invest Cyprus)

φήμες πως η Κομισιόν δεν θα αφήσει τα κράτη που εφαρμόζουν το Πρόγραμμα να συνεχίσουν για πολύ ακόμα, ενώ κόμματα και Κυβέρνηση αν και έχει αποδειχθεί πως δεν συμβάλλει αρκετά ως μέτρο στο ΑΕΠ της χώρας, παρουσιάζονται να «ποντάρουν» σε αυτό.

Η συμβολή

Αν και η συμβολή του τομέα των κατασκευών αποτελεί ένα σημαντικό τομέα για την κυπριακή οικονομία και συνεισφέρει το 5,2% της προστιθέμενης αξίας, η επίδραση αθροιστικά των επενδύσεων στον τομέα των ακινήτων/κατασκευών που έχουν πραγματοποιηθεί μέσω του Πολιτογραφήσεων κατά τα έτη 2016 - 2018 υπολογίζεται σύμφωνα με το Υπουργείο Οικονομικών στο 1,2% του ΑΕΠ. Και για να υπάρξει σύγκριση, κατά τα έτη 2016 - 2018 καταγράφηκε μεγέθυνση του ΑΕΠ

γύρω στο 13% σωρευτικά. Η επίδραση του Προγράμματος είναι μεν θετική, αλλά όπως έχει τονίσει και ο νυν υπουργός Οικονομικών Κωνσταντίνος Πετρίδης, αλλά και ο πρώην πουργός Οικονομικών Χάρης Γεωργιάδης, είναι σχετικά μικρή στο σύνολο της οικονομίας. Η μελέτη του Υπουργείου Οικονομικών για το πρόγραμμα είχε καταδείξει πως η βελτίωση του τομέα των ακινήτων -κατασκευών είναι διάχυτη και αναδεικνύεται από όλα τα στατιστικά στοιχεία όπως τις άδειες οικοδομής, τα έσοδα από το ΦΠΑ, τις πωλήσεις ακινήτων που καταχωρούνται στο Τμήμα Κτηματολογίου και Χωρομετρίας, τις τιμές των ακινήτων και την απασχόληση και οφείλεται εν μέρει στο Πρόγραμμα των Πολιτογραφήσεων. Συγκεκριμένα, η απασχόληση στον τομέα των κατασκευών (πριν τον κορωνοϊό) συνέχιζε να παρουσιάζει σταδιακή ανά-

καμψη από το 2015, μέρος της οποίας επίσης οφείλεται στις επενδύσεις που διενεργούνται στα πλαίσια του Προγράμματος. Συνολικά για την περίοδο 2016-2018, οι επενδύσεις που διενεργήθηκαν για αξιοποίηση των προνοιών του Προγράμματος, οδήγησαν στη δημιουργία 2 χιλιάδων θέσεων εργασίας.

Η παρακολούθηση

«Η επιστολή προς τις κυπριακές αρχές σε σχέση με το πρόγραμμα απόδοσης υπηκοότητας μέσω επενδύσεων, εντάσσεται στο πλαίσιο της δέσμευσης της Κομισιόν να παρακολουθεί αυτά τα προγράμματα, στη βάση των ευρημάτων της περσινής έκθεσης», δήλωσε ο αρμόδιος εκπρόσωπος της Κομισιόν Κρίστιαν Βίγκαντ αναφορικά με την επιστολή που έφτασε στις κυπριακές αρχές. Σύμφωνα με το ΚΥΠΕ, ο Κρίστιαν Βίγκαντ, απαντώντας σε σχετικό ερώτημα, δήλωσε κατά την ενημέρωση των συντακτών τα εξής: «Στο πλαίσιο των δεσμεύσεων της να παρακολουθεί τα συστήματα απόδοσης υπηκοότητας και διαμονής των επενδυτών στην ΕΕ και να συνεχίσει τον διάλογο της με τα Κράτη Μέλη, η Κομισιόν έστειλε πρόσφατα έναν άλλο γύρο επιστολών στις αρχές της Κύπρου, της Μάλτας και της Βουλγαρίας, την 1η Απριλίου σχετικά με τα επενδυτικά προγράμματα ιδιαιτερότητας. Καθώς πρόκειται για επικοινωνία με τα ίδια τα Κράτη Μέλη, δεν θα υπεισέλθω τώρα σε λεπτομέρειες ως προς το περιεχόμενο των επιστολών on the record, αλλά νομίζω ότι η θέση μας είναι πολύ ξεκάθαρη, διότι αν δείτε τις εκθέσεις που δημοσιεύσαμε το περασμένο έτος σε σχέση με τα προγράμματα απόδοσης υπηκοότητας ξεκαθαρίσαμε ότι είναι εξαιρετικά σημαντικό τα Κράτη Μέλη να σέβονται τις υποχρεώσεις τους ως προς το κοινοτικό δίκαιο και ειδικά τα ζητήματα ασφαλείας που ενέχουν τα εν λόγω προγράμματα».

Πώς θα πληρώσουν οι επιχειρήσεις τις εισφορές για το ΓεΣΥ μέσω των Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Διευκρινίσεις αναφορικά με τις πληρωμές εισφορών για το ΓεΣΥ μέσω των Κοινωνικών Ασφαλίσεων δίνει στα μέλη του ΚΕΒΕ, ο Γενικός του Γραμματέας Μάριος Τσιακκάς.

Όπως αναφέρει σε σχετική εγκύκλιο, δέχθηκε πολλά τηλεφωνήματα για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν πολλές επιχειρήσεις να ολοκληρώσουν τη διαδικασία πληρωμής των αυξημένων εισφορών για τον μήνα Μάρτιο μέσω του ηλεκτρονικού συστήματος των (ΚΑ). Αναφέρει συγκεκριμένα:

1. Η ρύθμιση που ισχύει αυτή τη στιγμή για την καταβολή των μειωμένων εισφορών στο ΓεΣΥ, εφαρμόζεται για 3 μήνες (Μάρτιος, Απρίλιος, Μάιος). Ως εκ τούτου, όσες επιχειρήσεις έχουν ήδη καταβάλει τις μειωμένες εισφορές για τον Μάρτιο (εκτός και εάν υπάρξει νεότερη απόφαση), στις 30 Ιουνίου 2020 θα πρέπει να καταβάλουν τις αυξημένες εισφορές για το ΓεΣΥ.

Ποσό Μειωμένων Εισφορών €100.00

Ποσό Αυξημένων Εισφορών €120.00

	Αποκοπές Μαρτίου	Μάρτιος	Απρίλιος	Μάιος	Ιούνιος	Ιούλιος
Επιλογή 1	€100.00	€100.00	€100.00	€100.00	€120.00	€120.00
Επιλογή 2(α)	€120.00	€100.00*	€100.00	€100.00	€100.00+ € 20.00*	
Επιλογή 2(β)						
Ποσό«προπληρωμής»	€120.00	€100.00 + (€ 20.00)**	€100.00	€100.00	€100.00 + € 20.00**	
Επιλογή 2(γ)	€120.00*	€100.00	€100.00	€100.00	€100.00 + € 20.00*	

* Θα πρέπει να χρησιμοποιήσετε το ποσό των €20.00 από τις αποκοπές Μαρτίου για πληρωμή των αυξημένων εισφορών του Ιουνίου.

** Οι ΚΑ θα σας πιστώσουν με το ποσό των €100.00 για τον Μάρτιο και θα μεταφέρουν το ποσό των €20.00 της «προπληρωμής» στη δόση Ιουνίου.

Οι περιορισμοί θα φέρουν λουκέτα στον κλάδο εστίασης

Εάν δεν υπάρξουν μέτρα οικονομικής στήριξης, δεν θα αντέξουμε, λένε επιχειρηματίες

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Μη βιώσιμο για την πλειονότητα των επιχειρήσεων θεωρεί ο κλάδος της εστίασης—τόσο η πλευρά των μεμονωμένων εστιατορίων όσο και αυτή των αλυσίδων εστίασης— το σχέδιο επιστροφής στη νέα κανονικότητα. Αν και οι επιχειρηματίες του κλάδου αναγνωρίζουν την ανάγκη των μέτρων προστασίας που θα ισχύουν από την 1η Ιουνίου, όταν και θα επαναλειτουργήσουν τα εστιατόρια και τα καφέ, εκτιμούν ότι αυτά θα πρέπει να συνοδεύονται και από μέτρα οικονομικής ενίσχυσης, μιας και οι επιχειρήσεις θα δουλεύουν υποχρεωτικά στο 1/3 της δυναμικότητάς τους. Δυσάρεσκη εκφράζεται και από την πλευρά μεγάλου μέρους του εμπορικού κόσμου, καθώς είχαν δημιουργηθεί προσδοκίες για επαναλειτουργία από τις 4 Μαΐου όλων των μεμονωμένων λιανεμπορικών καταστημάτων.

Δεν θα ανοίξουμε...

«Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν θα έχουν ως αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος του κλάδου να μην ανοίξει, λόγω του υψηλού κόστους λειτουργίας και των υποχρεώσεων που έχουν συσσωρευτεί τους 2,5 μήνες που είναι κλειστές οι επιχειρήσεις», εκτιμώ, μιλώντας στην «Καθημερινή», ο

κ. Γιώργος Καββαθάς, πρόεδρος της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Εστιατορικών και Συναφών Επαγγελματιών (ΠΟΕΣΕ). Ο περιορισμός που τίθεται στον αριθμό των ατόμων που μπορούν να βρίσκονται ταυτόχρονα σε ένα εστιατόριο (1 πελάτης ανά 3 τ.μ.) θα έχει ως αποτέλεσμα, σύμφωνα με τον ίδιο, οι επιχειρήσεις να δουλεύουν στο 1/3 της δυναμικότητάς τους. Προ της εμφάνισης του κορωνοϊού η δυναμικότητα μιας επιχείρησης εστίασης οριζόταν με βάση τον χώρο για τραπέζοκαθίσματα διαιρούμενος διά του 1,20. Εάν δηλαδή η σάλα ενός εστιατορίου ήταν 60 τ.μ., η δυναμικότητα—την οποία μάλιστα μπορούσε κάποιος να την ξεπεράσει—ήταν 50 άτομα. Με τα νέα μέτρα θα είναι 20 άτομα.

Με δύο ταχύτητες

Επιπλέον, η επαναλειτουργία της εστίασης, σε πρώτη φάση μόνο σε εξωτερικούς χώρους, θα δημιουργήσει επιχειρήσεις δύο ταχυτήτων. Στα αιτήματά τους περιλαμβάνονται η μείωση του ΦΠΑ στην εστίαση στο 6%, επιδότηση μη μισθολογικού κόστους, αλλά και ελαστικότερα κριτήρια για τη δανειοδότηση των επιχειρήσεων, καθώς πολλές δεν πληρούσαν τους όρους ούτε για την επιστρεπτέα προκαταβολή ούτε για τη λήψη δανείων

«Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν θα έχουν ως αποτέλεσμα ένα μεγάλο μέρος του κλάδου να μην ανοίξει, λόγω του υψηλού κόστους λειτουργίας».

Τα εστιατόρια και τα καφέ θα δουλεύουν υποχρεωτικά στο 1/3 της δυναμικότητάς τους.

με επιδότηση επιτοκίου. Βασικό επίσης ζήτημα για τον κλάδο, ειδικά αφού σε αυτή τη φάση θα λειτουργούν μόνο οι εξωτερικοί χώροι, είναι το ύψος των ενοικίων που επιβάλλουν οι δήμοι για τη χρήση κοινόχρηστου χώρου για τα τραπεζοκαθίσματα.

Θέμα μείωσης του ΦΠΑ θέτει και η Ελληνική Ένωση Επιχειρήσεων Οργανωμένων Εστίασης (ΕΠΟΕΣ), ενώ ταυτόχρονα ζητεί μέτρα προστασίας των θέσεων εργασίας. Όπως επεσήμαναν στην «Καθημερινή» εκπρόσωποι της ΕΠΟΕΣ, λόγω της μερικής επαναλειτουργίας των επιχειρήσεων εστίασης (υπό την έννοια

ότι θα δουλεύουν κατά την ΕΠΟΕΣ στο 1/4 της δυναμικότητάς τους), δεν θα χρειάζεται όλο το προσωπικό.

Αυτό που προτείνουν οι επιχειρήσεις του κλάδου είναι να μπαίνει σε καθεστώς αναστολής σύμβασης εργασίας το προσωπικό που δεν θα εργάζεται και η έξοδος από αυτό το πλαίσιο, όταν παρουσιάζονται αυξημένες ανάγκες, να είναι εύκολη, να υπάρχει δηλαδή σχετική ευελιξία.

Κρίσιμο ζήτημα, βεβαίως, είναι τα ενοίκια, θέμα για το οποίο η ΕΠΟΕΣ έχει προτείνει να υπάρξει μείωση τους ανάλογα με τη μείωση των εσόδων των επιχειρήσεων σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019.

Ο πρόεδρος του Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου Αθηνών (ΕΒΕΑ) Κ. Μίχαλος ζήτησε να επαναλειτουργήσει ο κλάδος της εστίασης νωρίτερα από την 1η Ιουνίου. Σημειώνεται, πάντως, ότι οι εκπρόσωποι των εστιατόρων και των αλυσίδων ανέμεναν ότι ο κλάδος θα επαναλειτουργήσει αργότερα από τις

άλλες κατηγορίες οικονομικής δραστηριότητας.

Οι αλυσίδες και οι μικροί

Αντιδράσεις, εξάλλου, προκαλεί η επαναλειτουργία την πρώτη εβδομάδα περιορισμένων κατηγοριών του λιανεμπορίου, ειδικά, μάλιστα, καθώς, όπως ανέφερε στην «Καθημερινή» ο πρόεδρος της Ελληνικής Συνομοσπονδίας Επιχειρηματικότητας και Εμπορίου (ΕΣΣΕ) Γιώργος Καρανίκας, οι μικρές επιχειρήσεις είναι αυτές που μπορούν πολύ καλύτερα και ευκολότερα να ελέγξουν την εφαρμογή των προστατευτικών μέτρων. «Περιμέναμε ότι θα άνοιγαν τα μικρά καταστήματα και όχι κάποιες γνωστές αλυσίδες», είπε χαρακτηριστικά. «Περιμέναμε ότι θα άνοιγαν τα μικρά καταστήματα και όχι κάποιες γνωστές αλυσίδες», είπε χαρακτηριστικά. «Περιμέναμε ότι θα άνοιγαν τα μικρά καταστήματα και όχι κάποιες γνωστές αλυσίδες», είπε χαρακτηριστικά. «Περιμέναμε ότι θα άνοιγαν τα μικρά καταστήματα και όχι κάποιες γνωστές αλυσίδες», είπε χαρακτηριστικά.

ρούκων που θα πρέπει να περιμένει την 11η Μαΐου. «Δεν δόθηκαν εξηγήσεις γιατί δεν μπορούν να επαναλειτουργήσουν και άλλες λιανεμπορικές επιχειρήσεις, όπως τα καταστήματα που πωλούν παπούτσια», δήλωσε χαρακτηριστικά ο πρόεδρος του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών Ιωάννης Χατζηθεοδοσίου.

Εμπορικά κέντρα

Αναγκαία, τέλος, χαρακτήρισε τα μέτρα προστασίας για τα πολυκαταστήματα και τα εμπορικά κέντρα υψηλόβαθμο στέλεχος επιχείρησης του κλάδου, μιλώντας στην απώλεια του τζίρου, κατά περίπου 50%. «Το κυριότερο, βεβαίως, είναι να μην έχουμε πτωγύρισμα, διότι αυτό θα είναι καταστροφικό», σημείωσε. Ο εν λόγω κλάδος, πάντως, αναμένει περισσότερες διευκρινίσεις και οδηγίες έως την 1η Ιουνίου, οπότε θα λειτουργήσουν ξανά τα εμπορικά κέντρα.

Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας

Η πολυπλοκότητά του και η ανεπιτυχής προσπάθεια αναθεώρησής του, το 1963

Μία κριτική επισκόπηση του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας

«Εν αρχή ήν το ήθος. Και το ήθος του συγγραφέα αντανάκλα στο περιεχόμενο και στον τρόπο της γραφής του βιβλίου. Ύψος σέμνο, απέριπτο, κατανοητό, αλλά παράλληλα αυστηρά επιστημονικό. Πρόκειται για κείμενο που σε πείθει σε όλο το μήκος και πλάτος, ότι ο συγγραφέας με αφοσίωση και αγάπη για την πατρίδα, χωρίς οποιαδήποτε σκοπιμότητα είναι ένας ασυμβίβαστος κυνηγός της επιστημονικής αλήθειας. Η επεξεργασία των θεμάτων υπόκειται σε επιστημονική συνέπεια χωρίς εκλεκτικισμούς.»

Ανδρέας Δημητρόπουλος,
Ομ. Καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου
Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΑΚΚΟΥΛΑ Α.Ε.
ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Αθήνα: Ινστιτούτος 23 - Τ.Κ. 106 79 - Τηλ: 210 33 87 500 - Fax 210 33 90 075 - Θεσσαλονίκη: Φοράκων 1 - Τ.Κ. 546 26 - Τηλ: 2310 535 381 - Fax 2310 546 812
Εθνικές Αρμόνιες 42 - Τ.Κ. 546 21 - Τηλ: 2310 244 228, 9 - Fax 2310 244 230 - www.sakkoulas.gr - info@sakkoulas.gr

Ο COVID-19 ως καταλύτης για συγχωνεύσεις στον ασφαλιστικό τομέα

Deloitte.

Του Δημήτρη Δημητρίου

Συνέταιρο στην Deloitte Actuarial Services

όλων των εμπλεκομένων σε μια περίοδο που το κόστος κεφαλαίου σημειώνει αυξητικές τάσεις. Ταυτόχρονα, η οικονομική στενότητα του μέσου ασφαλιζόμενου θα οδηγήσει σε μείωση του κύκλου εργασιών και πίεση για πιο χαμηλά ασφαλιστρα εντείνοντας ακόμη περισσότερον ανταγωνισμό.

Οι τρέχουσες εξελίξεις και οι αρνητικές συνέπειες που αναμένονται στην οικονομία, έρχονται να προστεθούν στο ήδη πολύ δύσκολο περιβάλλον μέσα στο οποίο καλούνται να δραστηριοποιηθούν οι ασφαλιστικές εταιρείες. Η τεχνολογική εξέλιξη των ασφαλιζόμενων δίνει ξεκάθαρο προβάδισμα στις εταιρείες με προχωρημένες (και δαπανηρές) ψηφιακές υποδομές. Οι επικείμενες νομοθεσίες και τα νέα λογιστικά πρότυπα επιβάλλουν επίσης επιπρόσθετα λειτουργικά έξοδα της τάξης εκατομμυρίων ευρώ ακόμη και για «Κυπριακού μεγέθους» εταιρείες. Η Κυπριακή αγορά δεν μπορεί επίσης να παραμείνει ανεπηρέαστη και από το διεθνή πλέον ανταγωνισμό και την εντεινόμενη παγκοσμιοποίηση. Διεθνούς εμβέλειας παίχτες διαθέτουν καλύτερη διασπορά των κινδύνων που τους δίνει σαφές προβάδισμα σε θέματα κεφαλαιακής επάρκειας, τιμολόγησης, καθώς και τη δυνατότητα να ανταποκριθούν σε εξειδίκευση των προϊόντων τους ειδικά όσον αφορά καλύψεις που σχετίζονται με τα περιστατικά μιας πανδημίας.

Όλα τα πιο πάνω, δείχνουν ξεκάθαρα ότι το status quo δεν αποτελεί πλέον βιώσιμη επιλογή για τις ασφαλιστικές εταιρείες. Είναι επίσης ξεκάθαρο ότι τα μεγαλύτερα μεγέθη και οι οικονομικότερες κλίμακες που θα προκύψουν μέσα από μια στρατηγική συγχωνεύσεων και εξαγορών, είναι εμφανώς σωτήριες λύσεις

για πολλές από τις προκλήσεις. Ωστόσο, η ασφαλιστική βιομηχανία επικενδύει συνεχώς την αποτυχία της να εξετάσει επαρκώς το όλο ζήτημα.

Σημαντικός λόγος για αυτό το φαινόμενο είναι προφανώς η έλλειψη πραγματικού ενδιαφέροντος από τις εταιρείες και τους μετόχους τους για αλλαγές στο ιδιοκτησιακό καθεστώς τους. Παρατηρήθηκε επίσης ότι πρόσφατες προσπάθειες είτε συγχωνεύσεων σε εγχώριο επίπεδο είτε απόκτησης συμμετοχής από ξένους ομίλους σε Κυπριακές ασφαλιστικές εταιρείες, έχουν «σκοντάψει» στους όρους που τέθηκαν δίνοντας έτσι συνέχεια στο υφιστάμενο καθεστώς.

Αναμφίβολα, οι τρέχουσες συνθήκες λόγω COVID-19 δεν είναι οι ιδανικότερες για πραγματοποίηση συγχωνεύσεων και εξαγορών. Αφενός, η παρατεταμένη αβεβαιότητα διευρύνει το χάσμα μεταξύ του τιμήματος μιας συναλλαγής μεταξύ αγοραστή και πωλητή. Αφετέρου, η αυξανόμενη έμφαση στη διαχείριση κινδύνων αναπόφευκτα οδηγεί σε πιο επιμελείς και χρονοβόρες διαδικασίες ελέγχου, καθώς τα συμβαλλόμενα μέρη χρειάζονται περισσότερο χρόνο για να επεξεργαστούν τον αντίκτυπο της νέας κατάστασης πραγμάτων.

Παρά τις δυσκολίες αυτές, οι σημερινές προκλήσεις του κλάδου και τα ωφέλη από τη διαμόρφωση της αγοράς σε λιγότερα και πιο ισχυρά σχήματα, αποτελούν λύση για πολλά από τα προβλήματα ενώ προδιαγράφουν και ένα μέλλον πιο βιώσιμο τόσο για τις εταιρείες τις ίδιες αλλά και τους ασφαλιζόμενους. Η παρουσία επίσης εξειδικευμένων συμβούλων στον τομέα μπορεί να λειτουργήσει βοηθητικά και να προσφέρει τις λύσεις στις οποίες πρόσκαιρες δυσκολίες και αντιτάσεις υπάρχουν.

Οι αποτυχίες που έχουν παρατηρηθεί μέχρι σήμερα δεν αποτελούν ένδειξη ανυπερβλήτων δυσκολιών, αλλά αποτέλεσμα ανεπαρκούς προεργασίας και έλλειψη βούλησης για λήψη δραστηκών αποφάσεων. Πλέον, οι ασφαλιστικές εταιρείες θα πρέπει να διερωτηθούν εάν είναι σωστά προετοιμασμένες για το δρόμο που βρίσκεται μπροστά τους. Το μέλλον για τον κλάδο της ασφάλισης δεν προμηνύεται εύκολο. Οι εταιρείες που δεν είναι καλά προετοιμασμένες θα έρθουν αντιμέτωπες με δύσκολες συνθήκες, ενώ ο χρόνος που έχουν στη διάθεσή τους για τη λήψη διορθωτικών αποφάσεων και για να προβούν σε ενδυνάμωση των κεφαλαίων και αναδιάρθρωση των πόρων τους εξαντλείται.

Πρωτόκολλα υγειονομικής ασφάλειας για ξενοδοχεία

Τέσσερις εταιρείες πιστοποίησης τα σχεδιάζουν για λογαριασμό του ΣΕΤΕ

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

TUV Austria, TUV Hellas, SGS Hellas και Cosmocert είναι οι τέσσερις εταιρείες πιστοποίησης στις οποίες ανέθεσε ο Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων την εκπόνηση ολοκληρωμένων σχεδίων υγειονομικής ασφάλειας και λειτουργίας για τα ξενοδοχεία και τα άλλα καταλύματα φιλοξενίας προκειμένου να συμβάλει στην προσπάθεια που γίνεται σε συνεργασία με τις ελληνικές υγειονομικές αρχές και την κυβέρνηση να βρεθεί μοντέλο επανεκκίνησης του τουρισμού.

Οι τέσσερις εταιρείες που προσφέρουν τις υπηρεσίες τους χωρίς αμοιβή αναμένεται να παραδώσουν τα σχέδιά τους έως τα μέσα Μαΐου ούτως ώστε να υπάρξει χρόνος έως τα τέλη του μήνα να επιτευχθεί συμφωνία με την επιστημονική ομάδα που διαχειρίζεται την πανδημία στη χώρα και να ξεκινήσει η λειτουργία των ξενοδοχείων δωδεκάμηνης περιόδου στις αρχές Ιουνίου και των εποχιακών ένα μήνα αργότερα. Όμως, δεν θέλουν όλοι οι ξενοδόχοι να ανοίξουν υπό συνθήκες ξενοδοχείων-νοσοκομείων όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται και προτιμούν να μην ανοίξουν καθόλου.

Επιπλέον, η απόσταση που χωρίζει επί του παρόντος τις θέσεις των επιστημόνων με αυτές των επιχειρηματικού κόσμου αναφορικά με το κεντρικό ζήτημα, το πότε θα επιτραπεί η είσοδος σε ξένους επισκέπτες στη χώρα και υπό ποιες προϋποθέσεις, παραμένει μεγάλη. Αυτό έγινε σαφές στην πρώτη

συνάντηση όλων των εμπλεκόμενων. Ειδικότερα αργά το βράδυ της Δευτέρας έγινε μια πρώτη διευρυμένη τηλεδιάσκεψη υπό τον υπουργό Τουρισμού Χάρη Θεοκάρη παρουσία και του υφυπουργού παρά τω Πρωθυπουργώ Α. Σκέρτσου για το θέμα στην οποία συμμετείχαν οι Γ. Ρέτσος, πρόεδρος ΣΕΤΕ, Α. Βασιλικός, πρόεδρος ΣΕΕ, Γιώργος Βίλος και Αλεξάντερ Τσινέλ από τη Fraport, Γ. Παράσχης από το

Μεγάλη η απόσταση μεταξύ επιστημόνων και τουριστικών επιχειρήσεων για αφίξεις από το εξωτερικό.

ΔΑΑ, Κ. Αρκουμανέας από τον ΕΟΔΥ και ο καθηγητής Σωτήρης Τσιόδρας.

Η τηλεδιάσκεψη ξεκίνησε με εισαγωγική τοποθέτηση του υπουργού που αναφέρθηκε στην ομάδα εργασίας την οποία έχει συγκροτήσει το υπουργείο σε συνεργασία με τον ΕΟΔΥ και τα Πανεπιστήμια Θεσσαλίας και Αθηνών και η οποία ετοιμάζει τα πρωτόκολλα λειτουργίας των επιχειρήσεων που σχετίζονται με τον τουρισμό. Ο υπουργός κάλεσε τους εταιρείους να στείλουν τις εισηγήσεις τους. Το προσεχές διάστημα οι ομάδες εργασίας θα εργαστούν εντατικά. Στόχος είναι τις αμέσως επόμενες μέρες να ανακοινωθούν τα πρωτόκολλα για την επαναλειτουργία

Οι ξενοδόχοι, σε συνεργασία με τις ελληνικές υγειονομικές αρχές και την κυβέρνηση, σχεδιάζουν το μοντέλο επανεκκίνησης του τουρισμού.

του τουριστικού κλάδου, λέει το υπουργείο Τουρισμού, αλλά όλοι ξέρουν πως θα χρειαστεί ακόμα και μεγάλη προσπάθεια και σχετικές πολιτικές αποφάσεις.

Εν τω μεταξύ, ο ΣΕΤΕ από κοινού με τους ομολόγους του, συνδέσμους τουριστικών επιχειρήσεων, Bundesverband der Deutschen Tourismuswirtschaft (Γερμανία), Federturismo Confindustria (Ιταλία) και Norwegian Tourism Partners (Νορβηγία), απέστειλε επιστολή στον επικεφαλής της νεοσύστατης επιτροπής τουρισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης Thierry Breton και σε όλα τα μέλη της, καθώς επίσης και στον αντιπρόεδρο της Ε.Ε. Μαργαρίτα Σκοινά, στην οποία χαρακτηρίζει επι-

τακτική την ανάγκη οριζόντιας στήριξης του τομέα, και σε ευρωπαϊκό και σε εθνικό επίπεδο, και μάλιστα άμεσα, ήδη από το 2ο εξάμηνο του 2020 και όχι απλά αναμένοντας τα εργαλεία του νέου πακέτου 2021-2027.

Ο τουρισμός, σύμφωνα με τα στοιχεία του 2018, συνεισφέρει το 9,7% στο ΑΕΠ και στην απασχόληση της Ευρωζώνης. Στην Ελλάδα, το 2019, αποτέλεσε άμεσα το 13% του ΑΕΠ, ενώ η συνολική συνεισφορά ξεπέρασε το 25%. Μάλιστα, σε συγκεκριμένες περιφέρειες (Ν. Αιγαίο 93%, Επτάνησος 73% και Κρήτη 47%), η δραστηριότητα καλύπτει από το μεγαλύτερο έως σχεδόν όλο το ΑΕΠ των περιο-

χων παρότρυνε τους πολίτες της μεγαλύτερης αγοράς προσέλκυσης τουριστών προς την Ελλάδα, της Γερμανίας, να μην ταξιδέψουν στο εξωτερικό αυτό το καλοκαίρι. Ετσι, πυκνώνουν οι φωνές που μιλούν για τη σύναψη διμερών συμφωνιών που θα καθορίζουν με ποιους κανόνες η μία χώρα θα δέχεται τους πολίτες της άλλης. Την αρχή έκανε ήδη η Βουλγαρία που προχώρησε σε διμερή συμφωνία με τη Βρετανία για την επανένταξη των αεροπορικών συνδέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Ανάλογες κινήσεις συστήνονται από πολλές πλευρές και στην Ελλάδα. Πάντως, ο ΣΕΤΕ στην παρέμβασή του

προς την Ε.Ε. υπογραμμίζει πως «προϋπόθεση για την επανεκκίνηση του ταξιδιού είναι η εκπόνηση ενός πρωτοκόλλου υγείας και ασφάλειας της Ε.Ε. για ολόκληρη την αλυσίδα προστιθέμενης αξίας για το ταξίδι και τον τουρισμό, το οποίο θα τηρούν όλα τα κράτη-μέλη». «Εάν η κάθε χώρα αναπτύσσει τα δικά της πρωτόκολλα, όπως έχει ήδη προγραμματιστεί από ορισμένα κράτη-μέλη, αυτό θα οδηγήσει μόνο σε κατακερματισμένη ευρωπαϊκή αγορά και η αυξημένη αβεβαιότητα μεταξύ των πιθανών ταξιδιωτών θα είναι ένα μεγάλο εμπόδιο στο άνοιγμα των ταξιδιών», σημειώνει ο ΣΕΤΕ.

φορτώσεων (downloads), δηλαδή πόσες μοναδικές φορές οι χρήστες έλαβαν και εγκατέστησαν ένα app στη συσκευή τους.

Για τον Ιανουάριο, η έρευνα της αμερικανικής εταιρείας τοποθετεί σε 9,5 εκατ. τον αριθμό των downloads, μέγεθος που αυξάνεται τον Μάρτιο κατά 37%, σε 13 εκατ. τηλεφορτώσεις. Συνολικά, τα παιχνίδια καταλαμβάνουν την πρώτη θέση στις επιλογές των χρηστών, συγκριτικά με τις υπόλοιπες κατηγορίες (π.χ. on demand ταινίες) των επί πληρωμή εφαρμογών. Στην κορυφή της λίστας των προτιμήσεων συγκαταλέγονται τα apps παιχνιδιών Minecraft, Football Manager, Plague, Monopoly, Kingdom Rush, Grand Theft Auto και Construction Simulator.

Η έρευνα της Sensor Tower πε-

ριλαμβάνει 32 χώρες της Ευρώπης (συμπεριλαμβανομένων της Ρωσίας και της Τουρκίας), με την Ελλάδα να αντιπροσωπεύει το 0,8% του συνόλου των δαπανών για εφαρμογές παιχνιδιών. Αντίστοιχα, αυξητική είναι η τάση στις υπόλοιπες 31 χώρες, με τον Μάρτιο να είναι ο καλύτερος μήνας των εφαρμογών παιχνιδιών στην Ευρώπη σε επίπεδο τόσο downloads όσο και δαπανών από τους χρήστες. Τον περασμένο Μάρτιο έναντι του Φεβρουαρίου, οι σχετικές δαπάνες αυξήθηκαν σε ποσοστό 12% στα 681 εκατ., από 557 εκατ. τον αντίστοιχο μήνα του 2019. Μεγάλος χαμένος από τους χρήστες, που αριθμούσε των νέων downloads ξεπέρασε το 50% τον Μάρτιο, συγκριτικά με τον Φεβρουάριο.

Υφέση τουλάχιστον ενός χρόνου βλέπουν οι Έλληνες μανάτζερ

Δραματική υποχώρηση σημείωσε ο γενικός δείκτης οικονομικής συγκυρίας και παραγωγικών συντελεστών, γνωστός ως GRE+1, που καταρτίζει κάθε τρίμηνο ο Σύνδεσμος Εταιρειών Συμβούλων Μάνατζμεντ Ελλάδος (ΣΕΣΜΑ). Η τιμή του από 50,7% που ήταν στο 8^ο τρίμηνο του 2019, στο 4^ο τρίμηνο του 2020 υποχώρησε στο 7,3%. Πλέον οι εταιρείες μέλη του ΣΕΣΜΑ εμφανίζονται οριακά θετικές στην εξέλιξη της οικονομικής συγκυρίας και των παραγωγικών συντελεστών της χώρας, αντί εντόνως θετικές που ήταν ένα τρίμηνο πριν.

Ο δείκτης GRE+1 συνίσταται από τον μέσο όρο των δεικτών οικονομικής συγκυρίας και παραγωγικών συντελεστών. Η αξιολόγησή του για το 4^ο τρίμηνο του έτους πραγματοποιήθηκε στο πρώτο δεκαήμερο του Απριλίου και συνεπώς έλαβε υπόψη την πανδημία του κορωνοϊού. «Η πρωτοφανής κρίση που προκλήθηκε και η αβεβαιότητα που επικρατεί οδήγησαν σε δραματική κάμψη του βαθμού αισιοδοξίας των συμβούλων μανάτζμεντ για τις μεσο-

πρόθεσμες προοπτικές των βασικών οικονομικών μεγεθών και των παραγωγικών συντελεστών το επόμενο δωδεκάμηνο», σχολίασε χθες η διοίκηση του ΣΕΣΜΑ. Τη μεγαλύτερη κάμψη σημείωσε ο δείκτης οικονομικής συγκυρίας. Ο δείκτης αυτός, που αποτελεί τον μέσο όρο της διαφοράς μεταξύ των ποσοστών «θετικών» και «αρνητικών» απαντήσεων για τις πέντε μεταβλητές του (ρυθμός οικονομικής μεγέθυνσης, ανεργία, ιδιωτικές επενδύσεις παγίου κεφαλαίου, εξαγωγές και ποσοστό μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών), διαμορφώθηκε σε -11% από +53,1% που ήταν στο 8^ο τρίμηνο του περασμένου έτους. Είναι η πρώτη φορά που καταγράφεται από το 2016 αρνητική τιμή στον συγκεκριμένο δείκτη, αναφέρει ο ΣΕΣΜΑ.

καταβαράθρωση αυτή της αισιοδοξίας που διακατείχε τα μέλη του συνδέσμου για την οικονομική συγκυρία ήταν ο βασικός παράγων που οδήγησε σε υποχώρηση τον δείκτη GRE+1.

Ο δείκτης προσδοκίων στους συντελεστές παραγωγής είχε και αυτός υποχώρηση αλλά με μικρότερη ένταση. Από 48,4% που ήταν η τιμή του στο 8^ο τρίμηνο του 2019, στο 4^ο τρίμηνο του έτους έφθασε στο 26,5%.

Οι επιχειρήσεις-μέλη του ΣΕΣΜΑ ρωτήθηκαν επίσης για τη διάρκεια της κρίσης της πανδημίας. Το 6,7% εκτιμά ότι η επάνοδος της οικονομίας θα απαιτήσει τρεις μή-

Η αβεβαιότητα που προκάλεσε ο κορωνοϊός καταβαράθρωσε την αισιοδοξία που είχαν.

νες, το 25,3% εκτιμά ότι θα απαιτηθούν 6 μήνες, το 41,3% εκτιμά ένα έτος, ενώ το υπόλοιπο 26,7% εκτιμά ότι θα απαιτηθεί πάνω από ένα έτος. Η ύφεση επομένως για τη συντριπτική πλειονότητα των μελών του ΣΕΣΜΑ θα έχει διάρκεια τουλάχιστον ενός έτους.

Τα στοιχεία της παρούσας έρευνας του ΣΕΣΜΑ συλλέχθηκαν από 1 έως 10 Απριλίου 2020 καταγράφοντας τις προσδοκίες και τις απόψεις που διαμορφώθηκαν κατά το πρώτο τρίμηνο του 2020.

Είναι η 25η κατά σειράν έρευνα και συλλέχθηκαν 75 απαντήσεις, που αντιστοιχούν σε ποσοστό ανταπόκρισης 60,5%. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με την υποστήριξη των μελών του ΣΕΣΜΑ, Accenture, BPM, K&O Advisory, KPMG και «Στόχασις».

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΜΑΝΑΒΕΛΗΣ

Αύξηση τουριστικών εσόδων κατά 21,1% ένα μήνα πριν ξεσπάσει η πανδημία

Μιαν άλλη εποχή για τον τουρισμό θυμίζουμε τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος για το ταξιδιωτικό ισοζύγιο. Σύμφωνα με αυτά, πριν ενσκήψει η πανδημία, τα έσοδα από τον τουρισμό αυξάνονταν με διψήφια ποσοστά. Τον Φεβρουάριο η αύξηση ήταν 21,1% και το δίμηνο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 22,9%. Ειδικότερα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τραπέζης της Ελλάδος, οι ταξιδιωτικές εισπράξεις τον Φεβρουάριο του 2020 ανήλθαν σε 240 εκατ. ευρώ έναντι 199 εκατ. ευρώ τον αντίστοιχο μήνα του 2019. Τον ίδιο μήνα οι τουρίστες ήταν αυξημένοι κατά 24,6%, ενώ η μέση δαπάνη ανά ταξίδι μειώθηκε κατά 2,5%.

Την περίοδο Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2020, το ταξιδιωτικό ισοζύγιο εμφάνισε πλεόνασμα 154 εκατ. ευρώ, έναντι πλεονάσματος 97 εκατ. ευρώ την αντίστοιχη περίοδο του 2019. Οι ταξιδιωτικές εισπράξεις αυξήθηκαν 22,9%, η καθαρή εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση κατά 21,8% και η μέση δαπάνη ανά ταξίδι κατά 1%.

Το ίδιο διάστημα, όποτε δεν είχαν απαγορευθεί τα αεροπορικά ταξίδια, το θετικό ισοζύγιο καθοριζόταν από τις εισπράξεις από κατοίκους εκτός της Ε.Ε. Οι εισπράξεις από αυτή την κατηγορία τουριστών αυξήθηκαν κατά 43,3%, ενώ εκείνες από κατοίκους των χωρών της Ε.Ε.-27 παρέμειναν σχετικά σταθερές. Συγκεκριμένα, οι εισπράξεις από τη Γερμανία μειώθηκαν κατά 8,1% και από τη Γαλλία κατά 44,6%. Άνοδο κατά 12,8% παρουσίασαν οι εισπράξεις από το Ηνωμένο Βασίλειο και κατά 86,9% από τις ΗΠΑ Την περίοδο

Ιανουαρίου - Φεβρουαρίου 2020, η εισερχόμενη ταξιδιωτική κίνηση αυξήθηκε κατά 21,8% και διαμορφώθηκε σε 1,417 εκατομμύριο ταξιδιώτες. Ειδικότερα, η ταξιδιωτική κίνηση μέσω αεροδρομίων αυξήθηκε κατά 25,0%, ενώ αυτή μέσω οδικών σταθμών αυξήθηκε κατά 19,6%.

Οι τουρίστες από τις χώρες της Ε.Ε. ανήλθαν σε 660.000, παρουσιάζοντας άνοδο κατά 15,4% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του 2019, ενώ από τις χώρες εκτός Ε.Ε.-27 αυξήθηκαν κατά 28,0% και ανήλθαν στις 758.000. Η

Κατά 24,6% περισσότεροι ήταν οι τουρίστες τον Φεβρουάριο σε σύγκριση με τον αντίστοιχο περυσινό μήνα.

ταξιδιωτική κίνηση από τη Γερμανία παρουσίασε άνοδο κατά 4,9% και διαμορφώθηκε σε 113.000 ταξιδιώτες, ενώ αυτή από τη Γαλλία μειώθηκε κατά 23,8% (19.000 ταξιδιώτες).

Τέλος, αναφορικά με τις χώρες εκτός Ε.Ε.-27, η ταξιδιωτική κίνηση από το Ηνωμένο Βασίλειο αυξήθηκε κατά 9,7% και διαμορφώθηκε σε 101.000 ταξιδιώτες και αυτή από τις ΗΠΑ κατά 39,7%, σε 62.000 τουρίστες. Αντιθέτως, η ταξιδιωτική κίνηση από τη Ρωσία μειώθηκε κατά 5,2% και διαμορφώθηκε σε 18.000 ταξιδιώτες.

Προς διμερείς συμφωνίες για να ανοίξουν τα σύνορα

Αν και όλοι οι εμπλεκόμενοι στον ευρωπαϊκό και όχι μόνο τουρισμό μιλούν για ανάγκη ενιαίων κανόνων για τις διεθνείς μετακινήσεις και τη λειτουργία των επιχειρήσεων του κλάδου, στην πραγματικότητα ολόένα και περισσότεροι ανησυχούν πως κάτι τέτοιο είναι αδύνατον να επιτευχθεί τουλάχιστον με τέτοια ταχύτητα ώστε να μη χαθεί ολόκληρο το 2020 και υπονομευθεί και το 2021. Η πολυπλοκότητα του προβλήματος σε συνδυασμό με τη Βαβέλ των απόψεων που έχει η κάθε χώρα και συχνά ακόμα και μεταξύ υγειονομικών και πολιτικών αρχών και στο εσωτερικό της κάθε χώρας, αλλά

και τους παρομιώδεις πλέον για τη βραδύτητα τους ρυθμούς της ευρωπαϊκής γραφειοκρατίας παραπέμπουν σε αδυναμία διαμόρφωσης κοινής θέσης πριν από το φθινόπωρο. Αυτό εκτιμούν τόσο κυβερνητικοί παράγοντες ανά την Ε.Ε. όσο και φορείς των επιχειρήσεων. Εξάλλου πολλές χώρες που δεν έχουν μεγάλη εξάρτηση από τον τουρισμό αποθαρρύνουν ανοιχτά την έξοδο των πολιτών τους από τη χώρα (για λόγους τόσο υγειονομικούς όσο και οικονομικούς) της διακοπής σε μια ένδειξη της δυστοκίας που πρέπει να αναμένεται. Είναι χαρακτηριστικό πως υπουργός της γερμανικής κυβέρνη-

5,3 εκατ. ξόδεψαν οι Έλληνες σε εφαρμογές παιχνιδιών

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Σε πιστό... σύντροφο κατά τις ημέρες της καραντίνας έχουν εξελιχθεί για μεγάλο τμήμα του ελληνικού πληθυσμού οι εφαρμογές (apps) παιχνιδιών στο κινητό τηλέφωνο και άλλες φορητές ηλεκτρονικές συσκευές (π.χ. ταμπλέτες). Σύμφωνα με στοιχεία που εξασφάλισε αποκλειστικά η «Κ» από την αμερικανική εταιρεία ανάλυσης δεδομένων τεχνολογικών εφαρμογών Sensor Tower, στη χώρα μας, μόνο τον μήνα Μάρτιο δαπανήθηκαν συνολικά περίπου 5,3 εκατ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί σε αγορές εντός εφαρμογών (in-app) παιχνιδιών μέσω των ηλεκτρονικών καταστημάτων της Google (Google Play) και της Apple (App Store). Πρόκειται για τις υψηλότερες δαπάνες, από τις αρχές της

Οι σχετικές δαπάνες αυξήθηκαν τον Μάρτιο κατά 26% σε σχέση με τον Ιανουάριο.

χρονιάς, σε τέτοιου είδους εφαρμογές, έχοντας αυξηθεί σε ποσοστό 18% και 26% σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο και τον Ιανουάριο, αντίστοιχα. Κατά προσέγγιση δηλαδή, σύμφωνα με την Sensor Tower, οι Έλληνες gamers δαπάνησαν, μέσω κινητών συσκευών, τον πρώτο μήνα της χρονιάς 4,2 εκατ., ποσό που αυξήθηκε ελαφρώς σε 4,5 εκατ. τον Φεβρουάριο, οπότε ο κατ' οίκον περιορισμός αποτελούσε άγνωστη πρακτική. Η αύξηση των δαπανών αντανακλάται και στον αριθμό των τηλε-

Η ΚΡΙΣΗ ΘΕΛΕΙ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

ΑΞΙΟΠΙΣΤΑ

ΨΥΧΡΑΙΜΑ

ΑΜΕΣΑ

**SPP
MEDIA**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

24SPORTS

must

γαστρονόμος

24NEWS

ADS BY

adstore.

NETWORK

www.ad-store.net

*Στοιχεία από google analytics/ firebase/ pushbots εβδομάδα 9 – 15 Μαρτίου

Κύμα νέων κόκκινων δανείων 7-10 δισ. ευρώ λόγω πανδημίας

Θα αυξηθούν κατά 10%-15%, προβλέπει ο επικεφαλής της FPS Θ. Καλαντώνης

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Νέα γενιά κόκκινων δανείων ύψους 7 έως και 10 δισ. ευρώ αναμένεται να δημιουργήσει η οικονομική κρίση που προκαλεί η πανδημία, από τα οποία ο κύριος όγκος θα προέλθει από την υποτροπή των ήδη ρυθμισμένων δανείων σε καθεστώς αθέτησης.

Την εκτίμηση αυτή έκανε ο εκτελεστικός πρόεδρος της FPS Θεόδωρος Καλαντώνης, μιλώντας στο πλαίσιο διαδικτυακής συζήτησης που διοργάνωσε η εταιρεία επικοινωνίας Tsomokos με θέμα «Κόκκινα δάνεια: η νέα πραγματικότητα». Τα κόκκινα δάνεια θα αυξηθούν κατά 10%-15% και θα προστεθούν στο απόθεμα των 70 δισ. ευρώ που υπάρχει ήδη, μια πρόβλεψη που μας φέρνει κοντά ή λίγο πιο κάτω από τα επίπεδα της Ιταλίας, που με βάση έρευνα της Score θα καταγράψει ανάλογη αύξηση. Όπως εξήγησε ο κ. Καλαντώνης, σε καθεστώς αθέτησης εκτιμάται ότι θα πέσουν τα τρία τέταρτα των δανείων που ήταν σε καθεστώς πληρωμής και εξυπηρετούνται έπειτα από ρύθμιση, ενώ το υπόλοιπο ένα τέταρτο θα προέλθει από το ενήμερο χαρτοφυλάκιο των τραπεζών.

Να ελεγχθεί η εξάπλωση...

Για κύμα νέων κόκκινων δανείων έκανε λόγο και ο επικεφαλής της Intrum Hellas Γιώργος Γεωργακόπουλος, επισημαίνοντας ότι η κρίσιμη δουλειά από την πλευρά των τραπεζών και των servicers (διαχειριστών) τους επόμενους μήνες είναι η προσπάθεια να ελεγχθεί η εξάπλωση τους. Πρόκειται για ένα είδος επιδημίας, σημείωσε χαρακτηριστικά ο κ. Γεωργακόπουλος, εκτιμώντας ότι η διαχείρισή της είναι καθοριστική προκειμένου να υπάρξει και ο απαραίτητος χρόνος για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους.

Οι εκπρόσωποι των δύο μεγαλύτερων εταιρειών διαχείρισης κόκκινων δανείων στη χώρα υπερασπίστηκαν τον ρόλο των τραπεζών στη διαχείριση της προηγούμενης οικονομικής κρίσης. Όπως επισήμανε ωστόσο ο κ. Γεωργακόπουλος, «οι ρυθμίσεις δανείων λειτουργούν αποτελεσματικά σε περιβάλλον αναγκαστικών εκτέλεσης» και ζητούμενο που θα πρέπει να ληφθεί υπόψη και στον νέο πτωχευτικό κώδικα που

«Θα σταθούμε δίπλα στους πελάτες μας για την αντιμετώπιση της κρίσης και θα διαθέσουμε 700 εκατ. στους ενήμερους και δυνατούς παίκτες για να βγουν αλώβητοι από την κρίση», ανέφερε ο κ. Θεόδωρος Καλαντώνης.

Σε καθεστώς αθέτησης θα πέσουν τα τρία τέταρτα των δανείων που ήταν σε καθυστέρηση και εξυπηρετούνται έπειτα από ρύθμιση.

επεξεργάζεται η κυβέρνηση είναι η προστασία της ιδιοκατοίκησης και όχι της ιδιοκτησίας. «Πριν από την 10ετή οικονομική κρίση γίνονταν 60.000 πλειστηριασμοί τον χρόνο στη χώρα μας, όταν ο δείκτης των κόκκινων δανείων ήταν μόλις στο 5%», σημείωσε ο κ. Καλαντώνης. Μεταξύ 2010-2015 οι πλειστηριασμοί είχαν «παγώσει», και το 2019, παρότι ο δείκτης κόκκινων δανείων ήταν στο 40%, πραγματοποιήθηκαν μετά bias 20.000 πλειστηριασμοί. Δεν χρειάζεται ιδιαίτερη φιλοσοφία για να συμπεράνουμε ότι το μέτρο των πλειστηριασμών, που είχε απενεργοποιηθεί πλήρως για πολλά χρόνια, επηρέασε αρνητικά και την κουλτούρα πληρωμών», κατέληξε ο κ. Καλαντώνης.

Σχολιάζοντας τον υπό διαμόρφωση νέο πτωχευτικό κώ-

δικα, οι κ. Γεωργακόπουλος και Καλαντώνης υποστήριξαν ότι τα αναγκαστικά μέτρα, όπως ο πλειστηριασμός, δεν πρέπει να αναστέλλονται στο πλαίσιο της διαδικασίας της πτώχευσης. Η πτωχευτική διαδικασία και η προστασία της πρώτης κατοικίας είναι δύο έννοιες αντικειμενικά ασύμβατες, υποστήριξε ο κ. Καλαντώνης, ο οποίος επισήμανε ότι η πτώχευση πρέπει να είναι εργαλείο για να καθарίσει η αγορά και όχι ανάχωμα για να καθυστερήσει η εξυγίανση.

H bad bank

Κληθείς να σχολιάσει την προοπτική μιας bad bank, ο επικεφαλής της Intrum υπογράμμισε ότι αυτό που επείγει τώρα είναι να προχωρήσουν οι μεγάλες τιτλοποιήσεις ύψους 25 δισ. ευρώ που έχουν σχεδιάσει οι τράπεζες, χαρακτηρίζοντας «δόκιμο» να εξεταστεί και αυτό το σενάριο στην πορεία. Από την πλευρά του, ο κ. Καλαντώνης σημείωσε ότι εκ των υστέρων προκύπτει πως μια bad bank θα έπρεπε να είχε δημιουργηθεί στις αρχές της προηγούμενης κρίσης και εκτίμησε ότι στην παρούσα φάση κάτι τέτοιο θα ήταν δυνατόν να υιοθετηθεί στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας.

Σε δύσκολη θέση τα ξενοδοχεία

Ειδική αναφορά έγινε, στο πλαίσιο της διαδικτυακής συζήτησης, στον κλάδο του τουρισμού. Ο ιδρυτής και πρόεδρος της HotelBrain Πάνος Παλαιολόγος εξέφρασε την αγωνία του τουριστικού κλάδου για μαζικά πωλητήρια σε ξενοδοχεία λόγω της κρίσης. Στόχος είναι «να αντεπεξέλθουμε στην κρίση, να βελτιώσουμε το προϊόν, έτσι ώστε το εισόδημα να παραμείνει στη χώρα», σημείωσε, επισημαίνοντας ότι «αποφύγαμε το πλιάτσικο από αγοραστές στην προηγούμενη κρίση, καθώς οι τράπεζες έσωσαν την παρτίδα δίνοντας πίστωση χρόνου στον κλάδο». Ο κ. Παλαιολόγος εξήγησε ότι μια χαμένη χρονιά δεν θα έπρεπε να είναι η χαριστική βολή για τον τουρισμό, εξέφρασε ωστόσο την ανησυχία του λόγω του κατακερματισμού στον κλάδο και κάλεσε για εθνική συνεννόηση. Σχολιάζοντας ο κ. Καλαντώνης δήλωσε ότι «θα σταθούμε δίπλα στους πελάτες μας για την αντιμετώπιση της κρίσης και θα διαθέσουμε 700 εκατ. στους ενήμερους και δυνατούς παίκτες για να βγουν αλώβητοι από την κρίση». Ο κ. Καλαντώνης σημείωσε ότι υπάρχουν κατηγορίες ξενοδοχείων και ξενοδόχων, και «οι λύσεις που θα προσφέρουμε θα αφορούν και αυτούς που είναι έστω οριακά βιώσιμοι και αξίζουν να τους βοηθήσουμε», ξεκαθαρίζοντας ότι «στους μη βιώσιμους οι λύσεις είναι περιορισμένες». Ο πρόεδρος του Επαγγελματικού Επιμελητηρίου Αθηνών Γιάννης Χατζηθεοδοσίου μίλησε για εικόνα καταστροφής στις επιχειρήσεις, εκτιμώντας ότι το 30% των επιχειρήσεων της εστίασης δεν θα ανοίξει φέτος.

Βραδεία ανάκαμψη στην Ελλάδα «βλέπει» η Capital Economics

Πιο αργή και πιο δύσκολη θα είναι η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας από το σοκ που προκαλεί η πανδημία του κορωνοϊού σε σχέση με άλλες χώρες, σύμφωνα με την Capital Economics, κυρίως λόγω του τουρισμού, ο οποίος θα χρειαστεί πολλά χρόνια για να επιστρέψει στην κανονικότητα, καθώς και λόγω της αύξησης του ήδη πολύ υψηλού χρέους που «κληρονομεί» αναγκαστικά η χώρα από τα αναγκαιά δημοσιονομικά μέτρα που λαμβάνει για την αντιμετώπιση της υγειονομικής κρίσης.

Όπως σημειώνει η Capital Economics, αν και μόλις χαλαρώσουν τα περιοριστικά μέτρα θα ξεκινήσει μια απότομη ανάκαμψη στην παγκόσμια δραστηριότητα, το ΑΕΠ στις περισσότερες οικονομίες θα εξακολουθήσει να βρίσκεται κάτω από τα επίπεδα προ πανδημίας, ακόμη και έπειτα από δύο ή τρία χρόνια. Εξετάζοντας ποιες οικονομίες είναι πιθανό να δουν την πιο μακροχρόνια περίοδο κρίσης και την πιο αργή ανάκαμψη, καταλήγει σε τέσσερα γκρουπ χωρών που εκτιμά ότι διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο.

Το πρώτο γκρουπ αφορά εκείνες τις χώρες που δεν μπορούν να θέσουν την πανδημία υπό έλεγχο και τα πράγματα θα μπορούσαν να ομαλοποιηθούν μόνο όταν επιτευχθεί ανοσία του πληθυσμού ή βρεθεί το εμβόλιο. Σε αυτό κατατάσσει τις χώρες της Υποσαχάριας Αφρικής, της Λατινικής Αμερικής και την Ινδία.

Το δεύτερο γκρουπ αφορά τις χώρες που είναι έντονα εκτεθειμένες σε κλάδους όπως ο τουρισμός, οι οποίες αναμένεται να έχουν μόνιμη απώλεια παραγωγής, και σε αυτή την ομάδα τοποθετείται και η Ελλάδα, που έρχεται τρίτη διεθνώς μετά την Ταϊλάνδη και τις Φιλιππίνες. Η Capital Economics εκτιμά πως θα χρειαστούν αρκετά χρόνια για να επιστρέψουν τα διεθνή ταξίδια και ο τουρισμός σε επίπεδα κανονικότητας, ενώ η άρση των σχετικών περιορισμών θα είναι πολύ αργή και πολύς κόσμος ενδέχεται να αποφυγει γενικότερα τα ταξίδια για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Το τρίτο γκρουπ αφορά εκείνες τις χώρες όπου το δημοσιονομικό κόστος του κορωνοϊού θα θέσει τους δείκτες δημοσίου χρέους σε μια μη βιώσιμη τροχιά, και σε αυτό ανήκει επίσης η Ελλάδα. Σε ορισμένες χώρες, όπως προειδοποιεί η Capital Economics, αυτή η εξέ-

H Capital Economics εκτιμά πως θα χρειαστούν αρκετά χρόνια για να επιστρέψουν τα διεθνή ταξίδια και ο τουρισμός σε επίπεδα κανονικότητας, ενώ η άρση των σχετικών περιορισμών θα είναι πολύ αργή.

Η αύξηση του ήδη υψηλού χρέους και το πλήγμα στον τουρισμό, οι βασικές αιτίες.

λιξη θα οδηγήσει σε λιτότητα που θα επηρεάσει τη ζήτηση για αρκετά χρόνια, ενώ σε άλλες χώρες θα υπάρξει ανησυχία ακόμη και για χρεοκοπία. Αρχικά, όπως επισημαίνει η Capital Economics, οι χώρες με τα υψηλότερα επίπεδα χρέους πριν από την κρίση φαίνεται να διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο, όπως η Ιαπωνία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Σιγκαπούρη αλλά και οι ΗΠΑ.

Το τελευταίο γκρουπ αφορά τις χώρες που πιθανόν να δουν τη μεγαλύτερη μόνιμη ζημία από την πανδημία, κάτι που είναι πιθανό να συμβεί εάν βρεθούν αντιμετώπιες με μια τραπεζική κρίση. Αν και δεν αναφέρει την Ελλάδα σε αυτό το γκρουπ, επισημαίνει πως ακόμη και αν αποφευχθεί μια τραπεζική κρίση, το χτύπημα στους ο λογισμούς των τραπεζών από την άνοδο των κόκκινων δανείων θα μπορούσε να αναστείλει τον νέο δανεισμό. Αυτό θα πλήξει χώρες όπου ο τραπεζικός δανεισμός αποτελεί σημαντικό μερίδιο της συνολικής χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένου του μεγαλύτερου μέρους της Ευρώπης, όπως καταλήγει.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Το 67% των πολιτών ανησυχεί πολύ για τις οικονομικές συνέπειες της πανδημίας

Υψηλός είναι ο βαθμός αβεβαιότητας για το πώς θα είναι η οικονομία και τα προσωπικά οικονομικά των πολιτών στη μετά πανδημία εποχή με την ανησυχία ότι «τίποτε δεν θα είναι πια το ίδιο» να είναι η κυρίαρχη άποψη στην κοινωνία. Η ανησυχία είναι εξαιρετικά έντονη σε τμήματα του πληθυσμού στα οποία παρατηρούνται ήδη μειώσεις στα εισοδήματά τους ή αισθάνονται αυτές τις μειώσεις για την πολύ κοντά, ενώ εκτεταμένη είναι η άποψη ότι, η μετά την πανδημία εποχή θα φέρει πολλές αλλαγές στις ζωές των ανθρώπων, στις καταναλωτικές συνήθειες και συμπεριφορές τους.

Τα συμπεράσματα αυτά προκύπτουν από έρευνα γνώμης που πραγματοποίησε η Synergon Partners. Με βάση τις απαντήσεις, έντονες ανησυχίες για την οικονομική τους κατάσταση στη μετά πανδημία εποχή εκφράζει το 67% των πολιτών, καθώς ένας στους δύο εκτιμά ότι η ύφεση που θα ακολουθήσει θα διαρκέσει για πάνω από 12 μήνες. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι επιχειρηματίες δηλώνουν έντονα ανήσυχοι, πολύ κοντά δηλαδή στον μέσον όρο (65%), ενώ δημόσιοι υπάλληλοι και συνταξιούχοι εκφράζουν λιγότερο έντονες ανησυ-

χίες, καταγράφοντας -18% απόκλιση από τον μέσον όρο αυτών που ανησυχούν έντονα. Με βάση τις απαντήσεις δεν υπάρχουν προσδοκίες για επιστροφή στην κανονικότητα για τους επόμενους 6 μήνες. Συγκεκριμένα, το 50% των ερωτηθέντων εκτιμά μακρά ύφεση για πάνω από 12 μήνες, ενώ το 40% των ερωτηθέντων εκτιμά ότι οι αρνητικές συνέπειες θα διαρκέσουν 6-12 μήνες και θα ακολουθήσει μια μέτρια ανάκαμψη. Με βάση τα συμπεράσματα της έρευνας μόνο το 11% εκφράζει αισιοδοξία ότι θα υπάρξει ταχεία και ισχυρή ανάπτυξη μετά μια μικρή περίοδο αρνητικών επιπτώσεων, ενώ στους πιο απαισιόδοξους είναι οι ηλικίες 26-35 και οι άνω των 60 ετών. Σε ό,τι αφορά την τρέχουσα επιπτώση στα εισοδήματα από εργασία, η εικόνα είναι μοιρασμένη, καθώς το 40% των ερωτηθέντων απαντά ότι δεν υπάρχει επιπτώση, ενώ ένα 40% απαντά είτε ότι έχει ήδη δει την επιπτώση ή αναμένει να τη δει, καθώς τα μέτρα στήριξης δεν αναμένεται να διαρκέσουν για πολύ και να αντικαταστήσουν πλήρως το χαμένο εισόδημά τους. Εντούτοις, όταν εξαιρεθούν από το δείγμα οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι συνταξιούχοι, η εικόνα αλλάζει και

η άποψη ότι «δεν υπάρχει αλλαγή στα εισοδήματά μου» πέφτει κατά 7 μονάδες, με συνέπεια η συντριπτική πλειονότητα, δηλαδή τα 2/3 του ιδιωτικού τομέα να δηλώνουν ότι έχουν ήδη υποστεί μείωση εισοδήματος ή την αναμένουν σύντομα.

Σε ό,τι αφορά την εξέλιξη των προσωπικών τους εξόδων, σημαντική (41%) είναι το ποσοστό εκείνων που εκτιμά ότι αυτά θα μειωθούν, ενώ ποσοστό 45% εκτιμά ότι θα παραμείνουν τα ίδια και 14% είναι το ποσοστό εκείνων που εκτιμά ότι θα αυξηθεί. Γενικευμένη και καθολική είναι επίσης η τάση μεταξύ των ερωτηθέντων για μείωση των τακτικών τους δαπανών, με 9 στους 10 να δηλώνουν ότι θα πάρουν πρωτοβουλίες για τον έλεγχο ή τον περιορισμό του κόστους ζωής τους. Συγκεκριμένα, το 24% δηλώνει ότι θα κάνει σημαντικές περικοπές, το 34% δηλώνει ότι θα κάνει μέτριες περικοπές και το 30% θα κάνει μικρές περικοπές. Μόλις ένα 12% απαντά ότι δεν θα κάνει περικοπές, ενώ κανείς δεν προβλέπει αύξηση των δαπανών του.

Οι δαπάνες για ταξίδια, διασκέδαση ή τουρισμό είναι αυτές που θα υποφέρουν περισσότερο. Οκτώ στους 10 περίπου δηλώνουν ότι δεν

θα μπορέσουν να ικανοποιήσουν τις δαπάνες για διακοπές, 7 στους 10 τις δαπάνες για διασκέδαση και 5 στους 10 τις δαπάνες για ρουχισμό. Η ικανότητα κάλυψης των υποχρεώσεων προς τις τράπεζες και τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις για τη διατήρηση ασφαλιστικών συμβολαίων, θα υποφέρει λιγότερο αλλά όχι σε αμελητέο βαθμό, καθώς το 18% και το 12% αντίστοιχα εκτιμούν ότι δεν θα μπορέσουν τους επόμενους 6 μήνες να ικανοποιήσουν αυτές τις κατηγορίες δαπανών στα προ κρίσης επίπεδα, ενώ στη λίστα των εκτιμήσεων για δυσκολίες κάλυψης των λογαριασμών, είναι και οι υποχρεώσεις κοινής ωφελείας, με το 13% να δηλώνει ότι δεν θα μπορέσει τους επόμενους 6 μήνες να ικανοποιήσει αυτή τη δαπάνη. Παρ' όλα αυτά... οι αλλαγές στις ζωές των πολιτών, είτε ως αποτέλεσμα ελλείψεων ή της αντίστασης και του φόβου, δεν προβλέπονται πολύ βαθιές. Το 55% απαντά ότι οι επιπτώσεις που θα έχουν θα τους επιτρέψουν επιστροφή στην κανονικότητα τους χωρίς σημαντικές αλλαγές στη ζωή, ενώ το 20% εκτιμά ότι θα αλλάξει σημαντικά η ζωή του. Τέλος, ένα μη αμελητέο ποσοστό των τάξεων του 13% λέει: «business as usual».

800 ευρώ και σε νέες επιχειρήσεις που άνοιξαν το 2018 και δεν είχαν έσοδα

Τη δυνατότητα να λάβουν το επίδομα των 800 ευρώ έχουν και οι επιχειρήσεις που δήλωσαν μηδενικά έσοδα κατά το 2018. Αν και η αρχική απόφαση εξαιρούσε τις ανωτέρω επιχειρήσεις, η κυβέρνηση ενέταξε τελικά και τις εταιρείες με μηδενικά έσοδα οι οποίες πλύνονται από την πανδημία. Το θέμα ήρθε στο προσκήνιο ύστερα από επιστολή προς την «Κ», η οποία εστιάζει στις νεοσύστατες επιχειρήσεις που επιχειρούν να επενδύσουν στην ελληνική οικονομία.

Συγκεκριμένα, στην επιστολή που δημοσιεύθηκε στην «Κ» αναφέρεται ότι ορθώς ο νομοθέτης προσαθεί να αποκλείσει επιχειρήσεις που είναι πιθανώς ανενεργές ή ίσως οχήματα φορολογικής εξοικονόμησης και απαιτεί να υπάρχουν κέρδη στο παρελθόν που χάθηκαν, ώστε να δώσει την επιδότηση. Όμως, θα έπρεπε από το μέτρο να μην εξαιρούνται νεοσύστατες επιχειρήσεις που δεν έχουν έσοδα, διότι απλά βρίσκονται στην πλέον ευάλωτη περίοδο της επένδυσής τους σε κεφαλαιουχικό εξοπλισμό. Με τον τρόπο αυτό, όπως τονίζεται, η κυβέρνηση τιμωρεί τις πλέον ευάλωτες και επιδοφόρες επιχειρήσεις που είναι οι

λεγόμενες startups και απλώς είχαν την ατυχία να επενδύσουν λίγο πριν από την κρίση, δηλαδή κατά το τέλος του 2018 και ολόκληρο το 2019.

Μετά την επιστολή η κυβέρνηση προχώρησε στην αλλαγή της υπουργικής απόφασης, προσθέτοντας μία ακόμη παράγραφο, στην οποία επισημαίνεται ότι δυνατότητα έντα-

Στηρίζονται οι εταιρείες που χτυπήθηκαν από την πανδημία ενώ έκαναν τα πρώτα τους βήματα.

ξης στο επίδομα μέσω της ιστοσελίδας της ΑΑΔΕ myBusinessSupport έχουν και οι εταιρείες με έναρξη εργασιών μετά την 1-10-2018 και οι οποίες δεν απαιτείται τα ακαθάριστα έσοδά τους να είναι μεγαλύτερα του μεδενός.

Σύμφωνα με πληροφορίες, η εξέλιξη αυτή οδήγησε στην επιδότηση πολλών μικρών επιχειρήσεων που άρχισαν τη λειτουργία τους μέσα στο 2018 αλλά δεν είχαν έσοδα.

Ριζικές αλλαγές στην αγορά εργασίας φέρνει η πανδημία

Αναγκαίες η τεχνολογική κατάρτιση και η βελτίωση ψηφιακών δεξιοτήτων

Ανεβαίνει ο πήχυς για τους εργαζομένους σε ολόκληρο τον κόσμο, καθώς οφείλουν μέσα σε λίγες μόνον εβδομάδες να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους και να εκπαιδευθούν σε άγνωστους μέχρι πρότινος τομείς, οι οποίοι θεωρούνται πλέον απαραίτητοι για την επαγγελματική τους κατάρτιση. Μοχλός πίεσης για την περαιτέρω εκπαίδευση των εργαζομένων είναι η μόνιμη απειλή της απώλυσης ή της μείωσης μισθού. Ενδεικτικά, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO) εκτιμά ότι περισσότεροι από 1 δισεκατομμύριο εργαζόμενοι σε ολόκληρο τον κόσμο ενδέχεται να υποστούν μείωση στις αποδοχές τους ή να απολυθούν. Παράλληλα, πολλοί εργαζόμενοι υποχρεώθηκαν να εκπαιδευθούν σε νέους τομείς, ιδίως όσον αφορά τα τεχνολογικά μέσα, εξαιτίας των νέων αναγκών που ανέκυψαν λόγω της πανδημίας.

Κατ' αρχάς μέσα σε λίγες μόλις εβδομάδες άλλαξαν εκ βάθρων οι καταναλωτικές ανάγκες και, ως αποτέλεσμα, πολλές επιχειρήσεις προσαρμόστηκαν ανάλογα, αλλάζοντας το προϊόν τους. Χαρακτηριστικότερο είναι το παράδειγμα των αμέτρητων εταιρειών που προημιποιοήθηκαν να κατασκευάζουν μάσκες ή και αντισηπτικά, παρότι δραστηριοποιούνταν σε

άλλο κλάδο ή φτιάχνουν παρεμφερή προϊόντα. Για παράδειγμα, η βρετανική Zero Point 8, που κατασκευάζει ιατρικά προστατευτικά υλικά, εκπαιδύσε το προσωπικό της ώστε να δημιουργήσει διαφανείς ακρυλικές μάσκες για ολόκληρο το πρόσωπο, οι οποίες θα διοχετευθούν σε οδοντιάτρους. Μάλιστα, σύμφωνα με το Bloomberg, μόνο ένας από τους υπαλλήλους γνώριζε ήδη την τεχνική κατασκευής τέτοιου είδους μασκών.

Επιπλέον, από την επέλαση της πανδημίας ένας μεγάλος όγκος εταιρειών ξεκίνησε να λειτουργεί διαδικτυακά και να προσφέρει νέες ψηφιακές υπηρεσίες. Σε κάθε περίπτωση, οι εργαζόμενοι υποχρεώθηκαν να αποκτήσουν νέες δεξιότητες προκειμένου να ανταπεξέλθουν. Για παράδειγμα, η αμερικανική εταιρεία Mullein and Sparrow, η οποία εδώ και οκτώ χρόνια πουλάει προϊόντα περιποίησης προσώπου σε κονδρίκη, δέχθηκε ισχυρό πλήγμα από το κλείσιμο των καταστημάτων λιανικής στις ΗΠΑ. Αμέσως, η εταιρεία έκανε στροφή 180 μοιρών και πλέον απευθύνεται διαδικτυακά απευθείας στους πελάτες της. Σύμφωνα με το Bloomberg, το προσωπικό της εταιρείας έκανε μαθήματα στην διαφήμιση μέσω email και μέσων

Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ILO) εκτιμά ότι περισσότεροι από 1 δισ. εργαζόμενοι διεθνώς ενδέχεται να υποστούν μειώσεις αποδοχών ή να απολυθούν.

Ηδη, σύμφωνα με την ILO, πολλοί εργαζόμενοι υποχρεώθηκαν να εκπαιδευθούν σε νέους τομείς.

κοινωνικής δικτύωσης. Η εταιρεία τελικά ενίσχυσε τη διαφήμιση των προϊόντων της στο Facebook και στο Instagram. Ταυτόχρονα, όσοι απολύθηκαν εν μέσω της πανδημίας προσιπαθούν να εκπαιδευθούν περαιτέρω, ώστε να πληρούν τα κριτήρια της νέας αγοράς εργασίας, όπως θα διαμορφωθεί μετά την καταστολή του κορωνοϊού. Οστόσο, πολλοί άνεργοι και χαμηλόμισθοι δεν έχουν τη δυνατότητα να καταφύγουν σε μαθήματα επιπλέον εργασιακής εκ-

παίδευσης. Επίσης, σε πολλές περιπτώσεις οι επιχειρήσεις δεν μπορούν να υποστηρίξουν οικονομικά την εκπαίδευση των εργαζομένων τους. «Δεν μπορείς να το ολοκληρώσεις σε μία ημέρα, χρειάζεται χρόνος ώστε να εκπαιδεύσεις το προσωπικό σου», εξήγησε στο Bloomberg ο Εντουαρντ Λαμ, ο οποίος διαχειρίζεται τη μάρκα ρούχων Delicron στο Χονγκ Κονγκ.

Σύμφωνα με στοιχεία των Ηνωμένων Εθνών, στις αναδυόμενες οικονομίες τα εισοδήματα θα μειωθούν κατά τουλάχιστον 220 δισ. δολάρια και περίπου το 55% του παγκόσμιου πληθυσμού δεν θα έχει κοινωνική στήριξη.

Μαθήματα

Η ανάγκη για εκ νέου κατάρτιση των εργαζομένων φαίνεται από την αυξημένη ζήτηση για μαθήματα ψηφιακών δεξιοτήτων. Για παράδειγμα, η ζήτηση για τέτοιου είδους -δια-

δικτυακά βεβαίως- μαθήματα στη βρετανική Circus Street αυξήθηκε κατά 135% τον Μάρτιο. «Δεν έχουμε δει ποτέ τόσο ζήτηση. Η πανδημία έχει αφυπνίσει τον κόσμο. Συνειδητοποιήσαμε ότι είναι ανάγκη να εκπαιδευθεί σε νέους τομείς», σχολίασε στο Bloomberg ο διευθύνων σύμβουλος της Circus Street, Ρίτσαρντ Τάουνσεντ.

Βέβαια, ακόμη και πριν από την επέλαση της πανδημίας ήταν ήδη σαφές ότι η παραδοσιακή εκπαίδευση του σχολείου δεν αρκεί για να καλύψει εφ' όρου ζωής τις ανάγκες σε πολλές θέσεις εργασίας, κυρίως εξαιτίας της ταχείας τεχνολογικής πρόόδου. Στη Βρετανία συγκεκριμένα, το Συμβούλιο Βιομηχανικής Στρατηγικής έχει προειδοποιήσει ότι έως και τα δύο τρίτα των εργαζομένων δεν κατέχουν τις θεμελιώδεις δεξιότητες που θα απαιτούνται οπωσδήποτε για κάθε πόστο μέχρι το 2030, αφήνοντας να εννοηθεί ότι

η πλειονότητα των εργαζομένων θα χρειαστεί να εκπαιδευθεί περαιτέρω.

Συνεπώς, η ώθηση που έδωσε η πανδημία και η αυξημένη ανάγκη που δημιουργήσε για ψηφιοποίηση πολλών υπηρεσιών ήταν ούτως ή άλλως απαραίτητο βήμα για την προσαρμογή των επιχειρήσεων στις νέες τεχνολογικές απαιτήσεις. Μολονότι έγινε αιφνιδιασμός και με ξαναγκαστικό τρόπο, σε βάθος χρόνου θα εξυπηρετήσει τους σκοπούς των επιχειρήσεων. Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) είχε προβλέψει πριν από την επέλαση της πανδημίας ότι τουλάχιστον το 54% των εργαζομένων σε κορυφαίες οικονομίες του κόσμου θα πρέπει μέχρι το 2022 είτε να λάβει επιπλέον εκπαίδευση είτε να βελτιώσει τις δεξιότητες που ήδη κατέχει. Μόνον με αυτόν τον τρόπο θα είναι προετοιμασμένο για τις αλλαγές που θα επιφέρει η τεχνολογική πρόοδος στην εργασία.

Κράτη σε ρόλο εργοδότη καλύπτουν τους μισθούς 30 εκατ. ατόμων στην Ευρώπη

Πάνω από 30 εκατ. Ευρωπαίοι εργαζόμενοι, περίπου το 1/5 του εργατικού δυναμικού Γερμανίας, Γαλλίας, Βρετανίας, Ιταλίας και Ισπανίας, στρέφονται στο κράτος ζητώντας να καλύψει τον μισθό τους.

Έχουν ήδη υποβάλει αιτήσεις στα προσωρινά προγράμματα που σχεδίασαν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις για να αποτρέψουν την ιλιγγιώδη εκτίναξη της ανεργίας, ως συνεπακόλουθο της πανδημίας. Ο αριθμός όλων αυτών των δυνάμει ανέργων της Ευρώπης υπερβαίνει ήδη τα 26 εκατ. Αμερικανών που υπέβαλαν αίτηση για επίδομα ανεργίας στη διάρκεια των πέντε τελευταίων εβδομάδων του κοινωνικού αποκλεισμού.

Απευθύνονται σε προγράμματα ανάλογα εκείνου που έχει εφαρμοστεί και στην Ελλάδα, καθώς καλύπτουν με κρατικά χρήματα ένα τμήμα των μισθών όσων εργαζομένων

έχει ανασταλεί η σύμβασή τους. Θεωρητικά τα προγράμματα αυτά δίνουν στους εργοδότες τη δυνατότητα να διατηρήσουν στο ακέραιο το μισθολόγιο τους στη διάρκεια της κρίσης, αδιακρίτως αν αυτοί παραμένουν σπίτι τους ή έχουν μειωμένες ώρες εργασίας. Πρόκειται για ένα από τα ακριβότερα μέτρα που έχουν υιοθετήσει οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις για να αντιμετωπίσουν τον οικονομικό αντίκτυπο της πανδημίας. Συνολικά τα προγράμματα αναμένεται να κοστίσουν πάνω από 100 δισ. ευρώ αθροιστικά στις πέντε μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρωζώνης. Όπως αναφέρει σχετικό ρεπορτάζ των Financial Times, όμως, το σοκ από την αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας είναι ιδιαίτερα ισχυρό. Όπως σχολιάζει στη βρετανική εφημερίδα ο Σεμπάστιαν Ντούλιεν, επιστημονικός διευθυντής του In-

στιτούτου Μακροοικονομικών και Επιχειρηματικών Ερευνών (IMK) στο Ντίσελντορφ, «το χειρότερο είναι πως έχουν πληγεί ιδιαίτερα πολλές μικρές επιχειρήσεις, που ίσως δεν θα είναι πρόθυμες να διατηρήσουν το προσωπικό τους».

Επιπλέον, σε πολλές χώρες, όπως για παράδειγμα στην Ισπανία και στη Βρετανία, τα προγράμματα αυτά δεν προβλέπεται να διαρκέσουν αρκετά ώστε να αποτρέψουν μια εκτίναξη της ανεργίας. Σε άλλες χώρες, άλλωστε, όπως π.χ. στη Γερμανία, οι χαμηλόμισθοι υπάλληλοι εκφράζουν φόβους πως δεν θα φθάσουν για περισσότερο από δύο μήνες τα χρήματά που τους χορηγεί η κυβέρνηση.

Πολλά από τα προγράμματα άλλων χωρών έχουν σχεδιασθεί με πρότυπο το γερμανικό Kurzarbeit, που έχει πιστωθεί μια μεγάλη επιτυχία στη διάρκεια της παγκόσμιας χρη-

Στην Ισπανία, όσοι συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erte, που στήριζε 4 εκατ. εργαζομένους, εκφράζουν φόβους πως θα βρεθούν ακάλυπτοι στις 9 Μαΐου, οπότε αίρεται η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης που έχει κηρύξει η κυβέρνηση.

ματοπιστωτικής κρίσης του 2008, καθώς απέτρεψε την εκτίναξη της ανεργίας και καλύψε τους μισθούς 1,5 εκατ. εργαζομένων.

Πολλοί οικονομολόγοι, ωστόσο, προειδοποιούν πως αυτή τη φορά ενδέχεται να μην αποδειχθούν εξίσου επιτυχή, αφενός επειδή η οικονομική κρίση είναι βαθύτερη και αφετέρου επειδή έχει πληγεί πολλές μικρές επιχειρήσεις, όπως είναι τα εστιατόρια, τα ξενοδοχεία και τα εμπορικά καταστήματα. Πρόκειται για τις κατεχόμενες επιχειρήσεις που είναι πιθανότερο είτε να απολύσουν μεγάλο μέρος του προσωπικού τους είτε να κλείσουν. Από σχετική δημοσκόπηση του ΙΜΚ προκύπτει πως 40% των Γερμανών που επωφελούνται από το Kurzarbeit είναι πεπεισμένοι πως θα αντιμετωπίσουν οικονομικά προβλήματα όταν θα παρέλθουν οι τρεις μήνες που δικαιούνται να συμμετά-

σχουν. Το πρόγραμμα καλύπτει τώρα το 60% των καθαρών αποδοχών τους, ενώ το ποσοστό αυτό αυξάνεται στο 67% για όσους είναι γονείς.

Αναφερόμενος ειδικότερα στην Γερμανία, ο κ. Ντούλιεν τονίζει πως το εν λόγω πρόγραμμα εγκωμιάζεται συνήθως, αλλά αν το εξετάσει κανείς θα δει ότι δεν καλύπτει τόσο πολλά συγκρινόμενο με τα αντίστοιχα προγράμματα άλλων χωρών, όπως τα προγράμματα της Αυστρίας. Και προπαντός δεν καλύπτει ιδιαίτερα τους χαμηλόμισθους, όπως οι σερβιτόροι και οι ταμίες καταστημάτων.

Στην Ισπανία, άλλωστε, όπου η ανεργία αυξήθηκε στο 14,4%, όσοι συμμετέχουν στο πρόγραμμα Erte, που στήριζε 4 εκατ. εργαζομένους, εκφράζουν φόβους πως θα βρεθούν ακάλυπτοι στις 9 Μαΐου, οπότε αίρεται η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης που έχει κηρύξει η κυβέρνηση.

Με «πρωτόκολλο καθαρισμού» οι μισθώσεις Airbnb

Νέους κανόνες για τον καθαρισμό αλλά και τη διαδικασία μίσθωσης των διαμερισμάτων που διαθέτει στην πλατφόρμα της είναι έτοιμη να παρουσιάσει η Airbnb, στο πλαίσιο των μέτρων προφύλαξης από τον κορωνοϊό που λαμβάνουν εταιρείες του χώρου φιλοξενίας. Ένας από τους νέους κανόνες που θα κληθούν να εφαρμόσουν οι ιδιοκτήτες των διαμερισμάτων είναι να φροντίζουν να υπάρχει κενό τουλάχιστον 24 ωρών μεταξύ των ενοικιάσεων, έτσι ώστε να καθαρίζεται ο χώρος επαρκώς. Σύμφωνα με δημοσίευμα του CNN Business, η απόφαση αυτή βασίζεται σε πρόταση του Center for Disease Control προκειμένου να ανανεώνεται ο αέρας και να περιοριστεί η πιθανότητα μετάδοσης του ιού. Η εταιρεία την περασμένη Δευτέρα ανακοίνωσε ότι τον Μάιο θα παρουσιάσει ένα νέο «πρωτόκολλο καθαρισμού», δηλαδή ένα εγχειρίδιο μερικών σελίδων για τους ιδιοκτήτες των διαμερισμάτων. Περιλαμβάνει οδηγίες τόσο για τον τρόπο καθαρισμού των χώρων τους όσο και για τα εγκεκριμένα από τις αρχές απολυμαντικά προϊόντα που θα πρέπει να χρησιμοποιούν. Αναφέρονται επίσης συστάσεις για τη

χρήση εξοπλισμού ατομικής προστασίας, όπως μάσκες και γάντια, για τους οικοδεσπότες και τις εταιρείες που είναι υπεύθυνες για τον καθαρισμό του χώρου. Η εταιρεία από την πλευρά της παροτρύνει τους οικοδεσπότες «να δεσμευθούν και να εφαρμόσουν αυτές τις πρακτικές για τον καθαρισμό των διαμερισμάτων».

Προτού ο ιός αρχίσει να εξαπλώνεται σε διάφορα μέρη του κόσμου, η Airbnb είχε δημοσιεύσει μια αρχική λίστα με τους κανόνες υγιεινής που θα πρέπει να ακολουθούν οι ιδιοκτήτες των διαμερισμάτων, η οποία τώρα παρουσιάζεται πιο εμπλουτισμένη. Αλλωστε, οι χρήστες των υπηρεσιών της, που ξεπερνούν παγκοσμίως τα 7 εκατ., είναι πλέον πολύ πιο προσεκτικοί όσον αφορά την τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας.

Όπως μεταδίδει το CNN, ωστόσο, αυτόν τον μήνα, η Airbnb ανακοίνωσε ότι εξασφάλισε δάνειο 1 δισ. δολ. από θεσμικούς επενδυτές κατά τη διάρκεια της πανδημίας και των μέτρων περιορισμού των μετακινήσεων. Επίσης, έδειξε επιείκεια όσον αφορά τις προθεσμίες ακύρωσης ορισμένων διαμερισμάτων από

τους ενοικιαστές, ενώ παράλληλα προχώρησε στη δημιουργία ενός ταμείου ύψους 250 εκατ. δολ., ώστε να αποζημιώσει όσους ιδιοκτήτες επλήγησαν από την πανδημία. Στο μεταξύ, ορισμένοι ιδιοκτήτες ακινήτων εξέφρασαν τη δυσασφάλειά τους από τα μέτρα που έλαβε η εταιρεία, εκτιμώντας ότι τα ποσά που προορίζονταν για την κάλυψη των απωλειών τους δεν είναι επαρκή. Σημειώνεται ότι το πλήγμα από την πανδημία είναι σφοδρό τόσο για τον τουρισμό όσο και για τον κλάδο της φιλοξενίας, με τις πλατφόρμες ενοικίασης διαμερισμάτων αλλά και τις ξενοδοχειακές μονάδες να μετρούν ήδη σημαντικές απώλειες. Σύμφωνα με την εταιρεία ερευνών STR, οι κρατήσεις ξενοδοχείων έχουν μειωθεί δραστηρικά. Εκτός από τον κλάδο φιλοξενίας, κανόνες για την προφύλαξη και την ατομική προστασία των επιβατών εξετάζουν και οι αεροπορικές εταιρείες, τη στιγμή που τα μέτρα περιορισμού σταδιακά αironται. Ενδεικτικά, η αεροπορική Delta Airlines απολυμαίνει το εσωτερικό των αεροπλάνων της κάθε μέρα, ενώ προτίθεται να αφαιρέσει κενές τις μεσαίες θέσεις στα αεροσκάφη της.

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΑΤ.16/2020

Γίνονται δεκτές προσφορές για:
ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΝΟΣΗΛΕΥΤΗ/ΤΡΙΑΣ ΣΤΗ CYTA ΜΕ ΕΔΡΑ ΤΗ ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Οι σχετικές προδιαγραφές θα είναι διαθέσιμες από την Πέμπτη 30 Απριλίου 2020, μόνο σε ηλεκτρονική μορφή και χωρίς χρέωση, στην ιστοσελίδα http://www.cyta-tenders.cytanet.com.cy/index_gr.html

Σύντομη περιγραφή του πιο πάνω διαγωνισμού διατίθεται δωρεάν στην πιο πάνω ιστοσελίδα.

Οι προσφορές πρέπει να κατατεθούν κλειστές στη θυρίδα προσφορών που βρίσκεται στο ισόγειο των Κεντρικών Γραφείων της Cyta, Οδός Τηλεπικοινωνιών, Στρόβολος, 1396 Λευκωσία, μέχρι τις 10:00 πμ της Παρασκευής 5 Ιουνίου 2020.

Η Cyta δεν είναι υποχρεωμένη να αποδεχθεί τη χαμηλότερη ή οποιαδήποτε άλλη προσφορά.

Με τρικ η Ε.Ε. διογκώνει το πακέτο βοήθειας

Υπόσχεται να ενεργοποιήσει επενδύσεις 2 τρισ. ευρώ, έχοντας ως βάση μόνο 320 δισ. που θα αντλήσει από τις διεθνείς αγορές

Η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** θα παρουσιάσει το πρόγραμμα για την ανασυγκρότηση της ευρωπαϊκής οικονομίας μετά την πανδημία, το οποίο θέλει να το προβάλει ως πολύ πιο γενναιόδωρο από όσο στην πραγματικότητα είναι. Όπως γράφει το Bloomberg χαρκτηριστικά, ίσως να περιλαμβάνει τρεις κατηγορίες χρηματοδότησης: τα χρήματα για τους φορολογουμένους, τα χρήματα των πιστώσεων και τα υποθετικά χρήματα. Αυτή τη στιγμή, λόγω χάριν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ισχυρίζεται πως έχουν ήδη διατεθεί 3,4 τρισεκατομμύρια ευρώ για να αντιμετωπισθεί η πανδημία. Δεν διευκρινίζει, όμως, ότι σε αυτά συμπεριλαμβάνονται τα ανά χώρα δημοσιονομικά μέτρα και οι αντίστοιχες πιστώσεις που τα χρηματοδοτούν, καθώς και εγγυήσεις ρευστότητας, οι οποίες ίσως και να μην χρειαστεί να δοθούν, κινδύλεια υφιστάμενα από τον ευρωπαϊκό προϋπολογισμό που αλλάζουν κατεύθυνση και άλλα σχεδιαζόμενα μέτρα που δεν έχουν εφαρμοστεί ακόμη.

Στην προηγούμενη πρωτοβουλία της Κομισιόν, υπό την καθοδήγηση του τότε προέδρου της Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ, στόχος ήταν να ενεργοποιηθούν επενδύσεις 315 δισεκατομμυρίων ευρώ, εκ των οποίων τα 5 δισεκατομμύρια ευρώ θα προέρχονταν από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και άλλα 16 δισεκατομμύρια ευρώ θα είχαν τη μορφή εγγυήσεων από τον προϋπολογισμό της Ε.Ε. Μάλιστα, είχε διακηρύξει η Κομισιόν ότι τα κινδύλεια αυτά για την τόνωση της επιχειρηματικότητας ήταν κατά 50% υψηλότερα από τον αρχικό σχεδιασμό. Η ιδέα του Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ ήταν

να προσφέρει η Ε.Ε. περιορισμένη χρηματοδότηση, ώστε να παρακινήσει ιδιώτες να αναλάβουν μεγάλα έργα με ρίσκο, τα οποία σε άλλη περίπτωση δεν θα έβρισκαν πόρους. Μέχρι τα τέλη του 2019 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δήλωσε ότι επενδύσεις 458 δισεκατομμυρίων ευρώ διατέθηκαν σε 1,1 εκατ. μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Σε έκθεσή του το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Δικαστήριο, εντούτοις, απεφάνθη ότι πολλά από τα έργα θα είχαν χρηματοδοτηθεί ούτως ή άλλως και χωρίς παρέμβαση της Κομι-

Στη χρηματοδότηση υπολογίζει και εγγυήσεις ρευστότητας, οι οποίες ίσως και να μη χρειαστεί να δοθούν.

σίων και πως σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν διογκωμένοι οι υπολογισμοί της για το πόσες ήταν οι επιπλέον επενδύσεις, για τις οποίες είχε η ίδια δώσει το έναυσμα.

Ανάλογα τεχνάσματα, όπως αναφέρει το Bloomberg, χρησιμοποιούνται και τώρα με αφορμή την πανδημία. Σύμφωνα με καλά πληροφορημένες πηγές, ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν διαμαρτυρήθηκε για τις ψευδεπιγραφές προτάσεις σχετικά με τον προϋπολογισμό στην τελευταία τηλεδιάσκεψη της Ε.Ε. Το πρόβλημα για την πρόεδρο της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και την ομάδα της έγκει-

ται στο ότι, ανεξαρτήτως των διακηρύξεων, ο ευρωπαϊκός προϋπολογισμός είναι μόλις το 1% του συνολικού ΑΕΠ και το μεγαλύτερο μέρος του θα δοθεί στη γεωργία και στις πιο φτωχές χώρες. Η οικονομική δύναμη της Ευρώπης εκπορεύεται από λίγες κυβερνήσεις και κυρίως τη γερμανική. Οπότε, όταν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θέλει να επιφέρει με τις δράσεις της οικονομικό αντίκτυπο, συνηθίζει να γίνεται... δημιουργική.

Στη δεδομένη συγκυρία, όμως, με την προβλεπόμενη συρρίκνωση της ευρωπαϊκής οικονομίας έως και 15% και τους εθνικούς προϋπολογισμούς να έχουν εξαντλήσει τα όριά τους, το να κάνουν το ίδιο δεν ενδείκνυται. «Εάν τα κράτη-μέλη δεν θέλουν ούτε να συνεισφέρουν περισσότερα στον προϋπολογισμό ούτε να επιτρέψουν στην Ε.Ε. να δανειστεί τεράστια ποσά από τις κεφαλαιαγορές, τότε και όλα τα οικονομικά τρικ του κόσμου να χρησιμοποιήσουν δεν αρκούν για να εξασφαλίσουν μια πλήρη ανάκαμψη στην οικονομία», επισημαίνει ο Λούκας Γκούτενμπεργκ, αναπληρωτής διευθυντής του Κέντρου «Ζακ Ντελόρ» στο Βερολίνο. Πάντως, στο προσχέδιο της Κομισιόν για τα μέτρα κατά του ιού υπάρχει γερά δόση... μαγείας. Υπόσχεται να δημιουργήσει επενδύσεις 2 τρισεκατομμυρίων ευρώ, έχοντας ως βάση τα 320 δισεκατομμύρια που θα αντλήσει από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Παράλληλα, προσθέτει πως οι συνεισφορές των κρατών-μελών στον επόμενο επταετή προϋπολογισμό της Ε.Ε. θα παραμείνουν συγκρατημένες, ίσως και χαμηλότερες από τα επίπεδα που είχαν συζητηθεί προ κορωνοϊού.

Ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν διαμαρτυρήθηκε για τις ψευδεπιγραφές προτάσεις της Κομισιόν σχετικά με τον προϋπολογισμό, στην τελευταία τηλεδιάσκεψη της Ε.Ε.

Στο ναδίρ ο δείκτης οικονομικού κλίματος

Τη **δραστικότερη** πτώση στα χρονικά σημείωσε ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην Ευρωζώνη για τον μήνα Απρίλιο, φανερώνοντας τις σαρωτικές επιπτώσεις από την καραντίνα και τη διακοπή λειτουργίας του οικονομικού μηχανισμού συνολικά.

Στη δε Γερμανία, την ατμομηχανή της ευρωπαϊκής οικονομίας, οι φετινές προβλέψεις μιλούν για τη σοβαρότερη ύφεση μετά τη λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του υπουργού Οικονομίας Πέτερ Αλτμάιερ, η οικονομία θα συρρικνωθεί 6,3% φέτος εξαιτίας της πανδημίας.

Το 2021 θα επέλθει σταδιακή ανάκαμψη και ανάπτυξη 5,2%, ενώ, όπως προσέθεσε ο κ. Αλτμάιερ, «το πρωτόγνωρο πακέτο μέ-

τρων άνω του 1 τρισεκατομμυρίου ευρώ, που προώθησε η κυβέρνηση για την πανδημία, θα συμβάλει στο να μετριασθεί η βλάβη όσο είναι δυνατόν».

Πέραν τούτου, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην Ευρωζώνη έφθασε σχεδόν στο ναδίρ, που είχε επίσης αγγίξει πριν από μία δεκαετία, και διαμορφώθηκε τον Απρίλιο στις 67 μονάδες από τις 94,2 μονάδες του Μαρτίου.

Το 2009 εν μέσω της χρηματοπιστωτικής κρίσης είχε υποχωρήσει στις 65,5 μονάδες. Οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις προβληματίζονται για την πορεία της ζήτησης, οι προσδοκίες για αποκατάσταση της απασχόλησης εξανεμίζονται και αυτή ακριβώς η αβεβαιότητα για το ερ-

γασιακό τους μέλλον αποτρέπει τους καταναλωτές να κάνουν μεγάλες αγορές.

Αξίζει να αναφερθεί ότι την πιο ανησυχητική πτώση παρουσιάζει ο δείκτης οικονομικού κλίματος του κλάδου παροχής υπηρεσιών, ο οποίος συνεισφέρει τα δύο τρίτα του ΑΕΠ της Ευρωζώνης. Ο δείκτης, από τις -2,3 μονάδες τον Μάρτιο, υποχώρησε δραστικά στις -35 μονάδες τον Απρίλιο.

Στη βιομηχανία η πτώση ήταν από τις -11,2 στις -30,4 μονάδες και στο λιανεμπόριο από τις -8,6 στις -28,3 μονάδες. Από τις βαρύτερα πληττόμενες εταιρείες είναι οι αεροπορικές, όσες δραστηριοποιούνται στον τουρισμό, στην εστίαση, στην ένδυση, στην υπόδηση αλλά και στο λιανικό εμπόριο.

REUTERS

Ο κυριότερος κίνδυνος για την Τουρκία είναι να αυξηθούν ξαφνικά οι υποχρεώσεις της χώρας για αποπληρωμή εξωτερικών χρεών.

Αρνητικά τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της Τουρκίας

Στα **χαμηλότερα** επίπεδα από τον Μάιο του περασμένου έτους βρίσκονται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της Τουρκίας, μολονότι η κεντρική τράπεζα έχει δανειστεί από τις εγχώριες τράπεζες σημαντικά ποσά σε σκληρό νόμισμα. Ατία της νέας πτώσης είναι οι αλληπάλληλες παρεμβάσεις της κεντρικής τράπεζας στις αγορές συναλλάγματος με σκοπό πάντα τη στήριξη της τουρκικής λίρας.

Σύμφωνα με σχετικό ρεπορτάζ του Bloomberg, παράλληλα με τις παρεμβάσεις της στην αγορά συναλλάγματος, η Τράπεζα της Τουρκίας προχωρούσε σε σειρά swaps νομισμάτων με τις τουρκικές τράπεζες και καταχωρίζε στους ισολογισμούς της το σκληρό νόμισμα που δανειζόταν. Από τον Δεκέμβριο η κεντρική τράπεζα αύξησε τις ανταλλαγές νομισμάτων κατά 11,4 δισ. δολάρια και μέχρι τα τέλη Μαρτίου είχε συγκεντρώσει 29,6 δισ. δολάρια από

Εφόσον από τα 25,9 δισ. αφαιρεθούν τα ποσά που πρέπει να επιστρέψει η κεντρική τράπεζα στις τράπεζες.

αυτά τα swaps. Σύμφωνα με υπολογισμούς του Bloomberg, έκτοτε δανείστηκε άλλα 3 δισ. δολάρια μέχρι τα μέσα Απριλίου. Και όμως στο ίδιο χρονικό διάστημα, συγκεκριμένα από τις αρχές του έτους και μέχρι τις 17 Απριλίου, τα διαθέσιμά της σε σκληρό νόμισμα μειώθηκαν κατά 15,2 δισ. δολάρια στα 25,9 δισ. δολάρια. Όπως τονίζει το Bloomberg, αυτό σημαίνει ότι αν αφαιρεθούν τα ποσά που πρέπει να επιστρέψει η κεντρική τράπεζα στις τράπεζες

της χώρας, τα συναλλαγματικά της διαθέσιμα βρίσκονται σε αρνητικό πρόσημο.

Η Τράπεζα της Τουρκίας επαναλαμβάνει το πάγιο επιχειρημά της ότι είναι λάθος να υπολογίζουν οι αναλυτές μόνον τα ανωτέρω ποσά. Καλεί, έτσι, τους επενδυτές να δώσουν μεγαλύτερη σημασία στο σύνολο των διαθεσίμων της που περιλαμβάνουν χρυσό και διαθέσιμα των εγχώριων τραπεζών. Αν συνεκτιμηθούν και αυτά, τότε από την αρχή του έτους το σύνολο των διαθεσίμων της έχει μειωθεί κατά τουλάχιστον 18 δισ. δολάρια στα 87,9 δισ. δολάρια.

Μιλώντας στο Bloomberg, ο Καν Ντατζί, οικονομολόγος και διαχειριστής επενδύσεων χαρτοφυλακίου στη Neuberger Berman στη Χάγη, υπογραμμίζει πως «δεν είναι καθόλου καθυσταστική η κατάσταση της κεντρικής τράπεζας σε ό,τι αφο-

ρά το ύψος των διαθεσίμων της». Όπως επισημαίνει ο ίδιος, «ο κυριότερος κίνδυνος είναι να αυξηθούν ξαφνικά οι υποχρεώσεις της χώρας για αποπληρωμή εξωτερικών χρεών, τη στιγμή που ο τομέας του τουρισμού δεν είναι σε θέση να προσελκύσει εισροές εξαιτίας της πανδημίας». Και ενώ οι τράπεζες της χώρας είναι ικανές να αναχρηματοδοτήσουν τα χρέη τους, θα υποστούν μεγάλες πιέσεις οι τομείς εκτός του χρηματοπιστωτικού.

Με τις παρεμβάσεις της η κεντρική τράπεζα έχει κατορθώσει να ανακόψει τη διολίσθηση της τουρκικής λίρας. Τον περασμένο μήνα, το νόμισμα της Τουρκίας υποτιμήθηκε κατά 6% έναντι του δολαρίου, ποσοστό μικρότερο από το αντίστοιχο που γνώρισαν τα νομίσματα άλλων αναδυόμενων αγορών όπως το ρούβλι της Ρωσίας, το ραντ της Νοτίου Αφρικής και το ριάλ της Βραζιλίας.

Βαθιά ύφεση 4,8% το πρώτο τρίμηνο στις ΗΠΑ

Τη **βαθύτερη** συρρίκνωση του ΑΕΠ της, μετά την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, κατέγραψε το πρώτο τρίμηνο του έτους η αμερικανική οικονομία. Ατία δεν ήταν άλλη από την πανδημία, που επέβαλε αναστολή της οικονομικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με στοιχεία που δόθηκαν στη δημοσιότητα, το πρώτο τρίμηνο του έτους η αμερικανική οικονομία συρρικνώθηκε κατά 4,8%. Πρόκειται για τον ταχύτερο ρυθμό συρρίκνωσης που έχει σημειώσει το ΑΕΠ των ΗΠΑ μετά το τέταρτο τρίμηνο του 2008.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των οικονομικών αναλυτών, έπεται ακόμη βαθύτερη ύφεση το δεύτερο τρίμηνο. «Η οικονομία θα εξακολουθήσει να υποχωρεί μέχρι ότου επιστρέψει η χώρα στην κανονικότητα», σχολίασε ο Κρις Ρούμπκεϊ, κορυφαίος οικονομολόγος της MUFG στη Νέα Υόρκη. Όπως επισημαίνει ο ίδιος, η

Πρόκειται για τον υψηλότερο ρυθμό συρρίκνωσης του ΑΕΠ μετά το τέταρτο τρίμηνο του 2008.

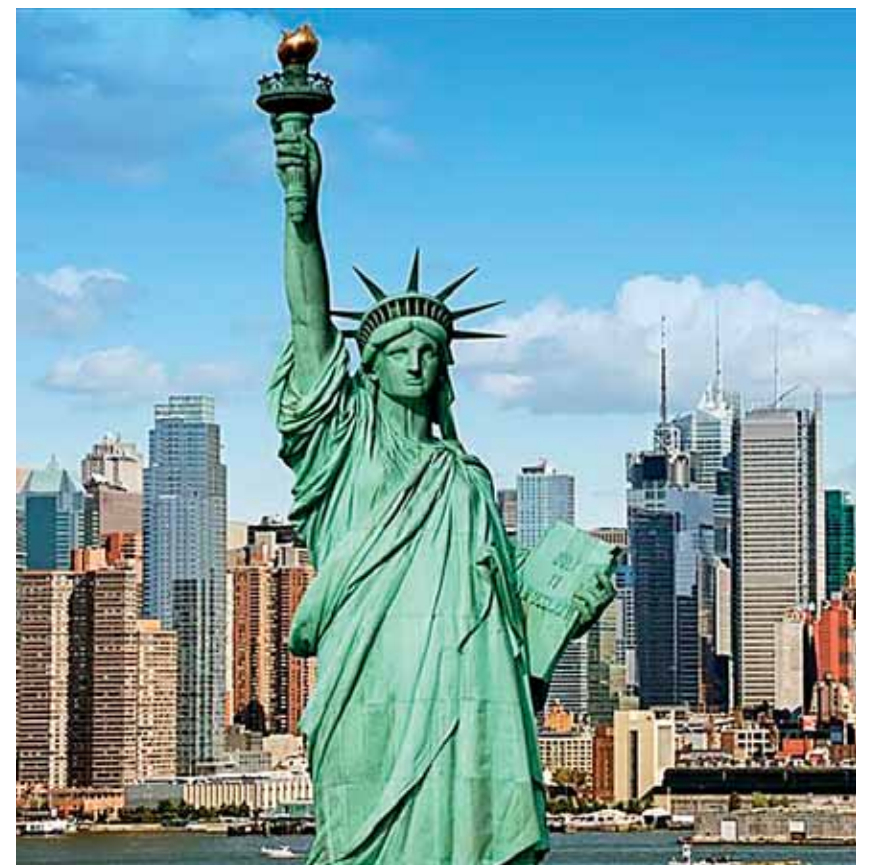
οικονομία συρρικνώθηκε δραστικά το πρώτο τρίμηνο όταν η οικονομική δραστηριότητα ανεστράφη για λιγότερο από έναν μήνα στις περισσότερες πολιτείες. Όπως τονίζει, αυτό σημαίνει ότι η κατάσταση θα είναι πολύ χειρότερη το δεύτερο τρίμηνο, καθώς η χώρα παραμένει σε μεγάλο βαθμό σε καραντίνα. Πράγματι, η συρρίκνωση του πρώτου τριμήνου αντανακλά το πλήγμα που δέχθηκε η αμερικανική οικονομία μόνον τις δύο τελευταίες εβδομάδες του Μαρτίου, όταν επιβλή-

θηκε κοινωνική απομόνωση και αναστολή σχεδόν κάθε οικονομικής δραστηριότητας.

Ήταν, όμως, το χρονικό διάστημα στη διάρκεια του οποίου πάνω από 10 εκατ. Αμερικανοί έχασαν την εργασία τους και υπέβαλαν αίτηση για επίδομα ανεργίας. Αναπόφευκτο συνεπακόλουθο, η πτώση της ζήτησης για καταναλωτικά προϊόντα και υπηρεσίες. Το αποτέλεσμα ήταν, έτσι, να σημειώσουν τη μεγαλύτερη πτώση από το 1980 και συγκεκριμένα 7,6% οι καταναλωτικές δαπάνες, που αντιπροσωπεύουν πάνω από τα 2/3 της αμερικανικής οικονομίας. Σημειωτέον ότι, στη διάρκεια του τελευταίου τριμήνου του περασμένου έτους, οι καταναλωτικές δαπάνες είχαν σημειώσει αύξηση 1,8%.

Στη διάρκεια του πρώτου τριμήνου κατεγράφη, άλλωστε, ραγδαία μείωση των επενδύσεων των επιχειρήσεων, γεγονός που συνέτεινε

στη συρρίκνωση του ΑΕΠ. Ήταν το τέταρτο συναπτό τρίμηνο που κατεγράφη μείωση των επενδύσεων και σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στον εμπορικό πόλεμο που έχει κηρύξει ο Αμερικανός πρόεδρος κατά κύριο λόγο εναντίον της Κίνας, καθώς και στο φτηνό πετρέλαιο και στα κατατρεγμένα προβλήματα της αμερικανικής αεροναυπηγικής βιομηχανίας Boeing. Η διαρκής μείωση των επενδύσεων ήταν, όμως, και ο παράγων που το πρώτο τρίμηνο του έτους υπερκάλυψε κάθε θετικό αντίκτυπο από την αύξηση των δημοσίων δαπανών για τη στήριξη της οικονομίας αλλά και τη μείωση των δαπανών για εισαγωγές, όπως και των δαπανών για τη στέγαση. Διαφορετικά, θα αποτελούσε ενθαρρυντική είδηση η μείωση των εμπορικών ελλείμματων των ΗΠΑ αλλά και των αποθεμάτων των αμερικανικών επιχειρήσεων.

Οι καταναλωτικές δαπάνες υποχώρησαν κατά 7,6%, που είναι και η μεγαλύτερη ποσοστιαία πτώση από το 1980.

Ερχονται ριζικές αλλαγές σε ξενοδοχεία, εστιατόρια, καφέ και γυμναστήρια

Όλα τα πράγματα αλλάζουν για την εστίαση, τον τουρισμό και τα κέντρα άθλησης, ενώ σιγά σιγά και επιφυλακτικά αίρονται οι περιορισμοί της καραντίνας και της κυκλοφορίας στις ευρωπαϊκές χώρες. Μια καλή περίπτωση είναι η βρετανική αλυσίδα παρασκευής σάντουιτς Pret A Manger, της οποίας άνοιξαν δέκα καταστήματα στο Λονδίνο την περασμένη εβδομάδα.

Εάν βρισκόσουν εκεί τον Μάρτιο, θα περίμενες αρκετά στην ουρά, που έφτανε και στο πεζοδρόμιο, ενώ σήμερα εντός του καταστήματος επιτρέπονται μόνον 5-6 άτομα. Υπάρχουν διαχωριστικά ανάμεσα σε εργαζομένους και πελάτες, καθώς και ενδείξεις στο πάτωμα για την τήρηση των αποστάσεων. Το μενού είχε αρχικά 60 είδη και τώρα μόνον 11 και αυτά πρέπει να καταναλωθούν εκτός Pret A Manger.

Συνολικά για τα εστιατόρια, τα καφέ, τα σινεμά και τα γυμναστήρια το να σκώσουν τα ρολά τους φαίνεται να απέχει εβδομάδες ή ακόμη και μήνες. Στη Βρετανία, στη Γαλλία και στη Γερμανία φαίνεται πως θα είναι μάλλον τα τελευταία που θα βγουν από την καραντίνα, όπως αναφέρουν οι Financial Times.

Ωστόσο, προετοιμάζονται για τη νέα πραγματικότητα, η οποία ορίζει επιπλέον χώρο μεταξύ των καταναλωτών/πελατών, αυστηρότερους όρους υγιεινής και καθαριότητας, αλλά και προστασίας για το προσωπικό, και τεχνολογικές εφαρμογές που περιορίζουν τις ανθρώπινη επαφή ανάμεσα σε θαμώνες και εργαζομένους.

Ο Χάμφρεϊ Κόμπολντ, διευθύνων σύμβουλος της PureGym, αλυσίδας γυμναστηρίων στη Βρετανία, στη Δανία, στην Ελβετία και στην Πολωνία, επισημαίνει ότι θα αφαιρεθούν από τις εγκαταστάσεις διάδρομοι για να ανοίξει ο χώρος και θα μειωθεί ο αριθμός των ασκουμένων που προπονούνται ταυτόχρονα. Η ιταλική Nuova Neon Group 2 προτείνει οι ομπρέλες στη θάλασσα και οι ξαπλώστρες να δι-

Το μενού της αλυσίδας σάντουιτς Pret A Manger είχε 60 είδη και τώρα μόνον 11, και αυτά πρέπει να καταναλωθούν εκτός των καταστημάτων.

Ο βραβευμένος με Μισελέν σεφ Τζέισον Αθιρτον είπε πρόσφατα «πως ψάχνει να βρει τρόπο να σερβίρει το κρασί από απόσταση ενάμισι μέτρου».

αχωρίζονται με πλεξιγκλάς σε σχήμα κύβου, ώστε να απολαμβάνουν το μπάνιο τους ασφαλώς οι άνθρωποι, ενώ ο βραβευμένος με Μισελέν σεφ Τζέισον Αθιρτον είπε πρόσφατα «πως ψάχνει να βρει τρόπο να σερβίρει το κρασί από απόσταση ενάμισι μέτρου».

Τέλος, στις μεγάλες ξενοδοχειακές αλυσίδες, όπως Marriott και Accor, η όποια ανάκαμψη θα είναι πάρα πολύ βραδεία, με τους αναλυτές της Morgan Stanley να προβλέπουν επαναφορά στα επίπεδα του 2019 σε ορίζοντα τουλάχιστον εξαετίας.

Μειώθηκε κατά 66% ο τζίρος της BP το πρώτο τρίμηνο

Απογοητευτικά ήταν τα αποτελέσματα του πρώτου τριμήνου για την BP, όπως ήταν αναμενόμενο, εξαιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού και της κατακόρυφης πτώσης των τιμών του πετρελαίου.

Το πρώτο τρίμηνο, τα έσοδα της BP, η οποία είναι μία από τις μεγαλύτερες πετρελαϊκές εταιρείες παγκοσμίως, μειώθηκαν κατά τα δύο τρίτα και συγκεκριμένα κατά 66% σε σύγκριση με το 2019.

Τα καθαρά έσοδα της εταιρείας διαμορφώθηκαν στα 791 εκατομμύρια δολάρια το πρώτο τρίμηνο του έτους, ενώ πέρυσι την ίδια περίοδο ανέρχονταν σε 2,4 δισεκατομμύρια δολάρια. Αξίζει, βέβαια, να σημειωθεί ότι βάσει της μέσης εκτίμησης προβλεπόταν πως τα έσοδά της θα μειωνόνταν περαιτέρω.

Η εταιρεία αναμένει πως η πανδημία θα εξακολουθεί να επιβαρύνει τον πετρελαϊκό κλάδο και κατά τη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου.

Επιπλέον, το χρέος της BP αυξήθηκε στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων οκτώ ετών. Η βρετανική εταιρεία άνοιξε νέα πιστωτική γραμμή ύψους 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων και επιπλέον πούλησε μετοχές αξίας 7 δισεκατομμυρίων δολαρίων, προκειμένου να αντιμετωπίσει τα οικονομικά χτυπήματα του κορωνοϊού.

«Η βιομηχανία μας έχει χτυπηθεί όπως ποτέ άλλοτε, και από την πλευρά της παραγωγής και από την πλευρά της ζήτησης», δήλωσε ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας, Μπέρναρντ Λούντνι, ο οποίος ανέλαβε τα καθήκοντά του πριν από λίγους μήνες. «Οι προσπάθειές μας έχουν επικεντρωθεί στην προστασία

Το χρέος της πετρελαϊκής αυξήθηκε στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων οκτώ ετών.

των ανθρώπων μας, στην υποστήριξη των κοινοτήτων μας και στη βελτίωση της οικονομικής μας κατάστασης», συμπλήρωσε ο ίδιος.

Η εταιρεία, όπως και πολλές άλλες επιχειρήσεις του κλάδου, διατήρησε το μέρισμα για το πρώτο τρίμηνο του έτους, μια κίνηση η οποία έχει επικριθεί από πολλούς. «Σε αυτό το σημείο, το βασικό ζήτημα για την BP είναι το πόσο θα συνεχίσει να ασκεί πίεση στον ισολογισμό της, προκειμένου να προστατεύσει τα μερίσματα», δήλωσε στους Financial Times ο Μπίρατζ Μπορκατάρια της RBC Capital Markets.

Χαμηλές προβλέψεις επισφαλειών από τις ευρωπαϊκές τράπεζες

Προκειμένου να μην αντιμετωπίσουν πρόβλημα κεφαλαιακής επάρκειας

Αρχής γενομένης με τον γερμανικό κολοσσό της Deutsche Bank, οι ευρωπαϊκές τράπεζες ανακοινώνουν αποτελέσματα πρώτου τριμήνου, κάτι που συμπίπτει με την εποχή εκδήλωσης της πανδημίας και τις σαρωτικές επιπτώσεις της. Πάντως, τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα δεν πρόκειται να θέσουν κατά μέρος υπέρογκα κεφάλαια για να θωρακιστούν από μελλοντικά ανεξόφλητα δάνεια, όπως τα αντίστοιχα στις Ηνωμένες Πολιτείες, όπως επισημαίνει σε σχετικό δημοσίευσμά του το ειδησεογραφικό πρακτορείο Bloomberg.

Ο λόγος είναι απλός: δεν δύναται να το κάνουν και να προϋπολογίσουν ως προβλέψεις έναντι επισφαλειών 152 δισεκατομμύρια δολάρια, εάν θέλουν να συμβαδίσουν με τις αμερικανικές. Γιατί εάν το έκαναν, θα αντιμετώπιζαν πρόβλημα κεφαλαιακής επάρκειας. Για την περίπτωση, να αναφέρουμε ότι τα έξι μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στις ΗΠΑ με προβλέψεις 98 δισεκατομμυρίων δολαρίων για τον σκοπό αυτό θα εξακολουθούν να μην έχουν προβλήματα στον ισολογισμό τους, υπό τον όρο πως οι επιδόσεις τους θα παραμείνουν στα επίπεδα του πρώτου τριμήνου. Τα 98 δισεκατομμύρια δολάρια ισοδυναμούν με το 2,4% των χαρτοφυλακίων χορηγήσεων για δυνάμικες ζημιές.

Στην Ευρώπη, οι αρμόδιες εποπτικές αρχές έχουν δώσει το ελεύθερο στις τράπεζες να δείξουν ευελιξία στην εφαρμογή των κανόνων, ούτως ώστε να αποφύγουν τη σοβαρή εκτίναξη των προβλέψεων έναντι επισφαλειών. Εκτιμάται ότι ο κλάδος θα εμφανίσει περιορισμένη αύξηση προβλέψεων και αναλόγως θα βαδίσει και το υπόλοιπο του χρόνου. Στην περίπτωση της Deutsche Bank, της μεγαλύτερης τράπεζας της Γερμανίας και από τις μεγαλύτερες στην Ευρώπη, το πρώτο τρίμηνο τα έσοδά της ανήλθαν σε σχεδόν 6,4 δισεκατομμύρια ευρώ, ενώ τα απροσδόκητα κέρδη της διαμορφώθηκαν στα 66 εκατομμύρια ευρώ, διαψεύοντας όσους αναλυτές είχαν προβλέψει ζημιές. Ενδεχομένως, η γερμανική τράπεζα να ευνοήθηκε από μια αύξηση των συναλλαγών εκ μέρους πελατών, ενόσω στα διεθνή χρηματιστήρια σημειώνονταν πολύ βίαιες διακυμάνσεις λόγω του κορωνοϊού. Οι δε προβλέψεις για επισφάλειες της Deutsche Bank ανέρχονται στα 500 εκατομμύρια ευρώ το πρώτο τρίμηνο και

Οι προβλέψεις για επισφάλειες της Deutsche Bank ανέρχονται στα 500 εκατ. ευρώ το α' τρίμηνο και αντιστοιχούν στο ένα πέμπτο των προβλέψεων που θα είχε κάνει εάν ακολουθούσε το αμερικανικό μοντέλο.

Στις ΗΠΑ, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα υπολογίζουν τις επισφάλειες στα 152 δις. δολ.

αυτά τα κεφάλαια αντιστοιχούν περίπου στο ένα πέμπτο του τι θα είχε θέσει κατά μέρος εάν ακολουθούσε το μοντέλο των τραπεζών στην Αμερική, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του πρακτορείου Bloomberg.

Υπάρχει, όμως, μία ένσταση για την πολιτική αυτή των ευρωπαϊκών τραπεζών, η οποία επιβραδύνει το να γίνει πλήρως αισθητός ο αρνητικός αντίκτυπος της κρίσης, όπως επισημαίνει ο αναλυτής Κιάν Αμπουκσεϊν της JPMorgan Chase. Και ουσιαστικά επαναφέρει το μοντέλο αντίδρασης στην κρίση του 2008, το οποίο έκτοτε δεν επέτρεψε στις ευρωπαϊκές τράπεζες να ανα-

κάμψουν και να αναπτυχθούν. Συν τοις άλλοις, σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες η εκκαθάριση του τραπεζικού τους κλάδου μετά την κρίση του 2008 δεν έχει ολοκληρωθεί, αναφέροντας χαρακτηριστικά ότι στην Ελλάδα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια αντιστοιχούν στο άνω του 1/3 των συνολικών χορηγήσεων, στο 18% στην Κύπρο και στο σχεδόν 10% σε Ιταλία και Πορτογαλία. «Η προσέγγιση που υιοθετούν σήμερα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στη Γηραιά Ηπειρο, καθυστερώντας τις επώδυνες επιπτώσεις, τα κρατάει πίσω για ακόμη μία φορά όσον αφορά την εκκαθάριση των προβληματικών περιουσιακών τους στοιχείων και δημιουργεί ερωτήματα τελικά για την πραγματική λογιστική του αξία», προσθέτει ο κ. Αμπουκσεϊν.

Η τακτική αυτή, την οποία είχε ακολουθήσει στις αρχές της δεκαετίας του 2000 η Ιαπωνία, κατέληξε στη δημιουργία πιστωτικών ιδρυμάτων που έγι-

ναν γνωστά με το όνομα «τράπεζες-ζόμπι», υπερφορτωμένες με κόκκινα δάνεια μετά το τέλος της περιόδου ευημερίας στη χώρα στα τέλη της δεκαετίας του 1990. Τα τελευταία χρόνια, η αποτίμηση των μετοχών των ευρωπαϊκών τραπεζών εξασθενεί και προσεγγίζει την αντίστοιχη των ιαπωνικών, ενώ των αμερικανικών ανέκαμψε. Στην περίπτωση της ελβετικής Credit Suisse, της πρώτης παγκοσμίου βελανκούς ευρωπαϊκής τράπεζας, που ανακινώνει αποτελέσματα πρώτου τριμήνου, είναι γνωστό ότι έχει προβλέψεις έναντι επισφαλειών της τάξεως των 583 εκατομμυρίων δολαρίων (538,2 εκατομμυρίων ευρώ) το πρώτο τρίμηνο, σχεδόν το ένα τρίτο σε σύγκριση με όσα έθεσαν κατά μέρος αμερικανικές τράπεζες με αντιστοίχου μεγέθους χαρτοφυλάκιο δανείων. Αυτό, όπως παρατηρεί, τέλος, το Bloomberg, της έδωσε τη δυνατότητα να ανακινώσει κέρδη 1,3 δισεκατομμυρίου δολαρίων (1,2 δισεκατομμυρίου ευρώ).

Στην αγορά της Ινδίας εισέρχεται η Facebook

Την εισοδό της σε μία από τις μεγαλύτερες ψηφιακές αγορές παγκοσμίως κατοχύρωσε η Facebook, ανακοινώνοντας ότι αγόρασε μερίδιο ύψους 10% στον ινδικό τεχνολογικό κολοσσό Jio Platforms Limited έναντι 5,7 δις. δολαρίων. Η Jio Platforms, θυγατρική της Reliance Industries και διοικούμενη από τον -από τούδε και στο εξής- πλουσιότερο άνδρα της Ασίας, Μουκέσ Αμπάνι, θα αποτελέσει έπειτα από αρκετές αποτυχημένες προσπάθειες την επίσημη επιχειρηματική διόδο της Facebook στην Ινδία.

Η Jio Platforms έχει εισχωρήσει στον επιχειρηματικό κόσμο της Ινδίας, ιδίως μέσω των δραστηριοτήτων της στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, καθώς είναι ο κορυφαίος φορέας τηλεπικοινωνίας στη χώρα. Επιπλέον, η Jio ετοιμάζει μια νέα υπηρεσία, την JioMart, για τη δωρεάν μεταφορά καταναλωτικών αγαθών από μικρά μαγαζιά σε σπίτια. «Αυτή η επένδυση αναδεικνύει τη δέσμευσή μας στην Ινδία και τον ενθουσιασμό μας για την εντυπωσιακή μεταμόρφωση που έχει

προκαλέσει η Jio στη χώρα», ανακοίνωσε χθες η Facebook. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη επένδυση της Facebook από το 2014, όταν εξαγόρασε την WhatsApp.

Η μετοχή της Reliance Industries, μητρικής της Jio, ενισχύθηκε κατά 10% χθες, καθώς πρόκειται για μια πολλά υποσχόμενη συνεργασία και για μια μικρή εξαίρεση στη στασιμότητα που επικρατεί στις επιχειρηματικές δραστηριότητες σε ολόκληρο τον κόσμο λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού. Ως αποτέλεσμα, ο Αμπάνι έγινε χθες ο πλουσιότερος άνδρας της Ασίας, ξεπερνώντας τον Κινέζο ιδρυτή της Alibaba, Τζακ Μα. Για τον αμερικανικό τεχνολογικό κολοσσό, η Ινδία είναι η μεγαλύτερη αγορά μετά τις ΗΠΑ. Ενδεικτικά, η εφαρμογή ανταλλαγής μηνυμάτων WhatsApp που ανήκει στη Facebook έχει 400 εκατομμύρια χρήστες στη χώρα. Μέσω της συνεργασίας της με την Jio, θα υπάρχουν «νέοι τρόποι για τους καταναλωτές και τις επιχειρήσεις, ώστε να λειτουργούν αποδοτικότερα στη συνεχώς αναπτυσσόμενη διαδικτυακή οικονομία», ανέ-

Μέσω της επένδυσης στην Jio, η Facebook θα αποκτήσει πρόσβαση σε 380 εκατομμύρια χρήστες της ινδικής εταιρείας.

φερε η Facebook. Η συνεργασία τους ενδέχεται να ευνοήσει την υπηρεσία JioMart, αλλά και την προσπάθεια του αμερικανικού κολοσσού να αναπτύξει τις ηλεκτρονικές πληρωμές μέσω WhatsApp στην Ινδία. Μέσω της επένδυσης της Facebook στην Jio, ο αμερικανικός τεχνολογικός κολοσσός ενδέχεται να αποκτήσει πρόσβαση

σε 380 εκατομμύρια χρήστες της ινδικής εταιρείας. Τα τελευταία χρόνια, η Facebook έκανε πολλές, αλλά εντέλει αποτυχημένες, προσπάθειες για επιχειρηματικό άνοιγμα στην Ινδία, καθώς οι αρμόδιες αρχές απέρριψαν τις υπηρεσίες της. Ενδεικτικά, το 2015, η ινδική κυβέρνηση απέρριψε την υπηρεσία Free Basics, η οποία θα έδινε δωρεάν πρόσβαση σε ορισμένες μόνον ιστοσελίδες, μεταξύ αυτών η Wikipedia. Ο λόγος που επικαλέστηκαν οι αρμόδιες αρχές ήταν ότι η πρόσβαση στις ιστοσελίδες πρέπει να είναι για όλους ίδια. Επίσης το 2019, η Facebook προσπάθησε να κυκλοφορήσει την υπηρεσία πληρωμής μέσω της WhatsApp στην Ινδία. Οι αρμόδιες αρχές έχουν καθυστερήσει την απόφαση, αφού η κυβέρνηση έχει κατηγορήσει τον αμερικανικό κολοσσό για μετάδοση ψευδών ειδήσεων και για παραπληροφόρηση. Σύμφωνα, όμως, με πηγές του Reuters, η στενή σχέση του Αμπάνι με τον επικεφαλής της ινδικής κυβέρνησης πρόκειται να διευκολύνει το επιχειρηματικό άνοιγμα της Facebook στη χώρα.

Βλέπουν ισχυρή άνοδο της αγοράς ακινήτων μετά την πανδημία

Η Ελλάδα θα βρεθεί σε πλεονεκτική θέση, αναφέρει έκθεση της Henley & Partners

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΠΟΥ**

Σε πλεονεκτική θέση φαίνεται ότι θα βρεθεί η ελληνική αγορά ακινήτων μόλις αρθούν τα μέτρα περιορισμού των ταξιδιών από και προς άλλες χώρες και επιστρέψουν οι ξένοι επενδυτές. Στην «εμπροσθοφυλακή» αναμένεται να βρεθεί εκ νέου το πρόγραμμα «χρυσή βίζα», μέσω του οποίου χορηγούνται άδειες παραμονής στους επενδυτές από χώρες εκτός Ε.Ε., οι οποίοι προτίθενται να τοποθετήσουν τουλάχιστον 250.000 ευρώ για την αγορά ακινήτων. Σε έκθεσή της, η Henley & Partners, εξειδικευμένος σύμβουλος επενδύσεων στην αγορά κατοικίας μέσω προγραμμάτων όπως η «χρυσή βίζα», σημειώνει ότι η πανδημία θα ωθήσει περισσότερους ιδιώτες επενδυτές υψηλών εισοδημάτων στο να επαναξιολογήσουν την επενδυτική τους στρατηγική και κυρίως στο πώς θα διασφαλίσουν τα κεφάλαιά τους και ασφαλώς και τους οικείους τους, σε περίπτωση μελλοντικών οικονομικών σοκ. Στο πλαίσιο αυτό, χώρες με επιτυχημένα προγράμματα χορήγησης αδειών παραμονής ή και ιθαγένειας θα βρεθούν στο επίκεντρο, με την Ελλάδα να βρίσκεται σε εξαιρετικά πλεονεκτική θέση, ώστε να επωφεληθεί από την τάση αυτή.

Όπως τονίζει ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας δρ Γιούεργκ Στέφεν, «η επενδυτική μετανάστευση είναι μια επικερδής λύση για τους ξένους επενδυτές, αλλά και για τα ίδια τα κράτη που την εφαρμόζουν. Πολλοί ιδιώτες υψηλών εισοδημάτων επιλέγουν τα προγράμματα αγοράς ακινήτων των ευρωπαϊκών χωρών διότι προσφέρουν μια μοναδική επενδυτική ευκαιρία, η οποία περιλαμβάνει αποδόσεις από την απόκτηση και εκμετάλλευση ακινήτων, τη δυνατότητα κεφαλαιοποίησης μελλοντικών υπερκερδών και τη δυνατότητα εναλλα-

Χώρες με επιτυχημένα προγράμματα χορήγησης αδειών παραμονής θα βρεθούν στο επίκεντρο, με την Ελλάδα να επωφελείται ως ασφαλές καταφύγιο, τονίζει η Henley & Partners.

κτικής κατοικίας ή ακόμα και μιας δεύτερης ιθαγένειας. Αυτό όμως που είναι ξεκάθαρο είναι ότι η οποία επιτροπή των επενδυτών αυτών (στην περίπτωση της Ελλάδας, κυρίως των Κινέζων επενδυτών, που αποτελούν το 75%-80% των αιτήσεων χορήγησης αδειών παραμονής) θα λάβει χώρα από το τέταρτο τρίμηνο του έτους και μετά.

Σε στάση αναμονής

Σύμφωνα πάντως με τη Νίκη Σύμπουρα, επικεφαλής της εταιρείας παροχής υπηρεσιών ακινήτων Proprius, «ο αντικτύπος της πανδημίας στην αγορά ακινήτων είναι εμφανής. Αν και οι συναλλαγές σε προχωρημένο στάδιο διαπραγματεύσεων προχωρούν έστω με κάποιες καθυστερήσεις, οι περισσότεροι διεθνείς επενδυτές υιοθετούν βραχυπρόθεσμα στάση αναμονής όσον αφορά τις νέες επενδύσεις». Σε ανάλυσή της για λογα-

ριασμό της Cushman & Wakefield, με την οποία η Proprius έχει στρατηγική συνεργασία στην ελληνική αγορά, η κ. Σύμπουρα σημειώνει ότι «περιμένουμε ένα αρκετά χαμηλό δεύτερο και τρίτο τρίμηνο και ελπίζουμε για ένα τέταρτο τρίμηνο του 2020 με περισσότερο έντονη δραστηριότητα. Σε σχέση με τη χρηματοδότηση ακινήτων, είναι πολύ νωρίς για να καταγραφεί οποιαδήποτε αλλαγή στους όρους χρηματοδότησης στην Ελλάδα εφόσον υπάρξει τελικά κάποια επίδραση», αναφέρει.

Παράλληλα, βέβαια, θα πρέπει να τονιστεί ότι κινητικότητα εξακολουθεί να καταγράφεται και από πολλούς εγχώριους επενδυτές, οι οποίοι συνεχίζουν να αναζητούν ευκαιρίες σε ακίνητα, μια τάση που αυξάνεται προοδευτικά κάθε εβδομάδα. Στην αγορά γραφείων, οι χρήστες έχουν αναβάλει, τουλάχιστον για τις επόμενες εβδομάδες, τα σχέδια μετακι-

νησής τους, ενώ εξετάζουν πλέον περισσότερο μισθώσεις μικρής διάρκειας με ευέλικτους όρους. «Ασφαλώς υπάρχουν και θετικές επιδράσεις της κρίσης αυτής, καθώς παρατηρήσαμε ότι τα μέτρα περιορισμού της κυκλοφορίας έχουν επιταχύνει την εφαρμογή των ψηφιακών τεχνολογιών σε πολλές πτυχές της επιχειρηματικότητας, ενώ η μεγαλύτερη χρήση της τεχνολογίας προσελκύει το ενδιαφέρον των χρηστών γραφείων», τονίζει η κ. Σύμπουρα. Οι τομείς λιανικής (εμπορικά καταστήματα) και φιλοξενίας (ξενοδοχειακά ακίνητα) είναι ασφαλώς οι περισσότερο πληγνύτες, όπως άλλωστε και στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές αγορές. Όσον αφορά τον τομέα της εφοδιαστικής αλυσίδας (logistics), αφενός αντιμετωπίζει δυσκολίες λόγω της αναστολής παραδόσεων αγαθών από το εξωτερικό, αφετέρου η αυξανόμενη ζήτηση στο ηλεκτρονικό εμπόριο λειτουργεί θετικά.

Εργα 404 εκατ. για ανέγερση φοιτητικών εστιών στην Ελλάδα

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ**

Για τη Δευτέρα 18 Ιουνίου έχει οριστεί η καταληκτική ημερομηνία εκδήλωσης ενδιαφέροντος για το έργο της κατασκευής φοιτητικών εστιών και λοιπών εκπαιδευτικών και ερευνητικών εγκαταστάσεων σε Βόλο και Λαμία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Πρόκειται για έργο, με κόστος επένδυσης 94 εκατ. ευρώ, του οποίου την εκκίνηση της διαγωνιστικής διαδικασίας σήμανε η δημοσίευση της σχετικής διακήρυξης στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το συγκεκριμένο έργο, που θα υλοποιηθεί ως Σύμπραξη Δημοσίου Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ), είναι μία από τις συνολικά τρεις αντίστοιχες αναπλάσεις που προχωρούν παρά την επιδείνωση του οικονομικού κλίματος λόγω κορωνοϊού, διαθέτοντας συνολικό προϋπολογισμό περίπου 404 εκατ. ευρώ.

Το έργο ΣΔΙΤ του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, για το οποίο καλούνται οι ενδιαφερόμενοι να δώσουν το «παρών» στον διαγωνισμό, περιλαμβάνει την αξιοποίηση δύο εκτάσεων 88 στρεμμάτων και 26 στρεμμάτων, σε Βόλο και Λαμία. Η πρώτη από τις δύο εκτάσεις, στη Νέα Ιωνία Βόλου, ανήκε στη Βαμβακουργία Α.Ε., έχοντας περιέλθει στην κυριότητα του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας. Η παρέμβαση προβλέπει την κατασκευή πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων, σχολής μαθητείας του ΟΑΕΔ, σχολής ΑΜΕΚ, φοιτητικών εστιών με δυναμικότητα έως 1.000 άτομα, και πολυώροπο πολιτισμού, χώρους αναψυχής και πρασίνου. Η έτερη έκταση, στη Λαμία, επιφάνειας 26 στρεμμάτων, περιλαμβάνει την κατασκευή εκπαιδευτικών υποδομών, φοιτητικών εστιών, φοιτητική λέσχη και άλλες κοινόχρηστες εγκαταστάσεις. Κατά πληροφορίες, ενδέχεται οι υποψήφιοι που θα προεπιλεγούν κατά την πρώτη φάση της εκδήλωσης ενδιαφέροντος να υποβάλουν δεσμευτικές προσφορές την άνοιξη του 2021.

Το δεύτερο νεότερο έργο της κα-

τηγορίας της φοιτητικής στέγης προέρχεται από το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης. Είναι προϋπολογισμού 105,5 εκατ. ευρώ και η εκκίνηση της διαδικασίας εκδήλωσης ενδιαφέροντος, που εκτιμάται ότι θα μπορούσε να οδηγήσει στην κατάσταση δεσμευτικών προσφορών το τρίτο τρίμηνο του 2021, αναμένεται να πραγματοποιηθεί μέσα στο φετινό καλοκαίρι. Το εν λόγω έργο ΣΔΙΤ περιλαμβάνει την υλοποίηση κτιρίων φοιτητικών εστιών, πανεπιστημιακών κατοικιών, χώρων σίτισης, κεντρικής βιβλιοθήκης και ερευνητικού κέντρου Αριστείας σε Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή και Ξάνθη.

Το τρίτο project που περιλαμβάνει την κατασκευή δύο συγκροτημάτων φοιτητικών κατοικιών σε Ρεθύμνο και Ηράκλειο και την αποπεράτωση του Αμφιθεάτρου της Πανεπιστημιούπολης του Ρεθύμνου, με προϋπολογισμό της τάξεως των 205 εκατ. ευρώ, είναι και το πιο προχωρημένο. Κι αυτό, διότι έχουν, ήδη, εκδηλώσει ενδιαφέρον επτά σχήματα («Ακτωρ», ΓΕΚ ΤΕΡΝΑ, Intrakat, «Μυτιληνvaos»-ΑΤΕΣΕ, «Αβαξ», «Θεμέλη» και «Αρχιρόδο»), από τα οποία ενδέχεται ότι θα ζητηθεί η υποβολή δεσμευτικών προσφορών ενδεχομένως την άνοιξη του 2021, όπως αναφέρουν οι πληροφορίες. Νωρίτερα, το φετινό καλοκαίρι υπολογίζεται ότι θα ξεκινήσει ο ανταγωνιστικός διάλογος, η διαδικασία –θα ακολουθηθεί για το σύνολο των ΣΔΙΤ φοιτητικών κατοικιών– κατά την οποία, μέσω προτάσεων και μελετών των υποψηφίων, οριστικοποιείται ο βασικός σχεδιασμός του έργου. Οι πληροφορίες αναφέρουν ότι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ενδιαφέρεται να συμμετάσχει στο χρηματοδοτικό μοντέλο των συγκεκριμένων έργων και για τον σκοπό αυτό πραγματοποιούνται προκαταρκτικές συζητήσεις μεταξύ στελεχών της κυβέρνησης και του οργανισμού. Παρά την πανδημική κρίση, το ενδιαφέρον των τεχνικών εταιρειών για τα συγκεκριμένα έργα εμφανίζεται να είναι ισχυρό.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ**

Επανεκκίνηση στην αγορά ακινήτων: απαιτούμενα μέτρα

Τονίσαμε πρόσφατα την ανάγκη της κοινής, συλλογικής και αμίδρομης προσπάθειας μεταξύ κράτους, πολιτείας ευρύτερα και πολιτών για επανεκκίνηση της οικονομίας, υπό τον φακό των πενιχρών επιπλέον δυνατοτήτων του κράτους, με σκοπό την αποφυγή της χρεοκοπίας.

Ποια είναι τα μέτρα που μπορεί η πολιτεία να λάβει έτσι ώστε να βοηθηθεί ο τομέας των ακινήτων, μιας και αποτελεί την κύρια δύναμη επανεκκίνησης της οικονομίας ενόψει του γεγονότος ότι ο τουρισμός είναι προς το παρόν εκτός μάχης;

Ένα μέτρο το οποίο δεν έχει άμεση δημοσιονομική επιβάρυνση είναι η εισαγωγή του κινήτρου για μηδενική καταβολή φόρου κεφαλαιουχικών κερδών κατά την πρώτη πώληση του ακινήτου, νοουμένου ότι η επένδυση γίνει εντός της περιόδου Μαΐου 2020 και Δεκεμβρίου 2021 και η πρώτη πώλησή του σημειωθεί μετά παρέλευση επτά ετών. Επιπλέον, αν το ακίνητο δηλωθεί ως εισοδηματικό ακίνητο, τότε τα ενοίκια να απαλλάσσονται από τον φόρο εισοδήματος για περίοδο δύο ετών από την ημέρα που αποκτήσουν σύνδεση με το ηλεκτρικό ρεύμα.

Αυτό το κίνητρο θα λειτουργήσει ως ακολούθως:

Το κράτος θα εισπράττει κατά την διενέργεια της επένδυσης σήμερα, ΦΠΑ ή/ και μεταβιβαστικά τέλη ως ισχύει σήμερα και φόρο κεφαλαιουχικών κερδών ή φόρο εισοδήματος ή εταιρικό φόρο ως ισχύει κατά περίπτωση. Άρα θα έχει άμεση ενίσχυση των κρατικών ταμείων.

Η γκάμα των πωλητών (developers, ιδιώτες, ταμεία κλπ) παίρνουν ένα μεγάλο προωθητικό έλκυσ-

Ένα άλλο μέτρο το οποίο πρέπει να εφαρμοστεί, είναι η ηλεκτρονική διαχείριση ολόκληρου του συστήματος πολεοδομικής αδειοδότησης.

αγοραστών και ταυτόχρονα ψηλό ποσοστό επιτυγχών κλεισίματος συμφωνίας.

Ενθαρρύνεται η κατακράτηση των νέων επενδύσεων για τουλάχιστον επτά έτη με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ο κίνδυνος άτακτου πλημμυρίσματος της αγοράς με μονάδες που θα ασκούν πιέσεις στις τιμές των ακινήτων, δίνοντας έτσι μεγάλο χρονικό διάστημα στην οικονομία να ενδυναμωθεί αισθητά.

Η φοροαπαλλαγή εισοδήματος από ενοίκια αυτών των επενδύσεων για δύο έτη θα έχει τρία κύρια οφέλη. Πρώτον, αποτελεί από μόνο του κίνητρο επένδυσης καθώς σχεδόν εξισώνει το αρχικό ποσοστό απόδοσης με το τελικό. Δεύτερον, θα αναπτύξει την γκάμα ενοικιαζόμενων ακινήτων παρέχοντας την ευκαιρία σε ενοικιαστές (ιδιώτες και επιχειρήσεις) να επωφεληθούν από χαμηλότερα ενοίκια. Τρίτον, δημιουργεί κάποιες καλύτερες προϋποθέσεις για δόληση ενοικίων – κάτι στο οποίο σαν χώρα φαίνεται να πάσχουμε.

Ένα μέτρο το οποίο μπορεί να έχει άμεσο θετικό αντίκτυπο στα δημόσια ταμεία, αλλά και στην πραγματική οικονομία, είναι η εφαρμογή μιας σωστής πολεοδομικής αμνηστίας. Το μέτρο πρέπει να είναι απλό,

Ένα μέτρο το οποίο μπορεί να έχει άμεσο θετικό αντίκτυπο στα δημόσια ταμεία, αλλά και στην πραγματική οικονομία, είναι η εφαρμογή μιας σωστής πολεοδομικής αμνηστίας.

εύκολα κατανητό, εύκολα εφαρμόσιμο και να μην θυμίζει σχεδόν τίποτε από την προηγούμενη πολεοδομική αμνηστία η οποία και απέτυχε. Ένα σωστό μέτρο θα έχει τα ακόλουθα άμεσα αποτελέσματα:

- Θα ερευνήσουν σοβαρά χρήματα στα δημόσια ταμεία για κάλυψη πολεοδομικών παρανομιών.

- Θα ξεκλειδώσει «κλειδωμένα» ακίνητα που λόγω των παρανομιών αυτών έχουν ληγμένες πολεοδομικές άδειες, ληγμένες άδειες οικοδομής, μη εξασφαλισμένα πιστοποιητικά τελικών εγκρίσεων και άρα αδυναμία εξασφάλισης ξεχωριστών τίτλων ιδιοκτησίας. Επιπλέον θα εξανεμίσουν την παραδοξότητα ασυμβατότητας μεταξύ παρανομίας υποστατικών και αδειών λειτουργίας ως επιχειρήσεων ή/ και υποστατικών διαμονής.

Η συνεπακόλουθη έκδοση ξεχωριστών εκσυγχρονισμένων τίτλων

ιδιοκτησίας θα έχει πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα στην οικονομία αλλά και κατακόρυφη αύξηση στην ποιότητα των εξασφαλίσεων των χρηματοδοτήσεων.

Για επιτυχία του μέτρου, θα πρέπει να υπάρχει μικρός αριθμός ευδιάκριτων κατηγοριών με το ανάλογο χρηματικό πρόστιμο και το πιστοποιητικό να εκδίδεται σε μερικές μέρες.

Ένα άλλο μέτρο το οποίο πρέπει να εφαρμοστεί και πιστεύω ωρίμασε η ώρα, είναι η ηλεκτρονική διαχείριση ολόκληρου του συστήματος πολεοδομικής αδειοδότησης. Θυμάμαι πως το 2013, υπό το φως της τότε κρίσης, είχα εισπληθεί η αδειοδότηση να γίνεται σε συνθήκες τεχνολογίας «cloud», όπου η κατάθεση σχεδίων και η υποβολή αίτησης άδειας να γίνεται ηλεκτρονικά και το κάθε Τμήμα και Υπηρεσία να ενεργούν με παράλληλη εργασία η οποία μάλιστα να είναι και δια-

φανής προς τους μελετητές και στους αιτητές.

Τα πλεονεκτήματα της ηλεκτρονικής διαχείρισης είναι πολυάριθμα, μερικά από τα οποία είναι:

Η διαδικασία είναι διαφανής. Άρα ανά πάσα στιγμή όλοι οι εμπλεκόμενοι γνωρίζουν σε ποιο στάδιο βρίσκεται η υπόθεση και ποιος εργάζεται πάνω της.

Επιτυγχάνεται επίτευξη της διαδικασίας με αποτέλεσμα οι άδειες να εκδίδονται σε κλάσμα του χρόνου που απαιτείται σήμερα.

Μείωση στον χρόνο αδειοδότησης μέσω μιας «bullet proof» ηλεκτρονικής διαδικασίας επιτρέπει έγκαιρη αντί ετεροχρονισμένη κατασκευή έργων, φέρνει σε πιο συγχρονισμένη φάση τον οικονομικό με τον κατασκευαστικό κύκλο μειώνοντας τη μεγάλη χρονική υστέρηση μεταξύ των δύο, ελαχιστοποιεί τους κινδύνους αθέτησης δανειακών υποχρεώσεων από δανειολήπτες, για να αναφέρω μόνο μερικά.

Αποφεύγεται το τύπωμα τόνων χαρτιού ανά έτος από τους μελετητές και δη κάθε φορά που απαιτείται κάποια αλλαγή. Οι αλλαγές θα γίνονται και αυτές σχεδόν αμέσως και ηλεκτρονικά.

Αποφεύγεται το χάσιμο φακέλων, σχεδίων και εγγράφων.

Επιτυγχάνεται η ομοιομορφία των αιτήσεων αδειοδότησης μεταξύ των πολεοδομικών αρχών, κάτι που μέχρι σήμερα προκαλεί αχρείαστη σύγχυση και άγχος μεταξύ των μελετητών.

Θα μπορεί το κράτος, οι Τοπικές Αρχές, αλλά και οι ίδιοι οι αιτητές να γνωρίζουν ανά πάσα στιγμή ποιες άδειες τους έχουν λήξει και ποιων

επίκειται η λήξη τους, έτσι ώστε έγκαιρα να προβαίνουν στις δέουσες ενέργειες.

Μέσω ειδικών φίλτρων ελεγχόμενης πρόσβασης θα μπορούν επαγγελματίες του κλάδου έναντι συνδρομής προς το κράτος, να διενεργούν ελέγχους (στο βαθμό που θα τους επιτρέπεται) για το τι ισχύει για ακίνητα στα οποία έχουν επαγγελματική εμπλοκή. Αυτό θα ελαχιστοποιήσει την ενόχληση λειτουργιών, αλλά ακόμη πιο σημαντικά, θα ενισχύσει τη διαφάνεια στην αγορά και στην ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών.

Η προστιθέμενη αξία της σύμβασης χρόνου και του αδιάβλητου της διαδικασίας στην οικονομία είναι τεράστια σε οικονομικούς όρους και σε όρους διεθνούς αξιοπιστίας.

Κατά ανάλογο τρόπο και στο βαθμό που μπορεί να ψηφιοποιηθεί, θα πρέπει να λειτουργήσει και η διαδικασία έκδοσης ξεχωριστών Τίτλων Ιδιοκτησίας. Τα πλεονεκτήματα τόσο σε οικονομικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο διεθνούς αξιοπιστίας και ανταγωνιστικότητας, αλλά και σε επίπεδο αύξησης της πιστοληπτικής ικανότητας των δανειοληπτών είναι τεράστια.

Στα πιο πάνω καταλυτικό ρόλο θα παίζει το Υφυπουργείο Έρευνας, Καινοτομίας και Ψηφιακής Πολιτικής. Απαιτείται δε η συνεισφορά της πολιτείας έτσι ώστε να εφαρμοστεί αμέσως η ψηφιακή υπογραφή και πιστοποίηση για να ανοίξει επιτέλους η λεωφόρος στη νέα εποχή.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ζωή

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ • ΕΠΙΣΤΗΜΗ • ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 3 ΜΑΪΟΥ 2020

Αδαμάντιος Διαμαντίδης (1900-1994), «Ο Κόσμος της Κύπρου», 1967-1972, Κάρβουνο και ακρυλικό σε ιρλανδικό λινό σε έντεκα τελάρια. Η Λεβέντειος Πινακοθήκη ευχαριστεί το Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης για την παραχώρηση του έργου «Ο Κόσμος της Κύπρου του Αδαμάντιου Διαμαντίδη» ως μόνιμου δανείου στη Λεβέντειο Πινακοθήκη. Το έργο παρουσιάζεται στην αίθουσα της Κυπριακής Συλλογής.

«Ο Κόσμος της Κύπρου», όλοι εμείς

Η δημιουργία του ήταν αποτέλεσμα μιας επιτακτικής εσωτερικής ανάγκης του καλλιτέχνη

Της **ΕΛΕΝΗΣ Σ. ΝΙΚΗΤΑ**

Η **μεγαλόνηπον** ζωγραφική σύνθεση του Αδαμάντιου Διαμαντίδη «Ο Κόσμος της Κύπρου» επέστρεψε πίσω στην Κύπρο, στη Λευκωσία, το 2013 ακριβώς την ίδια εποχή που η χώρα μας βρέθηκε αντιμέτωπη με τη σοβαρότερη οικονομική κρίση στη σύγχρονη ιστορία της. Η παρουσία του «Κόσμου της Κύπρου» κοντά μας έχει συμβολικές προεκτάσεις, μοιάζει να δίνει δύναμη που πηγάζει από τα παλιά, από τις παλιές πατροπαράδοτες στέρες αξίες του τόπου μας. Το μνημειακό αυτό έργο ο Αδαμάντιος Διαμαντίδης το ζωγράφισε από το 1967 έως το 1972. Όπως μας αποκαλύπτει ο ίδιος στο βιβλίο του «Ο Κόσμος της Κύπρου- Αφήγησις», η δημιουργία του ήταν αποτέλεσμα μιας επιτακτικής εσωτερικής ανάγκης. Στις πολύχρονες περιπλανήσεις του στο νησί είχε αποτυπώσει σε εκατοντάδες σχέδια όλα τα στοιχεία που συγκροτούσαν τη φυσιογνωμία των ανθρώπων και του τοπίου της πατρίδας του. Όλο αυτό το θησαύρισμα έπρεπε κάπου να το αποθέσει για να ελευθερωθεί και να διαφυλάξει τη θύμηση του κόσμου που γνώρισε και ζωγράφιζε «είτε σαν επισκέπτης, είτε σαν λάτρης». Ενός κόσμου που «έπλασε μια ζωή λογαριασμένη και πλήρη, μ' όλες τις δυσκολίες και το στενό περιθώριο των μέσων του».

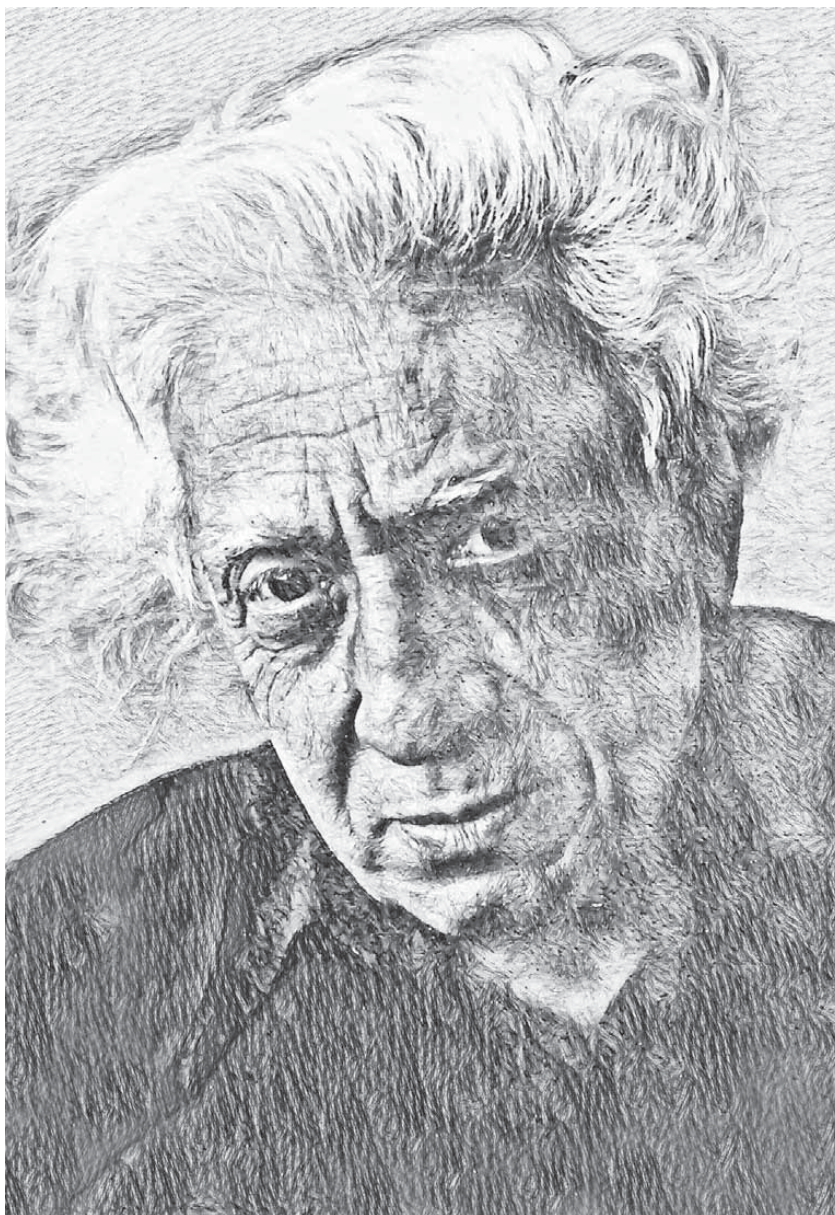
Η **μεγαλόνηπον** σύνθεση αποτελείται από εξήντα επτά χαρακτήρες. Για τη δημιουργία των εξήντα ενός ο καλλιτέχνης βασίστηκε πάνω σε σχέδια από το φυσικό που ζωγράφιζε από το 1931 μέχρι το 1959 σε διάφορα χωριά της Κύπρου. Μόνο έξι μορφές αποτελούν δημιουργήματα του καλλιτέχνη. Παλαιότερα σχέδια, εικοσιπέντε στον αριθμό, από διάφορες περιοχές του νησιού, χρησιμοποίησε και για το τοπίο του φόντου. Το μακρόστενο σχήμα και οι μεγάλες διαστάσεις του έργου (17,5 μ. Χ 1,75 μ.), καθώς και η συνθετική δομή του με τη μελετημένη εναλλαγή των ανθρώπινων χαρακτήρων, το

“

Το άσπρο και το μαύρο, λοιπόν, με όλες τις μεταξύ τους τονικές διαβαθμίσεις, αποτέλεσαν τα βασικά χρώματα του έργου. Σ' αυτά τα δύο χρώματα πρόσθεσε ως τρίτο ένα γεώδες καφέ για να δώσει στη σύνθεση την αναγκαία ζεστασιά και για να συμβολίσει τη γη που δένει τον Κύπριο χωρικό με τη ζωή.

κατατάσσουν στον τύπο της ζωοφόρου. Μία ζωοφόρος από τη ζωή της παραδοσιακής Κύπρου. Παρότι ο καλλιτέχνης έχει ως αφετηρία αναγνωρίσιμες μορφές, υπερβαίνει τα συγκεκριμένα ατομικά προσωπογραφικά χαρακτηριστικά και δίνει ανθρώπινους τύπους, μορφές-σύμβολα που συνθέτουν τον κόσμο που γνώρισε και αγάπησε, περνώντας από το ατομικό στο καθολικό.

«Σ' αυτούς τους ανθρώπους αντελήφθηκα τη σημασία του άνδρα που δημιούργησε ένα σπιτικό, με γυναίκα και κόρες και γιούδες και γαμπρούς και εγγόνια που έπαιναν τόπο - γέμιζαν τα ευρύχωρα σπίτια...». Στο έργο η γυναίκα εμφανίζεται διακριτικά στο δεύτερο επίπεδο, όπως ακριβώς ήταν η παρουσία της στην παραδοσιακή κοινωνία, αφιερωμένη στην οικογένεια έμενε πάντα στο περιθώριο της κοινωνικής και πολιτικής ζωής «με τη μεγάλη δύναμη της μάνας πάντα ζωντανή και κυρίαρχη». Ο καλλιτέχνης ξεδιπλώνει τη σύνθεσή του, προχωρώντας συμμετρικά από το κέντρο προς τα δύο άκρα, χρησιμοποιώντας την πυραμιδοειδή οργάνωση των

Ο Αδαμάντιος Διαμαντίδης

Σπούδασε στο Λονδίνο στη Saint Martin's School of Art (1920-1921) και στο Royal College of Art (1921-1923). Αποφοιτώντας, μοιράστηκε το Α΄ Βραβείο Σχεδίου με τον συμφοιτητή του Henry Moore. Δίδαξε καλλιτεχνικά μαθήματα στο Παγκύπριο Γυμνάσιο (1926-1962). Πρωτοστάτησε στη δημιουργία του Μουσείου Λαϊκής Τέχνης Κύπρου και διετέλεσε ο πρώτος διευθυντής του (1950-1994). Πηγές της θεματογραφίας του αποτέλεσαν το τοπίο και το

ανθρώπινο στοιχείο της Κύπρου, τα οποία δεν προσπάθησε να περιγράψει, αλλά να ερμηνεύσει. Η ζωγραφική του εστιάζει στο τυπικό, καθολικό και μνημειακό. Παρουσίασε το έργο του σε ατομικές εκθέσεις στη Λευκωσία, Αθήνα και Λονδίνο, καθώς και σε ομαδικές εκθέσεις στην Κύπρο και στο εξωτερικό. Τιμήθηκε με το Βραβείο Ακαδημίας Αθηνών (1976) και με το Αριστείο Γραμμάτων, Τεχνών και Επιστημών της Κυπριακής Δημοκρατίας (1993).

θεμάτων, που αναπτύσσεται σε πλάτος ή/και βάθος του πίνακα. Μέσα σ' αυτό το αυστηρό σχήμα που επαναλαμβάνεται πολλές φορές κατά μήκος του έργου διαγράφονται ελεύθερα οι μορφές, με καμπυλόμορφες γραμμές και οργανώνονται σε ωοειδή ή κυκλικά σχήματα.

Χρωματική λιτότητα

Η χρωματική επένδυση του έργου προβλημάτισε ιδιαίτερα τον καλλιτέχνη. Ύστερα από πολλές σκέψεις και δοκιμές, κατέληξε στην απόφαση να συμβιβάσει την αισθητική του προσέγγιση με την εξωτερική αλλά και εσωτερική αλήθεια του κόσμου αυτού. Έτσι επέλεξε ως βασικά χρώματα το μαύρο και το άσπρο. Μαύρο και άσπρο δεν ήταν και τα χρώματα της ενδυμασίας του λαού που τα φορούσε ως επιβεβλημένα από τον νόμο χρώματα για τους «ραγιάδες»; Ο κόσμος της Κύπρου αιώνες έμαθε να ζει απλά και λιτά χωρίς τρανταχτά στολίδια και πολυτέλειες. Προσπάθησε να διατηρήσει όλες τις ιδιότητες της φυλής του και να υπάρξει ενισχυόμενος τις δικές του εθνικές παραδόσεις. Το άσπρο και το μαύρο, λοιπόν, με όλες τις μεταξύ τους τονικές διαβαθμίσεις, αποτέλεσαν τα βασικά χρώματα του έργου. Σ' αυτά τα δύο χρώματα πρόσθεσε ως τρίτο ένα γεώδες καφέ για να δώσει στη σύνθεση την αναγκαία ζεστασιά και για να συμβολίσει τη γη που δένει τον Κύπριο χωρικό με τη ζωή.

Με το συνοπτικό αλλά οξυδερκές σχέδιο, την άρνηση κάθε διηγηματικού, περιγραφικού ή διακοσμητικού στοιχείου και τη χρωματική λιτότητα, ο ζωγράφος επικεντρώθηκε στην ουσία του κόσμου αυτού και στην προβολή του εσωτερικού και πνευματικού περιεχομένου του θέματός του. Στο τέλος του 1972, ο Διαμαντίδης σταμάτησε να εργάζεται πάνω στο έργο. Διέγνωνε ότι ήταν η στιγμή για να αποτραβηχτεί, γιατί το έργο είχε αποκτήσει τη δύναμη και την αυτονομία να συνεχίσει

τη δική του ανεξάρτητη ζωή, σ' ένα συνεχή πια διάλογο με τον θεατή. Είναι σαφές ότι ο Διαμαντίδης να εξυπηρετήσει μια ιδέα, να μορφοποιήσει το πνεύμα μιας εποχής και ενός κόσμου.

Η επιστροφή του έργου

Η τουρκική εισβολή στο νησί, το 1974 ανατάραξε τη μακάρια ηρεμία του κόσμου της Κύπρου. Το έργο αυτό, που ο Διαμαντίδης πρόλαβε και δημιούργησε την κατάλληλη ώρα, μετατρέπεται τώρα σε μια κιβωτό, σ' ένα μνημείο που μας δίνει με τον ανόθευτο αυτό κόσμο «που πλάτυνε το αίσθημα» του ποιητή για την Ελλάδα. Του Σεφέρη, από τον οποίο, όπως ομολογεί ο Διαμαντίδης, δανείστηκε τον τίτλο του έργου.

Το 1975 (21 Μαΐου - 08 Ιουνίου) ο Διαμαντίδης θα εκθέσει για πρώτη φορά το έργο στο Μουσείο Λαϊκής Τέχνης στη Λευκωσία. Η έκθεση θα μετατραπεί σε λαϊκό προσκύνημα. Ο Ανδρέας Χριστοφίδης θα το χαρακτηρίσει ως την «ανασύνθεση και εποπτεία της εθνικής ταυτότητας». Ένα χρόνο αργότερα, το 1976, το έργο θα παρουσιαστεί στην Εθνική Πινακοθήκη της Ελλάδας και στη συνέχεια θα αποκτηθεί από το Τελλόγλειο Ίδρυμα. Δίνεται όμως στον Διαμαντίδη προφορική υπόσχεση ότι το έργο θα επαναπατριστεί, όταν οι συνθήκες επιτρέψουν την ασφαλή επιστροφή του στο νησί. Σήμερα το έργο, χάρις στη συμφωνία του Ιδρύματος Α. Γ. Λεβέντη με το Τελλόγλειο Ίδρυμα επέστρεψε στην πατρίδα του. Επέστρεψε για να μιλήσουν οι μορφές, όπως λέει ο δημιουργός του, για τη σοφία του κόσμου τους.

Η Λεβέντειος Πινακοθήκη εφαρμόζει τη νομοθεσία Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας και ευχαριστεί την οικογένεια του καλλιτέχνη για την συνεργασία και άδεια.

Η κα Ελένη Σ. Νικήτα είναι επιμελήτρια της Κυπριακής Συλλογής της Λεβεντειού Πινακοθήκης.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΕΞΙ ΒΙΒΛΙΑ ΚΥΠΡΙΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΑΝΤΙ ΓΙΑ ΕΞΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Χέρια,
η «πολυσύχναστη
διασταύρωση»

Υπάρχει δημοσιευμένη, σήμερα, στο κυρίως σώμα της εφημερίδας, ως μία από τις πολλές απαντήσεις στο ερώτημα που θέσαμε στους αναγνώστες μας, τι νοσταλγήσατε περισσότερο από την εποχή πριν ξεσπάσει η πανδημία. Επιγράφεται: «Τα χέρια της γιαγιάς μου», τη συνοδεύει μια φωτογραφία με δύο παλάμες μπλεγμένες η μία μέσα στην άλλη. Το ένα χέρι νέας γυναίκας, το άλλο, εμφανώς, πολύ ηλικιωμένου ανθρώπου. Η «συνάντηση» είναι σαν αγκαλιά, η σχέση αναγνωρίσιμη, όπως και οι ρόλοι. Το ηλικιωμένο χέρι είναι «εκεί» αλλά δεν είναι κιόλας. Μοιάζει αφηρημένο, ασαφές, κάπως αδύναμο να κρατηθεί από τη ζωή: «Ετών; Δεν μου είπε ποτέ. Το κρατούσε μυστικό. Πλησιάζει τα εκατό. Την είδα τελευταία φορά πριν την καραντίνα. Δεν με θυμάται πια, αλλά την θυμάμαι εγώ, και επειδή αγαπούσα πάντα τα χέρια της, τα φωτογράφισα για να μην ξεχάσω τα όμορφα της δάκτυλα. Με κράτησαν, με καϊδέψαν, με τάισαν, με χόρεψαν, με μάλωσαν, με παρότρυναν, με ξεπροβόδισαν. Και ο μόνος τρόπος τώρα να καταλάβει πόσο το εκτιμώ, είναι να τα κρατώ εγώ. Χέρια παρήγορα, ενθαρρυντικά. Για να μην αισθανόμαστε μόνες. Και την άλλη φορά θα σου βάψω τα νύχια. Της αρέσουν περιποιημένα».

Την «άλλη φορά», λοιπόν. Μπορεί από αύριο, που αρχίζει η σταδιακή άρση των μέτρων, μπορεί μέσα στην ερχόμενη εβδομάδα ή ίσως χρειαστεί αρκετός καιρός ακόμη αφού η γιαγιά ανήκει στις ευάλωτες ομάδες. Όταν βρεθούν και πάλι, το κράτημα των χεριών, η χειραψία, το άγγιγμα, θα επιτρέπεται ή θα συνεχίσουν να είναι απαγορευμένα, ορίζοντας το σύνορο, τη διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στο «πριν» και «μετά» την πανδημία;

Να, λοιπόν, που το άγγιγμα, το οποίο, ήταν δεδομένο στην καθημερινή επικοινωνία, αποτελεί πλέον διακύβευμα, αναλύεται από ειδικούς και μη, απασχολεί σημειώματα και άρθρα, έως και στην πρόσφατη πανελλαδική έρευνα του οργανισμού διαΝΕΟσις, με τίτλο «Πώς ζουν οι Έλληνες στην πανδημία», συμπεριελήφθη ως ερώτημα: «Πότε κάνατε τελευταία φορά χειραψία με άτομο εκτός του νοικοκυριού σας;». Το 85% απάντησε «πριν από ένα μήνα». Το μεγαλύτερο χρονικό περιθώριο που υπήρχε ως επιλογή. Πρωτόγνωρη ανθρώπινη συνθήκη. Τις συνέπειες, δύσκολο να τις προβλέψουμε. Το βέβαιο είναι ότι η έλλειψη επαφής δεν αφήνει κανέναν ανεπηρέαστο.

Επιστήμονες από διαφορετικούς κλάδους (από δερματολόγοι έως ψυχοθεραπευτές), δίνουν, ο καθένας, τη δική του εκδοχή. «Όσο φιλική και αν είναι από πλευράς προθέσεων, η χειραψία, αποτελεί κίνηση ανταλλαγής μολυσματικών μικροοργανισμών», ισχυρίζεται ομάδα επιστημόνων στην Journal of Dermatological Science. «Τα χέρια είναι σαν πολυσύχναστη διασταύρωση, που συνδέει τη δική μας μικροβιακή χλωρίδα με τη μικροβιακή χλωρίδα άλλων ανθρώπων, τόπων και αντικειμένων», έγραψαν. Είναι «ο κρίσιμος μορπός» για την μετάδοση μικροοργανισμών, περιλαμβανομένων των ιών. Ψυχοθεραπευτές, από την πλευρά τους, αναφέρονται στην ωκυτοκίνη, την ορμόνη που μειώνει το στρες και βελτιώνει τη λειτουργία του ανοσοποιητικού. Παράγεται από την επαφή (γι' αυτό και είναι γνωστή ως «ορμόνη της αγάπης»), ελευθερώνεται όταν οι άνθρωποι έρχονται κοντά, σωματικά και κοινωνικά. Αρα η απόσταση που, από τη μία, προφυλάσσει, από την άλλη, εκθέτει τον ψυχισμό σε συναισθηματική ανυδρία. Αυτού του τύπου η ξηρασία που φέρνει η πανδημία, δεν καταμετρείται, όπως η ανεργία, ούτε έχει άμεσες, αποδεδειγμένες, επιπτώσεις. Ενα «κλειδί» χάνεται (πόσο προσωρινά θα φανεί) και μαζί του μπαίνουν σε αναστολή ένα σωρό κινήσεις του σώματος. Δεν γέρνουμε προς τον άλλον, αποφεύγουμε να τον ακουμπήσουμε, χέρια, κεφάλι, οφείλουν να έχουν κανονισμένη θέση, η αφή εξοικειώνεται με το ανοίκειο, «ενσωματώνει» υλικά (τα πλύκτρα του κινητού ή του υπολογιστή, για παράδειγμα), η ακαμψία υποκαθιστά τη διακυπτικότητα. Τόσες χειρονομίες μετέωρες, τόσα δώρα που θα μένουν σε μια ουδέτερη ζώνη πριν προσφερθούν. Τίποτα απευθείας, όλα επιτηρούμενα.

Άλλοι κώδικες θα πρέπει να επινοηθούν. Τα πρωτόκολλα και οι τρόποι θα μετατοπιστούν, θα αλλάξουν. Οι προσωπικές επικράτειες δύσκολα θα συναλλάσσονται, θα αναμειγνύονται. Οι «κόσμοι» του καθενός θα παραμένουν οι καθένας στη δική του όχθη. Οι γέφυρες θα είναι εκεί, αλλά, προς το παρόν, ακατοίκτες. Οι γέφυρες της χειραψίας, του αγγίγματος, τις αφής, που έχουν τη δύναμη άλλοτε να διεγείρουν και άλλοτε να καταστέλλουν. Να νοσηάζουν.

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

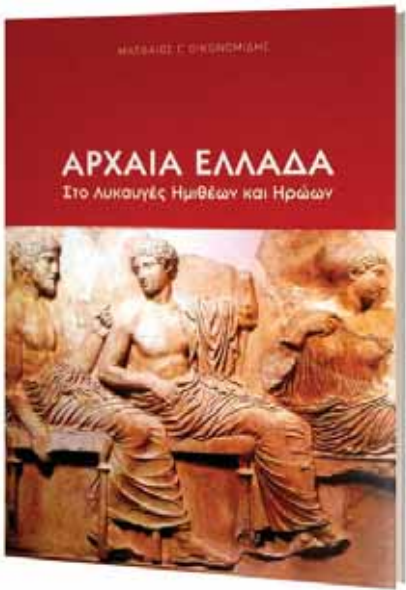
Για ακόμη μία εβδομάδα και ενώ οι χώροι πολιτισμού παραμένουν ακόμη κλειστοί η «Κ» συνεχίζει να σας προτείνει βιβλία Κύπριων συγγραφέων αντί για εξι εκδηλώσεις. Ελπίζουμε ότι με τη χαλάρωση των μέτρων σταδιακά θα αρχίσουν να επιστρέφουν και τα πάσης φύσεως πολιτιστικά θεάματα.

Ανδρέας Μαμπούρας (επιμ. Κώστας Κατσώνης)
ΟΙ ΠΟΙΗΤΑΡΙΚΕΣ ΦΥΛΛΑΔΕΣ. 122 ΦΥΛΛΑΔΕΣ, ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΕΝΕΣ ΚΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΕΣ
εκδ. Ίδρυμα Ανδρέα Μάμπουρα,

Ο **Ανδρέας** Μαμπούρας γεννήθηκε στην Αραδίππου το 1918 και πέθανε το 1997 και από πολύ μικρός άρχισε να δουλεύει σε διάφορες εργασίες. Γνώρισε τους ποιητάρηδες Αναστάση και Χαράλαμπο Άζινο, οι οποίοι τον επηρέασαν. Ξεκίνησε από το 1948 να γράφει δικά του λαϊκά ποιήματα που τα τύπωνε σε φυλλάδες και τα πουλούσε σε περιοδείες του σε ολόκληρη τη Κύπρο για να εξασφαλίσει τα προς το ζην για την πολυμελή οικογένειά του, (η τελευταία τυπώθηκε το 1992). Στον ογκώδη τόμο που εξέδωσε το Ίδρυμα Ανδρέας Μαμπούρας περιλαμβάνονται 122 φυλλάδες του Ανδρέα Μαμπούρα, που αποτελούν την ποιητική καταγραφή της κοινωνικής ζωής και της ιστορίας της Κύπρου στον 20ό αιώνα, όπως τις είδε και τις έζησε ο απλός κόσμος.

Αιμίλιος Σολωμού
ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΕΙΝΑΙ Η ΜΙΣΗ ΕΚΔΙΚΗΣΗ
εκδ. Ψυχογιός

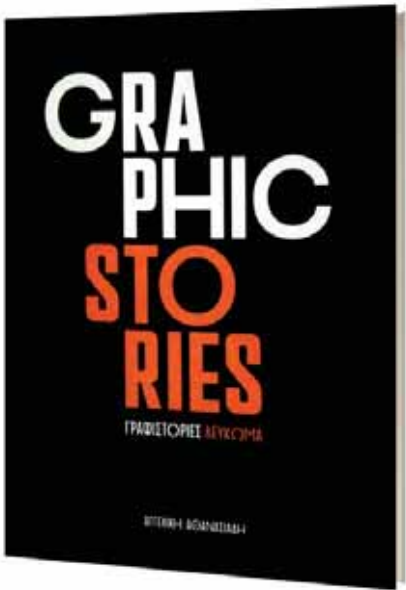
Το **ιστορικό** μυθιστόρημα του Αιμίλιου Σολωμού είναι ένα πολυμερές και πολυπρόσωπο έργο που διατηρεί ζωντανό το ενδιαφέρον του αναγνώστη μέχρι τέλους. Στο έργο ο συγγραφέας ξεκινάει με πλαίσιο την περίφημη σφαγή στο Δίλοισ και τη ληστοσυμμορία των Αρβανιτάκηδων. Ωστόσο, η ιστορική αφετηρία που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας επεκτείνεται και συμπλέκεται με το σήμερα. Το βιβλίο

είναι έξυπνα δομημένο σε κεφάλαια και υποκεφάλαια που το καθένα παίζει τον δικό του ρόλο στα όσα εξιστορούνται στο μυθιστόρημα. Το έργο αυτό παρουσιάζει ωμή τη σύγχρονη πραγματικότητα και φαίνεται ότι ξεφεύγει από τα στενά κυπριακά στενά πλαίσια της κυπριακής λογοτεχνίας, δίνοντας πανελλήνια καταρχάς χαρακτηριστικά στην ιστορία του.

Ηλίας Παντελίδης
ΒΙΩΜΑΤΑ ΚΥΠΡΟΣ 1974
εκδ. Ηλίας Επιφανίου

Μπορούν να γραφούν ιστορίες προσωπικές, χωρίς κάλυψη την Ιστορία, να περιγραφούν συναισθήματα, αγωνίες, πράγματα που η επίσημη Ιστορία ποτέ δεν θα καταγράψει. Αυτές ακριβώς τις ιστορίες περιγράφει ο Ηλίας Παντελίδης στο βιβλίο του «Βιώματα. Κύπρος 1974», το οποίο κυκλοφορεί και στις τρεις γλώσσες της Κύπρου, στα ελληνικά, τα τουρκικά και τα αγγλικά. Στις σελίδες του βιβλίου του ο Ηλίας Παντελίδης εν είδει βιογράφου γράφει για 16 Κύπριους (δέκα Ε/κ, τέσσερις Τ/κ, ένας Μαρωνίτης και ένας Άγγλος). Η προσθήκη του 17ου κεφαλαίου που δεν υπάρχει στις άλλες εκδόσεις είναι, τρόπον τινά, μία πρώτη βιβλιογραφική γνωριμία με τα τραγικά γεγονότα του 1974 και όχι μόνο. Ο συγγραφέας παρουσιάζει συνοπτικά πενήντα βιβλία, επειδή κατ' αρχάς θέλει να διευρύνει τον νου του, αλλά και να απελευθερωθεί, και στην ίδια καθαρτική για τον ίδιο διαδικασία θέλει

να βάλει και τον αναγνώστη σε αυτό το μονοπάτι.

Ανδρέας Κλ. Σοφοκλέους
ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ 1878-1978
Λευκωσία 2018

Στον **ενδιαφέροντα** τόμο του Ανδρέα Κλ. Σοφοκλέους παρουσιάζεται το χρονικό της εξέλιξης και ανάπτυξης της κυπριακής τυπογραφίας από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τα μέσα του 20ού. Καταγράφονται οι πρωταγωνιστές και στυλοβάτες αυτής της πορείας, όπως επίσης και η εξέλιξη της τυπογραφικής τεχνολογίας από τα χειροκίνητα μηχανήματα μέχρι την εισαγωγή των ηλεκτρονικών υπολογιστών και της ψηφιακής τεχνολογίας. Ο συγγραφέας επίσης εξετάζει τη συμβολή της τυπογραφίας στην ανάπτυξη των γραφικών και καλών τεχνών, των γραμμάτων, της διαφήμισης, της φωτογραφίας και του πολιτισμού γενικότερα. Στον τόμο σημειώθηκαν επίσης και οι επιδράσεις που δέχθηκε η κυπριακή τυπογραφία κυρίως από την Ελλάδα, αλλά από άλλες χώρες.

Ματθαίος Γ. Οικονομιδής
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ: ΣΤΟ ΑΥΚΑΥΓΕΣ ΗΜΙΘΕΩΝ ΚΑΙ ΗΡΩΩΝ
εκδ. Η Καθημερινή 2019

Το **βιβλίο** του Ματθαίου Οικονομιδή ξεκινάει από την Εποχή του Χαλκού και φτάνει μέχρι τον δεύτερο π.Χ. αι-

ώνα, και όπως χαρακτηριστικά αναφέρει στο προοίμιο «Η οποιαδήποτε αποτίμηση των συμβάντων ή πράξεων προσώπων και η κάθε λογής αυστηρή ή επιεικής κρίση αδυνατούν να απαλίσουν ένα τραγικό, αλλά όχι ασυνήθες γνώρισμα στην ιστορία των Ελλήνων: τον συγκερασμό του εκπληκτικού, μοναδικού κι έκτακτου μεγαλείου με την απερίγραπτη κατάρτιση. Της υπερηφάνειας με την εξακρείωση». Το σύγγραμμα του Οικονομιδή διατρέπει την αρχαία ελληνική ιστορία μέσα από ένα διαφορετικό πρίσμα, αυτό της ψυχολογίας των πρώων αλλά και των ημιθέων. Όπως επισημαίνει στον πρόλόγο του ο συγγραφέας ο ιστοριογράφος οφείλει να τοποθετεί στον πυρήνα όχι τις αντικειμενικές περιστάσεις ή και όσα γεγονότα αδιαλείπτως μεταβάλλονται αλλά τον άνθρωπο που η φύση του παραμένει αναλλοίωτη.

Αγγελική Αθανασιάδη
GRAPHIC STORIES - ΓΡΑΦΙΣΤΟΡΙΕΣ
Λευκωσία 2019

Οι **«Γραφιστορίες»** αποτελούν ένα χρήσιμο εγχειρίδιο προς ειδικούς και μη, αλλά οπωσδήποτε μπορεί να θεωρηθεί ένας οδηγός για νέους γραφίστες. Το λεύκωμα ουσιαστικά χωρίζεται σε δύο βασικά μέρη, στο μεν πρώτο υπάρχουν άρθρα της συγγραφέως από το κυριακάτικο ένθετο «Παράθυρο» της εφημερίδας «Πολίτης», που έχουν να κάνουν με τη βασική θεματολογία της οπτικής επικοινωνίας και του design, και στο δεύτερο μέρος περιλαμβάνονται συνεντεύξεις επαγγελματιών του χώρου της οπτικής επικοινωνίας. Στα 57 κείμενα του Λευκώματος περιγράφεται τι είναι ο γραφίστας και ποιο είναι το αντικείμενό του. Αυτός μάλιστα είναι και ο τίτλος της πρώτης ιστορίας της Αγγελικής, κατά κάποιον τρόπο προγραμματική για ό,τι ακολουθεί στις Γραφιστορίες. Στο βιβλίο περιλαμβάνονται και 24 συνεντεύξεις καταξιωμένων ανθρώπων του χώρου της Οπτικής Επικοινωνίας στο Λεύκωμα και οι οποίοι στήριξαν το Συνέδριο Γραφιστικής και Οπτικής Επικοινωνίας Κύπρου, «Graphic Stories Cyprus».

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Το παρπαίδι της Παιδείας

Πραγματικά πρέπει να είμαστε από τις ελάχιστες χώρες που ο πρόεδρος της Δημοκρατίας αναγγέλλει, μεταξύ άλλων, την επαναλειτουργία των γραφείων στοιχημάτων... και του το έγραψαν και το είδε και το ανήγγειλε... και λέω τώρα εγώ ο αφελής, γιατί πρέπει να αναφερθεί ο πρόεδρος της Δημοκρατίας στα κοινώς λεγόμενα μπουκικά και δεν αναφέρθηκε για παράδειγμα στις σχολές χορού ή στις γκαλερί; Απορία ψάλλω, βνξ! Ό,τι και να λέμε, ό,τι και να γράψουμε παραπαίδι της Πολιτείας ο πολιτισμός και οι άνθρωποι του ανθρώπου που δεν προσφέρουν στο ΑΕΠ της χώρας... κανείς δεν επενδύει στον πολιτισμό... κανείς δεν βγάζει λεφτά, πολλά λεφτά από τα θεατράκια, τα βιολιά και τα λαούτα, από τις ζωγραφιές στον τοίχο... από τους ποιητές και τους λογοτέχνες εν γένει... κανείς... αναρωτιέμαι, δεν χωρούσε στη σημερινή συνέντευξη Τύπου του υπουργού Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (ουφ...) ένα δίλεπτο για αναφορά στα του πολιτισμού; Εδώ ολόκληρος πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας βρήκε ελα-

χιστότατο χρόνο για να μας πει πότε θα ανοίξουν τα γραφεία στοιχημάτων. Πάλι ο πολιτισμός παραπαίδι της Πολιτείας; Είναι δυνατόν; Πριν από λίγες ημέρες τα γράφαμε... έτσι για να μας ρίξουν στάχτη στα μάτια. Πάντως, οι πληροφορίες μου θέλουν τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες να εργάζονται για να δουν πώς θα κινηθούν τα επιδόματα και άλλα σχετικά με τις επιπτώσεις του κορωνοϊού.

Θα το ξαναπώ, Παιδεία και Πολιτισμός δεν είναι το αυτόν! Κάποτε ήταν, έτσι το ήθελαν οι καιροί, σήμερα δεν είναι και δεν πρέπει να είναι. Την περασμένη Κυριακή σας έγραφα πώς αντιλαμβάνομαι τις δύο έννοιες, μα κατάλαβα ότι έδωσα ένα αδύναμο παράδειγμα -πλήν σημαντικό! Σκέφτηκα, λοιπόν, ότι η παράσταση του Θεόδωρου Τερζόπουλου «Τρωάδες» του Ευριπίδη, την οποία είδα στο αρχαίο ωδείο της Πάφου τον Αύγουστο του 2017, στο πλαίσιο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Πάφος 17 και πριν από μερικές ημέρες και διαδικτυακά από το αρχαίο θέατρο των Δελφών, την οποία διέθεσε δωρεάν το Ωνάσειο Κέντρο Πολιτισμού. Βλέπο-

ντας, λοιπόν, την παράσταση, από την άνεση του καναπέ μου, σκέφτηκα ότι στο άρθρο μου της περασμένης Κυριακής έδωσα λάθος παράδειγμα για να διαχωρίσω την παιδεία από τον πολιτισμό και ταυτόχρονα να διαισυνδύσω τις δύο έννοιες. Οι «Τρωάδες» γράφτηκαν από τον Ευριπίδη για τον πόλεμο της Μήλου, τη σφαγή των κατοίκων της από τις αθηναϊκές δυνάμεις το 415 π.Χ. και ανέβηκαν για πρώτη φορά στα Μεγάλα Διονύσια του ίδιου έτους στην Αθήνα! Αντιλαμβάνεστε; Σφάξαμε, αγαπώτοι θεατές, και παραβήκαμε κάθε νόμο και κάθε ηθική και τώρα ένας πολίτης μας έρχεται και σας το λέει κατάμουτρα... Ε, αυτό είναι παιδεία, να ξέρετε ότι οι «Τρωάδες» γράφτηκαν το 415 π.Χ. από τον Ευριπίδη και αφορούν τα γεγονότα της Μήλου και τα λοιπά. Πολιτισμός είναι να καταλάβει κανείς γιατί αυτά τα κείμενα παραμένουν και σήμερα εν πολλοίς επίκαιρα, γιατί είναι σημαντικό να τα γνωρίζουμε. Γιατί πρέπει να επιστρέφουμε σε αυτά... Αν μη τι άλλο για να βλέπουμε τι κάνουμε λάθος και να μην το επαναλαμβάνουμε,

είτε πρόκειται για εγκλήματα πολέμου, είτε πρόκειται για συνεντεύξεις Τύπου. Αλλά, βλέπετε, ο πολιτισμός είναι καλός μόνο όταν είναι ευκαίρια για κορδέλες και λογύδρια, και προσοχή, στα επόμενα βραβεία πολιτιστικού περιεχομένου, στα επόμενα εγκαίνια, στην επόμενη εκδήλωση παρουσίασης βιβλίου... προσοχή ποιους θα καλέσετε... Κουράστηκα ειλικρινά να πρέπει κάθε φορά να αναλύω τα αυτονόητα. Μην νομίζετε ότι είμαι κανένας αθεράπευτα ρομαντικός άνθρωπος που ελπίζει ότι την ανθρωπότητα θα τη σώσει ένας στικός, μία φράση ή ένας καμβάς, όχι. Απλώς, αναζητώ το φως σε χρόνους σκιερούς, σε εποχές σκοτεινές και ανέλπιστα χρόνια. Καταλήγω, όσο δεν έχουμε παιδεία δεν θα έχουμε πολιτισμό και όσο έχουμε τσάρτερ ακαουντάντς και λογιστικά γραφεία που είναι παραπάνω και από την παιδεία και από τον πολιτισμό μην απορείτε που για τα πάντα θα μας λένε το του ρήτορος: «άνευ πραγματών λαμβάνειν εις τας εορτάς [...]δει δε χρημάτων, και άνευ τούτων ουδέν έστι γενέσθαι των δεινώντων».

«Κι όμως τον καταβάλλει εκείνο τ' όχι -το σωστό- εις όλην την ζωή του»

Ο Κ.Π. Καβάφης δεν είναι απλώς ιστορική ποίηση, είναι κάτι πολύ πιο βαθύ και πολύτιμο

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Στις 29 Απριλίου 1933 ο Κωνσταντίνος Καβάφης πέθανε στη γενέτειρά του Αλεξάνδρεια, την πόλη που ποτέ δεν εγκατέλειψε, σαν να ήθελε να φυλάει Θερμοπύλες, από το κρέος μη κινών! Ο Κ.Π. Καβάφης με τα χρόνια έγινε μία εμβληματική εικόνα του εκείθεν Ελληνισμού, μακριά από τη έννοια του αλυτρωτισμού, αλλά εκείνος ο παλαιόθεν ελληνισμός, «Και τώρα μη με αρχίζεις ευφρολογίες, τα 'Πού οι 'Ελληνες;» και 'Πού τα Ελληνικά;» πίσω απ' τον Ζάγρο εδώ, από τα Φράατα πέρα». Οι σχέσεις του ποιητή με την Κύπρο δεν είναι λίγες, περισσότερες από οποιοδήποτε άλλο μέρος του Ελληνισμού, πέραν της Αθήνας.

Κύπριοι εγκατεστημένοι στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου μετέφεραν κατά τα ταξίδια τους στο νησί τη φήμη του ποιητή. Ο Πλάτων Σ. Μυριανθοπούλος σε επιστολή του προς τον Κ.Π. Καβάφη τον Μάρτιο του 1920 του γράφει: «Τον τόμο που χάρις στον Γλαύκο Αλιθέρου επιρομθεύτηκα τον εδιάβασε όλη σχεδόν η νεολαία της Λευκωσίας». Είναι αλήθεια ότι ο Καβάφης είχε αποκτήσει όνομα σπουδαίου ποιητή στην Κύπρο, και εν πολλοίς αυτό οφείλεται στην εγγύτητα των δύο κέντρων του ελληνισμού, το ένα που μερικά

Ο Καβάφης υπέγραψε το άρθρο του -μια περίληψη του αγγλικού φυλλαδίου του Γ. Σιακαλλή, στον «Τηλέγραφο» της Αλεξάνδρειας (φύλλο αρ. 9/21 Απριλίου) μόνο με τα αρχικά του.

χρόνια πριν είχε τεθεί υπό του βρετανικού στέμματος, αντί να αποκαταθεί εθνικά κατά το πνεύμα και την πολιτική φιλοσοφία της εποχής και το άλλο που δεν ήλπιζε, ίσως και δεν ονειρευόταν παρόμοια αποκατάσταση αρκείτο στο ωραίο και υπερήφανο ελληνικό του παρελθόν, που ο Καβάφης ένιωθε ότι σιγά-σιγά χάνεται: «κι αποχαιρέτα την, την Αλεξάνδρεια που χάνεις». Φυσικά, ο Καβάφης δεν είναι μόνο

«Che fece... il gran rifiuto»

Σε μερικούς ανθρώπους έρχεται μία μέρα / που πρέπει το μεγάλο Ναι ή το μεγάλο Όχι / να πούνε. Φανερόνεται αμέσως όποιος τόχει / έτοιμο μέσα του το Ναι, και λέγοντάς το πέρα / πηγαίνει στην τιμή και στην πεποίθησή του. / Ο αρνηθείς δεν μετανοιώνει. Αν ρωπιούνταν πάλι, / όχι θα ξαναέλεγε. Κι όμως τον καταβάλλει / εκείνο τ' όχι -το σωστό- εις όλην την ζωή του.

Ελληνισμός και ιστορική ποίηση, είναι πολλά περισσότερα ο Κ.Π. Καβάφης παίρνει μια εποχή πομπώδη, γεμάτη ματαιοδοξία, μια εποχή άρτου και θεάματος, σαν τη σημερινή εν πολλοίς, και καταφέρνει να τη στύψει και να δώσει λέξεις όμορφα συνταιριασμένες, να σου περάσει έννοιες περίπλοκες με τρόπο απλό. Ξαν διαβάζεις τα ποιήματά του, καταβαλίνεις στίχο τον στίχο, πώς αισθάνεται, χρησιμοποιεί κόμματα,

παρενθέσεις, τελείες, συστρατεύει τις λέξεις με τα εξαρτήματά τους, και τα παρατάσσει ενώπιόν σου, και πολεμά τις αισθήσεις σου, και μάλλον καταφέρνει να σε κερδίσει, αλλά χωρίς μετά θρίαμβους να κάνει.

«Ο Κύκλος»

Ένα από τα πιο ενδιαφέροντα αφιερώματα στις σχέσεις Κ.Π. Καβάφη και Κύπρος έγιναν από το πολύ ενδιαφέρον ποικίλης ύλης περιοδικό της Λάρνακας, τον «Κύκλο» που εξέδιδε ο Φοίβος Σταυρίδης σε συνεργασία -αρχικά τουλάχιστον- με πνευματική ομάδα.

Το περιοδικό «Κύκλος», λοιπόν, αφιέρωσε το διπλό τεύχος αριθμό 19-20 του Γενάρη - Απρίλη του 1986 στον ποιητή Κωνσταντίνο Καβάφη και την Κύπρο. Στο περιοδικό δημοσιεύτηκαν συνεργασίες και κείμενα εξαιρετικής ποιότητας, τα οποία εστίαζαν στις σχέσεις του παροικιακού ελληνισμού της Αιγύπτου με την Κύπρο. Στο τεύχος δημοσιεύτηκαν σημαντικές εργασίες, όπως η επιστολογραφία Καβάφη - Κυπρίων

από τον Μιχάλη Πιερή, μαρτυρίες από κείμενα Κυπρίων για τον Καβάφη (των Π. Μοδινού, Γλ. Αλιθέρου, Δημ. Μαραγκού, Αντ. Αγκαστινιώτη, Τ. Ανθία), αλλά και καθαφική βιβλιογραφία σχετική με την Κύπρο του Ανδρέα Χατζηνωμά. Η ποιότητα των εργασιών και η ενδελεχής μελέτη του σχήματος Κύπρος-Καβάφης είχε ως αποτέλεσμα το τεύχος του «Κύκλου» για τον Καβάφη έτυχε πολύ καλών κριτικών και απεδείχθη πολύ χρήσιμα για τους ασχολούμενους με τα καθαφικά ζητήματα και την Κύπρο.

Το Κυπριακόν Ζήτημα

Ο ίδιος ο Καβάφης είχε από πολύ νωρίς εκφράσει το ενδιαφέρον του για την Κύπρο και την αγγλική κατοχή με το περίφημο άρθρο του «Κυπριακόν ζήτημα». Ο ποιητής στην εφημερίδα «Τηλέγραφος» της Αλεξάνδρειας στις 9/21 Απριλίου 1893 γράφει το εν λόγω άρθρο έχοντας προφανώς υπόψη του τη μελέτη του Γ. Σιακαλλή που δημοσιεύθηκε στις εφημερίδες «Σάλπιγξ»

Το αφιέρωμα στον «Κύκλο», αρ. 19-20 (Γενάρης - Απρίλης 1986) έλαβε πολύ καλές κριτικές και απεδείχθη χρήσιμο βοήθημα για τις σχέσεις Κύπρου - Καβάφη.

της Λεμεσού και «Φωνή της Κύπρου» της Λευκωσίας με τον τίτλο «Η Κύπρος και το Κυπριακόν ζήτημα». Μάλιστα, στο αρχείο Καβάφη που απόκειται στο Ιδρύμα Ωνάση υπάρχει το φύλλο της «Φωνής της Κύπρου» της 21/3 Μαΐου 1893, όπου δημοσιεύεται το τέλος της μελέτης του Σιακαλλή, αλλά και η ανταπόκριση που είχε στο εξωτερικό η πραγματεία του. Μάλιστα, αναφέρει σχετικά: «Και ο 'Τηλέγραφος' Αλεξανδρείας μεταφράσας και δημοσιεύσας εν ταις στίλαις αυτού δίστηλον περίληψιν του υπομνήματος προτάσσει τα ακόλουθα ... [...]». Το εν λόγω κείμενο δεν είναι άλλο από το άρθρο του Κωνσταντίνου Καβάφη. Σε αυτό γράφει ο ποιητής «Η πραγματεία αυτή είναι σαφώς γραμμένη και πλήρης λογικής. Απευθυνόμενη εις Άγγλους έχει το προτέρημα το οποίον οι Άγγλοι εκτιμώσι -με λίγα λόγια λέγει πολλά πράγματα».

Το αρχείο Καβάφη περιήλθε στη διαχείριση του ιδρύματος Ωνάση και είναι ελεύθερα προσβάσιμο στη διεύθυνση <https://www.onassis.org/el/initiatives/cavafy-archive>

kathimerini.com.cy

Η Καθημερινή της Κυριακής στην πόρτα του σπιτιού σας!

Απλά συμπληρώστε τα στοιχεία σας online καθ' όλη τη διάρκεια της βδομάδας ή και την ίδια μέρα της Κυριακής.

Η εφημερίδα σας θα βρίσκεται στην πόρτα σας! Αξιόπιστη και Άμεση ενημέρωση στο σπίτι!

Η Καθημερινή της Κυριακής στηρίζοντας τις ευπαθείς ομάδες και όσους αδυνατούν να κυκλοφορήσουν προσφέρει υπηρεσία κατ' οίκον παράδοσης της εφημερίδας στο σπίτι σας

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Η αλήθεια είναι στη γνώση.

Τιμή εφημερίδας με την παράδοση 3 ευρώ | Πληρωμή: με την παράδοση με contact less card
Ισχύει πιλοτικά για παράδοση εντός τους Δήμους Λευκωσίας, Στροβόλου, Λακατάμιας, Έγκωμης, Αγ. Δομετίου, Αγλαντζιάς, Λατσιών.

Τα εικαστικά της Κύπρου σε καραντίνα

Επτά γκαλερίστες της Λευκωσίας μοιράζονται στην «Κ» σκέψεις και λύσεις μετά την κορωνοϊό εποχή

Της **ΛΟΥΙΖΑΣ ΛΟΥΗ**

Η τέχνη ένας από τους κύριους τομείς που επλήγησαν από την έξαρση αυτής της πρωτοφανής συνθήκης που βιώνει η ανθρωπότητα. Ζώντας πρωτόγνωρες καταστάσεις, όπου όλοι επηρεάστηκαν ανεξαιρέτως, στη «Κ» μίλησαν και απάντησαν 7 γκαλερίστες της Λευκωσίας, δίνοντας ελπίδα και κουράγιο για τα εικαστικά του νησιού μας, θέτοντάς τους τέσσερα ερωτήματα: Πώς αυτή η παγκόσμια επιδημία επηρέασε τα εικαστικά της Κύπρου; Με ποιο τρόπο εσείς διαχειρίζεστε την κατάσταση; Πώς βλέπετε το μέλλον στα εικαστικά; Θα δούμε εκθέσεις, έργα αφιερωμένα, εμπνευσμένα από την πανδημία;

Δάφνη Νικήτα Διάτοπος

Σίγουρα αυτή η πρωτοφανής για όλους επιδημία έχει επηρεάσει την καλλιτεχνική κίνηση όχι μόνο της Κύπρου αλλά και παγκόσμια. Λόγω της κατάστασης αυτής το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Διάτοπος παραμένει προς το παρόν κλειστό. Αισθανθήκαμε, όμως, πως αυτή η δύσκολη περίοδος με τις πολλές ώρες μοναξιάς του, ο άνθρωπος επιζητεί διάφορες διεξόδους που θα τον μεταφέρουν από το επίπεδο της πνευματικής αδράνειας σ' άλλα επίπεδα πνευματικής ανάτασης. Γι' αυτό σκεφτήκαμε να συνεχίσουμε την επαφή του κοινού με το έργο τέχνης, διαδικτυακά. Έτσι δημιουργήσαμε με τον εικαστικό και καλλιτεχνικό διευθυντή επί σειρά ετών Γιώργο Ταξιαρχόπουλο την Πλατφόρμα «ACEY Europe» με σκοπό τη διοργάνωση καλλιτεχνικών και πολιτιστικών projects. Πιστεύω ότι σε καιρούς πανδημίας οι άνθρωποι έχουν περισσότερη ανάγκη την τέχνη, τη χρειάζονται πια ουσιαστικά, γιατί αποδεικνύεται ένα ισχυρό φάρμακο ίασης ειδικά και ιδιαίτερα για το πνεύμα. Βεβαίως και θα δούμε εκθέσεις! Πιστεύω, επίσης, πως και οι καλλιτέχνες έχουν την ανάγκη για δημιουργία. Ας μην ξεχνάμε πως ο άνθρωπος ανέκαθεν στην ιστορία γινόταν δημιουργικότερος στους δύσκολους καιρούς. Είναι ο μόνος τρόπος με τον οποίο ο άνθρωπος μπορεί να νικήσει τον θάνατο. Τα έργα που δημιουργούνται αυτή την περίοδο, την εποχή της πανδημίας είναι αναπόφευκτο να είναι επηρεασμένα από αυτή γιατί η τέχνη δεν μπορεί παρά να είναι αυτοβιογραφική. Οι καλλιτέχνες θα καταθέσουν στα έργα τους τις ψυχικές και διανοητικές τους καταστάσεις, δημιουργώντας, πιστεύω έργα μιας άλλης δυναμικής και αξίας που θα μας οδηγήσουν σε μια νέα μετά την πανδημία εποχή.

Νατάσα Τοφαρίδη Γκαλερί Αποκάλυψη

Πρόκειται για μία πρωτόγνωρη κατάσταση που δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποιος που έχει τις απαντήσεις και τις λύσεις έτοιμες. Χρειάζομαστε λίγο χρόνο να βρούμε τρόπους για το πώς θα αντιμετωπίσουμε την όλη κατάσταση και φυσικά χωρίς να επιστρέψουμε πίσω στην πρακτική των εγκαινίων και της συγκέντρωσης πολλών προσώπων. Σημασία, όμως, έχει να κρατήσουμε το ενδιαφέρον ζωντανό για τα εικαστικά ίσως να βοηθήσουμε κιόλας να ξεχαστούν τα προβλήματα που έχουν προκύψει. Η γκαλερί μας εγκαινιάζει μία μέθοδο επικοινωνίας με το κοινό μέσω διαδικτύου. Μέσα από τις σελίδες του facebook, Instagram, e-mails κτλ. Το κοινό μας και οι φίλοι μας θα ενημερώνονται καθημερινά με τα νέα έργα, προτάσεις ακόμη και για τις εκθέσεις που είχαν προγραμματιστεί. Τα εικαστικά έχουν επηρεαστεί πολύ. Όπως όλα φυσικά τα θέματα που συμβαίνουν θα κάνει κι αυτή η κρίση τον κύκλο της και θα επιστραφεί η κανονικότητα. Το καλό είναι ότι η ανθρωπινή φύση ξέχνα γρήγορα. Φυσικά, το ζήτημα αυτό θα αποτελέσει εμπνευσή όχι μόνο η ασθένεια καθαυτή, αλλά και ο εγκλεισμός που έχει προκαλέσει πολλαπλά συναισθήματα. Το κούμπω, πάντως, είναι σπουδαίο εργαλείο αυτές τις μέρες.

VIPE The Idle Fountain Installation View Ground floor Art Seen.

Πιστεύω, πως και οι καλλιτέχνες έχουν την ανάγκη για δημιουργία. Ας μην ξεχνάμε πως ο άνθρωπος ανέκαθεν στην ιστορία γινόταν δημιουργικότερος στους δύσκολους καιρούς.

Μαρία Στάθη Art Seen

Τα πολιτιστικά δρώμενα στη Κύπρο έχουν επηρεαστεί κατά κόρον από την παγκόσμια επιδημία. Τα μουσεία και οι γκαλερί παραμένουν κλειστά. Στα τέλη Φεβρουαρίου εγκαινιάστηκε η έκθεση της Vikus Περικλέους και μέσα σε δύο βδομάδες η γκαλερί, ακολουθώντας τα μέτρα προστασίας, έπρεπε να κλείσει. Παρόλο που μέσω του web-site της γκαλερί και των social media προωθήθηκε η έκθεση, ωστόσο, δεν μπορεί να αντικαταστήσει την εμπειρία όταν επισκέπτεσαι μια έκθεση έχοντας άμεση επαφή με τα έργα. Επίσης, έχει γίνει ανάθεση στην Amy Stephens για τη δημιουργία ενός limited edition print όπου μέρος των εσόδων θα δοθούν για φιλανθρωπικό σκοπό. Το έργο θα πωλείται διαδικτυακά στον online shop της γκαλερί όπως και τα υπόλοιπα έργα για τη στήριξη των καλλιτεχνών και τη συνέχιση του προγράμματος της Art Seen. Καλλιτέχνες, δημιουργικοί συντελεστές, γκαλερί και μουσεία απ' όλο το κόσμο προσπαθούν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες και επεξεργάζονται νέες στρατηγικές.

Η ιστορία της τέχνης μας έχει διδάξει ότι μετά από πανδημίες κι άλλες κρίσεις υπάρχει άνησος στα εικαστικά κι αυτό ήδη έχει γίνει εμφανές με νέα σημαντικά έργα που αναδύονται στο διαδίκτυο. Το σημαντικό είναι να προσαρμοστούμε στις νέες συνθήκες, που θα έχει ως αποτέλεσμα η τέχνη να γίνει ισχυρότερη και πιο σχετική.

Χριστοφής Κίκας Διαχρονική Γκαλερί

Πάγωσαν κυριολεκτικά, μαζί και η εντυπωσιακή έκθεση του Γιώργου Γαβριήλ «Αντικατοπτρισμοί» που μόλις είχε αρχίσει στη Διαχρονική Γκαλερί. Αρκετοί, όμως, καλλιτέχνες μας δραστηριοποιούνται πιο εντατικά στη δημιουργία έργων τέχνης στον επιρροσθετο χρόνο που έχουν τώρα. Για να μπορέσουμε να στηρίξουμε τους καλλιτέχνες μας, όπως κάναμε διαχρονικά εδώ και 30

Μπορεί η πανδημία να πάγωσε όλες της καλλιτεχνικές δραστηριότητες, η δημιουργία όμως ποτέ δεν σταμάτησε σε περίοδο καταστροφής. Έργο από τον Κίκο Λανιτή. (Alpha C.K)

χρόνια, επεκτείνουμε την προώθηση έργων μέσω διαδικτύου και προσεγγίζουμε καλούς πελάτες με ελκυστικές τιμές, και ευκολίες αποπληρωμής για όσους χρειαστούν. Είναι, όμως, αδήριτη ανάγκη να συνδράμει και το κράτος, διότι η Τέχνη γενικά είναι αναγκαίο και αναπόσπαστο μέρος μιας αληθινής Μόρφωσης, που και αυτή με τη σειρά της είναι απαραίτητη για μια υγιή, πεφωτισμένη, και πραγματικά δημοκρατική κοινωνία.

Μια και τα πλείστα έργα πηγάζουν από βιώματα των καλλιτεχνών, αναμφίβολα θα έχουμε και έργα εμπνευσμένα από την πανδημία, αλλά και από τη νέα τάξη πραγμάτων που θα επέλθει. Προσοδικώ, όμως, να δώ και έργα που να πηγάζουν από πνευματικές αναζητήσεις και πανανθρώπινες αξίες, όπως την αγάπη προς τον συνάνθρωπό μας, τη δικαιοσύνη, την ειρήνη, και τον σεβασμό προς τον τόπο που ζούμε, τη Γη.

Άντρος Ευσταθίου Is not Gallery

Εμείς ως Isnotgallery contemporary, ενώ είχαμε κάνει εγκαινία της νέας μας ομαδικής έκθεσης «lush art in

austere times» στις 4 Μαρτίου, στις 16 Μαρτίου αναγκαστήκαμε να κλείσουμε. Ενώ είχαμε ένα πρόγραμμα εκθέσεων μέχρι το καλοκαίρι με δύο ατομικές παρουσιάσεις καλλιτεχνών από Ελλάδα και Ιταλία, εννοείται ότι ακυρώσαμε και τις δύο εκθέσεις για τη νέα χρονιά, και όταν λέμε νέα χρονιά εννοούμε αρχής γενομένης αρχές Οκτωβρίου. Στην isnotgallery contemporary «επικοινωνούμε» τις εκθέσεις μας, όπως και τα έργα τέχνης στον κόσμο και στους πελάτες μας μέσω των social media εδώ και χρόνια, και νομίζω ειδικά τώρα είναι η στιγμή που τα social media θα παίξουν τεράστιο ρόλο στις σχέσεις μεταξύ γκαλερί-πελάτη και καλλιτέχνη.

Εμείς το μέλλον το φανταζόμαστε φωτεινό! Πραγματικά έτσι νιώθουμε, ότι ακόμη και στα πιο βαθιά σκοτάδια, το φως θα φανεί κάποια στιγμή από απέναντι. Θα περάσει όλο αυτό και θα στήσουμε ξανά ωραίες εκθέσεις, κόσμος θα φανεί στα εγκαίνια και οι καλλιτέχνες θα επιστρέψουν πιο δυνατοί με φρέσκες ιδέες και έργα. Σίγουρα θα δούμε εκθέσεις και έργα εμπνευσμένα από την πανδημία αυτό είναι το μόνο σίγουρο –το θέμα είναι να παραχθούν έργα τα οποία πραγματικά να έχουν λόγο ύπαρξης και όχι απλώς έργα μόνο για το θεαθναί...

Ίσως αυτός ο εγκλεισμός να είναι καλός, για να καταλάβει ο κόσμος ότι πρέπει να δει με τα μάτια του και να ακούσει ζωντανά. Να δει εκθέσεις, να πάει θέατρο, να ακούσει τη Συμφωνική.

Γκλόρια Κασσιανίδου Γκλόρια Γκαλερί

Βλέπουμε εικόνες από πρωτεύουσες του κόσμου χωρίς ίχνος ανθρώπου. Τα δύσκολα γεγονότα το πρώτο που χτυπούν είναι την Τέχνη. Έτσι και αυτή τη φορά η Τέχνη πήρε ίσως το πιο μεγάλο χτύπημα, ακόμα προσπαθούσαμε να συνέλθουμε από το 2013. Η γκαλερί είναι κλειστή από τις 13 του Μάρτη 2020. Στις 12 είχαμε τα εγκαίνια μιας πολύ καλής έκθεσης της Μαρίας Σάββα στα οποία παρέστησαν η καλλιτέχνης, οι γονείς της και εμείς. Είχαν αρχίσει τα μέτρα για προφύλαξη. Προσπαθούμε να μείνουμε ζωντανοί, βάζοντας στην ιστοσελίδα της γκαλερί φωτογραφίες έργων της, καθώς και άλλων καλλιτεχνών.

Αυτό όμως είναι μια ψευδής πραγματικότητα, η Τέχνη είναι ζωντανός οργανισμός. Όμως, ίσως αυτός ο εγκλεισμός να είναι καλός, για να καταλάβει ο κόσμος ότι πρέπει να δει με τα μάτια του και να ακούσει ζωντανά. Να δει εκθέσεις, να πάει θέατρο, να ακούσει τη Συμφωνική Ορχήστρα. Οι καλλιτέχνες, όμως, είναι οι εκφραστές καταστάσεων. Το ξέρω, διότι (εδώ έρχεται το καλό της τεχνολογίας) μου στέλνουν φωτογραφίες από έργα που κάνουν. Έτσι παίρνω πληροφορίες για πολύ ωραία έργα ζωγραφικής γλυπτικής, χαρακτικής, μουσικής. Πότε θα τα δείξουμε ή αν θα επιβιώσω ως γκαλερί δεν ξέρω. Ξέρω, όμως, ότι ο κόσμος αργά ή γρήγορα θα τα δει. Η πραγματικότητα αυτού του τραγικού γεγονότος που θα μείνει, είναι η Τέχνη που έγινε. Τα άλλα θα γίνουν αναμνήσεις δύσκολες ή τραγικές, που ο χρόνος σιγά-σιγά θα απαλύνει.

James Christoforou Alpha C.K. Art Gallery

Η πανδημία «πάγωσε» όλες τις εικαστικές, καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εκδηλώσεις στην Κύπρο όπως και παγκοσμίως. Η γκαλερί μας προγραμματίζει πέντε παρουσιάσεις καλλιτεχνών μέχρι τον Ιούνιο, καθώς και μία μεγάλη φιλανθρωπική έκθεση με τον Κυπριακό Ερυθρό Σταυρό-Κλάδο Λευκωσίας στη Λεβέντειο Πινακοθήκη, οι οποίες αναβλήθηκαν και θα πραγματοποιηθούν στο σύντομο μέλλον. Ο εκθεσιακός μας χώρος θα ξαναλειτουργήσει όταν χαλαρώσουν τα περιοριστικά μέτρα. Εκπροσωπούμε πάνω από πενήντα Κύπριους και Ελλαδίτες εικαστικούς, έτσι το φιλότεχνο κοινό μας πάντα έχει πρόσβαση σε σημαντικό αριθμό και ευρύ ποικιλία έργων ζωγραφικής και γλυπτικής. Παράλληλα, ενισχύσαμε τη διαδικτυακή μας παρουσία και θα προβάλλουμε σειρά ατομικών και ομαδικών εκθέσεων διά μέσου της ιστοσελίδα μας και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η καλλιτεχνική δημιουργία ποτέ δεν υπέκυψε σε καμία πανδημία, πόλεμο, ή καταστροφή. Ούτε ο κορωνοϊός δεν θα σταθεί εμπόδιο στην εικαστική δημιουργία και ανάπτυξη. Οι καλλιτέχνες είναι συνηθισμένοι στη μοναχικότητα και απομόνωση – έτσι δημιουργούν. Παρακολουθούν τις ιστορικές στιγμές που ζούμε, εκθέτοντας ταυτόχρονα τον εαυτό τους και τα πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά σύνολα για ευθύνες, χειρισμούς και τα επακόλουθα της τρέχουσας κρίσης.

Το σάουντρακ της εποχής είναι λαϊκό

Η Χαρούλα Αλεξίου βγάζει από το συρτάρι της «Τα τραγούδια της ξενιτιάς», 33 χρόνια μετά την ηχογράφησή τους

Συνέντευξη στη **ΓΙΟΥΛΗ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

«Οχι με το τηλέφωνο. Να κάνουμε skype να βλέπομαστε». Συμφωνήσαμε, το ραντεβού κλείστηκε, και μια μέρα μετά, η, ανοιξιάτικη στην εμφάνιση –φορούσε ένα φωτεινό λουλουδάτο πουκάμισο–, Χαρούλα Αλεξίου με «υποδέχθηκε» στο ηλιόλουστο μπαλκόνι της. Αφορμή ο καινούργιος της δίσκος «Τα τραγούδια της ξενιτιάς» που ξεκίνησε το ταξίδι του εν μέσω κορωνοϊού. «Τώρα ήρθε η ώρα», με πρόλαβε.

«Αυτά τα τραγούδια τα ηχογράφησα πριν από 33 χρόνια. Σε μια περιοδεία μου στην Ευρώπη είχα περάσει κι απ' το Λονδίνο όπου με κάλεσαν για μια συνέντευξη στο BBC. Εκεί οι Έλληνες δημοσιογράφοι μου ζήτησαν να τραγουδήσω κάτι ελληνικό α capella και τραγουδήσα ένα δημοτικό τραγούδι. Τότε γεννήθηκε η ιδέα να κάνουμε ένα δίσκο παραγωγής BBC που να μοιραστεί σε όλα τα πανεπιστήμια του κόσμου όπου διδάσκεται η ελληνική γλώσσα. Μου άρεσε πολύ αυτή η σκέψη, ξεκινήσαμε με τη βοήθεια του Παναγιώτη Κουνάδη να επιλέγουμε τραγούδια, παλιά, πιο σύγχρονα, και κάναμε την ηχογράφηση στο στούντιο του Σκιαδά. Στην πορεία βέβαια η δισκογραφική εταιρεία συνειδητοποίησε ότι τα κέρδη της απ' αυτήν την ιστορία δεν θα ήταν πολλά και μου είπε “δεν το αφήνεις καλύτερα να το δούμε αργότερα;” Μετά έρχονταν άλλες παραγωγές, έβγαζα άλλους δίσκους, και η αλήθεια είναι ότι σκεφτόμουν ποιος θέλει τώρα ν' ακούει για τις φάμπρικες της Γερμανίας και το ψωμί της ξενιτιάς...

Η Χαρούλα Αλεξίου κατά τη διάρκεια της ηχογράφησης των τραγουδιών της ξενιτιάς, 33 χρόνια πριν.

Ετσι πέρασαν 33 χρόνια. Τώρα τι άλλαξε, τη ρωτάω. Ο κόσμος θα ακούσει αλλιώς τραγούδια όπως τα «Σαν απόκληρος γυρίζω», «Φεύγω με πίκρα στη θάλασσα», «Μας χώρισαν οι θάλασσες», «Βράχο βράχο τον καμμό μου»;

«Δεν ξέρω τι θα αισθανθεί όταν τα ακούσει, αλλά θα σου πω εγώ πώς νιώθω. Σαν να σκάει ένα νηφαίστειο και η λάβα του είναι χρυσάφι. Ακούω διαφορετικά αυτά τα τραγούδια, τα εκτιμάω αλλιώς. Ακούω τον τρόπο που τα έχω πει που είναι αυτός του αυθεντικού λαϊκού τραγουδιού, και χαίρομαι, καμαρώνω.

Νιώθω ότι έχω πάρει την από-

Διαβάζω δεξιά κι αριστερά ότι ζούσαμε ανέμελα. Δηλαδή πώς έπρεπε να ζούμε; Σκεπτόμενοι ότι θα μας έρθει μια πανούκλα; Στην καθημερινότητα, στον καθένα λείπουν διαφορετικά πράγματα και με άλλη ένταση.

στασή μου από την “εντεχνίλα” και μπορώ και αναγνωρίζω την αξία του λαϊκού τραγουδιού. Ίσως παίζουν ρόλο και οι σημερινές συνθήκες. Το σάουντρακ της εποχής είναι το λαϊκό αίσθημα και η αυθεντικότητα. Σκέψου ότι αυτή η συνθήκη μας έχει κλείσει στο σπίτι και ζούμε με τα απαραίτητα».

Πώς βιώνει αυτήν την πρωτόγνωρη κατάσταση; «Ως ένα ιστορικό συμβάν. Είναι κάτι δύσκολο που δεν πιστεύω ότι θα τελειώσει σύντομα. Είναι κάτι που έχει ξανα συμβεί μέσα στον χρόνο κι έτυχε σ' εμάς τώρα. Διαβάζω δεξιά κι αριστερά ότι ζούσαμε ανέμελα. Δηλαδή πώς έπρεπε να ζού-

Το άλμπουμ κυκλοφορεί σε όλα τα ψηφιακά καταστήματα και στις streaming υπηρεσίες, ενώ σύντομα θα κυκλοφορήσει και σε όλα τα φυσικά καταστήματα πώλησης μουσικής.

με; Σκεπτόμενοι ότι θα μας έρθει μια πανούκλα; Τώρα όσον αφορά την καθημερινότητα, στον καθένα λείπουν διαφορετικά πράγματα και με άλλη ένταση. Και μένα μου λείπει η επαφή αλλά γενικά ζω πολύ στο σπίτι, οπότε βεβαίως μ' ενοχλεί, αλλά δεν μπορώ να πω ότι έχω πάθει την πλάκα μου με τον εγκλεισμό. Εχω πράγματα να ασχοληθώ. Θα διαβάσω, θα δω λίγο Netflix, θα ακούσω μουσική, θα χαζέψω στο Ιντερνετ. Κάνω ένα ωραίο χασομέρι, χωρίς τύψεις. Επίσης έχω επιτέλους χρόνο να τακτοποιήσω το αρχείο μου».

Καρπός των... τακτοποιήσεων είναι κι αυτός ο δίσκος. Ένας ολοκληρωμένος δίσκος δέκα τραγουδιών του Θόδωρου Δερβενιώτη και του Κώστα Βίρβου, του Στέλιου Καζαντζή και της Ευτυχίας Παπαγιαννοπούλου, του Παναγιώτη Τούντα, του Βασίλη Τσιτσάνη, του Μίκη Θεοδωράκη και του Δημήτρη

Χριστοδούλου, του Μάνου Λοΐζου και του Φώντα Λάδη, του Γιάννη Κυριαζή και του Δημήτρη Ρουμελιώτη, του Γεράσιμου Κλουβάτου και του Χαράλαμπου Βασιλειάδη, του Γιάννη Βασιλόπουλου και του Παύλου Ζερμανίδη και το Παραδοσιακό Τζιβαέρι.

Τραγούδια αγαπημένα που βγαίνουν στον αέρα με τη φωνή της Χαρούλας Αλεξίου, για πρώτη φορά 33 χρόνια από τη μέρα που ηχογραφήθηκαν.

Το άλμπουμ κυκλοφορεί σε όλα τα ψηφιακά καταστήματα και τις streaming υπηρεσίες, ενώ σύντομα θα κυκλοφορήσει και σε όλα τα φυσικά καταστήματα πώλησης μουσικής. Βέβαια, κανείς δεν ξέρει πότε θα μπορέσουμε να ακούσουμε live τη Χαρούλα να το τραγουδάει. Οι καλλιτέχνες βρίσκονται σε πολύ δύσκολη κατάσταση αυτήν την περίοδο και οι προοπτικές δεν είναι και πολύ αισιόδοξες. Λίγο πριν κλείσουμε το skype, της ζητάω να μου πει τις σκέψεις της.

«Το πρόβλημα είναι πολύ μεγάλο για τους καλλιτέχνες και τους μουσικούς. Και σκέψου ότι και πριν δεν ήταν καλύτερα τα πράγματα. Τα τελευταία χρόνια, εξαιτίας της κρίσης, οι εμφανίσεις ήταν πολύ περιορισμένες. Πάνε οι εποχές που παίζαμε κάθε βράδυ. Πρέπει κάτι να γίνει. Το πρώτο που μου έρχεται στο μυαλό είναι ότι η τηλεόραση πρέπει να πληρώνει τους τραγουδιστές και τους μουσικούς. Θα είναι μια βοήθεια. Στην τηλεόραση γίνονται ολόκληρες εκπομπές, κάποιοι βγάζουν χρήματα και οι μουσικοί και οι ερμηνευτές δεν παίρνουν τίποτα. Ίσως τώρα αλλάξει αυτό».

LOVE FM 100.7 ΠΡΩΤΟ ΣΤΙΣ ΚΑΡΔΙΕΣ ΣΑΣ ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

**1^ο ΜΟΥΣΙΚΟ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ**
ΤΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ
14.4%

**1^ο ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ**
ΣΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ
18.8%

**1^ο ΠΑΓΚΥΠΡΙΟ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ**
ΣΤΙΣ ΗΛΙΚΙΕΣ 35-44
21.8%

**1^ο ΜΟΥΣΙΚΟ
ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ**
ΣΤΟ ΜΕΡΙΔΙΟ
ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ
ΜΕ 6.5% ΚΑΙ 90 ΛΕΠΤΑ
ΣΥΝΕΧΟΥΣ
ΑΚΡΟΑΣΗΣ

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΕΠΙΣΗΜΗ ΕΡΕΥΝΑ ΑΚΡΟΑΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΕ ΗΛΙΚΙΕΣ 13-80 ΕΤΩΝ
ΣΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ 1/12/2019 – 29/2/2020 (ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ SYMMETRON MARKET RESEARCH & CONREAD RESEARCH BUREAU)

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ**

Η απαρνηγόρητη δυστυχία της Σιμόν Βέλ

Τέλη Μαρτίου 1942, η Σιμόν Βέλ θα επισκεφθεί δύο διαδοχικές μέρες (ή μάλλον νύχτες) τον συγγραφέα Ζοέ Μπουσκέ (Joë Bousquet, 1897-1950), στο σπίτι του στην Καρκασσόν, όπου ζούσε κατάκοιτος πάνω στο κρεβάτι, σε ένα δωμάτιο με κλειστά παντζούρια, στο οποίο δεν έμπαινε ποτέ το φως του ήλιου. Μια σφαίρα τον είχε διαπεράσει, σε μία από τις τελευταίες μάχες του Α' Παγκοσμίου Πολέμου, τσακίζοντας τη σπονδυλική στήλη του. Εξασε έκτοτε κλεισμένος εκεί, γράφοντας, διαβάζοντας, αλληλογραφώντας, συντροφιά με αγαπημένους πίνακες στους τοίχους (Πάουλ Κλέε, Μαξ Ερνστ κ. ά.) και το όπιο για να τον ανακουφίζει από τους πόνους. Κύριος σκοπός της επίσκεψής της ήταν να ζητήσει και να λάβει από τον παρασημοφορημένο, κατάκοιτο πολεμιστή επιστολή υποστηρικτική του σχεδίου της για την εκπαίδευση νεαρών γυναικών ως νοσοκόμων της πρώτης γραμμής του πολέμου. Η συνάντηση αυτή θα γεννήσει στην ψυχή του Μπουσκέ ένα ισχυρό αίσθημα φιλίας για τη Βέλ, τον οποίο εκείνη θα ανταποκριθεί με θερμή, όπως φαίνεται στα γράμματα που θα του στείλει τον Απρίλιο και τον Μάιο της ίδιας χρονιάς.

Δεν πρόκειται ουσιαστικά για αλληλογραφία, αφού από τα εφτά γράμματα όλα κι όλα τα έξι είναι της Βέλ και ένα μόνο του Μπουσκέ (με το οποίο απαντούσε στο αίτημά της). Τα γράμματα δεν μας ήταν άγνωστα, αλλά μόλις πέρυσι εκδόθηκαν για πρώτη φορά συγκεντρωμένα, σε ένα τομίδιο, με εκτενή εισαγωγή και εξαντλητικό υπομνηματισμό, από τη Florence de Lussy και τον Michel Narcy: «Simone Weil et Joë Bousquet, Correspondance 1942», εκδόσεις Claire Paulhan, 2019. Ανάμεσα στα γράμματα αυτά είναι και το πολύ σημαντικό πέμπτο γράμμα (σ. 137-155), ήδη γνωστό από παλιά, της 12ης Μαΐου 1942, το οποίο θα συζητήσουμε παρακάτω. Την ίδια μέρα μάλλον, και δύο μέρες πριν πάρει το καράβι από τη Μασσαλία για τη Νέα Υόρκη, θα γράψει και την περίφημη εκτενή επιστολή της στον π. Περρέν (Perrin), γνωστή υπό τον τίτλο «Autobiographie spirituelle». Πολλά είναι κοινά στα δύο γράμματα, υπάρχουν όμως και πράγματα που λέει στον ένα και

Γραμματόσημο των Γαλλικών Ταχυδρομείων, του 1979, προς τιμήν της φιλοσόφου και πολιτικής ακτιβίστριας Σιμόν Βέλ (1909-1943).

Τι είναι αυτό άραγε που την οδηγεί στην απόρριψη κάθε παρηγοριάς, ακόμη και της μεταθανάτιας; Προσπαθώ να την καταλάβω.

δεν λέει στον άλλο. Πρέπει να διαβάζονται δίπλα δίπλα, και οπωσδήποτε μαζί τουλάχιστον με τον τόμο VI.3 των Απάντων της (Gallimard, 2002), που περιέχει τα Τετράδιά της από τον τίτλο «Autobiographie spirituelle». Πολλά είναι κοινά στα δύο γράμματα, υπάρχουν όμως και πράγματα που λέει στον ένα και

Η Βέλ ένιωσε αμέσως βαθύ ψυχικό δέσιμο με τον Μπουσκέ, γι'

αυτό και τα γράμματά της προχωράνε πολύ πέρα από το σχέδιό της για τις νοσοκόμες του μετώπου. Την ενώνει μαζί του η κοινή οδύνη. Του γράφει με σπαρτακτική ειλικρίνεια για τις ανελέητες ημικρανίες που την ταλαινίζουν από το 1930: «Εδώ και δώδεκα χρόνια, με κατοικεί ένας πόνος τοποθετημένος γύρω από το κέντρο του νευρικού συστήματος [...], που διαρκεί και μέσα στον ύπνο και δεν υποχωρεί ούτε δευτερόλεπτο» (σ. 146). Ο φυσικός πόνος την οδηγεί σε μίσος και απέχθεια για τον ίδιο της τον εαυτό (σ. 148), πιστεύει ότι κανείς δεν μπορεί να νιώσει φιλία για αυτήν (σ. 149), σκέφτεται τον θάνατο ως λύτρωση (σ. 147). Η δυστυχία, αυτή η κεντρική ιδέα της σκέψης της, είναι δική της εμπειρία, την

ξέρει από πρώτο χέρι. «Για να σκεφτείς τη δυστυχία, πρέπει να την κουβαλάς στη σάρκα, σφηνωμένη από πολύ πριν, σαν ένα καρφί, και να την κουβαλάς για καιρό, ώστε να έχει τον χρόνο η σκέψη να γίνει αρκετά δυνατή για να την κοιτάξει» (σ. 140). Η Βέλ κρίνει ότι ο επί εικοσι τέσσερα χρόνια κατάκοιτος Μπουσκέ μπορεί να καταλάβει όσα σκληρά έχει να του πει για τη δυστυχία, ότι πρέπει δηλαδή να μένει απαρνηγόρητη, καθαρή, άμεικτη, ακήρατη, κάτι παραπάνω, ότι η μόνη παρηγοριά του δυστυχισμένου είναι κι άλλος πόνος, πρόσθετος πόνος, κι άλλο κακό (σ. 151)! Μόνο στην κατάσταση ακινησίας, κυριολεκτικής ή μεταφορικής, που προκαλεί η απαρνηγόρητη δυστυχία μπορεί να αυξηθεί και να καρποφορήσει εν υπομονή ο απειροελάχιστος σπόρος της θεϊκής αγάπης, που είναι ριγμένος στην ψυχή κάθε ανθρώπου (σ. 140). Ο κυριολεκτικά ακίνητος Μπουσκέ δεν θα απαντήσει στο γράμμα αυτό, ούτε στα δύο επόμενα. Η σχέση τους για αυτόν έχει λήξει.

Τι είναι αυτό άραγε που οδηγεί τη Βέλ στην απόρριψη κάθε παρηγοριάς, ακόμη και της μεταθανάτιας; Είναι η ιδιότητα εκείνη αλαζονείας των προνομιούχων του πόνου; Είναι η απανθρωπία συχνά των μυστικών; Προσπαθώ να την καταλάβω. Η Βέλ φτάνει, νομίζω, σε αυτή τη σκληρή ακρότητα, πιστεύοντας ότι μόνο όποιος ζήσει μέχρι τέλους, μέχρι θανάτου, την απαρνηγόρητη δυστυχία, μόνο αυτός μπορεί να κάνει δική του τη δυστυχία του κόσμου, τη δυστυχία των σκλάβων, εκείνων που δεν έχουν πρόσωπο. Μόνο μέσα από αυτή την προσωπική γνώση της απαρνηγόρητης δυστυχίας, κυριολεκτικά στο πετσί σου, όπως ο Ιώβ, είναι δυνατόν να καταργήσεις την απόσταση που σε χωρίζει από τους δυστυχισμένους του κόσμου και να ταυτιστείς μαζί τους. Τότε και μόνο τότε πια, πιστεύει η ακραία Βέλ, θα δίνεις ψωμί στον πεινασμένο με τον ίδιο φυσικό τρόπο που τρώς και συ όταν πεινάς, χωρίς να το σκέφτεσαι ή να το προαποφασίζεις. Το έλεος θα γίνει ένα με την αναπνοή σου. Αυτός είναι ο τρόπος μου να καταλάβω τη σκληρή ακρότητα αυτού του σπάνιου πλάσματος, χωρίς ωστόσο να δίνω άδικο και στον Ζοέ Μπουσκέ που αρνήθηκε να την καταλάβει.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Αθέατα βαθιά σκοτάδια

ΑΛΕΞΗΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣ
Αθώα πλάσματα
εκδ. Καστανιώτη, σελ. 266

Μια γυναίκα πηγαίνει στο γραφείο ενός ερευνητή και του ζητεί να την παρακολουθήσει. Τρεις ημέρες αργότερα ο άνδρας γίνεται αυτόπτης μάρτυρας της αυτοκτονίας της γυναίκας, η οποία αυτοπυροβολήθηκε μπροστά στην κόρη της και στον κοινό εραστή τους. Ο ερευνητής και αφηγητής του μυθιστορήματος συναρπάζεται από το υπέρπον μυστήριο της υπόθεσης, στην οποία διακρίνει την αύρα δικών του παλαιών σκοτεινών ημερών. Τον έλκουν όμως και τα οικουμενικά στοιχεία της τραγωδίας, που καταδεικνύουν ότι η ανθρώπινη ζωή δεν είναι «παρά μια σαθρή κατασκευή όλο χαλάσματα και σκοτάδι». Η ολόένα βαθύτερη εμπλοκή του τον στρέφει μοιραία στην ιδιωτική του ιστορία, όπου έχει ενταφιαστεί έναν θανάσιμο έρωτα.

Ο Αλέξης Σταμάτης δεν γράφει αστυνομικό μυθιστόρημα. Χρησιμοποιεί τα κλισέ του είδους για να ικνυλατήσει τον υπαρξιακό ίλιγγο του αφηγητή. Ο τελευταίος, ένας μανιακός ερευνητής, αγωνιά να εξιχνιάσει κάθε λεπτομέρεια της πραγματικότητας, ξεψαχνίζοντας την τό-

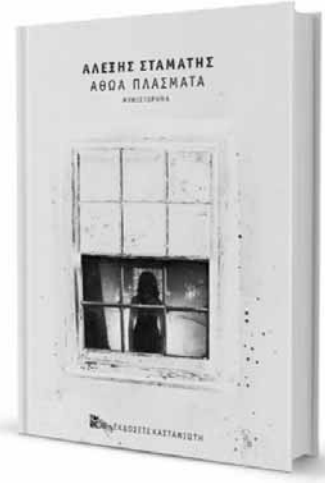
σο από μέσα όσο και απέξω. Ως «ο ιδανικός παρατηρητής της ανάσας και του ρόγχου», αναζητεί λυσσάλεα τα «ιριδίσματα μιας αντικαθρεφτισμένης ζωής». Παρεισθύνοντας σε αλλότριες ιστορίες, επιβεβαιώνει την πεποίθησή του πως η ζωή ήταν «ειδεχθής, φρικτή, αποτρόπαιη». «Όλα είναι διαχειρισίον σκοταδίου», συλλογίζεται. Αναδιφώντας τους εγγενείς γρίφους των ανθρωπίνων, κατάφερνε να συναλλάσσεται με τη ζωή, που εδώ και καιρό δεν του κινούσε το ενδιαφέρον.

Η μανία του ήρωα να αποδελτιώνει κάθε πτυχή της ατομικής του συνθήκης, προσέκρουε στην αδυναμία του να διαρρήξει το κρυφό μέρος της αλήθειας. Από την άλλη, ένας σαρωτικός σωματικός πόνος τον κυριεύε συχνά, διαλύοντας τις διανοητικές του αντοχές, αφήνοντάς τον ανήμπορο να παλινδρομεί ανάμεσα στις επαγωγές της λογικής και τα μετεικάσματα του παραλογισμού. Η ιδεοληπτική ανάγκη της εκλογίκευσης

πανόταν στο δόκανο του παραλόγου. Ο πόνος βυσοδομούσε στις εσώτερες ρηγματώσεις της ύπαρξής του, φτάνοντάς τον στα όρια του λόγου. «Δεν μπορώ να ειπωθώ».

Είναι αξιοπαρατήρητη η κλιμακούμενη ταύτιση ανάμεσα στον ήρωα και στον εραστή των δύο γυναικών. Ο μυστήριος, σκοτεινός άνδρας συμβολοποιείται στα μάτια του αφηγητή σαν το δαιμονικό, κτηνώδες στοιχείο της ανθρωπίνης φύσης. Ο «μεγαλοπραγματευτής του σκοταδίου» τον είχε σύρει στο κέντρο του πολέμου που μαίνεται αδιάκοπα στα έγκατα της ζωής, τον είχε εγκαταστήσει στο

εμπόλεμο πεδίο όπου την ενόρμηση του θανάτου αντιμάχεται η νοσταλγία της ηδονής. Εκείνος ο άγνωστος ήταν ίδιος ο πόλεμος, τον ανέπαλθαν οι ιαχές, ο βροντώδης αντίλαλος της μάχης. «Εγώ δεν είμαι παρά ένα φωνήεν στη γωνιά της λέξης». Η βίαιη αντιπαράθεση του αφηγητή με τον σκιάδη άνδρα μοιάζει με απόπειρα καταστολής του

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΑΥΡΟ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Ο Σταύρος Χριστοδούλου γεννήθηκε στη Λευκωσία το 1963. Σπούδασε Νομικά στην Αθήνα, αλλά εδώ και τριάντα χρόνια εργάζεται ως δημοσιογράφος. Σήμερα ανήκει στο δυναμικό του συγκροτήματος «Ο Φιλελεύθερος», στην Κύπρο, όπου αρθρογραφεί. Το πρώτο του βιβλίο («Hotel National», εκδόσεις Καλέντη, 2016) ήταν στη βραχεία λίστα των κυπριακών Κρατικών Βραβείων, ενώ το δεύτερο («Τη μέρα που πάγωσε ο ποταμός», εκδόσεις Καστανιώτη, 2018) απέσπασε το Κρατικό Βραβείο Μυθιστορήματος της Κύπρου και περιλαμβάνεται στη βραχεία λίστα του Βραβείου Λογοτεχνίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;
Αυτή την περίοδο γράφω εντατικά οπότε περισσότερο διαβάζω κείμενα που έχουν σχέση με το θέμα μου και λιγότερο λογοτεχνία. Είμαι πάντως σε καλό δρόμο με το μυθιστόρημα του Νίκου Χρυσού «Καινούρια Μέρα» (εκδόσεις Καστανιώτη), ενώ στο κομμάτι βρίσκονται και «Οι ρετινές του βασιλιά» του Ισίδωρου Ζουργού (εκδόσεις Πατάκη).

Ποιος ήρωας/ηρώδα λογοτεχνίας θα θέλατε να είστε και γιατί;
Αυτή την περίοδο γράφω εντατικά οπότε περισσότερο διαβάζω κείμενα που έχουν σχέση με το θέμα μου και λιγότερο λογοτεχνία. Είμαι πάντως σε καλό δρόμο με το μυθιστόρημα του Νίκου Χρυσού «Καινούρια Μέρα» (εκδόσεις Καστανιώτη), ενώ στο κομμάτι βρίσκονται και «Οι ρετινές του βασιλιά» του Ισίδωρου Ζουργού (εκδόσεις Πατάκη).

Αφηγήστε «ιστορίες ανθρώπων που το μόνο που επιθυμούν ήταν ν' αγαπηθούν». Αρκεί η αγάπη, τελικά;
Φυσικά και δεν αρκεί. Αλλά, πάλι, ποιος μπορεί να ζήσει δίχως αγάπη;

ΕΚΤΑΚΤΩΣ

Πού πάσχει το «Εγκλημα και τιμωρία»;

ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΝΑΜΠΟΚΟΦ
Μαθήματα για τη ρωσική λογοτεχνία
μτφρ. Ανδρέας Παππάς
εκδ. Πατάκη, 2020

Απόσπασμα από το κεφάλαιο «Φίοντορ Ντοστογιέφσκι»: Επειδή ακριβώς μπορούσε να κρατάει αμείωτο το ενδιαφέρον του αναγνώστη με κάθε είδους απρόοπτα και με υπαινιγμούς, ο Ντοστογιέφσκι ήταν από τους αγαπημένους συγγραφείς μαθητών και μαθητριών της Ρωσίας, μαζί με τον Φέλιμωρ Κούπερ, τον Ουγκώ, τον Ντίκενς, τον Τουρκγένηφ. Ήμουν δώδεκα ετών όταν, πριν από περίπου σαράντα πέντε χρόνια, διάβασα για πρώτη φορά το «Εγκλημα και τιμωρία» και θεώρησα πως είναι ένα συναρπαστικό βιβλίο. Το ξαναδιάβασα όταν ήμουν δεκαεννέα ετών, όταν στη Ρωσία μαινόταν ο εμφύλιος πόλεμος, και το βρήκα φλύαρο, αόριστα συναισθηματικό, κακογραμμένο. Το διάβασα για τρίτη φορά όταν ήμουν είκοσι οκτώ ετών (...) αλλά και ξανά, αργότερα. (...) Ωστόσο, μόνο πολύ πρόσφατα συνειδητοποίησα ποιο είναι το κύριο μειονέκτημα αυτού του βιβλίου.

Κατά τη γνώμη μου, η ρωγμή που κάνει το όλο οικοδόμημα να καταρρέει από ηθική άποψη βρίσκεται στο σημείο εκείνο όπου ο δολοφόνος Ρασκόλνικοφ «ανακαλύπτει» την Καινή Διαθήκη, χάρις στη Σόνια, η οποία του διαβάζει για τον Ιησού και την ανάσταση του Λαζάρου. Μέχρι εκεί κανένα πρόβλημα. Όμως, ακολουθεί μια φράση που τη θεωρώ από τις πιο ανόητες που έχω διαβάσει ποτέ: «Το κερδί ήταν έτοιμο να σβήσει μόλις που φώτιζε πλέον το φωτεινό δωμάτιο όπου ο δολοφόνος και η πόρνη διάβαζαν μαζί το αιώνιο βιβλίο». Ο δολοφόνος, η πόρνη και το «αίωνιο βιβλίο». Τι τρίγωνο κι αυτό!

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

ΓΑΝΔΗ
Αποζημίωση για Βαν Αϊκ
Από τις μεγάλες εκθέσεις που ατύχησαν λόγω πανδημίας ήταν και εκείνη με έργα Γιαν Βαν Αϊκ στη Γάνδη, στο Μουσείο Καλών Τεχνών. Η έκθεση εγκαινιάστηκε την 1η Φεβρουαρίου, θα κρατούσε ως τις 30 Απριλίου, αλλά έκλεισε στις 13 Μαρτίου. Το μουσείο προχωράει σε αποζημίωση 144.000 εισιτηρίων που είχαν αγοραστεί εκ των προτέρων, κίνηση που αναλογεί σε 3,6 εκατ. ευρώ (κάθε εισιτήριο κόστιζε 25 ευρώ).

ΠΑΡΙΣΙ
Σαρλότ Περιάν
Ατμομηχανή δημιουργίας και καινοτομίας, η αρχιτέκτων και ντιζάινερ Σαρλότ Περιάν (1903-1999) πίστευε στην καθολική παρουσία της τέχνης στην καθημερινότητα ακόμη και στις πιο απλές λειτουργίες. Η μεγάλη έκθεση αφιερωμένη στο έργο της στο Fondation Louis Vuitton στο Παρίσι τελείωσε λίγο πριν από την πανδημία, αλλά η περίπτωση της Περιάν προκαλεί αρθρογραφία, που προωθείται εκ νέου τις ημέρες της νέας περιορισμένης κινητικότητας.

ΠΑΡΙΣΙ
«Νέα» Σιμόν ντε Μπουουάρ
Ενα ανέκδοτο έως τώρα βιβλίο της Σιμόν ντε Μπουουάρ θα εκδοθεί στη Γαλλία στις 3 Ιουνίου με τίτλο «Οι ακχώριστες» (Les inséparables). Είναι ένα βιβλίο το οποίο είχε εγκαταλείψει το 1954. Είναι η πραγματική ιστορία μιας φιλίας που ξεκίνησε από τα παιδικά της χρόνια, και οι μελετητές του έργου της ελπίζουν να μάθουν περισσότερα για την κατγωγή των ιδεών της. Το βιβλίο θα κυκλοφορήσει στα αγγλικά προσεχώς και σε 17 χώρες.

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
Αντι Γουόρхол και συνταγές
Η ελκυστική και ζωηρά χρωματισμένη εικονογράφηση που είχε κάνει ο Αντι Γουόρхол για το βιβλίο συνταγών της Σούζι Φράνκφορτ, το 1959, είναι μια χαρμόσυνη παράμετρος της ανεξάντλητης δημιουργικότητάς του. Το βιβλίο το κυνηγούν πολλοί συλλέκτες, πρόσφατα ένα αντίτυπο βγήκε πάλι σε δημοπρασία από τον οίκο Sotheby's, με τελική τιμή πώλησης 35.000 δολάρια. Η έκδοση περιλαμβάνει 18 όφσσετ λιθογραφίες και 15 εικόνες ζωγραφισμένες στο χέρι.

ΕΥΡΩΠΗ
Τα φεστιβάλ σιωπούν
Για πρώτη φορά φέτος τα μεγάλα μουσικά φεστιβάλ στην Ευρώπη θα σιγήσουν. Από το Γκλάστονμπερι στην Αγγλία ως το Πριμαβέρα στη Βαρκελώνη και το Φριντζ στο Εδιμβούργο, τα μεγάλα και μικρότερα φεστιβάλ έχουν όλα ακυρωθεί, όπως ήταν αναμενόμενο. Η οικονομική επίπτωση είναι, φυσικά, τεράστια. Χαρακτηριστική η δήλωση που αφορά το Φριντζ στο Εδιμβούργο. Ετσίως αφήνει πάνω από 228 εκατ. ευρώ στα ταμεία της πόλης.

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

Τα μικρά μουσεία αγωνιούν, τα μεγάλα αναμένουν

ΠΑΝΔΗΜΙΑ

Αυτή η φωτογραφία απεικονίζει την πρόσοψη του Tenement Museum, ενός από τα πολλά μικρά μουσεία της Νέας Υόρκης, που δεν γνωρίζουν αν θα μπορέσουν να επιβιώσουν μετά την πανδημία. Το μικρό αυτό μουσείο στο Lower Μανχάταν είναι εθνικό μνημείο και αποτελείται από δύο κτίρια του 19ου αιώνα, τα οποία υπήρξαν στέγη για χιλιάδες μετανάστες από 20 διαφορετικές χώρες από το 1863 ως τα πρόσφατα χρόνια. Η κρίση, όμως, που προ-

καλεί η πανδημία, καθιστά αβέβαιο το μέλλον καθώς και τη δυνατότητα επαναλειτουργίας παρόμοιων μικρών μουσείων σε όλον τον κόσμο, που ακόμη και σε καλύτερες εποχές αγωνίζονταν για να κρατούν σε σχετική ισορροπία τον προϋπολογισμό τους. Από την άλλη, τα μεγάλα μουσεία, όπως το Μετροπόλιταν της Νέας Υόρκης, αναπροσάρμοσαν ήδη την εργασιακή πολιτική τους. Οι «μεγάλοι» έχουν εκατοντάδες ή και χιλιάδες υπαλλήλους στο μισθολόγιο και άλλους τόσους με εξαρτώμε-

νη εργασία. Σε περίοδο μνημονίων εσόδων, επιλέγεται η μέθοδος της προσωρινής παύσης υπαλλήλων. Ήδη, δεκάδες εργαζόμενοι στο Μετροπόλιταν έχουν λάβει τη σχετική ειδοποίηση. Εν μέσω αυτής της αρνητικής κατάστασης, άρχισαν οι πειραματισμοί για την επαναφορά της αγοράς του πολιτισμού σε αργή και σταδιακή λειτουργία βάσει των νέων υγειονομικών πρωτοκόλλων. Στη Νότια Κορέα άρχισε ήδη η προσεκτική και ελεγχόμενη λειτουργία των μουσείων, με όλους τους αυστηρούς

κανόνες. Στην Ευρώπη, στο Βέλγιο και στην Ιταλία θα γίνουν οι πρώτες δοκιμές. Στην Αμβέρσα, το Μουσείο van Hedeendaagse Kunst, σχεδιάζει να επαναλειτουργήσει στις 19 Μαΐου, ως ένα από τα υπό δοκιμή ανοικτά μουσεία στο Βέλγιο. Στην ιστοσελίδα του ευχαριστεί το Εθνικό Συμβούλιο Ασφαλείας για τη δυνατότητα που δίνει στα μουσεία να επαναλειτουργήσουν εφόσον ακολουθήσουν τα σαφή και αυστηρά πρωτόκολλα. «Η κοινωνική υγεία δεν είναι μόνο θέμα της σωματικής υγείας», αναφέρει το

μουσείο. «Τα μουσεία προσφέρονται τώρα ως πεδία δοκιμής για τη βιωσιμότητα του ευρύτερου πολιτιστικού τομέα, που εκπροσωπεί το πνευματικά υγιές κομμάτι της κοινωνίας». Στις Βρυξέλλες, το Βασιλικό Μουσείο Τεχνών, που αποτελείται από έξι μουσεία, σχεδιάζει τμηματική επαναλειτουργία. Πρώτα θα ανοίξει το Μουσείο με τα έργα των Μεγάλων Δασκάλων, στις 19 Μαΐου. Παρομοίως, και στην Ιταλία, τα μουσεία θα ανοίξουν με αυστηρές προδιαγραφές στις 18 Μαΐου, εκτός απροόπτου.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Ενας μακρινός Μάιος, ακίνητος μέσα στον χρόνο

Είχε αυτή την αίσθηση τις τελευταίες του στιγμές, κάτι που ερχόταν από παλιά. Από το ξεκίνημά του. Οτι ο τόπος δεν τον χωρούσε. Ήταν άνοιξη κι ένας έντονος παλμός διαπερνούσε τα πάντα ολόγυρά του και μέσα του. Ενας αναβρασμός.

Θυμήθηκε πως εκείνο το μεσημέρι, μετά το οικογενειακό γεύμα, ξεμάκρυνε αθόρυβα απ' όλους. Λες και τον καλούσε η άγρια φύση. Εκλείνεται δεκάξι και μέσα του κυμάτιζαν, αφρίζοντας, φωνές, κορμιά, θερμοκρασίες, όνειρα που έρχονταν κατά κύματα. Τράβηξε για τη Γαβαλού, έχοντας τη μεγάλη λίμνη σε ορισμένη απόσταση δεξιά του, με την Τριγωνίδα να λαμπυρίζει κάτω απ' το δυνατό, καθαρό φως.

Πέρασε την παλιά εκκλησία του Κελιού, χώθηκε μέσα στις πρασινάδες, κατέβηκε χαμηλά, προς τη λίμνη. Τράβηξε έξω από το Τριγωνίο, χώθηκε μέσα στους νερόφραγους,

Ήταν όπως το αθόρυβο πέταγμα της κουκουβάγιας. Κανένα προμήνυμα θανάτου παρά μόνον η αίσθηση ελευθερίας.

ακούγοντας κάθε τόσο το λυπημένο κρώξιμο του γκιώνη. Χτυπούσε το χώμα μπροστά του με ένα ξερόκλαδο μην τυχόν και πατήσει κανένα φίδι. Πλησίασε τον παλιό πλατάνο και ξαφνικά έπαψε κάθε κίνηση: πάνω σε ένα γερό, χαμηλό κλαρί είχε κουρνιάσει μια κουκουβάγια που τον ζύγιζε με τα μεγάλα της μάτια. Ανεβοκατέβαζε και περιστρεφε το κεφάλι της για να τον μετρήσει από ελαφρώς διαφορετικές γωνίες.

Απόμεινε να τη χαζεύει μαγνητισμένος, αναλογιζόμενος όσα είχε ακούσει τους παλιούς να λένε: οτι

Η λίμνη Τριγωνίδα την άνοιξη: ο τόπος που γίνεται μνήμη και η μνήμη που γίνεται τόπος χωρίς χρόνο.

φέρνει κακοτυχία, ότι είναι προμήνυμα θανάτου. Γλαυκόμορφα ή Στριγγίδες, εκ του αρχαιοελληνικού γλαυξ ή στρίγγ – εξ ου στρίγκλα και στρίγκος.

Ξαφνικά, το πτηνό πέταξε τόσο όμορφα και αθόρυβα που το θυσανωτό χνούδι στα φτερά της μαλάκωνε τη ροή του αέρα γύρω της. Δεν ακουγόταν το πέταγμά της. Ενας φυσικός σιγαστήρας.

Πέρα από το μεγάλο πλατάνι, προχωρώντας πιο κουρασμένα τώρα, τους είδε: κυλιόντουσαν στο χώμα, πίσω από έναν πυκνό θάμνο. Αμέσως η κοιλιά του τον έκοψε ξαφνικά, τα μηνίγγια του τον πίεσαν και διπλώθηκε μην τυχόν και τον αντιληφθούν.

Δεν διέκρινε πρόσωπα: την πλάτη του άνδρα μονάχα και τα πόδια της κοπέλας, γαντζωμένα, οι αστραγαλοί της χιαστί στη ράχη του. Τα πέλματα είχαν κλειδώσει το ένα με το άλλο και ο άνδρας κινιόταν αργά

από πάνω της, αιχμαλωτισμένος από το γράπωμά της. Ο ένας δεν ήθελε ν' αφήσει τον άλλο, σαν να μην υπήρχε αύριο γι' αυτούς.

Κοιτάζοντας τα διακλαδωμένα, γυμνά γυναικεία πόδια, ένιωσε, απ' το ανομολόγητο σκίρτημα μέσα του, πως αυτό ήταν μια κάποια αφύπνιση, μια εικόνα απ' τη ζωή που αδημονούσε να αγγίξει: εμφανίστηκε μπροστά του μέσα από αυτή τη ρωγμή. Τι ζητούσε από εκείνον; Μια κατάδυση.

Δεν ήξερε τότε πως αυτή ήταν μια στιγμή που θα έφερνε μέσα του σαν φυλακτό έως την ύστατη ώρα του. Λίγο πριν κλείσει τα μάτια του, νόμισε πως άκουσε ξανά τους απαλούς βόγγους του κοριτσιού. Ήταν όπως το αθόρυβο, σιγαλό πέταγμα της κουκουβάγιας. Κανένα προμήνυμα θανάτου παρά μόνον αυτή η αίσθηση ελευθερίας. Το εξαίσιο πέταγμα.

Εκλαιγα στις κουίντες, αλλά στη σκηνή ήμουν ευτυχής

Η Ξένια Καλογεροπούλου στην «Κ»

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

Εκεί ένα ρολόι του χεριού που την κάνει να γελάει. Πατάει ένα κουμπί –ένα και μοναδικό ευτυχώς– κι αυτό λέει την ώρα. Για παράδειγμα: 12 και 35 μετά μεσημβρίαν. Για την ακρίβεια, λέει τη χειμερινή ώρα, αλλά δεν την πειράζει· κάνει μετά την πρόσθεση. Το καλύτερο είναι ότι σε κάθε αναγγελία, η γάτα της, η Μαρού –που τη λένε Μαρούλα αλλά εκείνη τη φωνάζει Μαρού–, απαντά με ένα νιαούρισμα κι αρχίζει να «συνομιλεί» με το ρολόι.

Εκεί όμως κι ένα κινητό τηλέφωνο που την κάνει να κλαίει. Είναι μια συσκευή για ανθρώπους με προβλήματα όρασης, «ένα κινητό για αόμματους», το ονομάζει. Του λέει το όνομα του ανθρώπου που θέλει να καλέσει κι εκείνο τηλεφωνεί. Αλλά σπανίως συμβαίνει αυτό: τη μια δεν αναγνωρίζει το όνομα όπως το προφέρει, την άλλη δεν ανταποκρίνεται στη φωνή της.

Επίσης, είναι όλο κουμπί. «Κάτι πατά κι ενώ θέλω να τηλεφωνήσω, αυτό στέλνει μήνυμα. Άλλον ζητώ, άλλον μου δίνει. Από τη μια γελάω και από την άλλη μπορώ να βάλω τα κλάματα γιατί με εκνευρίζει πάρα πολύ», λέει.

Οι δύο πλευρές

Δεν γίνεται να συγκρατήσω τα γέλια μου ακούγοντάς την να διηγείται τα παθήματά της, κι από την άλλη ντρέπομαι που το κάνω. Όμως οι ιστορίες που αφηγείται, ακόμη και μέσα σε αυτήν την εξαιρετικά σκληρή περίοδο της ζωής της, έχουν μια λυπητερή και μια κωμική πλευρά. «Αστεία πράγματα συμβαίνουν συνεχώς, δεν είναι έτσι», ρωτάει, και από την άλλη άκρη του τηλεφώνου ακούω ένα αυθόρμητο γέλακι, σαν νεανική πνοή που αλλάζει τη φωνή της ηλικιωμένης κυρίας των 83 ετών με την οποία συνομιλώ.

Είναι περίπου 7 η ώρα το απόγευμα της Κυριακής του Πάσχα, με μια υπέροχη άνοιξη πάνω από την άδεια και τρομαγμένη Αθήνα. Η Ξένια Καλογεροπούλου ξυπνάει κάπως αργά αυτό τον καιρό, και προς το μεσημέρι περπατάει περίπου μισή ώρα στο Άλσος Συγγρού, που βρίσκεται κοντά στο σπίτι της. Στο δυνατό φως της ημέρας βλέπει καλύτερα, «διακρίνω σκιές που ξαφνικά με φωνάζουν από μακριά», λέει

“

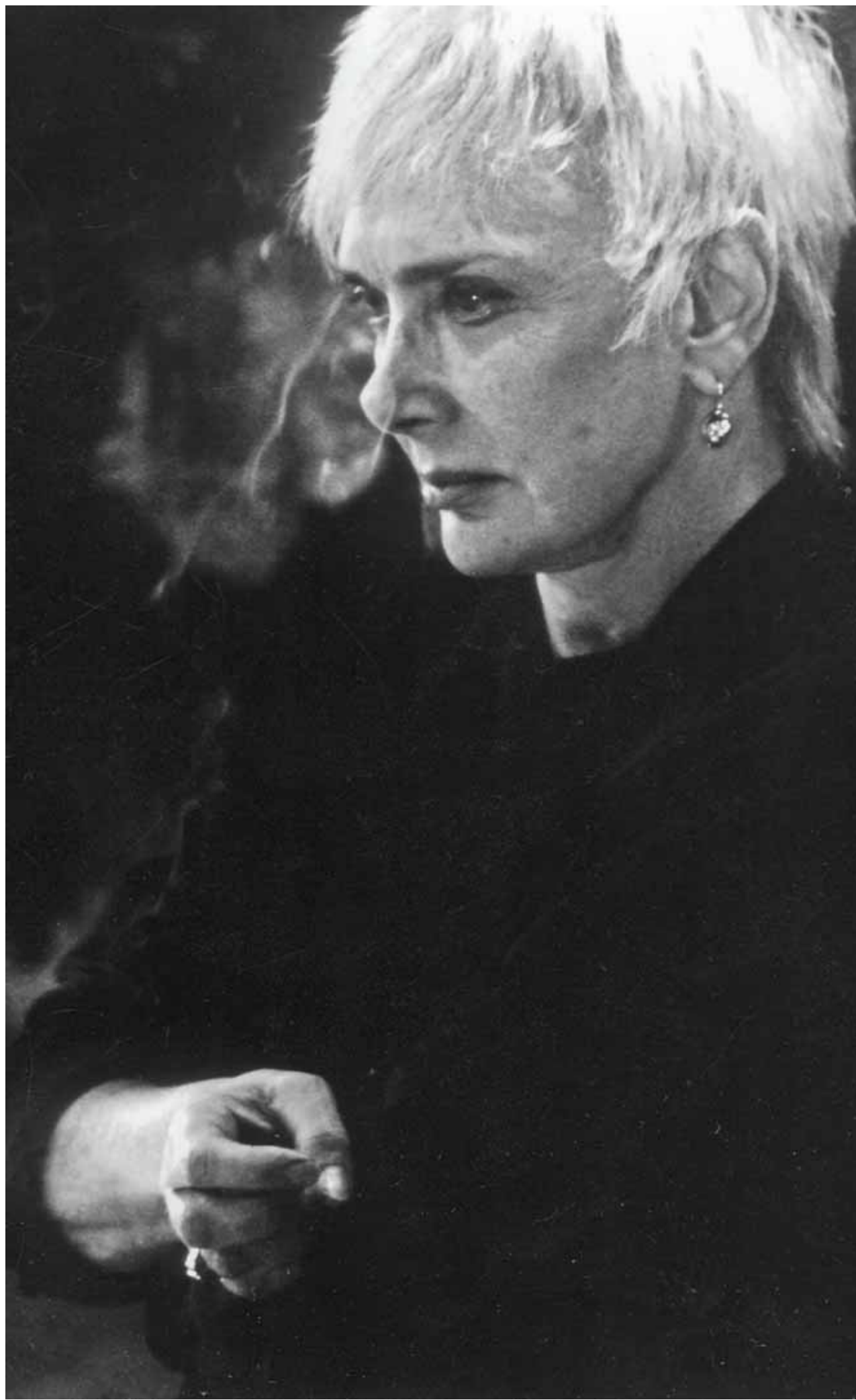
Οποτε ακούω τους ανθρώπους που λένε ότι είναι κλεισμένοι μέσα, σκέφτομαι: «Ναι, αλλά εσύ έχεις ταινίες να δεις, βιβλία να διαβάσεις. Εγώ δεν έχω τίποτε από όλα αυτά».

“

Μπορεί κάποιες φορές να νιώθω απελπισία, αλλά συγχρόνως υπάρχουν και οι χαρές της ζωής, μεγάλες και μικρές. Όπως όταν κοιμόμαστε αγκαλιά με τη Μαρού και μου χαϊδεύει το πρόσωπο με το ποδαράκι της.

αστειεύομενη με τον εαυτό της.

Εκεί αγαπημένους φίλους και συγγενείς που μπορεί να συναντήσει σε αυτόν τον κάπως ονειρικό περίπατο, εάν τα Β6 τους συμπέσουν. Τα τελευταία έξι χρόνια –μετά την απώλεια του αγαπημένου συζύγου της Κωστή Σκαλιόρα– ζούσε μόνη, και καθόλου δεν την πείραζε αυτό. Εγραφε, πήγαινε σινεμά, έπαιζε και παρακολουθούσε ανελλιπώς θέατρο – υπήρξε επί χρόνια η τακτικότερη θεατής του Φεστιβάλ Αθηνών, τη βλέπαμε πάντοτε ανάμεσά μας. Ακαταπόνητη, ανεξάρτητη και θαλερή. «Μου έλεγαν, “είσαι ηλικιωμένη, βρες κάποιον να βρίσκεται μαζί σου”. Αλλά ήμουν μια χαρά τότε. Και ξαφνικά τώρα

Η φωτογραφία που χρησιμοποίησε η Ξένια Καλογεροπούλου στο εξώφυλλο του βιβλίου της «Γράμμα στον Κωστή» (εκδ. Πατάκη). Ο αγαπημένος της σύζυγος Κωστής Σκαλιόρας έφυγε από τη ζωή πριν από έξι χρόνια.

χρειάζομαι βοήθεια για το παραμύθιο». Ετσι, πλέον, έχει απαρνηθεί ακόμη και τη μοναξιά της.

«Έχασα το μεγαλύτερο μέρος της όρασής μου σχεδόν ταυτόχρονα με την εξάπλωση του κορωνοϊού. Κι αυτό δεν ήταν πολύ καλό timing», λέει. «Δυο-τρεις μέρες αφότου άρχισα να μη βλέπω, δεν μπορούσα ούτε να βγω έξω. Οποτε ακούω τους ανθρώπους που λένε ότι είναι κλεισμένοι μέσα, σκέφτομαι “ναι, αλλά εσύ έχεις ταινίες να δεις, βιβλία να διαβάσεις, μπορείς να γράψεις στο κομπιούτερ σου. Εγώ δεν έχω τίποτε από όλα αυτά”. Και με πιάνει το παράπονο. Αλλά προσαρμόζομαι σιγά σιγά. Είναι με τις ώρες μου: κάποιες φορές

παθαίνω απελπισία κι άλλες περνάω καλά. Εχω επίσης μια βλακώδη αίσθηση –μάλλον κοροϊδεύω τον εαυτό μου– ότι, όταν βγούμε πάλι έξω, ξαφνικά θα βλέπω. Αυτό είναι πολύ γελοίο, αλλά και μελαγχολικό. Μια ψευδαισθήση».

Η τελευταία φορά που την είδα στο θέατρο ήταν τον Ιανουάριο στη σκηνή της Στέγης του Ιδρύματος Ωνάση, στην παράσταση της «Εξημέρωσης» που σκηνοθέτησε η Γεωργία Μαυραγάνη.

Οι θεατές δεν κατάλαβαν

Το σοβαρό πρόβλημα της όρασης είχε αρχίσει λίγες ημέρες πριν από την προεμιέρα –παθαίνω τώρα–, αλλά εμείς οι θεατές δεν αντιλη-

φθήκαμε τίποτε. «Ήμουν απολύτως μέσα στην παράσταση, την απολάμβανα. Μπορεί να έκλαιγα στις κουίντες επειδή έχανα το φως μου, αλλά επάνω στη σκηνή ήμουν ευτυχής. Άλλωστε, έτσι όπως βρισκόμασταν ανάμεσα σε σκιές, έβλεπα μια χαρά. Απλώς με πρόσεχαν λίγο στις μετακινήσεις».

Πριν αρχίσουν όλα αυτά, είχε ξεκινήσει να γράφει ένα καινούργιο βιβλίο. «Ήδη ακριβώς βιβλίο, όπως κάναμε με την Πέγκυ Στεφανίδου το θεατρικό εργαστήριο για παιδιά, μου πρότειναν να τους διηγηθώ ένα παραμύθι. Αυτοσχεδίασα την “Αγγελίνα”, που αργότερα έγινε βιβλίο. Μου άρεσε. Αρχισα να ψάχνω στις παιδικές μου αναμνήσεις, ανέσυρα παραμύθια που θυμόμουν και κάποια άλλα τα διασκεύασα. Απέκτησα έτσι μια δεύτερη δουλειά, αλλά παράλληλα έγραφα το βιβλίο για τον Κωστή, που το ξεκίνησα αμέσως μετά τον θάνατό του. Ετσι βρέθηκα να γράφω με δύο τρόπους, και μάλιστα να βγάζω και το ψωμί μου γράφοντας».

Στη σκηνή του θεάτρου Πόρτα, στην παράσταση «Φαρενάι 451».

Αργησα να μάθω τη δουλειά μου

Στο δικό της θέατρο, το θέατρο Πόρτα, την καλλιτεχνική διεύθυνση του οποίου παρέδωσε με μεγάλη χαρά στον σκηνοθέτη και επί χρόνια αγαπητό συνεργάτη Θωμά Μοσχόπουλο, την είδαμε αυτή τη σεζόν στην παράσταση «Φαρενάι 451». Ήταν ένας μικρός ρόλος, όλος συμπυκνωμένος σε μία σκηνή, αλλά τον ευχαριστηθήκαμε πολύ. «Όσο συνεχιζόταν η παράσταση, είχαμε μια καταπληκτική σχέση επάνω στη σκηνή με την Άννα Μάσχα και αυτό που κάναμε προχωρούσε και γινόταν πολύ πιο ουσιαστικό», λέει.

– Πάντα ήταν τόσο απολαυστική η υποκριτική για εσάς;

– Όχι, τα τελευταία χρόνια έγινε. Αργησα πολύ να μάθω τη δουλειά μου και γι' αυτό, πιο νέα, μπορεί να χαϊρόμουν κάποιες φορές, να κάνω επιτυχία, αλλά είχα πρόβλημα με το πώς παίζω. Αισθανόμουν ότι δεν είχα βρει τον τρόπο. Τον βρήκα όσο προχωρούσα. Τώρα θα ήξερα πώς να παίξω διάφορα πράγματα που πιστεύω ότι στην εποχή τους δεν τα έκανα καλά.

γιατί ο χρόνος μικραίνει. Αλλά πια μου κόπηκε η διάθεση. Τον Κωστή τον εκνεύριζα με τις αφηνίδες αλλαγές της διάθεσής μου. Μου έλεγε ότι είμαι πολύ κυκλοθυμική και δεν μπορούσε να με βλέπει τη μια στον πάτο του γκρεμιού και την άλλη να πετώ στα ουράνια. Αλήθεια είναι αυτό: μπορεί κάποιες φορές να νιώθω απελπισία, αλλά συγχρόνως υπάρχουν κι οι χαρές της ζωής, μεγάλες και μικρές. Όπως όταν κοιμόμαστε αγκαλιά με τη Μαρού και μου χαϊδεύει το πρόσωπο με το ποδαράκι της. «Ή όταν επιστρέφεις σπίτι κουβαλώντας δύο μεγάλες σακούλες από το σούπερ μάρκετ και βλέπεις ότι το ασανσέρ βρίσκεται στο ισόγειο».

Το κύριο επάγγελμά μου είναι να γράφω και να λέω τα παραμύθια

Η δική μου γενιά την αγαπά από τον «Μορμόλη» της Παιδικής Σκηνής, που αργότερα μετονομάστηκε σε Μικρή Πόρτα. Παρακολουθώντας την παράσταση γευθήκαμε μια γερή δόση ελευθερίας, μάθημα ζωής που το καλό θέατρο προσφέρει στους θεατές του. Σε μεγάλους και μικρούς, όπως ήμασταν τότε εμείς, τη δεκαετία του 1970.

Άλλωστε η Ξένια Καλογεροπούλου ποτέ δεν ξεχώρισε το κοινό της στην Πόρτα με κριτήριο την ηλικία. Σε μια εποχή που το θέατρο για παιδιά ήταν ένα συνονθύλευμα ετερόκλητων θεαμάτων στα οποία έπαιρναν μέρος συνήθως παιδιά-νηποίοι και τα έργα είχαν ως επί το πλείστον ηθοποιολαστικό χαρακτήρα, εκείνη δημιούργησε παραγωγές υψηλών καλλιτεχνικών απαιτήσεων, που άρεσαν επίσης στους ενήλικους, και έργα με πολλά επίπεδα ανάγνωσης.

Και ύστερα έβαλε αυτό το θέα-

Δούλευε επί χρόνια με κόπους, πίκρες, οικονομικές δυσκολίες, αλλά και ενθουσιασμό. Όσοι τη γνωρίζουν λένε ότι το μότο της είναι: «Μη μου κόβεις τα όνειρα!».

τρο στη ζωή της ελληνικής οικογένειας, δουλεύοντας επί χρόνια με κόπους, πίκρες, οικονομικές δυσκολίες, αλλά και πολύ ενθουσιασμό. Όσοι τη γνωρίζουν καλά λένε ότι το μότο της είναι: «Μη μου κόβεις τα όνειρα!».

Μία από τις πολλές ιδιότητές της, αυτή της θεατρικής συγγραφέως, τη χρωστάει στο παιδικό θέατρο, με έργα πολυμεταφρασμένα

Ηθοποιοί του θεάτρου και του κινηματογράφου επί πολλές δεκαετίες, από τα 20 της χρόνια, αργότερα έγιναν ηθοσάφης.

και βραβευμένα: τον «Οδυσσεάχ», την «Ελίζα», το «Σκλαβί».

«Όταν άρχισα να παίζω στο θέατρο, είχα πρόβλημα με τις παραστάσεις για παιδιά. Δεν έβρισκα κείμενα τα οποία να προσφέρονται γι' αυτό που ονειρευόμουν», λέει. «Αρχισα λοιπόν να γράφω από ανάγκη. Με τον “Οδυσσεάχ” ζορίστηκα, αλλά στην πορεία η συγγραφή έγινε κάτι πολύ δυνατό. Το “Σκλαβί” ήταν η μεγάλη μου ευτυχία. Χώθηκα με τα μούτρα επί ένα χρόνο, με ακούμπησε βαθιά, και το καμαρώνω πολύ».

Τι άλλο έχει κάνει έως τώρα στην πλούσια επαγγελματική ζωή της; Είναι εξαιρετική μεταφράστρια πολλών θεατρικών έργων – άλλωστε μιλάει και διαβάζει γαλλικά από πολύ μικρή, και σπούδασε θέατρο στο Λονδίνο. Υπήρξε ηθοποιός του θεάτρου και του κινηματογράφου επί πολλές δεκαετίες, από τα 20 της χρόνια, και αργότερα έγινε θιασάρχης. Εσχάτως επέστρεψε στη συγ-

γραφή, με παραμύθια για μικρούς και το «Γράμμα στον Κωστή» (εκδ. Πατάκη) για μεγάλους.

«Παραμύθια διάβαζα στο ραδιόφωνο από παλιά, μια δουλειά για το μεροκάματο. Αλλά δεν με απασχολούσε πολύ γιατί δεν τα διάλεγα εγώ, ούτε τα έλεγα σε παιδιά αλλά στο μικρόφωνο. Αργότερα, όταν κάναμε με την Πέγκυ Στεφανίδου το θεατρικό εργαστήριο για παιδιά, μου πρότειναν να τους διηγηθώ ένα παραμύθι. Αυτοσχεδίασα την “Αγγελίνα”, που αργότερα έγινε βιβλίο. Μου άρεσε. Αρχισα να ψάχνω στις παιδικές μου αναμνήσεις, ανέσυρα παραμύθια που θυμόμουν και κάποια άλλα τα διασκεύασα. Απέκτησα έτσι μια δεύτερη δουλειά, αλλά παράλληλα έγραφα το βιβλίο για τον Κωστή, που το ξεκίνησα αμέσως μετά τον θάνατό του. Ετσι βρέθηκα να γράφω με δύο τρόπους, και μάλιστα να βγάζω και το ψωμί μου γράφοντας».

– Ποιο είναι τελικά το κύριο επάγγελμά σας;

– Το να γράφω και να λέω τα παραμύθια. Γιατί βρήκα τον τρόπο να τα λέω έτσι ώστε να το χαίρομαι. Καθόλου εύκολα και ασ φαίνεται απλό. Για μένα ήταν πάντα μια μικρή προεμιέρα να αφηγηθώ ένα παραμύθι. Έγινε κάτι πολύ δικό μου να βλέπω τα μάτια των παιδιών και να τους αφηγούμαι. Τώρα που δεν βλέπω, δεν ξέρω αν θα μπορούσα να το κάνω πια.

– Εσάς ποιος σας έλεγε παραμύθια;

– Κανένας. Εγώ διάβαζα πάρα πολύ από μικρή. Κι επειδή είχα νονό τον κύριο Κάουφμαν και μιλούσα καλά γαλλικά, διάβαζα διαρκώς βιβλία, από πολύ παιδικά και αστεία έως Φλομπέρ. Η «Μαντάμ Μποβαρύ» ήταν το αγαπημένο μου μυθιστόρημα. Την ξαναδιάβασα τελευταία και είδα άλλο βιβλίο.

Ο κόσμος χρειάζεται πιο ισχυρή Ευρώπη

Ο καθηγητής του Χάρβαρντ Τζόζεφ Νάι μιλάει για την αξία των ηθικών αποφάσεων στην πολιτική και βαθμολογεί τον Τραμπ

Συνέντευξη στον
ΠΑΥΛΟ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟ

Ο καθηγητής του Χάρβαρντ Τζόζεφ Νάι είναι ένας από τους κορυφαίους πολιτικούς επιστήμονες με μεγάλη συμβολή στις διεθνείς σχέσεις τα τελευταία 50 χρόνια. Έχει συμβάλει στη διατύπωση της θεωρίας της σύνθετης αλληλεξάρτησης μεταξύ των χωρών και υποστηρίζει ότι το εθνικό συμφέρον πρέπει να ορίζεται με ευρύτητα και να συνδυάζει, ιδίως για τις ΗΠΑ, τη «σκληρή» με την «ήπια» ισχύ σε μία ενιαία έκφραση που αποκαλεί «έξυπνη ισχύ». Με ουσιαστική επιρροή στα κέντρα λήψης αποφάσεων σε διαφορετικές προεδρίες των ΗΠΑ, ανέλαβε υψηλές θέσεις στην πρώτη τετραετία του προέδρου Κλίντον. Στη συνέντευξη του στην «Καθημερινή» μιλάει για το νέο βιβλίο του «Do Morals Matter?» («Έχουν σημασία οι ηθικές αρχές;») καθώς και για την επίδραση της επιδημίας στο πεδίο της διακυβέρνησης και της παγκόσμιας ισορροπίας ισχύος.

— Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το σημαντικότερο δίδαγμα του νέου βιβλίου σας είναι ότι οι ΗΠΑ θα παραμείνουν κυρίαρχη δύναμη αν ακολουθήσουν το ηθικό παράδειγμα ηγεσίας προέδρων όπως ο Ρούσβελτ, ο Τρούμαν, ο Αϊζενχάουερ και ο πατήρ Μπους και απορρίψουν αντίστοιχα το παράδειγμα των Τζόνσον, Νίξον και Τραμπ;

— Το δίδαγμα του βιβλίου μου είναι ότι οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν να στηρίζονται στην οικονομική και στρατιωτική τους ισχύ, αλλά αυτή η «σκληρή ισχύς» πρέπει να ενισχύεται από την ήπια ισχύ της έλξης. Η ηθική στάση προσελκύει και συμβάλλει στην ήπια ισχύ μιας χώρας.

Ο επιτυχής συνδυασμός είναι αυτό που αποκαλώ «έξυπνη ισχύς». Κάθε πρόεδρος πρέπει να υπερασπιστεί το εθνικό συμφέρον, αλλά το ηθικό ερώτημα ανακύπτει στο πώς ορίζει το εθνικό συμφέρον. Το ορίζει στενά ή με έναν ευρύτερο τρόπο που μπορεί να περιλαμβάνει τα συμφέροντα των άλλων; Οι προηγούμενοι πρόεδροι ακολουθούσαν μια ευρύτερη προσέγγιση, αλλά ο Τραμπ υιοθετεί μια πιο περιορισμένη.

— Ο Χάρι Τρούμαν συνδύασε τις πιο άρτιες πολιτικές ήπιες ισχύος, όπως ήταν το Σχέδιο Μάρσαλ, με τις πιο ακραίες μορφές σκληρής ισχύος όπως ήταν η ατομική βόμβα.

— Αναφέρω στο βιβλίο τον Τρούμαν και τα πυρηνικά όπλα. Κληρονόμησε τα σχέδια για τη χρήση των νέων όπλων στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι, αλλά αρνήθηκε να επιτρέψει στον στρατό να ρίξει την τρίτη βόμβα. Πέντε χρόνια αργότερα, όταν έχασε τον πόλεμο της Κορέας, αντιστάθηκε στη σύσταση του στρατηγού Μακ Αρθουρ να ρίξει 25 έως 40 ατομικές βόμβες σε κινεζικές πόλεις, επειδή δεν ήθελε να σκοτώσει πολλούς αθώους ανθρώπους. Αυτή η ηθική απόφαση εμπόδισε τα πυρηνικά όπλα να γίνουν κανονικά όπλα.

— Ένας υπερασπιστής του Τραμπ θα έλεγε ότι είναι πιο ηθικός με την παραδοσιακή έννοια από τους Κλίντον, υπό Μπους και Ομπάμα. Ο Τραμπ επιμένει ότι οι σύμμαχοι πρέπει να επωμιστούν ένα δικαίωτο μερίδιο του προϋπολογισμού του ΝΑΤΟ, ενώ, σε αντίθεση με προκάτοχους του, αρνείται να εμπλέξει τις ΗΠΑ σε δαπανηρούς πολέμους. Από την άλλη πλευρά, πάλι σε αντίθεση με προκάτοχους

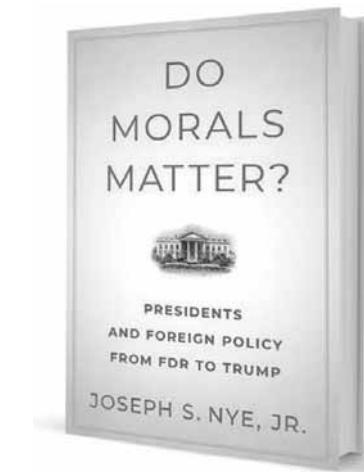

«Παρά τα προβλήματά της η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια ιστορική επιτυχία», λέει ο κορυφαίος Αμερικανός πολιτικός επιστήμων Τζόζεφ Νάι.

του, θέτει σαφείς κόκκινες γραμμές τις οποίες τηρεί (παράδειγμα, η αντίδρασή του στην επίθεση στην πρεσβεία στο Ιράκ που οδήγησε στη δολοφονία του Σουλεϊμάνι). Μήπως πρέπει να δώσει κανείς κάποια εύσημα στον Τραμπ;

— Στο βιβλίο μου, έναν από τους σπάνιους καλούς βαθμούς που δίνω στον Τραμπ είναι για το γεγονός ότι θέτει όρια στη χρήση της σκληρής ισχύος. Ο υιός Τζορτζ Μπους μπορεί να είχε προθέσεις περισσότερο ηθικές αν θυμηθεί κανείς την ατζέντα της ελευθερίας που προωθούσε, αλλά αυτές οι καλές του προθέσεις

άνοιξαν τον δρόμο προς την κόλαση στο Ιράκ. Γι' αυτό υποστηρίζω ότι δεν πρέπει να κρίνουμε την ηθική μιας εξωτερικής πολιτικής μόνο από τις προθέσεις, αλλά και από τα μέσα που χρησιμοποιούνται, όπως και από τη φύση των συνεπειών. Από την άλλη πλευρά, ο Τραμπ έχει δείξει λιγότερο ενδιαφέρον για την ηθική διάσταση της πολιτικής από προηγούμενους προέδρους και οι δημοσκοπήσεις δείχνουν ότι η αμερικανική ήπια ισχύς έχει μειωθεί από τότε που έγινε πρόεδρος. Όλοι οι πρόεδροι έχουν πει ψέματα, αλλά ο Τραμπ υπερέχει όλων στην ποσό-

Ρητορικός ο τίτλος-ερώτημα του βιβλίου: «Do Morals Matter?» («Έχουν σημασία οι ηθικές αρχές;»).

τητα των ψεμάτων. Το αποτέλεσμα είναι ότι έχει υποτιμήσει το νόμισμα της αλήθειας και της εμπιστοσύνης και αυτό έχει πλήξει τις ΗΠΑ.

— Τι θα έκανε ένας διαφορετικός ηγέτης;

— Ένας διαφορετικός ηγέτης θα καθόριζε το εθνικό συμφέρον ως κάτι ευρύτερο σε μια εποχή πανδημίας. Για παράδειγμα, εάν οι φτωχές χώρες δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν τον κορωνοϊό, τότε μπορεί η επιδημία να γίνει μια δεξαμενή που μπορεί στο μέλλον να ξεχειλίζει κατά κύματα και να μας βλάπτει. Ένα μεγάλο σχέδιο κορήγησης βοήθειας σε φτωχές χώρες θα ήταν καλό για εμάς και καλό για αυτές, ακριβώς όπως το Σχέδιο Μάρσαλ, ένα σχέδιο που άγγιζε το 2% του αμερικανικού ΑΕΠ, ήταν καλό για τις ΗΠΑ και ταυτόχρονα καλό για την Ευρώπη.

— Σύμφωνα με τον Θουκυδίδη ο λοιμός αποδυνάμωσε τη δημοκρατική Αθήνα και συνέβαλε στην

ήττα της στον Πελοποννησιακό Πόλεμο από την ολιγαρχική Σπάρτη. Διακρίνετε ενοχλητικές ομοιότητες μεταξύ της Δύσης και της Κίνας;

— Θα έλεγα ότι θα πρέπει να προσέχουμε και να μην προχωρούμε σε υπερβολικές απλουστεύσεις σε ό,τι αφορά τις ιστορικές αναλογίες. Οι ιστορικοί πιστεύουν ότι ο λοιμός σκότωσε το ένα τέταρτο του πληθυσμού της Αθήνας. Αυτό δεν ισχύει σήμερα. Νομίζω ότι αυτή η πανδημία έπληξε την ήπια ισχύ τόσο των ΗΠΑ όσο και της Κίνας, αλλά δεν νομίζω ότι άλλαξε την ισορροπία ισχύος.

— Παρά την πανδημία, οι τριβές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας συνεχίζονται. Πώς θα τελειώσει αυτή η ιστορία; Θα αναγκαστεί η Αμερική να επιλέξει ποια πλευρά θα υποστηρίξει; Είναι η Δυτική Συμμαχία έτοιμη να χάσει την Τουρκία;

— Οι ΗΠΑ προσπαθούν διαρκώς και με συνέπεια να διαχειριστούν τις τριβές μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας όλα αυτά τα χρόνια, μέχρι στιγμής με επιτυχία. Δεν πιστεύω ότι οι προοπτικές για τη διαχείριση των τριβών αυτών θα βελτιωθούν εάν η Τουρκία αποχωρήσει από το ΝΑΤΟ. Αυτό δεν θα ήταν προς το συμφέρον ούτε της Ελλάδας ούτε των ΗΠΑ.

— Πώς βλέπετε το μέλλον της Ευρώπης όταν η πανδημία ασκεί τόσο μεγάλες πιέσεις στη συνοχή της; — Παρά τα προβλήματά της η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια ιστορική επιτυχία. Θα είναι μια τραγωδία εάν αποδυναμωθεί υπερβολικά εξαιτίας της πανδημίας. Ο κόσμος χρειάζεται μια πιο ισχυρή και πιο αποτελεσματική Ευρώπη κι αυτό προϋποθέτει περισσότερους συμβιβασμούς ανάμεσα στον Βορρά και στον Νότο.

THE NEW POPE

Brought to you by:
Τράπεζα Κύπρου

Η πολυαναμενόμενη σειρά αποκλειστικά στο Movies Best HD!

Κάθε Παρασκευή στις 21:00 με διπλό επεισόδιο.

Ο πάπας Πίος (Τζουντ Λο) βρίσκεται σε κώμα και το Βατικανό τον αντικαθιστά με τον Άγγλο αριστοκράτη Σερ Τζον Μπράνφο (Τζον Μάλκοβιτς). Ο νέος πάπας φαίνεται τέλειος, αλλά κρύβει μυστικά. Σύνομο, αντίλαμβάνεται ότι δεν θα είναι εύκολο να αντικαταστήσει τον προηγούμενο πάπα, τον οποίο οι πιστοί λατρεύουν. Και τι θα γίνει όταν ο πάπας Πίος συνέλθει από το κώμα;

Σκάνδαλα, ιντρίγκες, συνωμοσίες βρίσκονται στην ημερήσια διάταξη στο Βατικανό!

MESIMVRIA
Το κανάλι MOVIES BEST HD διατίθεται από τις συνδρομητικές πλατφόρμες CABLENET και CYTAVISION
www.mesimvria.com

KANALI 6
106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

Από τη Λεμεσό για όλη την Κύπρο...

Απο την Κύπρο για όλο τον κόσμο...

www.kanali6.com.cy

www.facebook.com/kanali6

twitter.com/kanali_6

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

Ο απόλυτος στρατιώτης και ο σπόρος της ελπίδας

Επιλογές από πλατφόρμες streaming

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Τάιλερ Ρέικ: Η φυγάδευση ΔΡΑΣΗΣ (2020)

Σκηνοθεσία: Σαμ Χάργκρεϊβ

Ερμηνείες: Κρις Χέμσογουορθ, Γκολσί-φτεκ Φαρανάνι, Ντέιβιντ Χάρμπουρ

Το **θερμόμετρο** της δράσης στο τέρμα ανέβασε αυτή την εβδομάδα το Netflix, κυκλοφορώντας ένα καταιγιστικό φιλμ, με πρωταγωνιστή έναν από τους πιο ανερχόμενους action heroes της νέας γενιάς. Ο Κρις Χέμσογουορθ («Thor», «Avengers») υποδύεται τον Τάιλερ Ρέικ, έναν μισθοφόρο στρατιώτη, ο οποίος αναλαμβάνει μια τρομερά επικίνδυνη αποστολή φυγάδευσης κάπου στο Μπανγκλαντές. Εκεί θα τα βάλει με έναν ολόκληρο στρατό, ο οποίος υποάκουε στις εντολές ενός ντόπιου ναρκοβαρώνου, ενώ και ο ίδιος είναι στοιχειωμένος από τα φαντάσματα του παρελθόντος.

Τα αδέλφια Ρούσο των απίθανα επιτυχημένων «Avengers» αναλαμβάνουν την παραγωγή και το σενάριο της ταινίας, το οποίο φυσικά υποκαθιστά τα περισσότερα κλισέ του είδους: ο απόλυτος στρατιώτης τα βάζει με το σύμπαν, έστω με αρχικό κίνητρο τα χρήματα, και δεν σταματά μπροστά σε τίποτα προκειμένου να πετύχει τον σκοπό του. Ο Κρις Χέμσογουορθ κάνει καλά τη δουλειά, ξεδεύοντας χιλιάδες σφαίρες και ιδρώνοντας αρκετά στην πορεία –αλλά με τη φράντζα πάντα άθικτη– καθώς η μια σκηνή μάχης διαδέχεται την άλλη. Αυτές πάντως είναι στην πλειονότητά τους καλο-

γυρισμένες, μοιάζοντας σε μερικές περιπτώσεις με κανονικές χορογραφίες, μέσα στον αχό της μάχης.

Χωρίς αγάπη

ΔΡΑΜΑ (2017)

Σκηνοθεσία: Αντρέι Σβιάνγκιντσεφ

Ερμηνείες: Ματβέι Νοβίκοφ, Αλεξέι Ροζίν, Μαρίαννα Σπίβακ

Από την πλατφόρμα του Cινοβο επιλέγουμε το τελευταίο έργο του Ρώσου δεξιότεχνη Αντρέι Σβιάνγκιντσεφ, το οποίο περιγράφει τη διάλυση μιας οικογένειας. Η Ζένια και ο Μπόρις είναι έτοιμοι για ένα άσχημο διαζύγιο. Απεχθάνονται ο ένας τον άλλο, ενώ και οι δύο έχουν ήδη κάνει το επόμενο βήμα στη ζωή τους, βρίσκοντας άλλους συντρόφους. Μοναδική «εκκρεμότητα» είναι ο 12χρονος γιος τους Αλίσα, τον οποίο πολύ κυνικά ετοιμάζονται να παρατήσουν σε ορφανοστάσιο. Η ακνιδία εξαφάνισή του, ωστόσο, θα θέσει σε λειτουργία ένα νέο (συναισθηματικό) μηχανισμό, που θα επανακαθορίσει τις ζωές τους.

Μέσα από το φιλμ αναδύεται μια κοινωνία που μοιάζει να βρίσκεται στα όρια της απόλυτης σήφης. Η πρόσκαιρη απόλαυση, οι μικρογεωισμοί και οι ματαιότητες κυριαρχούν στις ζωές ανθρώπων δίχως σοβαρούς στόχους και δεσμούς μεταξύ τους. Από την άλλη, ο Σβιάνγκιντσεφ φυτεύει και τον σπόρο της ελπίδας: η ομάδα διάσωσης, που αντιδιετώς και έρευνες για τον εντοπισμό του παιδιού είναι το παράδειγμα της αλληλεγγύης που αποτελεί τον μόνο φωτεινό φάρο μέσα στο σκοτάδι της αδιαφορίας.

Ο Κρις Χέμσογουορθ (αριστερά) υποδύεται έναν μισθοφόρο στρατιώτη, ο οποίος αναλαμβάνει μια επικίνδυνη αποστολή φυγάδευσης κάπου στο Μπανγκλαντές.

HOME CINEMA

Ενα διαμαντάκι για τη γυναικεία απελευθέρωση

Η μικροσκοπική Σίρα Χάας από το Ισραήλ αποδεικνύεται εξαιρετική στον κεντρικό ρόλο της Εστί.

Unorthodox

ΔΡΑΜΑ (2020)

Δημιουργός: Άννα Γουίνγκερ

Ερμηνείες: Σίρα Χάας, Αμίτ Ραχάβ, Τζεφ Γουίλμους

Η καλύτερη ίσως σειρά που είδαμε το τελευταίο δίμηνο στο Netflix είναι το μίνι διαμαντάκι «Unorthodox», το οποίο μας ξεναγεί στον παράλληλο κόσμο των υπερορθόδοξων Εβραίων της Νέας Υόρκης. Η Εστί, μια νεαρή κοπέλα που πνίγεται μέσα στους μυριάδες κανόνες και στον δυστυχισμένο γάμο της, αποφασίζει να το σκάσει για το Βερολίνο, όπου ζει και η μητέρα της. Εκεί θα κάνει για πρώτη φορά στη ζωή της πραγματικούς φίλους και θα προσπαθήσει να πραγματοποιήσει τα όνειρά της, ωστόσο οι ομόδοξοί της δεν θα την αφήσουν σε ψυ-

χία. Ο νεαρός σύζυγος μαζί με έναν αδίστακτο φίλο του περνούν άρον άρον τον Ατλαντικό προκειμένου να τη φέρουν πίσω στο... μαντρί.

Τα τέσσερα επεισόδια της σειράς ολοκληρώνουν εξαιρετικά μια γυναικεία ιστορία απελευθέρωσης από ένα καταπιεστικό περιβάλλον. Αρχικά την προσοχή του θεατή τραβάει ακριβώς η κωμικοτραγική κατάσταση που εκτυλίσσεται σε μια γειτονιά της Νέας Υόρκης, στον 21ο αιώνα. Εκεί τα πάντα περιστρέφονται γύρω από τη θρησκεία: ο ραββίνος είναι δικαστής, αστυνομός, γιαντρός και γενικός... επιθεωρητής μιας αυστηρότατα δομημένης κοινότητας, όπου οι άνδρες είναι αφιερωμένοι στα θρησκευτικά καθήκοντα, ενώ οι γυναίκες μοιάζουν πιο πολύ με μηχανές αναπαραγωγής – «για να αναπληρώσουμε τα

έξι εκατομμύρια του Ολοκαυτώματος», όπως λένε χαρακτηριστικά.

Η αφήγηση κινείται διαρκώς εμπρός-πίσω στον χρόνο, καθώς η πρωταγωνίστρια ανακαλεί σταδιακά τα γεγονότα που την οδήγησαν στην απόφαση της φυγής. Η μικροσκοπική Σίρα Χάας από το Ισραήλ αποδεικνύεται εξαιρετική στον κεντρικό ρόλο της Εστί, μιας κοπέλας που πρέπει να ξεπεράσει την ίδια της την ταυτότητα, προκειμένου να βρει την ευτυχία. Το ελευθεριακό Βερολίνο είναι για εκείνη ένας τελείως καινούργιος κόσμος και για εμάς συναρπαστικό που τη βλέπουμε να τον γνωρίζει. Φυσικά, η σειρά δεν αποφεύγει και κάποια κλισέ, συνολικά ωστόσο κρατάει υψηλό το επίπεδο της και χάρη στη μικρή διάρκεια βλέπεται απνευστί.

PIK1 ΘΗΛ.: 22862000

22.00 Στο τέλος του δρόμου

07.30 Θεία λειτουργία

Απευθείας μετάδοση.

10.00 Καμώματα τζι ροίματα

Κωμική σειρά εποχής.

11.00 EU4U, II - (Ε)

Ενημερωτική εκπομπή

με τη Βίβιαν Κανάρη.

12.00 Χάλκινα χρόνια, III - (Ε)

Σειρά εποχής.

13.30 Αμύνεσθαι περί πάτρης

Ενημερωτική εκπομπή.

14.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

14.30 Μαζί / Birlikte - (Ε)

Δικονομική εκπομπή.

15.30 Σπίτι στη φύση, III - (Ε)

Περιβαλλοντική εκπομπή.

16.00 Χωρίς αποσκευές, V - (Ε)

Ταξιδιωτική εκπομπή.

16.30 Τετ - Α - Τετ - (Ε)

Talk show,

«Μορινέλλα».

18.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)

18.20 Η κυρά του μεταξίου - (Ε)

Δραματική σειρά.

18.50 Ο δρόμος έχει

τη δική του ιστορία - (Ε)

Σειρά ντοκιμαντέρ για τις

επωνυμίες των οδών.

19.25 Κάποτε το '80

Κωμική σειρά.

20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

21.10 Expedition with

Steve Backshall - (Ε)

Ταξιδιωτικό ντοκιμαντέρ

με τον Steve Backshall.

22.00 Στο τέλος του δρόμου

The place Beyond the pines

Αστυνομική ταινία,

με τους Ράιαν Γκόσλινγκ,

Εύα Μέντες, κ.ά.

23.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ

23.15 Συνέχεια της ταινίας

00.30 Graham Norton Show

01.00 Επανάληψεις

PIK2 ΘΗΛ.: 22862000

21.10 Graham Norton Show

07.15 Προσωπογραφίες

08.00 Το κόκκινο λεωφορείο

Παιδικό πρόγραμμα.

08.50 Παιδική ζώνη

α. Μάγια η μέλισσα

β. Το θαυμαστό ταξίδι

του Νιλς Χόλγκερσον

γ. Ο μικρός Χνουδωτός

δ. Τουίστερ

ε. Μπόμπι και Μπιλ

11.00 Στη χώρα του Γιατί - (Ε)

11.30 Παιδική ζώνη

16.00 Ιστορίες του χωρού(-Ε)

Κυριακή κωμική σειρά.

16.30 Μανώλης και Κατίνα(-Ε)

Κυριακή κωμική σειρά.

17.00 Το μικρό σπίτι στο λιβάδι

Οικογενειακή σειρά,

με τους Μάικλ Λάντον,

Κάρεν Γκρασλ, κ.ά.

17.50 Baywatch, VII

Σειρά περιπέτειας.

18.20 Ο δρόμος έχει

τη δική του ιστορία

Σειρά ντοκιμαντέρ,

που αναφέρεται στις

επωνυμίες των οδών.

18.30 Μονόλογοι - (Ε)

Σειρά εκπομπών,

με τους Κωστή Κολώνια

και Κώστα Χαραλαμπίδη.

19.20 Ο δρόμος έχει τη δική

του ιστορία

19.40 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Αγγλική)

20.00 ΕΙΔΗΣΕΙΣ (Τουρκική)

21.10 The Graham Norton

Show, XXIV

Talk show.

22.00 Ευθέως - (Ε)

23.00 Άρτος και θεάματα - (Ε)

Κυριακή σειρά.

00.30 ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε)

00.50 ΓΙΟΥΡΝΙΟΥΣ

OMEGA ΘΗΛ.: 22477777

22.00 Το κόκκινο ποτάμι

05.30 Τώρα ό,τι συμβαίνει

Ενημερωτική εκπομπή

με τη Φαίη Μαυραγάνη.

09.45 Έλα χαμογέλα

Ψυχαγωγική εκπομπή με

τους Σίσου Χρηστίδου,

Παύλο Σταματοπούλου,

Κωνσταντίνο Βασάλο,

Ελένη Βουλγαράκη.

13.00 Τροχός της τύχης - (Ε)

Τηλεπαιχνίδι.

15.00 Εικόνες

Ταξιδιωτική εκπομπή

με τον Τάσο Δούση.

16.00 Shopping star - (Ε)

Παιχνίδι μόδας.

17.20 Χαρούμενος ταξιδιώτης

Ταξιδιωτική εκπομπή,

με τον Αλ. Ταραμουντά.

18.00 OMEGA NEWS

18.10 Χαρούμενος ταξιδιώτης

(Συνέχεια)

18.30 MasterChef - MasterClass

Διαγωνισμός μαγειρικής,

με τους Πάνο Ιωαννίδη,

Σωτήρη Κοντιζά,

Λεωνίδα Κουτσόπουλο.

20.10 OMEGA NEWS

21.10 Τροχός της τύχης - (Ε)

Τηλεπαιχνίδι.

22.00 Το κόκκινο ποτάμι - (Ε)

Δραματική σειρά εποχής,

με τους Ιωάννη Παπαζή-

ση, Αναστασία Παντούση.

23.00 MasterChef (Ε)

Διαγωνισμός μαγειρικής.

01.00 Έλα χαμογέλα - (Ε)

Ψυχαγωγική εκπομπή.

03.20 Ζωή μου - (Ε)

Δραματική σειρά.

04.20 UNA Fatsa - (Ε)

Τηλεπαιχνίδι.

05.20 Dansing Junior - (Ε)

Παιδικό talent show.

ANT1 ΘΗΛ.: 22200200

21.20 Θεατρική παράσταση

06.10 Πρωινή ενημέρωση

Λίφτινγκ - (Ε)

Κωμική σειρά.

07.30 Santa Γιολάντα - (Ε)

Κωμική σειρά.

08.10 Εραζόμενη γυναίκα - (Ε)

(Papa A Toda Madre, I)

Κωμική μεξικανική σειρά.

09.00 Εργαζόμενη γυναίκα - (Ε)

Κωμική σειρά.

10.40 Κάτι χωρισμένα

παλικάρια - (Ε)

Κωμική σειρά.

12.00 Υγεία πάνω απ' όλα

Ψυχολογική εκπομπή.

12.50 Ονειροπαγίδα - (Ε)

Κωμική σειρά.

13.45 Την πάτσα - (Ε)

Κωμική σειρά.

15.00 Casa De Mikel - (Ε)

Σατιρική εκπομπή.

16.30 Εσφονικά μπροστά

(Papa A Toda Madre, I)

Κωμική μεξικανική σειρά,

με τους Σεμπάστιαν Ρού-

λι, Μαίτε Περόνι, κ.ά.

18.00 Τα νέα του ANT1 σε 10'

18.10 Συνέχεια της σειράς

18.40 La Pasta Pomilliri 1 - (Ε)

Κωμική σειρά.

20.20 Τα νέα του ANT1

21.20 Ο καλός, ο κακός και

ο διάσχυρος

Θεατρική κωμική

παράσταση, με τους

Μάρκο Σεφερλή,

Γιάννη Ζουμπαντή, κ.ά.

00.10 Τίτλοι ειδήσεων

00.20 Football stories

Ντοκιμαντέρ.

02.00 Εκδρομή - (Ε)

Ελληνική σειρά.

02.50 Μαύρος ικεανός - (Ε)

Κοινωνική σειρά.

ΣΙΓΜΑ ΘΗΛ.: 22580100

21.20 Στην υγεία μας ρε παιδιά

05.20 Τα χρυσόψαρα - (Ε)

Κυριακή σειρά.

05.50 Οι Τάκκοι - (Ε)

Κυριακή σειρά.

06.40 Περί ορέξεως - (Ε)

Θεία λειτουργία

10.00 Παντρεμένοι κι οι δυο (Ε)

Κωμική σειρά.

10.50 Αλλοι έφηβοι - (Ε)

Κωμική σειρά.

11.30 Βουράτε γεπόντοι - (Ε)

Κωμική σειρά.

12.30 Μαζί σε κάθε φάση - (Ε)

Θα γίνει της</

Τι «είδε» ο Μπετόβεν στην Ενάτη Συμφωνία

Η πάλη ανάμεσα στο Χάος και το Είναι και συνεχής είναι και ατέρμονη αναδεικνύεται στη μεγαλοφυή δημιουργία του

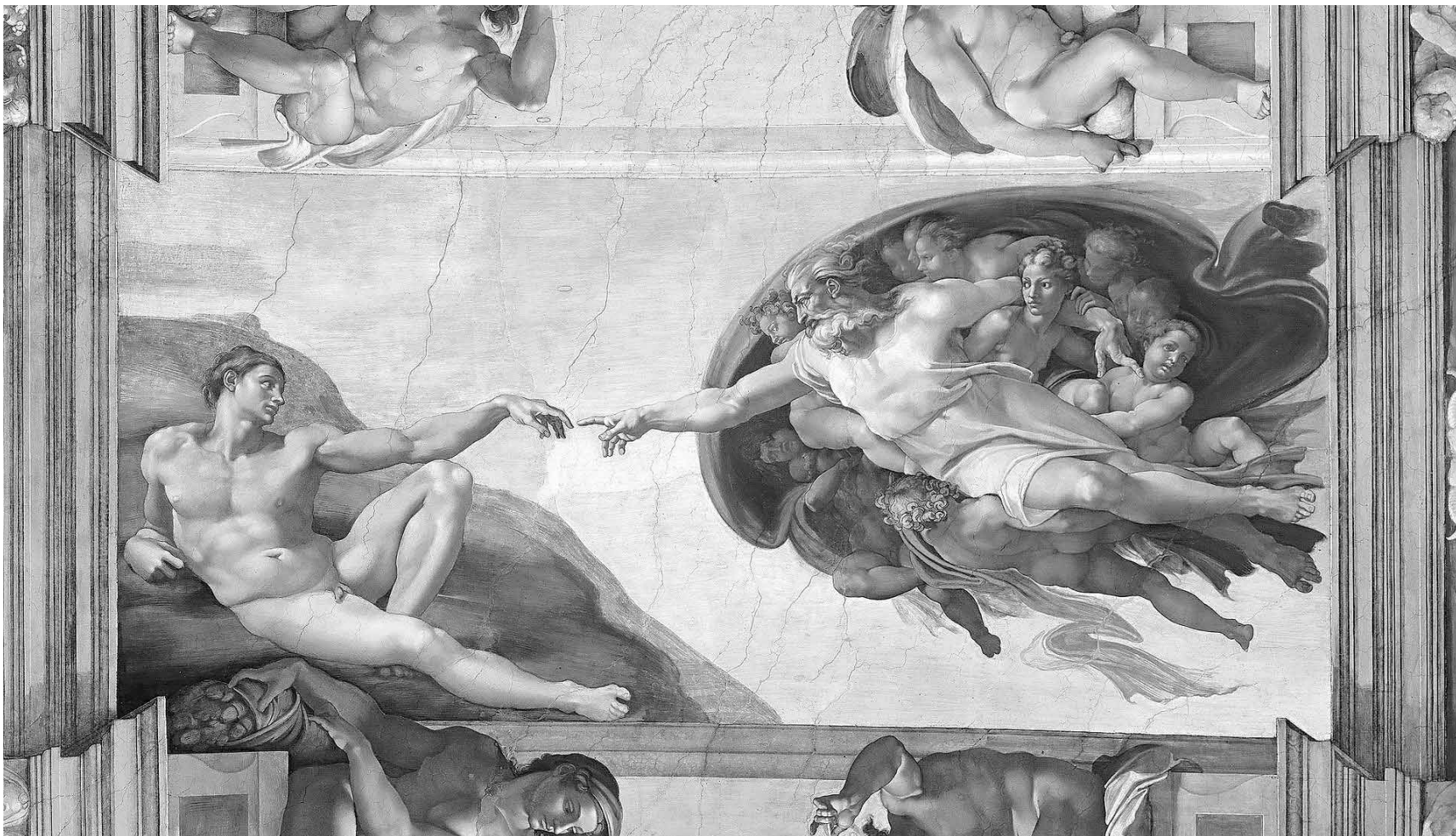
ΑΦΙΕΡΩΜΑ
250 ΧΡΟΝΙΑ
ΜΠΕΤΟΒΕΝ

Του ΧΑΡΗ ΦΕΡΑΙΟΥ*

Πριν από 193 χρόνια, στις 26 Μαρτίου, ο Λουδοβίκος βαν Μπετόβεν, αφού προηγουμένως είχε καλέσει τον εφημέριο της ενορίας του και έλαβε τη Θεία Κοινωνία, παρέδωσε το πνεύμα, σε ηλικία 57 χρόνων. Και βέβαια η πράξη του αυτή δεν ήταν κάτι το ασυνήθες στον τρόπο ζωής του Μπετόβεν. Βαθιά θρησκευόμενος ο μέγας μουσικός, είχε μονίμως πάνω στο γραφείο του το περιβόητο βιβλίο, «Μήνηση Χριστού» του Ολλανδού Ρωμαιοκαθολικού μοναχού, Θωμά του Κέμπεν (φυσικά, ο Θεός που εξαγγέλλει το συγκεκριμένο ειδικά βιβλίο, καμιά σχέση δεν έχει με τον Θεό της παρ' ημίν ζωσας Εκκλησίας, παρά με τον Θεό της θρησκείας μόνο, εκείνον δηλ. του ηθικιστικού νομικισμού της οστεωμένης δυτικής νομοισίας. Θα ήταν άραγε παράτολμο να αναρωτηθεί κανείς πως, αν και ο Φρειδερίκος Νίτσε, ο τραγικός εκείνος Γερμανός φιλόσοφος, τον Θεό της εκκλησίας ήταν που είχε γνωρίσει, θα εξήγγελλε ποτέ τον θάνατό του;). Ερώτημα συνεπώς προκύπτει, γιατί ο Θεός επέλεξε να πλῆξει, ειδικά τον άνθρωπο εκείνο (τον εκλεκτό του), ως «σκόλοψ τη σαρκί», η πλήρης κόψωσις... Απάντηση στο ερώτημα μπορεί ίσως να δώσει, ο γνωστός ελληνικός «μύθος» της Σεμέλης: Όταν λοιπόν η πανέμορφη εκείνη κόρη του Κάδμου (μητέρα δε του Διόνυσου από τον Δία) η Σεμέλη, ζήτησε, με υποβολιμαία βέβαια προτροπή της Ήρας, να δει, θνητή αυτή, τον Δία ο' όλο του το θεϊκό μεγαλείο, το ανθρώπινο σώμα της δεν άντεξε τότε, παρά παρακτόθηκε στις φλόγες της θεϊκής λάμψης! Το νόημα του μύθου είναι σαφές: Κανένα πεπερασμένο σώμα ανθρώπινο δεν μπορεί να αντέξει μάλιστα σε ό,τι είναι θεϊκό προνόμιο.

Τέτοιο θεϊκό προνόμιο όμως είναι και η υπερκόσμια χαρά που συνόδεψε τη «διαδικασία» δημιουργίας του κόσμου από το προϋπάρχον χάος. Όταν, κατά παραλλαγή του μύθου, ο Θεός κάποτε «θεώρησε» πως έφτασε η ώρα, να αποκαλύψει σε άνθρωπο το υπερκόσμιο μεγαλείο εκείνης της θείας κοσμογονίας έκρινε πως μόνο μέσα από τον κόσμο των ήλων θα έκανε στους ανθρώπους αυτή την αποκάλυψη. Και εκλεκτός γι' αυτό το έργο, τη μεγάλη ώρα, κρίθηκε «δικός» του άνθρωπος, ο Λουδοβίκος Μπετόβεν!

Διότι τι άλλο είναι η 9η Συμφωνία του, ιδίως εκείνη η θυελλώδης κραυγή της πρώτης κίνησης, παρά οι μεγάλοι, οι υπέρ φύσιν, ήχοι της πρώτης ημέρας της Δημιουργίας!

Με τα πρώτα μέτρα της συμφωνίας στην πρώτη κίνηση, ο Μπετόβεν έχει ήδη συλλάβει την υπερκόσμια πάλη «ανάμεσα στο Χάος και το Είναι», ως δηλ. το Είναι να λάβει τη μορφή του!

Όπου η πάλη ανάμεσα στο Χάος και το Είναι και συνεχής είναι, και ατέρμονη αναδεικνύεται. «Με τις πρώτες νότες του ο Μπετόβεν μάς μεταφέρει στο ηχοποιημένο Μηδέν, στο Χάος...» έλεγε, στην ιστορία του ευρωπαϊκού πνεύματος, ο Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως. Απ' αυτό το εναγώνιο Χάος, μόλις μετά από 16 (μουσικά) μέτρα φτάνει να πάρει μορφή εκείνο το Είναι, να ακουστεί δηλαδή το κύριο θέμα. Και την παίρνει άραγε; Αφού σε λίγο πάλι χάνεται, για να ξανακοιταστεί μετά, και να χαθεί ξανά, σε μια ατέρμονη πάλη με το χάος! Όπως ακριβώς την πρώτη μέρα της Δημιουργίας, όπου «η γη ην άορατος και ακατασκεύαστος, και σκότος επάνω της αβύσσου».

Η ατέρμονη αυτή μουσική «πάλη», η αβέβαιη, δεν τελειώνει όμως με την πρώτη κίνηση της συμφωνίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι η 9η Συμφωνία, είναι η μόνη που δεν έχει μετά την πρώτη κίνηση, την «κατάληξη» της ηρεμίας μιας αργής δεύτερης κίνησης. Παρά την αγωνία της πρώτης την ακολουθεί μια δεύτερη, με λιγότερη έστω αγωνία, και μόλις στην τρίτη κίνηση εμφανίζεται το αργό μέρος, χωρίς και πάλι να λείπει κι απ' αυτό, ειδικά προς το τέλος του, κάποια ένταση. Δεν είναι δε ανεξήγητο που στην «παράδοξη» αυτή Συμφωνία, την Ένατη, κάνουν την εμφάνισή τους, και για πρώτη φορά στην ιστορία της συμφωνίας, ανθρώπινες φωνές, της χορωδίας, για να βοηθήσουν τα όργανα της ορχήστρας, να εκφράσουν την ύψιστη χαρά από την έκτη πια ημέρα της Δημιουργίας. Για το ότι βέβαια,

Στην Ένατη Συμφωνία κάνουν την εμφάνισή τους, και για πρώτη φορά στην ιστορία της συμφωνίας, ανθρώπινες φωνές, της χορωδίας, για να βοηθήσουν τα όργανα της ορχήστρας, να εκφράσουν την ύψιστη χαρά από την έκτη πια ημέρα της Δημιουργίας.

απ' εκείνο το Χάος βγήκε έσχατο, ό,τι ήταν πρώτο, ως θεϊκός εννοείται αρχικός στόχος: Ο Άνθρωπος! Αγνός και, ακόμα, άφορος, δηλαδή μη πτωτικός.

Αυτό το υπερκόσμιο μεγαλείο της κορυφαίας εκείνης θεϊκής πράξης, δηλαδή της Δημιουργίας, κανένα φυσικό αφτί ανθρώπου δεν θα μπορούσε να το ακούσει και να μην «πυρακτωθεί» από τις θείες φλόγες, όπως άλλοτε είχε πάθει η Σεμέλη. Γι' αυτό και ο Θεός προστάτευσε τον εκλεκτό του, εκείνον που προόριζε να το «ακούσει», αφαιρώντας του σταδιακά τη δυνατότητα της φυσικής ακοής, της ακοής δηλαδή από το πεπερασμένο σώμα του. Δώδεκα χρόνια κράτησε αυτή η διαδικασία σταδιακής απώλειας της ακοής του τραγουδιού συνθέτη. Κι όταν είχε πια πλήρως «απαλλαγεί» το πεπερασμένο σώμα του απ' αυτήν, του αποκάλυψε τότε ο Θεός, στην ακοή πια του (και) άπειρου πνεύματός

του, σε όλο του το θεϊκό μεγαλείο το υπερκόσμιο, το μέγα γεγονός της Δημιουργίας, εκείνο δηλ. που προορίζεται, ως ήχος, είναι μετά η Ενάτη Συμφωνία!

Η Σεμέλη αστόχησε να μεταδώσει στους ανθρώπους, ό,τι είδε με τα πεπερασμένα της μάτια από το τότε θεϊκό μεγαλείο, του Δία, παρά το πήρε μαζί της άγνωστο στον Άδη. Ενώ ο Μπετόβεν, ό,τι άκουσε με την ακοή του άπειρου πια πνεύματός του, το κληροδότησε στους ανθρώπους, ως μουσική στην Ένατη Συμφωνία.

Τι, όμως, ήταν εκείνο το υπερκόσμιο που ο τραγικός συνθέτης «είδε» και ως θείο μεγαλείο το αποτύπωσε στην 9η συμφωνία του. Αυτού και θα επικεκλησώμε, όσο βεβαίως μας είναι δυνατό, στην περιγραφή που ακολουθεί Θα πρέπει προοιμιακά να το διευκρινίσει ο γράφων: Ούτε μουσικολόγος είναι, ούτε και τη μουσική φιλολογία υποστηρίζει πως κατέχει. Την επιστήμη της φιλοσοφικής αισθητικής θεραπεύει και συνεπώς, ό,τι λεχθεί πιο κάτω, αφορά στη θεώρηση του συγκεκριμένου έργου από την άποψη της φιλοσοφικής αισθητικής απλώς (ακριβέστερα, αποτελεί πρόταση για ψήγματα αισθητικής θεώρησης (και μόνο) της έντατης συμφωνίας του Μπετόβεν).

Προλαβαίνοντας είπαμε ήδη πως με τα πρώτα μέτρα της συμφωνίας στην πρώτη κίνηση, ο Μπετόβεν έχει ήδη συλλάβει την υπερκόσμια πάλη «ανάμεσα στο Χάος και το Είναι», ως δηλ. το Είναι να λάβει τη μορφή του! Στον κόσμο της Αισθητικής η «πάλη» αυτή συλλαμβάνε-

ται ως διαδικασία ανάδυσης του Υψηλού (της σχετικής αισθητικής κατηγορίας φυσικά) μέσα από τη βίαιη ορμή της άμετρης και άμορφης (υπερκόσμιας εντούτοις) δύναμης, που γεννιέται από το χάος (αριστοτεχνικά περιγράφει αυτή τη μετάβαση στο υψηλό, ο μεγάλος (μέγιστος κατά τον γράφοντα) αισθητικός νους του 20ού αιώνα, Π.Α. Μιχαήλ, χρησιμοποιώντας μάλιστα στίχους της Βίβλου: «Και είπεν ο Θεός Γεννηθείτω φως...», θεωρώντας ότι ως εδώ το χαοτικό αίσθημα που κυριαρχεί συνταράζοντας, «είναι έκσταση απλώς και αγωνία». Και μόνο όταν ακολουθήσει το «... και εγένετο φως!» ...από αυτήν ακριβώς «την μεγαλόπνοο πραγμάτωση της θείας βούλησης, που φαντάζει σαν αφάνταστο θαύμα, γεννά πρώτα το δέος, και αμέσως μετά την έκσταση τώρα του υψηλού αισθήματος»! Η ίδια δηλ. έκσταση του υψηλού, που γεννά εκείνη η μουσική του Μπετόβεν...). Αυτή ακριβώς η συνεχής και εναγώνια πάλη, άζαφνης (μουσικής) φανέρωσης του Υψηλού, και η συνακόλουθη καταβύθισή του (μουσικώς εννοείται) στο χάος πάλι, που δημιουργεί η μεγαλόπνοο τέχνη του Μπετόβεν (μια εξαντλητική πάλη μεταξύ –των δύο αισθητικών κατηγοριών– τραγικού και υψηλού) είναι που χαρακτηρίζει την πρώτη κίνηση της έντατης συμφωνίας του. Πάλιν δηλ. της άμορφης τραγικής έκστασης, μέχρι να μορφωθεί τελικά ως μεγαλόπνοο υψηλό αίσθημα, «Μεγαλοφροσύνης απίχτημα», όπως έλεγε ο Λογγίνος.

Έστω και ηπιότερη, η ίδια «αγώ-

νία» κυριαρχεί και στη δεύτερη κίνηση, και μόνο στην τρίτη (αργή) κίνηση καταλαγιάζει το πνεύμα του Μπετόβεν. Στην κίνηση αυτή βλέπουν οι παραδοσιακοί βιογράφοι του, ερωτικής διάθεσης έκφραση του συνθέτη. Ο γράφων λέει πως αυτό, χωρίς να είναι σφάλμα, δεν είναι εντούτοις ακριβές: Τα αισθήματα της τρίτης κίνησης σχέση έχουν βέβαια με τον έρωτα μεν, αλλά τον θείο έρωτα.

Την αγάπη δηλαδή εκείνη που ζει κανείς όταν «αναγνωρίσει» ή όταν γνωρίσει βιωματικά τον Θεό! Και ο Μπετόβεν μέσα από την απεραντοσύνη που γέννησε εντός του η «μετοχή» στη διαδικασία κοσμογονίας των πέντε ημερών, και «είδε» και «οίδε», τελικά, τον Θεό! Μάλιστα δε, όπως ακριβώς τον περιέγραψε αιώνες πριν ο Απόστολος Παύλος, και ο Μπετόβεν είδε ότι: «Ο Θεός αγάπη εστί!» Και όπως το διασάφησε αργότερα η ελληνική φιλοσοφία των από Καπαδοκίας εκκλησιαστικών Πατέρων: Ότι συνθήκη ύπαρξης του Θεού, δεν είναι πως «υπάρχει πρώτα, για να αγαπά ύστερα», ούτε «επειδή υπάρχει, αγαπάει κιόλας», αλλά «επειδή αγαπά υπάρχει»! Και επειδή αγαπά, είναι που γεννά τον Υίο και ακόμα εκπορεύει το Πνεύμα! (που υποστασιάζεται δηλ. ως Υιός ή Άγιο Πνεύμα). Και διότι η (Αγία) Τριάδα αυτή είναι που «αγάπη εστί», συγκροτεί ενιαίο (κοινωνούν) «τριαδικό πρόσωπο». Ό,τι είναι δηλαδή και, ως θεϊκή βούληση, η γένεση της κοινωνίας. Κοινωνίας του Θεού και, συνακολούθως, κοινωνίας των ανθρώπων, ως προσώπων πλέον. Αυτό ακριβώς, η από θεϊκή βούληση, δηλαδή κοινωνία ανθρώπων, οδήγησε το «άπειρο πνεύμα που κλείνεται μέσα στο σώμα» του Μπετόβεν, στη δημιουργία μετά της κολοσσισίας σε συμβολισμό θείκης χαράς από τη δημιουργία του κόσμου, την τελευταία, την τέταρτη, κίνηση της Ένατης Συμφωνίας.

Ο ίδιος ο Μπετόβεν, την ίδια εποχή που δημιουργούσε τη συμφωνία αυτή και σε επιστολές προς φίλους του, προφητικά μίλαγε για το «άπειρο πνεύμα που κλείνεται μέσα στο πεπερασμένο μας σώμα»! Τι εννοούσε ο μεγάλος δημιουργός με αυτό, το είδαν πρώτοι, και ενεοί το άκουσαν, πριν από 196 χρόνια, στις 7 Μαΐου, οι Βιεννέζοι, στην πρώτη εκτέλεση της Ένατης Συμφωνίας, όπου και πανηγυρικά το αποθέωσαν. Χωρίς εννοείται ο τραγικός συνθέτης να μπορεί να ακούσει έστω και τον ελάχιστο ήχο απ' εκείνο τον φρενήρη πανηγυρισμό...

Και όμως! «Ιστέ από την εποχή του Αισχύλου», όπως είπε ο Μενέλαος Παλλάντιος, «η ψυχή δεν έχει αισθανθεί τη φρικίαση της γιγάντις πνοής της προσωπικότητας, όσο την ημέρα εκείνη»!

Ο κ. Χάρης Φεραίος είναι Διδάκτωρ Αρχιτεκτονικής Μορφολογίας του ΕΜΠ.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ / Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Τραγούδια από το Βερολίνο στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου

Η **Φανή Αντωνέλου** αποτελεί ιδιαίτερη περίπτωση. Αρκετές φορές έχει γίνει αναφορά στο ταλέντο της, στην ιδιαίτερη φωνή και στη διεισδυτική ματιά με την οποία αναδεικνύει τα έργα με τα οποία καταπνέεται: από τη μουσική των τροβαδουρών της Θεσσαλονίκης έως την τρυφερή Σουζάνα των «Γάμων του Φίγκαρο» του Μότσαρτ και τα «Θραύσματα από τον Κάφκα» του Κούρταγκ. Έχει στη διάθεσή της μια φωνή γεμάτη χρώματα, ικανή να εκφράσει μεγάλο εύρος από συναισθήματα. Μια φωνή που ακούγεται καλά στις αίθουσες συναυλίας και «γράφει» εξίσου καλά στις αίθουσες ηχογράφησης.

Πιο πρόσφατη απόδειξη είναι ένας δίσκος με τίτλο «Συγγένειες»- «Affinities» (BIS-2439), στον οποίο η Αντωνέλου με την Κέρστιν Μερκ

στο πιάνο προτείνουν έναν εξαιρετικά ενδιαφέροντα διάλογο ανάμεσα σε τραγούδια Ελλήνων και Γερμανών συνθετών που γράφτηκαν στα τέλη του 19ου και στις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα. Από τη μια πλευρά οι Γιάννης Κωνσταντινίδης, Μανώλης Καλομοίρης, Δημήτρης Λιάλιος, Δημήτρης Μητρόπουλος, Νίκος Σκαλκώτας και Αιμίλιος Ριάδης και από την άλλη οι Αρνολντ Σένπεργκ, Κουρτ Βάιλ, Φίλιπ Γιάρνναξ, Αλεξάντερ φον Τσεμλίνσκι, Άντον Μπερ-Βάλντμπρουκ και Λούντβιχ Τούιλε. Διάσπηση και λιγότερο γνωστοί σπουδασαν και δημιουργήσαν σε μεγάλες γερμανόφωνες πόλεις της εποχής, τη Βιέννη, το Βερολίνο, το Μόναχο. Έλληνες σε αναζήτηση της μουσικής πρωτοπορίας της εποχής και οι Γερμανοί δάσκαλοι τους,

Φωνή γεμάτη χρώματα διαθέτει η Φανή Αντωνέλου. Εδώ, σε πρόσφατο ρεσιτάλ της με τον πιανίστα Απόστολο Παλλάο.

πρότυπα για αρκετούς από αυτούς. Ο Κωνσταντινίδης υπήρξε φίλος και συμμαθητής του Σκαλκώτα. Οι δύο μελέτησαν σύνθεση πλάι στον Πάουλ Γκούον, ενώ δάσκαλοι του

Σκαλκώτα ήταν επίσης οι Κουρτ Βάιλ, Φίλιπ Γιάρνναξ και Αρνολντ Σένπεργκ. Ο Τσεμλίνσκι δεν ήταν μόνο κουνιάδος του Σένπεργκ αλλά και δάσκαλός του στην αντίστι-

ξη, ενώ ο Δημήτρης Μητρόπουλος φέρεται ως ο πρώτος που εισήγαγε έργα του Σένπεργκ στην αθηναϊκή μουσική ζωή. Ριάδης και Λιάλιος υπήρξαν μαθητές των Άντον Μπερ-Βάλντμπρουκ και Λούντβιχ Τούιλε αντιστοίχως.

Η απόσταση που διανύουν η Αντωνέλου με την Κέρστιν Μερκ εκτείνεται από μουσική για τα καφέ έως προχωρημένες ατονικές συνθέσεις. Κόσμοι παράλληλοι που ανήκουν στην ίδια εποχή, συναντιούνται χάρη στη Φανή Αντωνέλου, η οποία διαθέτει τη συναισθηματική γενναιοδωρία και τις καμπύλες μελωδικές γραμμές για τα περισσότερα συναισθηματικά τραγούδια, την ακρίβεια, την αιχμηρότητα και την τονική ασφάλεια που απαιτούν οι σελίδες του μοντερνισμού, όπως επίσης την καθαρή άρθρωση και το

ύψος για το τελειώς χαρακτηριστικό ιδίωμα του Κουρτ Βάιλ. Ιδιαίτερα ευπρόσδεκτα είναι τα τραγούδια των Ελλήνων συνθετών, πρωτότυπα ή εναρμονίσεις παραδοσιακών τραγουδιών από το «Ερηνάκι» του Κωνσταντινίδη και τη «Λαφίνα» του Σκαλκώτα ως τη «Νεραϊδοπαρμένη» του Καλομοίρη σε ποίηση Παλαμά και την «Αφροδίτη Ουρανία» του Μητρόπουλου σε ποίηση Σικελιανού.

Συνολικά μια έξυπνη και καλά σχεδιασμένη πρόταση, που έχει υλοποιηθεί με τον καλύτερο τρόπο. Παρότι δεν βαδίζει σε λεωφόρους αλλά σε παράδους και μονοπάτια, για τον Έλληνα ακροατή υπάρχει πάντα η «ευκολία» του οικείου ακούσματος, τουλάχιστον κατά το ήμισυ. Επειδή, «ουκ επ' άρτω μόνω ζήσεται άνθρωπος».

Η **Λεβέντειος Πινακοθήκη** και
η εφημερίδα **Η Καθημερινή** φέρνουν
τους πρωτοπόρους Κύπριους δημιουργούς
σε κάθε κυπριακό σπίτι

Ιωάννης Κισσονέργης

Κάντε κτήμα σας ένα κομμάτι της κυπριακής τέχνης και ιστορίας ανυπολόγιστης
αξίας σε ακριβές αντίγραφο, προσφορά της Λεβεντείου Πινακοθήκης,
μέσω του προγράμματος

**Μένω
στο σπίτι**

Λεβέντειος Πινακοθήκη
Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

γνωρίζω τους
Κύπριους δημιουργούς
της πρώτης γενιάς

Την Κυριακή 10 Μαΐου μαζί με την **ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

